

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

HAMZA-NÂME (54. CİLT)
(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

Yüksek Lisans Tezi

Nazlı Hatun BATUR

İSTANBUL 2022

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

HAMZA-NÂME (54. CİLT)
(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

Yüksek Lisans Tezi

NAZLI HATUN BATUR

İSTANBUL 2022

İSTANBUL,2022

KABUL VE ONAY

Nazlı Hatun BATUR tarafından hazırlanan “**HAMZA-NÂME (54.CİLT)** (**“İNCELEME-METİN-SÖZLÜK”**) adlı tez çalışmasının savunma tarihi 21.01.2022 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği /oy çokluğu ile İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim DalıYüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri İmza

Danışman

Prof. Dr. Muhammet YELTEN.....

Üye

.....

Üye

.....

Üye

.....

İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun
..... tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

.....

Prof. Dr. Ali AKDEMİR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**HAMZA-NÂME (54. CİLT) (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

21.01.2022

Nazlı Hatun BATUR

ÖZET

HAMZA-NÂME (54. CİLT) (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

Yüksek Lisans Tezi

NAZLI HATUN BATUR

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

(DANIŞMAN: PROF. DR. MUHAMMET YELTEN)

İSTANBUL, 2022

Anadolu’da ortaya çıkan klasik Türk nesrinin ilk ve meşhur örneklerinden olan Hamzanâme, 14. yüzyılda yaşamış Emir Süleyman’ın musahiplerden divan şairi Ahmedî’nin kardeşi olarak bilinen Hamzavî, tarafından yazılmıştır. Eserinin adı dolayısıyla Hamzavî mahlasını almış olup asıl adı bilinmemektedir. Gerek gramer gerek halk edebiyatı açısından içinde zenginlikler barındıran değerli bir eser olan Hamzanâme, yazıldığı dönemin özelliklerini yansıtmaları bakımından da oldukça değerlidir.

Hamzanâme’nin tespit edilmiş yetmiş iki cildi vardır. Bu çalışmada, elli dördüncü cildi ele alınmıştır. Öncelikle metin incelemesi yapılmış olup metnin hikâyesi sunulmuş devamında metnin transkripsiyonlu çevirisi yapılmıştır. Son olarak metnin tüm söz varlığını yansıtan kapsamlı bir sözlük ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hamzanâme, Hamzavî, 14. yüzyıl, Eski Anadolu Türkçesi, Halk Hikâyeleri.

ABSTRACT

HAMZANAMA (VOLUME 54) (REVIEW-TEXT-GLOSSARY)

MSC THESIS

NAZLI HATUN BATUR

GRADUATE SCHOOL, ISTANBUL AREL UNIVERSITY

TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE

(SUPERVISOR: PROF. DR. MUHAMMET YELTEN)

İSTANBUL, 2022

Hamzaname,as being the first and famous example of classical Turkish prose, which was appeared in Anatolia,was written by Hamzavi,who was known as the brother of divan poet,Ahmedi.Ahmedi was one of the musahips of Emir Süleyman who lived in the 14th century.For this reason the book had the pseudonym "Hamzavi",because its real name isn't known.

The book contains a lot of valuable things both in terms of grammar and folk literature.And also it is very important and valuable for it reflects the characteristics of its era.

İt is known that Hamzavi has got 72 volumes.İn this study the 54th volume has been handled.First,text overview has been done and its story has been presented.After that text has been translated.Lastly,a detailed dictionary,which contains all the vocabulary,has been created.

Key words: Hamzaname Hamzavi 14th century Ancient Anatolian Turkish

Folk stories

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇ KAPAK.....	
KABUL VE ONAY.....	
YEMİN METNİ.....	
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
KISALTMALAR.....	vi
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	vii

BİRİNCİ BÖLÜM

HAMZAVİ VE HAMZA-NÂMELER

1. HAMZAVİ.....	1
2. HAMZA-NÂMELER.....	1
2.1. HAMZA-NÂME (54.CİLT).....	3
2.2. HAMZA-NÂME'NİN DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ (57.CİLT).....	5
2.3. HAMZA-NÂME (54. CİLT) METNİN ÖZETİ.....	16
2.4. HAMZA-NÂME'DE YER ALAN KELİMELEİN DİLLERE GÖRE SAYISAL DEĞER VE ORANLARI (54.CİLT).....	36

İKİNCİ BÖLÜM

METİN.....	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK.....	76
SONUÇ.....	318
KAYNAKÇA.....	319
TIPKIBASIM.....	320

ÖNSÖZ

Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra, İslamiyet'i yaymak, benimsetmek, kurallarını, emir ve yasaklarını öğretmek amacıyla bazı destanî halk hikâyelerinin ortaya çıktığı görülür. Bu hikâyelerin en önemlilerinden biri de Hamza-nâmeler'dir. Hamza-nâmeler'in 72 cilt olduğu bilinmektedir. Türklerin İslâmiyet'i kabul etmeleriyle birlikte Araplardan Farslara oradan da Türk kültür dünyasına girmiştir. Hz. Hamza'nın hayatının esin kaynağı olduğu Hamza-nâmeler, önce sözlü kültürde ortaya çıkmış, 14. yüzyılda da şair Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî tarafından kaleme alınarak hayata geçirilmiştir. İslami destan kahramanlarının da anlatıldığı Hamza-nâmeler, Türkler tarafından benimsenen ilk İslami destan olmasının yanı sıra Eski Anadolu Türkçesinin söz varlığı ve dil özelliklerini yansıtmısıyla da oldukça değerli bir eserdir. Üzerinde çok az araştırma yapılmış olan eser sade ve akıcı bir dile sahiptir.

Hamzanâme ile ilgili geniş kapsamlı araştırmayı Lütfi Sezen ve Prof. Dr. Muhammet Yelten yapmışlardır. Hacimli bir eser olan Hamzanâme'nin toplam 72 cildi vardır. Bu çalışmada Hamzanâme'nin 54. cildinin toplam 32 varak olan kısmı incelenmiştir. Hamzanâme'nin elli dördüncü cildinin iki ayrı nüshası bulunmaktadır. *54. CİLT (2 tane) İstanbul Fatih Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Kitapları, Nu. 105. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Nadir Eserler Kütüphanesi, Nd. 2496.* Nüshaları inceleyince en hacimli olanın İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Nadir Eserler Kütüphanesi, Nd. 2496 numarada kayıtlı nüsha olduğu görülmüştür. Çalışmada bu nüsha ele alınmıştır. Söz konusu eserin bu nüshası latinize edilerek günümüz Türkçesine kazandırılmıştır. Bu nüsha toplam 32 varak ve her varakta 21 satır bulunmaktadır.

Çalışmamız üç bölümden meydana gelmektedir.

Birinci bölümde yazar Hamzavî'nin hayatı ve eseri Hamzanâme hakkında genel bilgi verildi. Sonra incelediğimiz 54. cilt tanıtıldı, metnin dil ve anlatım özellikleri örneklerle izah edildi. Ardından geniş olarak metnin özeti verildi. Birinci bölümün son kısmında ise metinde yer alan kelimelerin dillere göre sayısal değeri ve oranları gösterildi.

İkinci bölümde Hamzanâme'nin 54. cildi, Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerine uyularak transkripsiyonlu bir şekilde yeni harflere aktarıldı.

Üçüncü bölümde ise söz varlığı açısından oldukça zengin olan metnin sözlüğü yapıldı. Bu kısımda metinde geçen tüm kelimelerin anlamları bağlamına göre verilmeye çalışıldı. Ayrıca her kelimenin hangi dile ait olduğu belirtildikten sonra metinde geçtiği yerler tek tek gösterildi.

Çalışmamızın sonunda eserimizle ilgili vardığımız nihai sonuçlar ve değerlendirmeler belirtilmeye çalışıldı. Kaynakça kısmında faydalandığımız eserlerin künyeleri yer almaktadır. Ayrıca araştırmacıların karşılaştırma yapabilmeleri için eserin tıpkıbasımı verildi.

Hamzanâme Eski Anadolu Türkçesi alanında yazılmış hacimli eserlerden biridir. Bununla birlikte, o dönemin dil özelliklerini taşıyıp sade ve anlaşılır bir üslupla yazılması bakımından bulunduğu dönemi yarınlar taşımasıyla Türk Halk Edebiyatımıza kazandırılmış değerli eserlerimizden bir tanesidir. Ne yazık ki günümüze kadar hak ettiği yere gelememiş olan bu eseri layık olduğu yere taşımak bu alanda çalışanların görevi olduğu düşüncesinde olup bu bilinçle, 72 ciltlik bu kıymetli eserin bir cildinin günümüz Türkçesine kazandırılması arzusuyla bu görevi üstlendik ve bu hedefle yüksek lisansta tez olarak çalıştık.

Çalışmamın her aşamasında bilgi ve tecrübeleri ile bana yardımcı olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Muhammet YELTEN'e sonsuz teşekkürlerimi arz ederim. Bu uzun süreçte desteklerini benden esirgemeyen aileme ve yüksek lisansa başladığım dönemde yanımda olan ama maalesef bu dönem içinde kaybettiğim ancak manevi desteğini her zaman hissettiğim canım babam Tahsin BATUR'a da sonsuz teşekkürlerimi arz ederim.

Nazlı Hatun BATUR

2022

KISALTMALAR

a.: ‘Arapça

a.m: Aleyküm selam

Doç.: Doçent

Dr.: Doktor

erm.: Ermenice

f.: Farsça

H.z.: Hazret

lat.: Latince

moğ.: Moğalca

Prof.: Profesör

s.: Sayfa

s.a.v.: Sallallâhu aleyhi ve sellem

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

yay.: Yayınları

yun.: Yunanca

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ɟ	ف	f
چ	ɟ	ق	q
ح	ħ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ, ḍ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

BİRİNCİ BÖLÜM

HAMZAVÎ VE HAMZA-NÂMELER

1. HAMZAVÎ

Hamzanâme'nin yazarı olan Hamzavî'nin hayatı, hakkında biyografik ve bibliyografik eserlerde yeterli bilgi bulunmamaktadır. Hamzavî'nin nerede doğduğu, nerede yaşadığı ve ne zaman öldüğü kesin olarak bilinmemektedir. Yaşamı ile alakalı elimize ulaşan bilgiler; 14. yüzyılın ikinci yarısında yaşadığı, Yıldırım Bayezid'in oğlu Emir Süleyman'ın musahiplerinden şair Ahmedî'nin kardeşi olduğu kayıtlarıyla sınırlıdır. Hamzavî'nin gerçek adı da ulaşılan kaynaklarda bulunamamış ve Hamzavî adını da yazıya geçirmiş olduğu Hamzanâmeler'den aldığı bilgileri aktarılmaktadır. (Uçman, 1985, 375)

Hamzavî'nin en önemli kalem özelliği şüphesiz eserlerini sade bir dille, halk dili öğelerine ağırlık vererek canlı bir üslupla yazmış olmasıdır. Ne yazık ki canlılık kattığı, kişilerine ve dünyasına gerçekçi bir dünya sunan üslupla okuyucuyu içine alarak sürükleyen eserin kıymeti anlaşılamamış ve sade dili nedeniyle eleştirilmiştir. Âşık Çelebi, kaleme almış olduğu tezkirede, Hamzavî'yi halk arasında okunmaya mahsus sade bir eser yazdığından mütevellit şairler zümresinden saymayarak yer vermemiştir. (Köprülü, 2004, 190)

Hamzavî'nin Hamzanâme dışında İskendernâme (Kıssa-i İskender) adlı eseri bulunmaktadır. Bu eserde Büyük İskender'in hikâyeleri anlatılmıştır. Bugün için bu iki eser dışında bilinen başka bir eseri yoktur. Hamzavî'nin en önemli özelliği eserlerini sade bir dille yazmış olmasıdır.

2. HAMZANÂMELER

Hız. Hamza, Hız. Peygamber'in amcası ve sütkardeşidir. İlk Müslüman olanların 39.su olarak bilinir. Hız. Hamza'nın Kureyş toplumunda çok önemli bir yeri vardır. Güçlü, kuvvetli ve karşısındakileri korkutan bir yapıya sahiptir. Savaşçı kişiliği, avcılığı, atıcılığı, cesareti, haksızlığa karşı çıkması, dürüstlüğü ve zulme boyun eğmemesi gibi özellikleri böyle bir saygınlığa erişmesini sağlamıştır. (Sezen, 1991,

34) Destansı bir söyleme sahip olan Hamzanâmeler'in oluşumu Hz. Hamza'nın şehit edilmesinden sonra Araplar arasında başlamıştır. Hemen hemen bütün tarihî kahramanların hikâyelerinde olduğu gibi Hz. Hamza'nın savaşları da çeşitli İslam milletlerinin halk hikâyelerine intikal ederken gerçekliğini kaybetmiş, olağanüstü maceraların çoğu onun şahsiyetine atfedilmiştir.

Hz. Hamza etrafında oluşan hikayelerin, ilk olarak Hz. Muhammed'in hikayecisi Sahib-i Rûmî tarafından tertip edildiği, daha sonra da Ebu'l Meâlî'nin bunu genişletip atmış cilde çıkardığı bilinmektedir. (Albayrak,1997,517) Hz. Hamza'nın hayatı ve kahramanlıklarının anlatıldığı "Hamzanâme" adlı destanî hikâyelerin Arap kaynaklı olduğu aşîkârdır. Daha sonra İranlılar aracılığıyla Türk Edebiyatına geçmiştir. Hz. Hamza'nın maceralarının anlatıldığı bu eser Araplar arasında Sîretü Hamza, Esmârü'l-Hamza; İranlılar'da Kıssa-i Emîr Hamza, Kitâb-ı Rûmûz-ı Hamza, Dâstân-ı Emîr Hamza; Türkler'de ise Hamzanâme olarak bilinmektedir. Hz. Hamza'nın menkıbevi hayatı etrafında oluşan halk hikâyeleri olan Hamzanâmeler, Türkler tarafından benimsenen İslami destan kahramanlarının anlatıldığı eserlerdendir. Vasfi Mahir Kocatürk, önemli bir iddiada bulunarak, Anadolu'da oluşan ilk İslami kahramanlık destanlarının Hamzanâmeler olduğunu ileri sürer. Türkler arasında 10. yüzyıldan itibaren söylenilmeye başlanmış olan Hamzanâmeler, yazılı metin haline gelmeden çok önce sözlü bir gelenek olarak Türkler arasında itibar gördüğü anlaşılmaktadır. Eserin başkahramanı olan Hamza'nın millî bir karakter olmamakla birlikte Anadolu insanının İslam'ın sevgi ve hoş görüşüne büyük saygı beslemesi, hikâyelerin özünde yiğitlik, mertlik ve cihat anlayışının ön planda olması, Türklerin bu eserde kendi benliğini bulması zamanla yazılı metin hale gelmesini ve yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Eski Anadolu Türkçesi'nin önemli kaynaklarından olan Hamzanâmeler, 14. yüzyıl sonuna doğru Şair Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî tarafından yazıya geçirilebilmiştir. (Sezen, 1991, 8) Hamzanâme, bu asrın dinî-destânî mahiyette olan mensur eserlerindendir. Hz. Hamza'nın macera dolu hayatı ve cenkleri çevresinde yazılan Hamzanâmeler genellikle din, iman ve İslamiyet yoluna Arap ve İranlı Müslüman kahramanlar etrafında teşekkül eden bu destanlarda çoğunlukla muhayyileye dayalı efsanevî olaylar anlatılır. Daha çok İran kaynaklı efsanelerden alınan bu hikâyelerin ne tarihî gerçeklere ne de zamana uyması gerekmez. (Uçman, 1981, 92) Hamzanâme'de birbirini takip eden 200'e yakın hikâyede tarihi gerçeklerle

ilgisi olmayan çok değişik, bazen Kafdağı gibi hayali ülkelerin, bazen gerçek kişilerle cin, peri gibi unsurların yer aldığı olağanüstü vakalar anlatılır. Bunlar Hz. Hamza'nın hiç gitmediği Rum, Seylan. Orta Asya,  in gibi ülkelerde geçer.

 lk kez yazıya geçirildiğinde Hamza-n me'nin kaç cilt olarak düzenlendiği malesef bilinmemektedir. Halihazırda  stanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Nd. 2496 numarada kayıtlı 72. Cilt Hamzan me bulunmaktadır. Hamzav 'nin Hamza-n mesi değişik mekanlarda (kahvehanelerde, resm  kurumlarda, dükkanlarda, evlerde, hastahanelerde) kitaplardan okunmuş veya meddahlar tarafından anlatılmış ve eseri okuyanlar nerede, ne zaman, kimlere okuduklarını kitapların üzerindeki boşluklara kaydetmişler, türlü resimler çizmişlerdir (Yelten, 2013). Yelten makalesinde eserin bütün Türkiye kütüphanelerdeki 70 cildin künyelerini kaydetmiş bugün için elde olmayan yalnız 40 ve 42. ciltler kaldığını ifade etmiştir. (Yelten, 2013)

2.1. HAMZANAME (54. C LT) TANITIMI

Hamzan me'nin 54. cildinin iki nüshası bulunmaktadır. Bunlar  stanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Nadir Eserler Kütüphanesi, Nd. 2496;  stanbul Fatih Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Kitapları, Nu. 105'tir.

Bu  alışmamızda, geniş hacimli olan, Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil hususiyetlerini taşıyan  stanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Nadir Eserler Kütüphanesinde kayıtlı bulunan 32 varaklı nüshayı esas aldık. Bu nüshanın tamamı harekesiz olarak yazılmıştır. Çalışmamızda dönemin dil hususiyetlerine bağlı kalınmıştır.

Hamzan me'nin 54. cildinde olağanüstü olaylara ve şahıslara da çokça yer verilmektedir. Eserin geniş bir coğrafyada işlenmesi, metnin zengin bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir. Yazarın genellikle sade bir dil kullanması ve Anadolu ağızlarına sıkça yer vermesi, sadece yüksek zümredeki insanlara hitap etmediği, bütün halk kitlelerinin anlayacağı bir dille yazdığı fikrini vermektedir. Bu da eserin geniş kitlelere yayılmasına vesile olmuştur.

[1b/1]Hamza-i Bā Şafānuñ Elli Dördünci Cildi

(2)Rāviyān-ı aḥbār ve nākılān-ı rūzgār ve muḥaddiṣān-ı āṣār bu üslūb üzere naql ve beyān iderler ki (3) Ḥamza-i şāḥib-kıran-ı ‘ālem yigirmi dört kere yüz biñ ‘askeri ile gemiye binüp ‘azm-i Mecter-i zemīn (4) eyleyüp gitmişler idi. Deryāda furtına olup bir anda öldiler. Her biri cezāreye düşüp (5) kimi Ḥamza yanına, kimi Melik Ḥāver’uñ yanına cem‘ oldılar. Hamzanâme’nin 54. cildi işte bu satırlarla, Hamza’nın askerleriyle beraber gemi yolculuğu sırasında geçirdikleri kazayla başlar. Hamzanâmelerin baş karakteri Hamza’ya bu ciltte hikayenin başında ve sonunda yer verilmiştir arada adından söz edilse de genel olarak Hamza’nın yeğeni olan Melik Kasım ve Hamza’nın oğlu Bedi’üz-z aman’ın gayri Müslimlere karşı yaptıkları mücadeleler, kahramanlıklar ön plana çıkarılmaktadır. Bu iki kahraman öncelikle hasımlarını hoşgörü ile İslam dinine davet etmekte, kabul etmedikleri takdirde de onlarla savaşmaktadırlar.

Türk Halk Edebiyatında sıkça rastladığımız rüya motifi Hamzanâme’nin 54. cildinde de görülmektedir. Hikâyede güneşe tapan Kemender Şah adlı hükümdarın kızı olan Zamir Banu’nun düşmanlarına karşı yaptığı amansız mücadelesi anlatılırken Banu’nun rüyasından da bahsedilmektedir; Zamir Banu, putperest Lika’nın Zerd-heşt adlı adamıyla savaşacakken yüksek bir sihir gücüne sahip olan Zerd-heşt’ten çekinir. O gece Zamir Banu’nun rüyasına bir peri girer ve Müslüman olmasını telkin ederek Zerd-heşt’tin büyülerine karşı ona dua öğretir. Zamir Banu, Müslüman olup savaş esnasında Zerd-heşt’in yaptığı büyülere karşı okuduğu duayla da galip gelir. Aynı şekilde Bedi’ün, Ebraha’yla yaptığı bir savaş esnasında Bedi’ ağır yaralanır. Bedi’, rüyasında Hz. İbrahim’i görür. Ona, başına gelenlerin gururu yüzünden geldiğini söyleyerek Hızır’(a.s) ın kendisine Allah’ın izniyle şifa vereceğini söyler. Hızır (a.s) sabaha karşı gelip Bedi’ün vücudunu sığayıp şifa verir. Bedi’, ertesi gün savaş meydanına sapasağlam çıkar.

Hamzanâme’nin 54. cildinin sonlarına doğru Bedi’ün, Kahraman-ı Acem ile yaptığı savaşlar anlatılmaktadır. Hamza, karakteri bu son savaşta yer almaktadır. En son yine Bedi’ ve Kahraman-ı Acem savaşacaklarken Kahraman-ı Acem, Lika’nın nevruz günü dolayısıyla bir süre savaşmayacağına dair mektup yazar. İslam askerleri arasında Lika, hakkında konuşulurken onun upuzun ve her teli mücevherlerle bezenmiş sakalından bahsedilir. Bunu duyan Ömer Ayyar, Hamza’dan Lika’nın sakalını kesip getirmek için

izin ister. Bunun tehlikeli olduğunu söyleseler de Ömer, ısrar eder ve Lika'ya gider. Yazar metnin sonunda: *Elli beşincide bakalum şakal (22) faşlı nasıl olacak.* deyip Ömer'in bunu gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceğini yazmamış 55. cilt için merak uyandırmıştır.

2.2.HAMZA-NÂME 54. CİLDİN DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

Genel olarak incelendiğinde Hamza-nâmeler'in aynı kalıplaşmış ifade ile başladığı görülmektedir. Hikâyenin ilk satırında cilt sayısı belirtilir, sonra kalıplaşmış bir ifade ile devam edilir. Metinlerdeki bu kalıplaşmış biçimler, klasik halk hikâyelerinin başındaki biçimlerle benzerlik göstermektedir.

[1b/1]*Hamza-i Bā Şafānuñ Elli Dördünci Cildi*

(2)Rāviyān-ı aḥbār ve nākılān-ı rūzgār ve muḥaddisān-ı āṣār bu üslūb üzere naql ve beyān iderler ki (3)

Olaylar okuyucunun zihninde canlandırılacak ifadelerle sürüp giderken rivayetlerle daha da genişletilir. Yazar olayları ayrıntılı olarak açıklamak istediği zaman “rāvī eydür, rāvī ider” vb. sözlerle konuyu uzatma yolunu izler. Anlatıda rivayetlerle; zamanda geri dönüşler yapılarak şimdide olan olayların kaynağıyla ilgili bilgi verilir veya varyant oluşturacak başka bir vakadan bahsedilerek ihtimaller sunulur. Hatta bazen raviler arasında ihtilafların olduğunu belirtilir. (*Zīrā rāvīlerūñ iḥtilāfidur ve kātiblerūñ sehvidür ma'zūr ola.*) dinleyicide merak ve soru işaretleri bırakılarak hikâye genişletilir.

(6a/13) ‘Āşım’a virmişdi. Āşım da ḳal’asın ta’mīr itmek için adam ḳomışdı. Anlar ve bunlar birbiri (14) ardınca gidüp: “Ḳandasın Ḳahramān Ḳāhir ve Ḳāhhār” diyüp revān oldılar. Rāvī eydür: Zamān oldı. (15) Liḳā zuhūr idüp Zerd-heşt ile eṭrāfına nice şalmağa başladı. Meger ki ol zamānda bir şāh (16) var idi nāmına Kemender Şāh dirler idi. Āfitāb-perest idi. Ammā ‘azīm, şevket, ḳuvvet mālīk (17)

(6b/11) ve pehlivānına bir iş idem ki ‘ālemde dāstān ola.” didi. Kemender Şāh, şād oldı. Bilürdi kim (12) Bānū’yi, cihān-ı rüstemlere yol keserdi. Hemān ol dem emr

eyledi. Tîz yüz biñ ‘asker tedārik idüp (13) Žamîr Bānū’nuñ yanına koşup gönderdi. Bu Bānū’nuñ evvel adı Žamir idi. Şimdi Semenber oldu. (14) Zîrā **rāvîlerüñ ihtilāfidur** ve kâtiblerüñ sehvîdür ma’zûr ola. İşte Semenber Bānū, yüz biñ (15) ‘asker ile düşmāna karşı revān oldu. Bir gün tağ eteginde çadırların kurup (16)

(9a/9) bir gün büyük babası Kemender Şāh’a gönderdi. Kemender Şāh, göricek şād olup (10) ve üç gürz dahı berāber göndermişdi. Biri üç biñ batmān ve biri altı biñ batmān ve biri (11) tokuz batmān idi. Gāhîce istedükçe iţminān iderdi. Herkes gördükde taḥsîn iderlerdi. (12) **Rāvî eydür:** Bunların vilāyetine yakın bir serḥad var idi. Ol serḥadı iki ḥarāmî bekleyüp (13) çok adam helāk eylemişlerdi bunların bir ḳal’aları var idi. Kulle-i Kāf’dan nişān virürdi. (14)

Metindeki cümleler incelendiğinde genellikle uzundur. Uzunluğu sağlayan öğeler up- üp gerundium (zarf-fiil) ekleridir. Bu şekilde uzun yapılı cümleler metinde fazlaca yer alsa da eser, kullanılan dilin açık ve sade olmasıyla kolay ve rahat anlaşılmaktadır.

(9b/13) ‘üryān idüp “İşte senüñ miḳdārın.” diyüp Ebrahā’nuñ üzerine bir tîğ havāle eyledi. (14) Ebrahā aşlā muḳayyed olmayup hemān Menküb’uñ yüzine bir sille öyle urdı kim Menküb cerḥ (15) urup yetmiş beş arış ḳaddıyla mu’allak yıkıldı. Andan her kime geldiyse Ebrahā amān virmeyüp (16) kimine sille ve kimine depme ile serengün idüp cümlesin bir tağ gibi yığdı. Serküb (17) Zengi Ebrahā’nuñ böyle kuvvetin görüp ayağına düşüp ḳademüñde başı ḳodı amān (18) dileyüp ikisi de cān-ı göñülden Müselmān oldılar. Ve ḳal’a ḥalkın dahı imāna getürdiler. (19) Ebrahā gördi kim bu ḳal’ada bu ḳadar māl ve ḥazîne ve esbāb var ki ḥesābsız andan (20) Ebrahā, eṭrāf nāme gönderüp “Her kimin falān yirde esbābı zāyi’ olup (21) yağmā oldıysa gelsün alsun.” diyüp ḥaber virdükde ve bāzirgān ve tüccārdan ve sâ’ir

(12b/15) “Be hey nā-bekār çünkim saña naşîhat kār itmez. Al benden bu yādigāri.” diyüp var kuvvetin bāzûya (16) virüp kol ḳaldurup gerdān uzadup rikāba dirsek başup ol kūh-peyker ‘amūdın başı (17) üzerinden ferāfer çevirüp Bedî’üñ üzerine havāle eyledi. eger kelle ḳāfa ursa idi; Ḥamd, anı (18) sürme gibi iderdi. Hemān dilāver-i ‘ālem pençesin şunup ol ‘acāyîp köteki Luṭf-ı Ḥudā (19) ile ve pençe kuvvetiyle zabṭ eyledi. Ammā Ebrahā, baḳup gördi ki ‘amūdı zabṭ eylemiş. Zor idüp

(20) ‘amūdī Bedī’üñ elinden ala ammā kâdir olmadı. Bedī’ bir kere “Yâ Allah” diyüp zor idüp Ebrahâ’nuñ (21) elinden çeküp köteki alup andan Ebrahâ’dur geldiği yanından geçe server Ebrahâ’nuñ [13a/1] arkasında olan siper kapusına bir ‘amūd şöyle urdı kim Ebrahâ’nuñ ağzından burnundan kan (2) gelüp filiyle bile zir ü zeber oldu. Ammā dilâver de yanına devrildi. Neylesin ayağı saķat ol dem (3)

[15b/1] Bedī’ dilâver Hudâ’ya şıgınuṭ tazarru’ idüp yine pençe açup gerçi ol ‘amūdī men° eyledi ammā (2) kendi bilür ne çekdi. Hemân zür idüp Ebrahâ’nuñ elinden çeküp aldı. Ebrahâ geldi kim (3) geçüp gitdi. Server, kendi ‘amūdıyla Ebrahâ’ya bir ‘amūd öyle urdı kim arkada olan siperi (4) hürd olup ağzundan burnundan kan tüfenk mişāl atıluṭ gözleri cihānı görmeyüp (5) filinüñ üzerinden yıkıluṭ ser-nigün oldu. Server-i ‘ālem rahşın sürüp Ebrahâ yirinde (6) turup serveri karşılayup hemân server, rahşından zemîne atıluṭ muştun döküp (7) Ebrahâ’nuñ üzerine yürüyüp Ebrahâ da muştun döküp muşt muşt, yaķa yaķaya, kemer kemere (8) olup ol kadar aşığı yukarı sürüşdüler kim ayakları altunda zemîn sürülmüş (9) tarlaya döndi. Server-i cihān ya’ni Bedī’ü’z-zamān kendi kemerin Ebrahâ’ya teslim (10)

Metinde cümle başı edatı olan “ammā” cümlelerin uzamasını ve genişlemesini sağlayan başka bir unsurdur. Bu bileşen tıpkı zarf fiil ekleriyle cümlenin uzatılmasını sağlar ancak anlatımın anlaşılabilirliği ve kolaylığını, sade üslubunu bozmaz. Cümleler uzun olmakla birlikte kolay ve rahat anlaşılmaktadır. Çünkü hikâyede kullanılan dil; sade ve anlaşılır bir yapıdadır.

(10b / 7) vardılar. Ammā Bahtgān eyitdi: “İş bu kötege Bedī’ tayanamaz ve Hamza da tayanamaz.” didi. (8) andan Ebrahâ, başın kaldurup Gencāb’uñ yüzine bakdı, eyitdi: “Eger kızın Gevher Mülk Bānū’yı (9) Bedī’e “Taḥķīķ virdüñ ise mukayyed olmayum. Baña doğru cevāb vir.” didi. Gencāb eyitdi: “Dilâver, (10) eger kızım virsem māl ve memleketi virüp öñince kaçup gitmezdim.”didi. Ebrahâ eyitdi:” Hani (11) rızāñ ile baña kızın virecek olsañ saña yine vilāyetin alı vireyüm ammā dime ki (12) Bedī’i katl ideyim. Zīrā ol da Müselmān ben de Müselmān. İmdi nihāyet belādan kurtulursuñ” (13) didi. Gencāb eyitdi: “Ben de buña kāni’üm ammā dilâver, bilür mi ki aña söz geçmez. Ben kızım saña alıvirem.” (14) didi. Ebrahâ eyitdi: “Sen er adınla kızı vir, eger söz geçmez ise ol zamān katl iderim.” didi. (15) Ammā bu

tarafından meger s̄anī-i Şāhibkırān ‘Aşım’ı göndermiş, idi kim bir haber alup getüre ol maḥal idi kim (16)

(11b/8) bārgāhına geldi. **Ammā** Ebrahā da maḳāmına gelüp ol gice ārām eylediler. Ebrahā, bütün gice Bedī‘-üñ (9) erliğin vaşfeyledi. “Eger buña gālib olurum Ṭahmūrās köteğimle olam.” diyüp söylerdi. **Ammā** (10) beriden Bedī‘ de dilāverlere eyitdi: “‘Aceb dilāvere rāst geldüm. Ol diyār-ı Bedaḥşān’da Sām’a rāst (11) geldüm. soñra Ceyrān’da bir Ceyrānīye rāst geldüm, kendime rām eyledüm. soñra Mağrib diyārında (12) Tehmetün gibi dilāvere rāstlayı geldüm. Bu aḳılla dilāver olmaz dirdüm. Soñra süheyl-i silsile- bende andan (13) Ṭül-ı Zengi’ye rāst geldüm **ammā** bu dilāver anlara beñzemez cümlesine gālibdür diyüp ol efkār ile (14)

(13a/2) gelüp filiyle bile zir ü zeber oldu. **Ammā** dilāver de yanına devrildi. Neylesin ayağı saḳaṭ ol dem (3) öyle ḥükm eyledi. Hemān ‘Aşım ‘Ayyār, dilāveri ḳapup **ammā** kāfir begleri ise şol nā-bekār Bedī‘ (4) Ebrahā’dan ‘aceb intikām aldı. Dirlerdi. Bu dem Ebrahā’yı la-ya ‘kıl meydāndan ḳapdılar. **Ammā** ‘Aşım (5) server-i ‘ālemi, sāyesine getürdi. Ersām Şāh ḥod dīvānına döndi. “Bizüm ḥālimüz ḥod ne varsa (6) gerek.” diyüp iki ‘asker cenge girüp birbiriye girdi. **Ammā** İslām dilāverleri kāfir alayına (7) bir giriş girdi kim anda bir şān eylediler. Ve birkaç ḡilmān ser-nigün eylediler. **Ammā** zamāndan soñra (8)

Metinde bir başka cümle uzatıcı, genişletici veya bağlayıcı unsur olarak “andan” ifadesini görürüz. Günlük konuşmalarımızda bir olayı anlatırken kullandığımız “ondan sonra” kalıbını çağrıştıran “andan” kelimesi birçok yerde karşımıza çıkmaktadır.

(16a/13) didi. Ebrahā, du‘ā idüp şafā eyledi. **Andan** du‘ā idüp baş ḳaldurup eyitdi: “Server, ḥaṭā (14) eyledüm. Şimden-gerü Gevher-mülk Bānū, benim kız ḳarındaşım olsun.” diyüp ‘özürler diledi. (15) Server, ḥaz idüp **andan** Ebrahā’yı ser-ḳaplan eyledi. Fazıl’ı şol ḳola geçürdi. (16) Ebrahā da ol ḳadar şafā eyledi kim olmaz. **Andan** bu şevḳle buyurdi. **Andan** ortaya bāde-i (17)

(19a/7) tīgler ṭakınup arḳasın ‘aleme virüp ṭurdi. **Andan** meydāna nazar şaldı. **Ammā** ortadan (8) Ḳahramān-ı ‘Acem’üñ daḥı taḥtını bir fil menkelüsi üzerine, berk gidüp vüzerāsiyla ḳarār idüp (9) **andan** çetr-i ḥümāyun ḳuruluṣ şevket- vezāretle ol

da meydān başına geldi. Sancağların küşād (10) idüp nazar-ı-ber meydān idüp tırdı. Bu taraftan Kāhir dağı ser-ā-pā ceng ālātına gark olup (11) rahşına süvār oldu. **Andan** Kahramān-ı ‘Acem’üñ Öñine gelüp “Şāh’um, himmetüñ benümle bile olsun.” (12)

Halk dilinde kullanılan “Bre, ey, yā, hay” gibi hitap sözcükleri metinde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bazılarını günümüzde hala kullanmakta olduğumuz bu gibi nidalar, ünlemler metne doğallık vererek anlatıdaki kahramanların konuşmalarına renk katar. Ayrıca bu bağlamda metin, halk dünyasının gerçekliğini yansıttığı için okur veya dinleyici kendi hayatından izler bularak eseri benimseyip adeta anlatının bir karakteri gibi seslenilen kişinin ne cevap vereceğini merak ile bekler. İşte basit gibi görünen bu sözcükler metinde ciddi önem teşkil etmektedir.

(22a/8) ol da aña bir sille urup tācın aldı. ‘Ömer, Bahtgān’a irişüp eyitdi: “**Bre** cehūd gibi, niçün (9) bunlara naşihat itmezsiñ? Benüm cā’izem virmezler.” diyüp anlardan ziyāde aña da bir sille urup (10)

(24a/14) vaşf olunmaz. Ammā Emīr-i ‘Arab küffār’ askerine bir iş eyledi ki olmaz. Ceng-i mağlūbı da (15) Kahkahā-ī İbriş- Süvār’a Şāhibkırān rāst gelüp “Hamle eyle **bre** nā-bekār.” diyüp (16) Kahkahā’nuñ bir gürzin men° idüp taḥsīn eyledi. Andan İslām’a da ‘vet eyledi. (17)

(17b/4) Bir adam bī-hūş olup yatur, kedi tersi gibi bāzīgānlar buña bakup “**Bre** herīf, kimsin?”(5) didiler. Biri eyitdi: “Ne fesāda bā’iş olup bunu böyle deñize bırakmışlar. İmdi hemān gerü bunu (6)

(17b/11) eyitdiler: “Ey vezīr-i ḥāş, bizüm seferimüz şimdi Sencābī tarafınadır.” didüklerinde, mel’ün ziyāde melūl (12) olup göñlünden eyitdi: “Yine düşmān cāñbine gidiyoruz.” diyü efkārda iken nā-gāh karşılarında (13)

(17b/7) başına şıçradı, eyitdi: “**Ey** ağalar ben Şāh-ı İrān’uñ vezīriyüm. Sizlere çok fā’idem olur. (8) zīnhār baña rencīde itmeñ.” didükde tekrār bāzīgānlar: “Olmaz elbetde ataruz.” didüklerinde Bahtgān’uñ (9)

(18a/9) şikāyet eyledi. Server buyurdi, mel'ūna bir kat libās virdiler. Andan Emīr eyitdi: “**Ey** Bahtgān, (10) Bahter'den bir cevābuñ var mı söyle?” didi. Bahtgān da cümle olan aḥvāli bir bir takrīr eyledi. (11)

(19a/13) kol kaldurup tarafından çalınan ceng-i ḥarbīleri dindirüp bülend-āvāz ile eyitdi: “**Yā** Bedī', (14) gel meydāna senüñle merdāne ceng idelüm. Ammā şol şartla ki siḥir ile ceng itmeyesüñ.” didi. (15)

(22b/19) İrtesi dīvān olup Āhremen'üñ seng-āvāz, tekrār nāme yazup gönderdi. “**Yā** Ḥamza, (20) senüñ 'ayyāruñ bunda gelüp bizüm şāhlarımızıza 'azīm ihānet eylemiş. Eger merd iseñ yarınki (21)

(3a/20) İşte bunlar birbirine ḥamle teklīf idüp Melik Kāsım eyitdi: “**Yā** Sencāb, ben kimseye evvel (21) ḥamle itmedüm, hemān sen eyle.” didi. Sencāb Şāh 'amūdın ḳapup zīrā 'amūd-keşlik ile

(23b/11) “**Hay** nā-bekār, neyledüñ?” diyüp atılıp Ehremen'üñ bindigi gergedānuñ sağırsı üzerinde (12) bulup andan eñsesine bir sille-i-'arab-ı urup başından tācı zemīne düşürmeyüp ḳapdı. (13)

(2b/14) Beriden Melik Kāsım sürüp muḳābil oldu. Erdivān ismin sū'al idüp “Kāsım idügin (15) bildükde “**Hay** nā-bekār, ol civān sen misüñ? Bārī vücūdun 'ālemden ḳaldurayım.” diyüp (16)

(25b/4) bende var.” diyü gösterince Ömer, “**Hay** nā-bekār.” diyüp bakınca olmadı. Mehlehil, Ömer'üñ arkasına (5) bir topuz urup sözi üzere ḳapandı. Ol demde Ömer'e bende çekdi. Bahtgān, anı (6)

Metin incelendiğinde günümüzde varlığını sürdüren bazı deyimlerin, metinde anlam derinliğini ve zenginliğini sağlamak gayesiyle kullanıldığını görürüz. Deyimlerin bu anlatıda sıkça kullanılması halkın doğal diline, zevkine ve kültürüne hitap eden bir anlatı oluşturulmuştur.

açmaz ko-: (022a/17) āgāh ol-: (007a/05) ‘aklı başına gel-: (008b/11) ‘aklı git-: (005b/10, 022a/18, 023a/18) amān vir-: (010a/17, 026a/07, 009b/15) amān dile-: (009b/17,) ayağına düş-: (005a/08, 009b/17, 010b/04, 014a/18, 014b/17, 015b/16, 018a/08, 014b/14) baş kaldır-: (005b/04, 016a/13, 016a/18, 018b/14, 021b/17, 025a/10, 014b/04, 016b/17, 017b/18, 002b/07, 005b/15) baş ko-: (014b/17, 018b/12, 024b/19, 025b/20,) cān başına şıçra-: (017b/09) cān al-: (016a/01, 026b/09) cān at-: (019b/15) cānı çık-: (017b/06) el ‘amūda ur-: (003b/01, 003b/08, 012b/11) elden git-: (007a/11) el getir-: (009a/20) el şun-: (0028a/10) gönülün al-: (010a/08) göz göre vir-: (005a/17) göz açtır-: (023b/18) gözleri cihānı görmeyüp (15/05) haber sal-: (017b/15) hakkında gel-: (007b/11, 009a/19, 009b/01) hāl hātır sor-: (019b/15) havfa düş- (007b/09) hoş tut-: (021b/15) hürd ol-: (015b/04) iş işden geç-: (013a/11) karşı gel-: (008a/07) kılıçtan geçür-: (002a/14) lāf-ü güzāf: (017a/13) murād al-: (008b/19) murāda ir-: (014a/0) na‘ra ur-: (005b/10, 007a/05, 015a/03, 015b/14, 015b/21, 016a/02, 019b/01, 023b/14, 026a/07) taban getir-: (002a/17) ziyāfet eyle-: (026b/21)

Metindeki dil ve anlatım özelliklerini incelediğimizde ikilemelerin ve pekiştirmelerin de yer yer kullanılarak anlatımın doğal halk ağzının samimiyetini yansıtarak zenginleştirildiğine tanık oluruz.

(15b/6) fırup serveri karşılayup hemān server, rahşından zemīne atılıp muştun döküp (7) Ebrahā’nuñ üzerine yürüyüp Ebrahā da muştun döküp **muşt muşt, yağa yağa, kemer kemere** (8) olup ol kadar **aşağı yukarı** sürüşdüler kim ayakları altında zemīn sürülmüş (9) tarlaya döndi. Server-i cihān ya’ni Bedī‘ü’z-zamān kendi kemerin Ebrahā’ya teslim (10)

(14b /12) alup getürdi. Bedī‘ü’z-zamān, ol dem otuz altı pāre ceng ālātun giyüp **şalina (13) şalina** geldi. Hemān rikāba ayak başmadan şahin mişāl atılıp süvār oldu. (14) ‘Āşım ol hālî görüp bī-ihtiyār sevindiginden ağladı. Serverün ayağına düşüp (15)

(5b/10) bir kere “Yā Allah” diyüp bir na‘ra urdı kim ol arada oturan dilāverlerün ‘akılları gidüp (11) birbirlerine bakışdılar andan zor idüp **kütür kütür** bendlerin kırup Sencāb’uñ üzerine yürüdi. (12) Sencāb dağı yirinden şıçrayup Kāsım’uñ üzerine kılınç havāle eyledi. Melik Kāsım, Sencāb’uñ (13)

(8b/18) Liķā 'ya meyli vardır.” Tîz bir nāme yazup Bānū 'ya gönderdi. Mefhūmı bu kim “Ey Bānū-yı ‘ālem, eger (19) bu kuluña meylüñ olup beni hîzmete kabûl iderseñ Liķā 'dan yüz dönderüp āfitāb (20) perest olup ölince yoluñda **dostuña dost, düşmānuña düşmān** hāşılı cānum yolına fedādur.” (21) diyüp hatm-i kelām eylemiş. Çünkim Bānū nāmeyi okudı. Ġazaba gelüp nāmeyi **pāre pāre** idüp [7a/1]

İncelemiş olduğumuz metinde masallara ait unsurlar da görülmektedir. Masallarda geçen cadı, peri, cin, dev gibi hayali kişi ve karakterler yer almaktadır. Ayrıca söz konusu karakterlerin geçtiği bazı kısımlarda, masallarda da olduğu gibi zaman, mekân kavramı gerçek dünyadan farklıdır.

(7b/16) gelüp emr eyledi. Ceng nidā eyledi. Ammā Bānū bu taraftan ol gice ağlayup niyāza başladı. (17) Zîrā Zerd-heşt ne sihir-kār pelîd olduğın bilürdi. Andan hāba vardı. Na-gāh rüyasında (18) bir **perî** zuhûr eyledi. Bānū 'yı İslām 'a getirüp kelime-i şehādeti telkîn eyledi. Ve bir du 'ā (19) öğretti, eyitdi: “Ey Bānū, bu du 'āyı okudukda Zerd-heşt 'üñ sihri bāṭıl olup (20) saña kār eylemez.” didi. Bānū hābdan bî-dār olarak şād olup şükûr eyledi. Gördi ol **perî**nüñ (21) ta 'lîm eyledigi du 'ā hâṭırında nakş olmuş. Şabāḥ olduğda āfitāb-ı 'ālemtāb-ı cihān pertev şaldı. [8a/1]

[8b/1] zamānında **Ġāf** 'dan bir **nerre** zuhûr idüp nāmına Ken 'ān **Nerre** dirlerdi. Merdüm-ser idi, muḳkademā gelen Şāhibkırān 'lara (2) çok hîzmet itmiş idi. Kürşāseb 'e daḥı çok yirde hîzmet idüp Kürşāseb, Menküle nām kızın almışdı. (3) Ol devr geçdi. Kürşāseb 'üñ, Menküle Bānū 'dan bir kızı olmuşdı. Şengül dirlerdi, Kürşāseb 'e göstermediler. (4) şāyed öldüre diyü. Zîrā ol kızın benî ādemden, **dīve** muşābeheti ziyāde idi. Çünkim Kürşāseb, bu dünyādan gitdi. (5) Ken 'ān, bu kızı bir **'ifrîte** virdi. Menküle fevt olmuşdı. Bu **dīve** Ġazāvus-i ejderḥim dirledi. (6) bunlardan bir nerre zuhûr eyledi. Merdum-ser ammā adama ol kadar muşābeheti var idi kim gözin gūyā adam kıyāsı (7) iderdi. Ol nerreyi besledi. Ana ve baba anı bilürdi. Yüz arış kadd çekerdı. Bir gün **rub 'i meskûn** (8) 'ālemlerin seyr iderken Zerd-heşt 'le Semenber Bānū 'uñ ceng eyledigi yire uğradılar **Ġahrûn** (9) **Merdum-ser havā yüzinden nazar şaldı, Semenber Bānū 'yı gördi. Fi'l-hāl 'āşık oldu. Hemān** (10) **süzölüp Semenber Bānū 'yı kapup dem çeküp havāya ağdı.** Andan büyük pederi Ken 'ān 'a (11) gelüp nazarında kodı. Ve aḥvālî haber virdi. Zamāndan soñra

Bānū'nuñ 'aqlı başına (12) gelüp gözün açdı. karşusunda bir '**acā'ib maḥlūk** görüp ḥavf itdiginden gözlerin (13) yine yumdı, yine gözün açup gördi ḥāşılı gözün alışdurdı. Ol dem. Ken 'ān eyitdi: "Kızım kōrkma (14) benüm oğlum seni görüp 'aşıḳ olup alup getürmiş. Saña muḥabbeti var. Dilersen nikāḥ idelüm (15)

9a/1] Ken 'ān'a "N'ola" diyüp **cinnīlere** emr eyledi. Bir muraşşa ' altun taht getürüp Bānū ile Ḳahrūn ol tahta (2) süvār olup andan dōrt tarafına **dīvler** yapışup dem çeküp "Ḳandasın şehr-i Kemender?" diyüp gitdiler (3) günlerde bir gün pederinüñ şehrine geldiler. Pederiyle bulışıp bütün ehl-i vilāyet haber alup (4) şenlikler eylediler. Bir gün yine pederine vedā' idüp Ḳahrūn ile Ḥarem- Ābād'a geldiler. Arası birkaç (5) zamān murūr idüp Ḳahrūn vefāt eyledi. Ammā Bānū ḥāmīle idi. Vaḳti, günü tamām olup (6) Bānū'dan bir evlād zuhūr eyledi. Hele bildügi minvāl üzere besleyüp bir tüvānā yigit oldı. (7) Ken 'ān oğlanuñ adın **Ebrahā-yı 'İfrīt-zād** kodı. Şol kadar dilāver yigit oldı kim toḳsan beş (8) arış ḳadd çekerdı. ḳaçan kim bir **dīve** bir sille ursa başı manṭār gibi taḡılurdı. Ken 'ān bunı (9)

(24b/17) Ḳahramān-ı 'Acem eyitdi: "Ey Ḥekīm, eger didügin cevāb gerçek ḳıḳarsa saña ḥaddinden ziyāde (18) ri'āyet ideyim." didi. Ol gice geçüp siḥirden Mehlehil **Cāzū** toḳuz, ḥalīfesiyle (19) gelüp Gencāb Şāḥ'a baş kodı. Yanında bile yedi ḥalīfesi var idi. **Cāzū** ve ḥalīfe- (20) leri gelüp ḳarār itdiler. Birine Mehlehlāt ve birine Sehlān ve birine Cehlān ve birine İblise (21) **Cāzū** ve birine Sehl ve birine Mehl ve birine Hīmūn ve birine Şebk **Cāzū** dirlerdi. **[25a/1]** Bunlara Liḳā'dan nāme gelmişdi. Çünkim Mehlehil **Cāzū**, yedi ḥalīfesiyle geldi. Ḳahramān-ı 'Acem (2) şād oldı. Mehlehil **Cāzū**, Servān'a gelüp eyitdi: "Şāḥ'um, Zerd-heşt'i vāḳı 'ada gördüm, (3)

Metnin büyük bir kısmını savaş sahnelerinin kurgusu oluşturmaktadır. Bundan dolayı savaş aletlerinin isimleri ve savaş terimleri yoğun olarak kullanılmıştır. İran mitolojisinin kahramanlarının savaş aletleri de bazı yerlerde görülmektedir.

(5b/10) bir kere "Yā Allah" diyüp bir na'ra urdı kim ol arada oturan dilāverlerüñ 'aḳılları gidüp (11) birbirlerine baḳışdılar andan zor idüp kütür kütür **bendlerin kırup** Sencāb'uñ üzerine yürüdi. (12) Sencāb daḡı yirinden şıçrayup Ḳāsım'uñ üzerine **ḳılınç** ḥavāle eyledi. Melik Ḳāsım, Sencāb'uñ (13) tutan elinüñ dirsegine bir **muşt** öyle urdı kim **ḳılınç** bir cānibe fırlayup gitdi. Andan "Yā Allah" (14) diyüp Sencāb'uñ **kemerine** şarılıp zor idüp Sencāb'ı ḳaldurup yire urdı, şıçrayup

gögsine (15) çıktı. **Hañcer** çeküp eyitdi: “Yā Sencāb, nice görürsün kendini şimdi başın keseyüm mi? Yoḥsa (16)

(7a/10) **Gürz-i girān** ile ve gāh **nīze** ile ve gāh **tīg** bürrān ile ḥamle eyledüler. Aralarında otuz altı ḥamle ḥaṭar (11) geçdi. Āḥir Bānū, gördi ki olmaz hemān el **tīg** urup Qarā-merz’e bir **tīg** ḥavāle eyledi. Qarā-merz de (12) **siper** virüp men^c eyledi. Nöbet Qarā-merz’e geldükde el **kılıç** urup Bānū’ya ḥavāle eyledi. (13) Bānū da **siper** berāber virüp men^c eyledi. Bu kez Bānū ḡazaba gelüp Qarā-merz’e vire bir **tīg** şöyle (14)

(11a/10) Tīz **ceng-i ḥarbīler** dökülüp ‘asker süvār olup **alay bağlandı**. Bu taraftan Bedī’ dahı (11) ḥaberdār olup anlar da **alay bağlayup** Ebrahā’ya muḡābil oldılar. Kaçan kim meydān açıldı.(12)

(3a/21) ḥamle itmedüm, hemān sen eyle.” didi. Sencāb Şāḥ ‘**amūdın** kapup zīrā ‘**amūd-keşlik** ile [3b/1] meşhūr idi üç biñ beş yüz baṭmān ‘**amūd** kullanur idi. Hemān el ‘**amūd** urup kötek (2) öyle urdı kim Melik Kāsım **gürzin** berāber virüp arḡaya aldı. Ammā dünyā başına teng olup (3)

(3b/8) el ‘**amūd İskender-i kübrāya** urup raḡşın sürüp irişüp bir ḡarb şöyle urdı kim (9) Sencāb dahı ‘**amūdın** karşı virüp arḡaya aldı. Ammā gözlerinden āteşler saçılup (10) başı, at başına berāber oldı, men^c idince ecel terleri dökdi. Toz içinde kaldukda (11)muḡābil olmışdı. Melik Kāsım, elinde olan **tīg-i sürḡile** öyle çaldı kim eger ḡānesine varınca iki (12) pāre eyledi. Çün Cāzū, helāk oldı. Emīr-i ‘Arab’uñ ve Lendühā’nuñ ve Bedī’üñ ve sā’ir (13)

Metinde şahıs kadrosu oldukça geniştir. Şahısların adlarına genellikle konumları, memleketleri ve davranışları göz önünde bulundurularak yer verilmiştir. Aşağıda bu şahısların bir kısmı örnek olarak gösterilmiştir.

(1b/3) **Ḥamza-i şāḡib-ḡıran-ı** ‘**ālem** yigirmi dört kere yüz biñ ‘askeri ile gemiye binüp ‘azm-i Mecter-i zemīn (4) eyleyüp gitmişler idi. Deryāda furtına olup bir anda öldiler. Her biri cezīreye düşüp (5) kimi Ḥamza yanına, kimi **Melik Ḥāver’uñ** yanına cem ‘ oldılar. Rāvī eydür: İşte **Sulṡān-ı Ḥāver**(6)

(1b/8) **Sencāb-ı Ahen-beden** dirler. Seksen altı arış kadd çeker. Şöyle kim Rüstemlere yol virmiş.(9) Beş kere yüz biñ siyāha kādirdür. Ammā hiç **Gencāb**, anı sevmez. Zīrā **Sencāb, Liķā’ya** (10) tapmaz. Ben **Gencāb’uñ** büyük birāderi olam da beni begenmeye de anı dāmād ider.(11) Niye diyü afitāb-perestdūr bir haramzāde ‘ayyārı vardır. **Dīv-dest-i ‘Ayyār** dirler, (12) gāyetle hīlekārdur ve bir ser-kaqlanı vardır. adına **Evren-būş** dirler. İmdi hemān (13)

(8a/1) İki cānibden süvār olup alaylar bağladılar. Bānū daqlı bir **İspir-i Siyāh’a** binüp ‘Ālem-i dīn’de qarār eyledi. (2) Ol dem **Zerd-heşt**, tarafından **Zer-ķām-ı Āhen-Kemer** nām bir dilāver meydāna girüp er taleb eyledi. (3)

(5a/3) **Ķāsım** dilāverüñ bārgāhına gelmiş idi. **Melik Ķāsım**, yatup fikirde iken gözleri **Dīv-dest-i (4) ‘Ayyār’uñ** gözine düş olup bildi. Bunda bir şikār içün gelmişdür, diyüp mukayyed olmadı. Hele (5)

(6a/12) niyet itmiş idi. **Ķāhīr Ķahramān** ve **Ķāhhār Ķahramān**, zahm-dār Bānū ellerinde olan mālı alup (13) **‘Āşım’a** virmişdi. **‘Āşım** da qal’asın ta’mīr itmek içün adam qomışdı. Anlar ve bunlar birbiri (14) ardınca gidüp: “**Ķandasın Ķahramān Ķāhīr ve Ķāhhār**” diyüp revān oldılar. Rāvī eydür: Zamān oldu. (15) **Liķā** zuhūr idüp **Zerd-heşt** ile eṭrāfına nice şalmağa başladı. Meger ki ol zamānda bir şāh (16) var idi nāmına **Kemender Şāh** dirler idi. Āfitāb-perest idi. Ammā ‘azīm, şevket, kuvvet mālīk (17) idi ve bir kıızı var idi. **Żamīr Bānū** dirlerdi ve yetmiş beş arış kadd çekerdı. Dilāverlikde, qahramānlıkda (18)

(18a/18) ‘Acem anlara nāmeler gönderüp da ‘vet eyledi. İşte **Ķahramān-ı ‘Acem** ‘asker cem’inde ammā bu taraḑdan (19) **Şānī-yi Şāhibķırān ya ‘nī Bedī’ü’z-zamān**, diyār-ı Gencāb’da **Ebrahā-yı ‘İfrīte-zād’ı** başup kendiye (20) kul idüp ba’de Bir gün **Fazıl bin Kiyāhur’u** Gencābiye’de ve **Gevher Melek** yanında koyup kendisi (21) **Düvel-i Baḑter’i ve Fużül-i Baḑter’i ve Reyḑān-i Sencābī’yi ve Ersām Şāh’ı ve ‘Āşım-ı ‘Ayyār’ı** [18b/1]

(24b/7) olup ammā rāvī eydür: Çünkim **Ķahramān-ı ‘Acem**, münhezim olup kaçdı, gelüp **Ķal’a-i (8) Heft- zemīn’e** girdi. **Gencāb** ve **Hürmüz** ve **Baḑtgān** ve

Ḳahḳahā-yı İbriş-Süvār ve Kāmūrān-ı (9) Gāv-āvāz ve Cālūt Ra'd āvāz ve Āhremen-i Seng Āvāz bir yire gelüp cem' oldılar. Ḳahramān (10) eyitdi: "Bu uğursuz kimüñ yanına vardılar ise hep kendileri gibi nekbet iderler. İşte (11)

(28a/6) bu taraftan 'Ömer-i 'Ayyār, Şāhibḳırān'dan izin alup yola girüp "Ḳandasın Likā-yı Zümrüd Şāh?" diyüp (7) gitdi. Bir gün Ḳal'a-i Gülzār'a gelüp gördi ki Dāvūd Şāh 'azīm tedārikde. Andan 'Ömer, derbendlere geldi. Yedi (8)

2.3. HAMZA-NÂME (57. CİLT)METNİNİN ÖZETİ

Hamzaname'nin 54. cildi bir gemi kazasıyla başlar. Hamza, yüz bin askeriyle bir deniz yolculuğundayken denizde, bir fırtına çıkar ve gemi batar. Askerlerin bir kısmı ölürken diğer askerler farklı farklı adalara ulaşmayı başarır. Kimisi Hamza'nın yanına, kimisi de Melik Haver'in yanında toplanırlar. İşte Melik Kasım, bu kadar sayısız asker ile deniz yolculuğundayken bir gün bir ada görünür. Melik Kasım, denizcilere bu adada kimin hüküm sürdüğünü sorar. Denizciler, adanın Gencab'ın Ağabeyi olan Sencab'ın hüküm sürdüğünü ve onun ne kadar güçlü ve kudretli olduğunu anlatır, Gencab'ın Sencab'ı sevmediğini söylerler. Sencab, Lika'ya tapmaz. Çünkü Sencab, Gencab'ın ağabeyi olduğu halde onu beğenmeyip Div Dest Ayyar'ı damat etmesine içerlemiştir. Div Dest Ayyar, güneşe tapan, hilekar ve haram yemekten çekinmeyen biridir. Div Dest Ayyar'ın, Evren-buş adında bir kaplanı vardır. Denizciler, Melik Kasım'a bu adaya uğramandan oradan uzaklaşmanın iyi olacağını söylerler. Melik Kasım bu söylediklerine gülüp biz de dünyada böyle bir kahraman arıyoruz. Gemileri kıyıya yanaştırın diye emir verir. Kıyıya çıkıp, çadırlarını kurup adaya yerleşirler. Sonra Sultan Haver, Gazele Ayyar'a Sencab'ın yanına gitmesini ve onun neler yaptığını öğrenip haber getirmesini söyler.

Ayyar, tebdili kıyafet yapıp şehre gider. Sencab'ın, neredeyse gökyüzüne ulaşan kalelerini, surlarını hayranlıkla seyrederek. Oralarda gezerken Sencab Şah'ı tüm ihtişamıyla tahtında oturmuş olarak görür yanında da Div Dest Ayyar ve Evren-buş vardır. O esnada Sencab Şah'a kardeşi Gencab'dan mektup gelmiştir. Mektupta Gencab, taht ve tacının elinden alındığını haber verir. Ağabeyine dinleri farklı olsa da anne, babalarının bir olduğunu ve ona yardım etmesi gerektiğini yazmıştır. Sencab

Şah, Gencab'ın bu durumuna oldukça üzülür ama neden taptığı, ilah bildiği Lika ona yardım etmez, diye söylenir. Vezirleri, Sencab Şah'a kardeşine yardım etmesi gerektiğini söyleyince Sencab Şah yumuşar. Askerlerini toplayıp yola çıkmaya hazırlanırken Div Dest Ayyar, ayağa kalkıp konuşmaya başlar. Melik Kasım ve askerlerinin adada karargah kurduklarını, Melik Kasım'ın, Gencab'ın tahtını, tacını elinden alan Bediü'z zaman'ın kardeşinin oğlu olduğunu anlatır. Melik Kasım'ın, Sencab Şah için de onu döve döve kendine kul edeceğini iddia ettiğini söyler. Div Dest Ayyar, Sencab Şah'a hemen Melik Kasım ve askerlerini kılıçtan geçirip ganimetleri almasını söyler. Sencab Şah, duyduklarına memnun olur ve Melik Kasım'a bir mektup yazar. Mektubu Div Dest Ayyar'la gönderir.

Gazele Ayyar, Div Dest Ayyar'ın peşine düşer. Onu تنها bir yerde kısıtırıp ellerini bağlar. Div Dest Ayyar, feryat eder, kim olduğunu ve ondan ne istediğini sorar. Gazele Ayyar, kendisinin de bir ayyar olduğunu söyler. Gazele Ayyar, Div Dest Ayyar'a sen de bu dünyada ayyarım diye geçinirsin, yıllardır Sahip Kıran'ın evlatları ve beyleri şahına, mal getirirler sen de onları kılıçtan geçirtirsin ama şimdi benim elimdesin, der ve peşinden sürükleyerek onu, Melik Kasım'ın huzuruna çıkarır.

Melik Kasım, Gazele Ayyar'a getirdiği adamın kim olduğunu sorar. Sencab'ın ayyarı olduğunu öğrenir. Ellerini çözmeleri için emir verir. Div Dest Ayyar, Sencab'ın gönderdiği mektubu Melik Kasım'a sunar. Mektupta Sencab, Melik Kasım'ı bana muhalefet edersen kafanı koparır Lika'ya gönderirim, diye tehdit etmiştir. Melik Kasım, Sencab'ın yazdıklarını makul bulmaz ve üzülür. Melik Kasım, şu cahile hemen cevap verelim, der. Div Dest Ayyar'ı gönderir. Ama o da askerlerini toplayıp adadan gider. Bir gün Melik Kasım ve askerleri adaya tekrar geri döner. Sencab Şah'la mektuplaşır ve savaşmaya karar verirler.

Kararlaştırdıkları tarihte, iki taraf karşı karşıya gelir. Kâfirlerin tarafından kılıç kullanmada mahir olan bir asker meydana atılır ve savaşmak için karşısına bir askerin gelmesini ister. Melik Kasım gelir ve Erdivan adındaki askerle savaşmaya başlar. Birbiri ardınca kılıç darbelerini engelleyen Melik Kasım, Erdivan'ı dine davet eder, ancak ret cevabını alır. Melik Kasım bir kılıç darbesiyle askeri ve atını dört parça eder. Olanları izleyen Sencab Şah, Erdivan'ı bu şekilde helak edenin kim olduğunu sorar. Div Dest Ayyar, Sencab Şah'a sizi kendine kul edecek olan Melik Kasım'dır, der.

Evren-buş, Sencab şah'a Melik Kasım'ı bir de ben göreyim diyerek meydana çıkar. Melik Kasım'la selamlaşırlar. Daha sonra aralarında uzun bir mücadele başlar Melik Kasım, Evren-buş'un iyi bir asker olduğunu anlayıp onu öldürmeye kıyamaz ama Evren-buş'un kılıç darbeleriyle neredeyse yaralanacakken çok öfkelenir ve bir kılıç darbesiyle onu iki parçaya ayırır.

Sencab şah, olanları görüp düşmanın ne kadar güçlü olduğunu ve Melik Kasım'ın karşısına çıkaracak güçte, kimsenin olmadığını anlar. Hemen atına binip meydana gider, Melik Kasım'a selam verip bu kadar askeri helak etmek sana yakışıyor mu, diye hesap sorar. Melik Kasım; askerleri, kendisine hakaret edip canına kastettikleri için öldürdüğünü söyler. İki düşman birbirlerine hamle teklif ederler, Melik Kasım, hiçbir zaman ilk hamleyi kendisinin yapmadığını bu yüzden ilk hamleyi Sencab'ın yapmasını ister. Sencab şah, ilk hamleyi yapar ve iki güçlü savaşçı arasında çetin bir mücadele başlar. Sencab'ın darbesiyle yere düşüp toz içinde kalan Melik Kasım'ın yanına giden Gazele, Sencab'ın yaklaşmakta olduğunu haber verir. Melik Kasım, Gazele'ye hayatında böyle yiğit bir askere rast gelmediğini söyler. Sencab şah yanına gelince atından inip birebir savaşmayı teklif eder. Sencab şah, atının üzerindeyken darbe vurmaya kalkınca Melik Kasım, onu bir hamlede yere düşürür. Toz içinde kalan Sencab'a Div Dest, yetişir ve hemen ayağa kalkması gerektiğini yoksa her şeylerini kaybedeceklerini söyler. Sencab, hemen toparlanır ve Melik Kasım'la birebir şekilde akşama kadar savaşır. Akşam olunca Melik Kasım, gece dinlenip ertesi gün savaşa devam etmeyi teklif eder. Sencab şah kabul eder, böylece her iki taraf ölülerini kaldırıp karargâhlarına dönerler. Ertesi gün tekrar meydanda savaşmaya başlarlar. İki taraf sabahtan akşama kadar tam yedi gün savaşmaya devam ederler. Sekizinci gün Gazele; Melik Kasım'a adada, bu kadar askerle daha fazla kalamayacaklarını ve Sahib Kıran'ın kendilerini merak edip üzüleceğini söyler. Hamle sırası Melik Kasım'a gelmiştir. Melik Kasım, Sencab şah'a atası Sahib Kıran'ın Sencab gibi yiğit bir askerle karşılaştığı zaman onun, hükümranlığını elinden almadan ona İslam dinine girmesi için süre verdiğini söyler. Bu âdet üzere onu İslam'a davet eder, aksi halde hükümranlığını yerle bir edeceğini bildirir. Sencab, Melik Kasım'ın kendisinden üstün olmadığını bu sebeple teklifini kabul etmeyip onunla savaşmaya devam edeceğini söyler. Sencab'ın; Melik Kasım'a erkeksen gel beni atımdan indir, diyerek tahrik etmesiyle savaş çok şiddetli bir şekilde tekrar başlar. Melik Kasım ve Sencab şah kimi zaman at üzerinde kimi zaman yaka yakaya uzunca bir süre

savaşırılar. Yine birebir savaştıkları bir an Melik Kasım, Sencab'ın başına şiddetli bir darbe vurur. Sencab yere düşer, askerleri etrafına toplanıp onu atına bindirirler. Olanları uzaktan izleyen Herum Divan, Melik Kasım'a yardım etmek için askerlerin içine dalar ve kısa sürede Sencab'ın askerlerini dağıtırlar. Melik Kasım, Sencab'ın kalesini ele geçirir ve tahtına geçer, ganimetlerin çoğunu askerlere dağıtır.

Sencab Şah; uzak bir kaleye sığınır, savaş başlığını çıkarınca Melik Kasım'ın, başına vurduğu darbenin canına kastetmeyecek şekilde olduğunu kendisine kıyamadığını anlar ve Melik Kasım'a muhabbet duyar. Sencab Şah, Div Dest Ayyar'ı yanına çağırır ve Melik Kasım'ı yakalayıp getirmesi karşılığında kendisine on bin altın vereceğini vaat eder. Herum Divan da Melik Kasım'a Sencab için bir mektup yazıp kendisiyle göndermesini, böylelikle Sencab'ı yakalayıp getireceğini söyler. Melik Kasım, Herum'un dediğini yapar. Herum, Sencab'ın kalesine ulaşır elçi olduğunu ve Sencab'la görüşmek istediğini söyler. Sencab'ın huzuruna çıkarılan Herum, mektubu Sencab'a verir. Melik Kasım mektupta Sencab'ı İslam dinine davet eder. Sencab, Herum'a "Hüküm galip gelinindir." der. Herum, Sencab'a sarılır o esnada Sencab'ın askerleri Herum'a saldırır ve onu bağlayıp hapse atarlar.

Diğer tarafta Melik Kasım, Herum'dan hiç haber alamadığı için çok üzgündür. Div Dest Ayyar, tebdili kıyafetle Melik Kasım'ın otağına gizlice girer. Melik Kasım, yatacakken Div Dest Ayyar'ın girdiğini fark eder fakat hiç yerinden kalkmaz. Ayyar, Melik Kasım'a yaklaşıp yakalamak üzereyken Melik Kasım onu bileğinden kavrar. Ayyar yere düşer ve Melik Kasım'dan özür dilemeye başlar. Melik Kasım, Ayyar'a Müslüman olması karşılığında onu azat edeceğini söyler. Ayyar bu teklifi canı gönülden kabul eder ve Müslüman olur. Melik Kasım, Ayyar'dan Herum'un sağ olduğunu fakat hapiste olduğunu öğrenir. Melik Kasım, Ayyar'a neden geldiğini sorar. Ayyar, Sencab'ın vaadini anlatır, bu vesileyle Müslüman olmakla şereflendiğini söyler. Melik Kasım, Div Dest Ayyar'ın gerçekten Müslüman olduğunu anlar. Ona, kendisini bağlayıp Sencab'a götürmesini söyler. Böylelikle hem Ayyar altınları alacak hem Melik Kasım Kaleyi fethetme şansı elde edecek. Bunu duyan Müslüman gençler; Melik Kasım'a, ayyarın gerçekten Müslüman olmadığını bunun bir tuzak olduğunu söyleyerek onu, vazgeçirmeye çalışırlar. Ancak Melik Kasım, hiç kimseyi dinlemeyerek Allah'a tevekkül edip elleri bağlı bir halde ayyarla beraber Sencab'ın

kalesine gider. Div Dest Ayyar, Sencab'ın huzuruna çıkarak Melik Kasım'ı teslim edip kendisine vadedilen altınları alır.

Sencab, Melik Kasım'ın karşısına geçip onun ne hale düştüğünü ve bir emriyle öldürüleceğini söyler. Melik Kasım bu sözlerle gülerek Sencab'ı İslam'a davet eder. Sencab etrafındakilere Melik Kasım'ın bu haldeyken bile nasihat etmekten geri durmadığını söyleyince Melik Kasım, birden elindeki bağı çözerek Sencab'ın üzerine yürür. Sencab ve askerleri şaşırıp kalırlar. Sencab kılıcıyla müdahale etmeye çalışır ama Melik Kasım, onu bileğinden kavrayıp düşürür ve göğsüne oturup hançer çeker, ya İslam dini kabul etmesini ya da onu hemen öldüreceğini söyler. Sencab, Melik Kasım'a hayran kalarak İslam dininin hak din olduğunu kabul edip kelime-i şahadet getirerek Müslüman olur. Bunu gören kale halkı da hiç tereddütsüz hep beraber Müslüman olurlar. Bu durumu duyan İslam beyleri Melik Kasım'ın yanına gelerek onu kutlarlar. Sencab, Melik Kasım'ın en güçlü askerlerinden biriyle imtihan olur ve galip gelir böylelikle Melik Kasım onu baş kaplan ilan eder. Sencab o gece ziyafet düzenler ve hep beraber yiyip içerler. Melik Kasım, Sencab'a yol tedarikini yapıp yola çıkmasını söyler. Böylelikle Sencab Şah, binlerce seçkin askerle beraber gemilere binip Mecter Zemin'e doğru yol alır.

Böylelikle aradan zaman geçer, Lika ortaya çıkar, Zerd-heşt ile birçok yer gezerler. O zamanda, Kemender Şah adında güneşe tapan çok kudretli bir hükümdar vardı. Kemender Şah'ın Zamir Banu adında hem çok güzel hem de savaşçı bir kızı vardı. Zamir Banu'nun güzelliği dillere destandı. Zamir Banu'nun güzelliğini Lika da duyar. ve ona aşık olur. Lika, Zamir Banu'yla evlenmek için Kemender Şah'a bir mektup yazıp kızına talip olduğunu söyler. Kemender Şah elçiyle gönderilen mektubu okur ve çok öfkelenir. Hemen emir verir, elçini kulağını ve burnunu kestirir. Sonra da Lika'ya cevap yazıp elçiyle gönderir. Durumu öğrenen Lika, hiddetlenir ve Kara Merz Seng-dil adındaki pehlivanına derhal asker toplayıp Kemender Şah'ın üzerine gitmesini ve Banu'yu alıp getirmesini emreder. Diğer tarafta Kemender Şah, elçinin burnunu, kulağını kestiği için çok pişmandır çünkü bilir ki Lika intikamını alacaktır. Kemender Şah, bir gün ansızın Lika'nın askerlerinin üzerine doğru geldiğini duyar ve çok üzülür. Bunu gören Zamir Banu, babasına üzülmemesini, kendisinin onlarla galip geleceğini söyler. Kemender Şah, çok sevinir çünkü kızının bunu başarabileceğini

inanır. Hemen yüz bin asker toplar ve Zamir Banu'nun emrine verir. O güne kadar adı Zamir olan banunun adı bundan sonra Semenber olur.

Semenber Banu, yüz bin askerle birlikte yola çıkar, bir dağ eteğinde çadırlarını kurdurur böylelikle iki ordu karşı karşıya gelmiş olur. Semenber Banu ve askerlerinin geldiğini haber alan Kara-Merz, Semenber Banu'ya bir mektup gönderir. Mektupta, Semenber Banu'ya eğer kendisinde, gönlü varsa hemen ona tabi olacaklarını, Lika'dan yüz çevirip güneşe tapacaklarını ve kendisinin de ölünceye kadar canını yoluna feda edeceğini yazar. Bunu duyan Semenber Banu; çok sinirlenir ve mektubu paramparça eder, elçinin yüzüne fırlatarak "Kara-Merz, eğer adamsa yarın karşıma çıksın." der. Durumu öğrenen Kara-Merz sinirlenir ve savaş nidaları ettirir. Ertesi gün iki ordu karşı karşıya gelir. Semenber Banu ve Kara-Merz önce konuşarak atışır, daha sonra birebir savaşırlar. İki ordu arasında çetin bir savaş başlar. Semenber Banu, Kara-Merz'i yaralar. Kara-Merz'in ordusu bozguna uğrayıp kaçar. Semenber Banu, savaşı kazandığı için çok mutlu olur, sayısız ganimeti, alarak ertesi gün babasının yanına döner. Semenber Banu'nun savaşı kazandığını duyan babası çok sevinir, divan halkı ile birlikte ona övgüler yağdırır, takdir edip kutlarlar.

Diğer tarafta, hezimete uğrayıp kaçan Kara-Merz ve askerleri Lika'ya gidip durumu anlatırlar. Lika, bundan sonra ne yapması gerektiği konusunda Zerd-heşt ile istişare eder. Zerd-heşt, ona üzülmemesini, kendisinin Semenber Banu'yu sihir ile yenebileceğini söyler. Hemen yüz bin asker ile yola çıkar. Kemender Şah'ın casusu olanları duyar ve gidip olanları Kemender Şah'a anlatır. Kemender Şah, çok endişelenir, Semenber Banu'ya durumu anlatır. Semenber Banu, babasına endişelenmemesini Zerd-Heşt'in de üstesinden gelebileceğini söyler.

Daha sonra yüz bin askerle beraber yine Kara-Merz'le savaştığı dağın eteğinde Zerd-Heşt'le karşı karşıya gelir. Zerd-Heşt, Banu'ya mektup yazıp gönderir. Mektupta Semenber Banu'ya kendisine itaat ederek onunla Lika'ya dönmesini yazmıştır. Semenber Banu, mektubu okuyunca yine çok sinirlenerek mektubu parçalayıp elçinin suratına fırlatır, elçinin kulağını burnunu kesip ona hakaretler ederek gönderir. Bu duruma çok kızan Zerd-Heşt hemen savaş nidaları çaldırır. Ama o gece Banu, çadırında ağlayarak dua eder çünkü Zerd-Heşt'in nasıl pis bir sihirbaz olduğunu bilir. Semenber Banu, uykuya daldığı an rüyasında bir peri görür. Peri, onu İslam dinine

davet eder kelime-i şahadet telkin edip ona bir dua öğretir. Ve ona, bu duayı okuduğu zaman Zerd-Heşt'in sihrinin hiçbir etkisinin olmayacağını ve kendisine tesir etmeyeceğini söyler. Semenber Banu, huzur içinde uyanıp şükreder. Perinin öğrettiği dua aklında kalmıştır.

Sabah olunca iki ordu savaş meydanında karşılaşır. Semenber Banu da İspir Siyah adlı atına binmiş ve Müslüman olamaya karar vermiştir. Zerd-Heşt'in askerlerinden Zerkam adlı bir asker, savaş meydanında birebir savaşıacağı er talep eder. Semenber Banu hemen ileri atılarak karşısına çıkar ve mücadeleye başlarlar. Banu, kısa sürede Zerkam'ı etkisiz hale getirir ardından peş peşe, güçlü kuvvetli on yedi askeri de helak eder. Olanları gören Zerd-Heşt, atını Semenber Banu'ya doğru sürüp üzerine ejderha şeklinde bir şey gönderir. Banu, bunun sihir olduğunu anlayıp hemen periden öğrendiği duayı okur. Birden ejderha gibi görünen şeyin bir ip parçası olduğunu görür. Daha sonra kılıcını çıkarıp Zerd-Heşt'in üzerine yürür. Zerd-Heşt çok korkar ve kendisini bir ejderha şekline sokar, Semenber Banu yine perinin öğrettiği duayı okuyarak hamlelerini yapar ve ejderhaya isabet ettirir. Zerd-Heşt yaralanır ve kendi şekline girer. Vakit akşam olur hava kararır, Zerd-Heşt'in askerleri etrafına toplanarak onu çadırına götürürler. Banu Zerd-Heşt'i etrafta göremeyince kaçtığını anlar. Zerd-Heşt, yaralı bir halde Lika'nın yanına gider, ve Banu'ya hiçbir şey yapamadığını sihrinin ona tesir etmediğini anlatır. Ayrıca artık işinin bittiğini ve buralarda kalamayacağını da söyler. Zerd-Heşt, kendisine mıknaatıstan bir oda, demirden de bir tabut yaptırır. Tabutu odanın içine koyunca her taraftan çekim gücü olduğundan tabut havada kalır. Görenler de bunu hikmetli bir şey sanır.

Diğer taraftan Kürşaseb zamanında, kafda genç bir erkek ortaya çıkar. Adına Kenan derler. Kenan mert bir adamdı, önceki hükümdarlara çok hizmet etmişti. Kürşaseb'e de birçok yerde hizmet ediyordu. Kürşaseb, Kenan'ın Menkule adlı kızıyla evlenir. Aradan zaman geçer, Kürşaseb'in Menkule Banu'dan Şengül adlı bir kızı olur ama kızı babasına göstermezler. Kürşaseb'in kızı öldürmesinden korkarlar çünkü kız insanoğlundan ziyade bir deve benziyordu. Şengül büyüdüğünde de Kenan, onu Gazavus Ejderhim adlı ifrite verir. Bu arada Menkule Banu ölür. Gazavus ve Şengül'ün bir oğulları olur. Bu oğlan insanoğluna benzer. Kahrun adındaki bu oğlanı Kenan yetiştirir. Merd genç bir delikanlı olur.

Kahrun, bir gün yeryüzünde dolaşırken Semenber Banu ve Zerd-Heşt'in savaştıkları yere uğrar. Orada Semenber Banu'yu görünce hemen aşık olur. Semenber Banu'yu bayıltıp onu kaptığı gibi büyük babası Kenan'ın yanına götürür. Kahrun, Kenan'a Semenber Banu'ya aşık olduğunu anlatır. Kısa bir süre sonra Banu, ayılır karşısında acayip bir mahlûk görünce korkup gözlerini tekrar kapatır. Kenan, Banu'ya Kahrun'un oğlu olduğunu korkmamasını, Kahrun'un ona aşık olup onu sevdiğini ve eğer kendisi de isterse onları evlendireceğini söyler. Ayrıca Kahrun'un, Kürşaseb soyundan olduğunu ve eğer evlenip bir oğulları olursa o çocuğun hükümdar olacağını anlatır. Semenber Banu, dönüp Kahrun'a bakar ve ikna olur ancak Kenan'a Kahrun'la savaşmak istediğini ve eğer Kahrun onu yenerse bu teklifi kabul edeceğini söyler. Sonuç olarak Kahrun, Semenber Banu'yu yener ve anlaştıkları gibi kırk gün kırk gece düğün yaparak evlenirler.

Bir gün Semenber Banu, Kahrun'a babasını vilayetini ziyaret etmek istediğini söyler. Bunu duyan Kenan onlar için altından ve değerli taşlardan yapılmış bir taht hazırlatır. Kahrun ve Banu bu tahta binerler devler tarafından taşınan bu tahtta Banu'un şehrine gelirler. Kemender Şah, kızını gördüğüne çok sevinir her yerde şenlikler düzenler. Kahrun ve Banu orada bir süre kaldıktan sonra Harem-i Abad'a giderler. Kahrun burada vefat eder. Fakat Banu hamiledir. Zamanı gelince Banu doğum yapar ve bir oğlu olur. Kenan, oğlanın adını Ebraha-yı İfrit zad koyar. Ebraha, boylu poslu, güçlü yiğit bir delikanlı olur. Kenan bir gün Ebraha'yı dedesi Kemender Şah'ın yanına gönderir. Beraberinde de birçok savaş aletini hediye olarak götürür. Kemender Şah, Ebraha'yı gördüğüne çok sevinir.

Kemender Şah'ın şehrine yakın bir sınır boyu vardı. Bu sınır boyunda, insanların yolunu kesen mallarını gasp eden Serkub ve Menkub adında iki haydut yaşar. Bunların çok yüksek, sağlam ve geçilmesi zor bir kaleleri vardı. Kemender Şah birçok defa üzerlerine asker göndermesine rağmen kaleyi fethedememişti. Bir gün yine halk Kemender Şah'a gelip bu iki haydudu şikâyet ederken Ebraha olanları duyar, dedesine "Ne kadar garip bir durum siz Müslüman bir halksınız. Buna nasıl izin verirsin." diye sorar. Kemender Şah, bunu birçok kez denediğini, bu yüzden çok askerini kaybettiğini fakat kaleleri çok sağlam olduğundan başarılı olamadıklarını anlatır. Ebraha, onların üstesinden gelebileceğini söyleyerek bu iki haydudun üzerine gitmek için dedesinden izin alır. Ebraha, yanına beş yüz kadar adam alarak yola çıkar. Kaleye geldiğinde

herkes ona, bir dev görünümünde olduğu için şaşkınlıkla bakar. Ebraha, elçi olduğunu söyleyerek kaleye, Serkub ve Menkub'un huzuruna çıkar. Yazdığı mektubu okumaya başlar. Mektupta Serkub ve Menkub'un hemen tövbe edip küfrü bırakmaları ve Müslüman olmaları yazmaktadır. Ayrıca eğer kabul etmezlerse de bunu elçiye bildirmeleri yazılmıştır.

Serkub ve Menkub birbirlerine bakarak Ebraha'ya onu Kemender Şah'ın gönderip göndermediğini ve kendisinin kim olduğunu sorarlar. Ebraha, Kemender Şah'ın torunu olduğunu söyler. Serkub ve Menkub; Ebraha'ya, bu saatten sonra kimseye itaat etmeyeceklerini ve eğer Kemender Şah'ın gücü yetiyorsa kendisinin gelmesini söylerler. Ebraha da onlara, “Eğer sizin gücünüz yetiyorsa bana gösterin.” diyince Menkub kılıcını çıkarıp Ebraha'nın üzerine hamle yapar. Ebraha yerinde durmayıp Menkub'a öyle bir tokat atar ki Menkub yere yıkılır. Daha sonra Ebraha orada bulunanların kimine tokat kimine de tekme ile yere serer. Serkub, Ebraha'nın kuvvetini görünce hemen ayaklarına kapanır ve Müslüman olacağını söyler. Serkub ve Menkub ile beraber kale halkı da Müslüman olur. Ebraha, kalede gasp edilen mallar, ganimetler için etrafa haber salar kimin ne malı gasp edilmişse gelsin alsın, der. Herkes gelip malını alır. Ebraha, dedesi Kemender Şah'a kalenin fetih müjdesini verir. Kendisi Serkub ve Menkub'la kalede yaklaşık bir ay kalır.

Ebraha, her gece Serkub ve Menkub ile yiyip içip eğlenir. Bir gece hükümdarların kızlarından söz açılır. Serkub, şimdiye kadar gördüğü en güzel kızın Gencab'ın kızı olduğunu söyler, yanında bir resmi de vardır. Ebraha hemen emreder kızın resmini gösterirler. Ebraha o anda kıza âşık olur, Serkub ve Menkub'a eğer Gencab'ın kendisinden yardım isterse ona, yardım edeceğini söyler. Ebraha, o gece sabaha kadar uyuyamaz.

Sabaha karşı sihir gücünü kullanıp başka bir aleme gider. Ansızın karşıdan gelen Kahhar ve Kahir adında iki adam görür. Yanlarında da çoğu yaralı kırk kadar adam vardır. Ebraha, bunların önüne çıkıp “Kimsiniz, nereden gelip nereye gidersiniz.” Diye sorunca Kahir ve Kahhar, Ebraha'ya saldırırlar. Ebraha bunları bir anda engelleyip ikisini de etkisiz hale getirir ve bağlar. Yanlarındaki adamların çoğunu da öldürür. Daha sonra Kahir ve Kahhar'ı karşına alıp sorular sorar. Bunlar da durumlarını anlatırlar. Ebraha; Onlara, Gencab'ı bulmalarını söyler. Kızını kendisine verme

karşılığında da onu, Bedi''den ve Hamza'dan kurtaracağını söylemelerini ister. Kahir ve Kahhar hemen yola çıkıp Gencab'ı bulurlar ve Ebraha'nın nasıl güçlü kudretli biri olduğunu Gencab'a anlatırlar. Gencab ile birlikte Bahtgan ve Hürmüz de Ebraha'nın yanına gitmek için yola çıkarlar. Ebraha'nın yanına vardıklarında ayaklarına kapanırlar. Ebraha bunlara oturacak yer gösterip ilgi gösterir. Ebraha. Gencab'a bakıp eğer kızını gerçekten Bedi''e verdiysen ben hiç araya girmeyeyim, der. Gencab da eğer kızını gerçekten Bedi''e verseydi memleketini ve mallarını bırakıp kaçmayacağını söyler. Ebraha, Gencab'a kızı Gevher Mülk Banu'yu kendisine verirse memleketini ona geri vereceğini söyler ama Bedi''i öldürmeyeceğini çünkü ikisinin de Müslüman olduklarını söyler. Gencab da bunu kabul edeceğini ancak Bedi'e söz geçmediğini söyler. Ebraha, kendisine söz vermesini eğer söz geçiremezse o zaman onu öldüreceğini söyler.

Ebraha, Gencab, Hürmüz ve Bahtgan; Bedi''in bulunduğu yere gidip karargâhlarını kurarlar. O sırada Asım Ayar da Bedi''e, sahipkırandan selam getirir ve Ebraha'nın vasıflarını ona anlatır. Daha sonra tebdili kıyafetle etrafı dolaşmaya çıkar. Gencab'ın da Ebraha'ya Bedi''in vasıflarını anlattığını duyar. Ama bu Ebraha'nın hiç hoşuna gitmez. Asım, duyduklarını Bedi''e anlatınca Bedi' duyduklarının iyi olmadığını söyler. Sabah olunca iki taraf da hazırlıklarını yapar. Ebraha, Bedi''e bir mektup yazar. Mektupta, ikisinin de Müslüman olduklarını bu sebeple ona bir kötülük yapmak istemediğini yazar. Bununla birlikte Gencab'a memleketini ve kızı Gevher Melek Banu'yu geri vermesini söyler çünkü babası Gevher Melek Banu'yu kendisine verdiğini yazmıştır. Bedi' de buna karşılık ona mektup yazar o da mektupta, kendisinden korkmadığını eğer kendisine güveniyorsa karşısına çıkmasını yazar. Böylelikle iki taraf savaş meydanında karşı karşıya gelir. Ebraha, meydana çıkıp Bedi''i davet eder. Bedi''e neden teklifini kabul etmediğini sorar. Bedi' de kendisini mert sandığını fakat öyle olmadığını, mert olan başka bir mert olanın lokmasına tamah etmemesi gerektiğini çünkü Gevher Melek Banu'ya aşık olduğunu söyler. Ebraha duyduklarına hem bozulur hem de utanır. Sonra aralarında karşılıklı hamleler başlar. İki de yaptıkları hamleler karşısında birbirlerine hayran kalırlar. Ebraha, boyunun Bedi''den çok uzun olmasına rağmen Bedi''in her hamlesini isabet ettirmesine şaşırıp hikmetini Bedi''e sorar. Bedi' Hazreti Adem'den el aldığını söyler. Akşam olunca savaşa ara verilir her iki taraf da çadırlarına dinlenmeye çekilir. O gece Bedi' de, Ebraha da çevrelerindekiyle birbirlerine karşı duydukları hayranlığı anlatırlar. Sabah

olunca tekrar savaş meydanında karşı karşıya gelirler ve aralarında şiddetli bir mücadele başlar. Bedi‘‘in mağrur bir şekilde Ebraha‘ya karşı sert konuşup meydan okumasıyla Ebraha sinirlenir ve Bedi‘‘e, amuduyla şiddetli bir darbe vurur. Tam o sırada Gencab, Hürmüz ve Bahtgan bu işin bittiğini Bedi‘‘den artık kurtulduklarını düşünürler. Bedi‘ bu darbeye karşı kalkan kullanmaz ve bir bacağı kopar tek bacakla kalır, atın hareket etmesiyle de yere düşer.. Asım, feryad ederek yerde toz içinde kalan Bedi‘‘in yanına gelir ondan Ebraha‘yı öldürmek için izin ister ama Bedi‘, Asım‘a izin vermez. Ebraha, uzaktan Bedi‘‘i izler onun tek ayak üstünde durduğunu görür. Yanına yaklaşıp işini bitirdiğini ve Gevher Melek Banu‘yu kendisine vermesini söyler. Bedi‘, Ebraha‘ya başına ne geldiyse kendi gurundan geldiğini söyleyerek ona tekrar hamle yapmasını söyler. Ama bu sefer öldürmek maksadıyla vurmasını söyler. Ebraha da bunu yapar, Bedi‘ hamleyi eliyle karşılayıp Allah‘ın yardımıyla engeller ve Ebraha‘ya bir hamle yapar Ebraha filiyle beraber yere düşer, ağzı burnu kan içinde kalır ama aynı anda Bedi‘ de yere düşer her ikisini de adamları alıp götürür. Sonra iki tarafın askerleri arasında çatışma başlar ve İslam ordusu kâfir ordusunu hezimete uğratar.

O sırada Bedi‘‘in adamları onu kalesine götürür, hekimler etrafına toplanır yarasını tedaviye başlarlar Gevher Melek Banu, Bedi‘‘i bu halde görünce feryat etmeye başlar. Etrafındakiler onu teselli ederek Allah‘ın izniyle şifa bulacağını kendisinin, duayla meşgul olmasını söylerler. Diğer taraftan Ebraha, üç gün sonra kaleyi kuşatır. Bir mektup yazıp Bedi‘‘in öldüğünü gizlediklerini, Gevher Melek Banu‘yu kendisine hemen teslim etmelerini söyler. Fazıl, bu mektuba cevap olarak Bedi‘‘in ölmediğini yakında şifa bulup karşısına çıkacağını söyler ve Ebraha‘nın, yaralı bir adamın kalesini kuşatıp namertlik ettiğini yazar. Ebraha, bu mektubu okuyunca öfkesinden deliye döner. Adamlarına kaleye girmek için hazırlık yapmalarını söyler. Bu haber Bedi‘‘e ulaşır, Gevher Melek Banu‘nun ağladığını gören Bedi‘, Ebraha‘nın amacına ulaşamayacağını, Allah‘ın kendisine yardım edeceğini umut ettiğini söyler. Bedi‘, Gevher Melek Banu‘ya تنها bir yerde dua etmek istediğini söyler. Onu odasında yalnız bırakırlar. Bedi‘, secdeye kapanıp uzun bir süre Allah‘a yalvarır en son uykuya dalar. Rüyasında Hazreti İbrahim‘i görür, yaşadıklarının gururu yüzünden olduğunu söyleyen Hazreti İbrahim, ona üzülmemesini Hızır‘ın (a.s.) gelip kendisine Allah‘ın izniyle iyileştireceğini söyler. Seher vakti olunca Hızır (a.s.) gelir, yaralarını sığar, ona kuvvetinin eskisinde daha iyi

olması için dua eder. Yalnız Ebraha'yı öldürmemesini çünkü ona vefakar bir dost olacağını söyler. Sabah olduğunda Bedi''in yaralarından eser kalmamıştır. Bedi' hemen şükür secdesi yapar. Gevher Melek Banu, Bedi''i merak edip odaya girer ve onu namaz kılarken ayakta görünce gözlerine inanamaz. Bedi', Banu'ya Allah'ın kendilerine yardım ettiğini ve artık üzülmemesini söyler. Ama bunu Fazıl'a ve askerlere söylememesini onları tecrübe edeceğini anlatır. Banu, Fazıl'a ve askerlere Bedi''in durumunun kötü olduğunu, bu durumda ne yapacaklarını sorar. Çoğu Ebraha'ya itaat edeceğini söyler. Fazıl, askerlere acele etmemelerini kendisinin kellesi gitmeden bu söylediklerini yapmamalarını söyler. Bedi' bu sözleri duyunca çok mutlu olur. Fazıl'ı takdir eder. O esnada Banu, Asım'a Bedi''in atını getirmesini söyler, herkes çok şaşırır. Bedi' bütün ihtişamıyla gelip şahin gibi atına atlar. Bunu gören Asım, sevinçten ağlar. Fazıl da Bedi''in ayaklarına kapanarak ne kadar sevindiğini gösterir. Bedi' kalenin kapılarını açmalarını söyler.

Diğer tarafta Ebraha, askerlerine kalenin kapılarını açtıracağını ve kaledekilerin hepsini katledeceğini söylerken birden kalenin kapılarının açıldığını görür. Bedi', bir alayın içinde savaş aletlerini kuşanmış olarak atının üzerinde yüksek sesle Ebraha'ya "Madem kaleyi kuşattın gel savaş meydanına da savaşalım." der. Ebraha, hemen filine binip meydana gelerek selam verir. Bedi''e nasıl iyileştiğini sorar, Bedi' yaşadıklarını anlatır. Daha önce de benzer bir durumda gözlerini kaybettiğini ve Seyyid Güney'in dünyaya gelme şerefine gözlerini kendisine bahşedildiğini anlatır. Ebraha, gözlerinin mübarek olmasını ama onu kendisinden kurtaramayacaklarını söyler. Hürmüz, Bahtgan ve Gencāb; Bedi''i sapasağlam gördüklerinden şaşkınlık içindedirler. Ebraha ve Bedi' amansız bir mücadeleye başlarlar. Uzun ve zor bir mücadelenin sonunda, Ebraha pes eder ve Bedi''e bundan sonra emrinde olacağını söyler. Bedi' de Ebraha'nın alnından öper. Tüm bunları izleyen Ebraha'nın kırk bin askeri Bedi'in askerlerine katılarak Bedi''e tabi olurlar. Daha sonra Ebraha tekrar filine binerek Bedi''e tabi olduğunu duyurur ve Gencab ile Hürmüz'ün askerlerine hücum eder. Bedi''in ordusu da Ebraha'nın peşinden gider. Kısa sürede kafir ordusunu dağıtıp hezimete uğratırlar. Hürmüz çoktan kaçmıştır ama Gencab ve Bahtgan'ı ele geçirirler. Bedi', Gencab'ın tahtına Ersam Şah'ı oturtur, kendisi payitahta geçer. Ebraha'yı kendi tahtına oturtmak ister ama Ebraha bunu reddeder. Bedi', Ebraha'ya bundan sonra kardeşimsin der, bunun üzerine Ebraha da Bedi''e hata ettiğini, Gevher Melek Banu'yu kardeşi olarak gördüğünü söyler. böylelikle ziyafet sofrası kurulup işret

ederler. Bedi‘, Bahtgan‘ı getirmelerini emreder. Ondan yaptıklarının hesabını sorarak öldürüleceğini söyler. Bahtgan, Bedi‘‘e son arzusunun kendi istediği ölüm şekliyle öldürülmek istediğini söyler. Bu istek üzere Bahtgan‘ı biraz yiyecekle beraber bir sandığın içene koyarak denize bırakırlar.

Gencab ise esirlerin arasındaydı. Bedi‘, Ebraha‘yı ona göndererek kendisini İslam‘a davet etmesini söyler ancak Gencab, bunu reddeder. Eleri bağlı olarak Bedi‘‘in huzuruna çıkarılır. Bedi‘, Gencab‘ın ellerini çözdürür ve yine onu Müslümanlığa davet eder. Bunu kabul ederse kendisini Ahter ve Bahter memleketlerine padişah edeceğini ve Gevher Melek Banu‘yla da evlenerek ona damat olacağını söyler. Gencab, Müslümanlığın kendisi için zor olacağını söyler. Ama orada bulunanları şahit ederek kızını Bedi‘‘e verir. Böylelikle Bedi‘ ve Gevher Melek Banu evlenirler. Bedi‘, Gencab‘a ganimet ve askerlerinden Müslüman olmayanları verir. Böylelikle Gencab, Lika‘ya gideceğini duyurarak yola çıkar. Hürmüz, Kahramanı-ı Acem‘e sığınır başından geçenleri anlatır. Kahramanı-ı Acem, Hürmüz‘e izzet ve ikramda bulunur. Gencab‘ın da yanlarına geleceğini haber alırlar. Acem Kahraman‘ı Gecab‘ı karşılamak üzere adamlar gönderir. Gencab yanlarına varır ve o da yaşadıklarını anlatır. Kahramanı-ı Acem, Lika‘ya bir mektup yazarak veziriyle beraber beş yüz adamla mektubu gönderir. Mektupta düşmanın kapıya dayandığını Gencab Şah‘ın da memleketlerinin elinden alındığı yazar bu durumda ne yapmak gerekir diye sorar.

Diğer tarafta Bahtgan, denizde sandığın içinde batıp çıkarken bir gemideki tüccarlar, sandığı görüp çıkarır. İçinde yatan baygın bir adamı görünce tekrar denize atmak isterler ama o anda konuşulanları duyan Bahtgan, İran şahının veziri olduğunu ve kendilerine çok faydası dokunacağını söyleyerek onlara engel olur. Gemideki tüccarlar Sencabi‘ye gideceklerini söylediklerinde Bahtgan yine düşman tarafına gideceği için çok üzülür. Sonra karşıdan bir gemi görülür Bahtgan geminin Hamza‘ya ait olduğunu anlar ve denizcilerden kıyafet isteyerek onların kılığına girer. Gemide Kahraman-ı Arab vardır, reis ona saygılarını sunarken Kahraman-ı Arab, Bahter tarafından haber olup olmadığını sorar. Reis, Bedi‘‘in kahramanlığını anlatır ve şu anda da Kahraman-ı Acem‘le karşı karşıya gelmek üzere olduğunu söyler ve aynı zamanda gemisinde Bedi‘‘in düşmanlarından birinin olduğunu haber verir. Ömer, bunu duyunca onun Bahtgan olduğunu anlar ve hemen yanına gider. Bahtgan denizci kıyafetiyle gizlenmeye çalışsa da Ömer, onu tanır ve yaka paça Emir-i Arab‘ın

huzuruna çıkarır. Bahtgan, Emir-i Arab'a bütün olanları anlatır, Emir-i Arab, Bahtgan'a kendileriyle gelmesini teklif eder ama Bahtgan, bu teklifi reddeder. Emir-i Arab da Bahtgan'a biraz harçlık verip yoluna devam eder. Tüccarlar bir limana yanaştıklarında Bahtgan onlardan ayrılır ve Kale-yi Heft Zemin'e gider. Bedi''le yapacakları savaşta Bahtgan'ın olmayışına üzülen Hürmüz, Bahtgan'ı geldiğini görünce çok sevinir. Acem Kahraman'ı savaş hazırlığına başlar, etraftan asker toplar ayrıca birkaç sihirbazı da yanına gelmeleri için davet eder.

Diğer tarafta Bedi'; Ebraha'yı, Fazıl'ı, Ersam Şah'ı, Asım'ı ve Gevher Melek Banu'yu yanına alarak iki yüz bin askerle Kahraman-ı Acem'le karşılaşmak üzere yola çıkar. Kahraman-ı Acem'e, casusları bu durumu haber verir. O da iki yüz bin askerle beraber bir tarafı deniz olan bir dağın eteğinde karargâhını kurar. Bedi', beş gün sonra oraya varır ve o da tam karşılarına karargâhını kurup, Kahraman-ı Acem'e, Asım ile bir mektup gönderir. Asım, Kahraman-ı Acem'in huzuruna çıkar, onu bir sandalyede oturturlar ve şerbet ikram ederler ama Asım, şerbeti içmez. Mektubu alıp okurlar. Bedi'; Kahraman-ı Acem'e mektupta, kendisinden kaçanları hemen teslim etmesini ve onun da boyun eğip Müslüman olmasını yazmıştır. Kahraman-ı Acem; Kahhar ve Kahrun'a dönüp "Biz onun yazdıkları karşısında, aciz miyiz?" diye sorar. Onlar da aciz olmadıklarını ama başlarında sihir bilen biri olsaydı, Bedi''i yenebileceklerini söylerler. Bunu duyan Asım, öfkesinden deliye döner. Onlara Bedi''in sihirle hiçbir işinin olmayacağını söyler. Nihayetinde Kahraman-ı Acem; Asım'a yarın Bedi''in savaş için hazır olmasını söyler. Her iki taraf da savaş hazırlıklarına başlarlar. Sabah olunca her iki taraf da bütün savaş teçhizatlarını kuşanmış olarak savaşın yapılacağı meydana gelir. Kahir savaş meydanının ortasına gitmek için Kahraman-ı Acem'den izin ister. Meydanda öyle hareketler yapar ki herkes ona hayran kalır. En sonunda sihir yapmamak şartıyla karşısına çıkması için Bedi''e, var gücüyle seslenir. Bedi', sinirli bir şekilde meydana gelir ve hiçbir zaman sihir yapmadığı halde, neden kendisine lanet sihri isnat ettiğini sorar. Kahir ona söylediği bir cümlemin bile kendisine bir dağ kadar ağır geldiğini ve bunun da sihir kuvvetiyle yapıldığını söyler. Bedi', Kahir'e onu bir kere yenerse ne olacağını sorar, Kahir de hemen kendisine tabi olacağını söyler. Aralarında amansız bir mücadele başlar, onları izleyenler birbirlerine karşı yaptıkları hareketlere hayran kalırlar. Bedi' bu esnada "Ya Allah" diye öyle bir nara attı ki bütün kâfir askerleri serseme döndü, Kahir'in atı helak oldu Kahir yere düştü. Asım, hemen meydana gelip onu bağladı. Ardından Kahhar, meydana gelip Bedi''e, "Senin elinden

kurtulamayacak mıyız?” diye sorunca Bedi‘, Müslüman olmadıkları sürece kurtulamayacaklarını söyler. Birden denizde, birçok geminin bulundukları yere doğru geldiğini görürler.

Gelen gemiler, Hamza Sahipkıran’ın gemileridir. Bedi‘’in narasını duyup yüz bin askerle ona yardıma gelmişlerdir. Birkaçı kıyıya yanaşınca Ömer Ayyar hemen gemiden iner ve Bedi‘’in yanına gelir. Bedi‘ çok sevinir pederinin onlarla olup olmadığını sorar. Ömer, onlarla olduğunu söyleyince Bedi‘, Kahhar’a doğru dönüp sonra karşılaşırız der. Ama Kahhar, kardeşi ellerindeyken böyle bir şeyi kabul etmeyeceğini söyler. Ardından Bedi‘’e hamle yapar, Bedi‘ hamleleri engeller ve amuduyla öyle bir darbe vurur ki Kahhar perişan olur. Ömer ile Bedi‘, Kahhar’ı da bağlayıp hapsederler. Kahraman-ı Acem, tekrar Lika’ya mektup yazarak Hamza’nın geldiğini bildirir. Diğer tarafta Bedi‘, pederi Hamza ile buluşur elini öper hayır duasını alır. Diğer beyler de Bedi‘’i takdir ederler. Bedi‘, onları Ebraha’yla tanıştırır, Ebraha’ya da övgü dolu sözler söylerler. Hamza, Bedi‘’e Gevher Melek Banu’yu sorar. Bedi‘, olan biten her şeyi anlatır ve şu savaş bitsin de bakarız der. Ama Hamza bunu kabul etmez, düğünü ertelemenin gereksiz olduğunu söyler. Düşmanlarını yok sayarak bulundukları yerden göç edip Sencabiye’ye giderler. Orada kırk elli gün Bedi‘ ve Gevher Melek Banu’nun düğününü yaparlar, mübarek cuma gecesini de gerdeğe girerler. Bedi‘ ve Gevher Melek Banu’nun Nürü’l-dehr adında bir oğulları olur.

Aradan zaman geçer, Kahraman-ı Acem, Hamza’nın tekrar üzerine geleceğini tahmin ederek yine elçi gönderip Lika’dan yardım ister. Elçi Lika’nın nevrüz gününde Lika’ya ulaşır, Kahraman-ı Acem’in mektubunu Lika’ya sunar. Mektupta Hamza ve Bedi‘’den şikâyet eden Kahraman-ı Acem, bunların amacının Lika’yı elde etmek olduğunu belirtir. Lika, elçiye bütün bunların farkında olduğunu ve onlara cefa edeceğini söyler. Kamuran, Calut Ra’d Avaz ve Ehremen’i Seng Avaz’ın her birinin yanına yüz bin adam vererek Kahraman-ı Acem’e gönderir. Bunlar Davut Şah’ın kalesine gelerek Kahraman-ı Acem’e ve Gencab’a yardıma gittiklerini söylerler. Bu haberi duyan Hamza, Kahraman-ı Acem’e bir mektup yazıp götürmesi için Ömer’e verir. Ömer, yanına Asım’ı alarak Kahraman-ı Acem’in kalesine gider. Elçi olduklarını söyleyip Kahraman-ı Acem’in huzuruna çıkarlar. Bu durum Hürmüz ve Bahtgan’ın hiç hoşuna gitmez. Ömer, mektubu Kahraman-ı Acem’e sunar. Mektup nasihatlerle doludur. Hamza, Kahraman-ı Acem’i yine İslam’a davet edip ona,

Lika'nın nasıl rezil bir kafir olduğunu anlatmış ayrıca himaye ettiği kaçakları da geri vermesini yazmıştır. Tam mektubun okunduğu esnada Lika'nın elçileri gelir. Onlar da Lika'nın mektubunu sunarlar. Mektupta Lika, Kahraman-ı Acem'e üzülmemesini yüz binlerce askerini yardım için gönderdiğini yazmıştır. Ayrıca Davut Şah da mektup yazmış ve gönlünü ferah tutmasını, Payitaht pehlivanı olan Kahkaha-i İbriş-i Süvar'ı üç yüz bin askerle yardıma gönderdiğini söylemiştir. Bu mektupları duyan Kahraman-ı Acem, Ömer ve Asım'a dönüp "Gidin bunları Hamza'ya anlatın. Oğlunu alıp Arabistan'a gitsin, ne kadar kalabalıklaştığımızı duydunuz eğer kalmak isterse kendi bilir." der. Ömer, tamam diyip oturur, neden oturduğunu sorarlar o da caize beklediğini söyler. Vermeyeceklerini söyleyince Ömer, Asım'a hazır olmasını söyler ve önce Kahraman-ı Acem'e sonra da Gencab'a birer Arap tokadı vurur ikisi de sersemleşip yere düşerler o arada Ömer taçlarını alır. Ardından Asım da Hürmüz'e aynı şekilde bir tokat atar ve onunda tacını alırlar. Bahtgan'a dönüp neden onlara caize vermeleri için nasihat etmediğini sorarak bir tokat atıp tacını alır. Kapıda duran adamlar Ömer ve Asım'ı durdurmaya kalktıklarında Ömer, onları etkisiz hale getirir ve kaleden çıkarlar.

Lika'nın ve Davut Şah'ın gönderdiği adamlar, Kahraman-ı Acem'in huzuruna çıkarlar, onlar için ziyafet sofraları kurulur yiyip içerler. Ömer'in yaptıkları Kahraman-ı Acem'in çok zoruna gitmiştir olanları misafirlerine anlatır. Ahremen Seng Avaz, bu kadar övdükleri ayyarla savaş meydanında karşı karşıya gelmek istediğini söyleyince onlar, bunu doğru bulmaz. Bir ayyarın başka bir ayyarla karşı karşıya gelmesi gerektiğini söylerler ama Ahremen bunu kabul etmez. O gece istişare ederler ve kalenin yakınında Hamza'nın askerleriyle karşı karşıya gelmenin uygun olmadığına karar vererek ertesi gün kaleden üç menzil uzağa bir sahrada Hamza'nın askerlerinin karşısına karargâhlarını kurarlar. Daha sonra divan kurulur Ahremen, Hamza'ya mektup yazarak Ömer'in yaptıklarını anlatır ve savaş meydanında onunla karşı karşıya gelmek istediğini söyler. Hamza, Ömer'e olanları ve taçları ne yaptığını sorar. Ömer, yazılanların gerçek olduğunu taçları da satıp paralarını yediğini söyleyerek yarın savaş meydanında Ahremen'in karşısına çıkacağını söyler. Kahraman-ı Arap: "Mert olan kimse ayyarla savaşmaz dengiyle savaşır." der. Ancak onlar, ayyarı elimizden kurtaramazsınız diye cevap verirler. Ömer, o gece çok gerilir halifelerine savaş aletlerini tedarik etmeleri söyler. Sabah olunca her iki taraf da yerlerini alırlar. Ahremen Seng Avaz, meydana çıkıp Ömer'i meydana davet eder. Ömer; acayip bir atla, kötü bir kaftanla, tahta bir kılıçla, kağıttan kalkanla görülmemiş bir şekilde, kimi

ayyar önünde kimi ayyar arkasında çeşitli sazlar çalarak savaş meydanına gelir. Herkes şaşkınlık içindedir, Ahremen de karşısındaki adamın yaşlı olduğunu ve halini görüp bu halde ne yapabileceğini sorar. Ömer, gülüp atının vasıflarını anlatır. Ahremen, hamle yapmasını söyleyince hamleyi ilk kendisinin yapmayacağını söyler. İlk hamleyi Ahremen yapar; Ömer, Ahremen'in hamlelerini engeller ve onu gergedanından düşürür. Adamları Ahremen'e yardıma gelir ancak Ahremen buna şiddetle karşı çıkar ve mücadeleye devam eder. Ama Ömer, onu tokatla, taşlarla perişan hale getirir sonunda Ahremen, Ömer'den aman diler. Ömer, Ahremen'e havanın çok sıcak olduğunu kıyafetlerini çıkarmasını ister çırılçıplak soyunan Ahremen'i ayyarların çaldığı sazlarla oynatıp rezil eder. Ahremen kendini çadırına zor atar. Hamza, Ömer'e iyi yapmadığını söyleyince Ömer de bunun ders olacağını bir daha kimsenin Ömer'i meydana çağırmayacağını söyler. Kahraman-ı Acem, Ömer'in yaptıklarına hayran kalır ama aynı zamanda da çok ağırına gider. Bütün askerlerini karşı tarafa hücum ettirir. Tabi karşı taraf da karşılık verir o kadar şiddetli bir çarpışma gerçekleşir ki baba oğlunu, kardeş kardeşi fark etmez. Toz dumana karışır. Sonunda İslam askerleri, kâfir askerlerini hezimete uğratar. Kafir askerleri arkalarına bakmadan kaçar. Bu durum İslam askerlerini gururlandırır, her biri ayrı ayrı mağrurane sözler söyler. Ganimeti paylaşıp zevke kapılırlar.

Hezimete uğramış bir şekilde adamlarıyla beraber kalesine dönen Kahraman-ı Acem, olanları Bahtgan ve Hürmüz'ün uğursuzluğuna bağlar ve onları Hamza'ya teslim edeceğini söyler. Hoca Dana, Kahraman-ı Acem'e üzülmemesini galibiyet kendilerinin olacağını en geç beş güne kadar Hamza ve adamlarının karşılarında elleri kolları bağlı olarak duracaklarını, söyler. O gecedan sonra Mehlehil Cazu, dokuz halifesiyle beraber Gencab'ın emrine girer. Kahraman-ı Acem, Mehlehil Cazu'nun gelmesiyle çok mutlu olur. Mehlehil Cazu, Kahraman-ı Acem'e rüyasında Zerd-heşt'i gördüğünü ve ona kahramana yardım etmesi gerektiğini söylediğini anlatır. Hamza'nın askerlerine nasıl yenildiklerini de sorar. Kahraman-ı Acem, gururlarına kapıldıkları için yenildiklerini söyler. Mehlehil Cazu, kendisinin geldiğini Hamza'ya bildirmelerini böylelikle belki kaçabileceklerini söyler. Ertesi gün kalenin dışına karargahlarını kurarlar. Bu durum casuslar tarafından Hamza'ya duyurulur. Üç gün sonra Emir-i Arap gelip karşılıklı karargâhını kurar. Ertesi gün sabah olunca Emir-i Arab; Ömer'e, Kahraman-ı Acem'e elçi olarak gidip gitmeyeceğini sorar. Ömer de kimseden korkusunun olmadığını söyleyerek mektubu alıp karşı tarafa geçer. Elçi

olduğunu söyler, Ömer'i içeri alırlar. Mektubu Hoca Dana alıp okur, mektup da yine dine davet vardır. Kahraman-ı Acem, Ömer'e gururlarına kapıldıkları için yenildiklerini Hamza'ya söylemesini ister. Ömer peki tamam diyip oturunca caize beklediğini anlarlar, verip vermeyeceklerini sorunca da Mehlehil ona bir topuz vurup üzerine kapanıp onu bağlar. Bunu gören Bahtgan sevincinden oynamaya başlar. Mehlehil Cazu'ya ona acımayıp hemen öldürmesini söyler ama Mehlehil Cazu hepsini yakalamadan öldürmeyeceğini söyler. Ömer'in durumunu öğrenen Hamza, yarın nasıl olsa onu ellerinden alırım, der. O gece Mehlehil Cazu, Sahib-kıran'ı, Bedi'üz-zamān'ı, Lendühā'yı, Ebrahā'yı ve diğer askerleri yakalayıp çadırında hapseder. İslam askerlerinden sadece halife kalır. Cazu, ona da bir mektup yazıp Kahraman-ı Acem'e ve Lika'ya boyun eğmesini söyler. Halifenin cevabı gecikmez, o da; Cazuya, başı gövdesinden kopmadıkça lanet Lika'ya ve ona tabi olanlara yapacaklarından geri kalmayacağını söyler. O gece geçer, ertesi gün sabah olunca cazu, İslam askerinin olduğu yere sihirle bir daire çizer ve on iki yere nizeler diker. On iki yerde ejderhalar ağızlarından alevler saçarak İslam askerlerine hamleler yapar. Askerler ateşin ortasında kalır. Cazu askerlere Kahraman-ı Acem'e itaat etmeleri karşılığında kurtulacaklarını söyler ama İslam askerleri bunu reddeder. Bunu gören Kahraman-ı Arab'ın gözünden yaş süzülür. O esnada Hamza İsmi Azam duasını okur ve ateşe doğru üfler. Birden ateş yok olur.

Cazu tekrar sihir yapar, Hamza, duayı tekrar okur İslam askeri ilerlemeye başlar. Ancak cazu bu sefer Hamza'nın dilinin tutulması için sihir yapar ve Hamza'nın dili tutulur. Halife atını sürüp تنها bir yere gider ve secdeye kapanıp Allah'a yalvarmaya başlar. O sırada birdenbire denizde yelkenliler görülür, ne oluyor diye bakarken gemilerin Melik Kasım'a ait olduğu anlaşılır. Melik Kasım, neler olduğunu anlayınca sinirden aklı başından gider ve hemen askerlerini kâfir askerlerinin üzerine salar. Herkes bilirdi ki Melik Kasım'ın sihri iptal etme gücü var. Melik Kasım öne atılıp öyle bir nara atar ki adeta gökyüzü yeryüzüyle bir olup güm güm diye ses çıkarır, cazu bu duruma şaşırıp kalır. Melik Kasım, bütün cazuları helak eder. Emir-i Arab'ın, Lendühā'nın, Bedi'in ve diğerlerinin bağları çözülür, her biri adeta yedi başlı ejderhaya dönüşür ve kâfir askerlerinin üzerine saldırırlar. Kafir askerleri yine hezimete uğrayıp kaçarlar. İslam askerleri, ganimeti taksim edip günlerce ziyafet sofraları kurar eğlenirler.

Kahraman-ı Acem, kederli bir şekilde, bir rivayete göre adı Heftmin olan kalesine gider. Kahraman-ı Acem, bu kalenin dört bir yanını on iki yılda fethetmişti. Çok güvenli, aynı zamanda geçilmesi zor bir kaleydi. Dört tarafta, dört dar geçidi vardı. Adamlar oradan tek tek geçer, ikişer üçer geçemezlerdi. Bedi‘, Lendüha, Kasım ve Emir-i Arab hepsi ayrı ayrı kaleyi ele geçirmek ister ama hiçbirini bunu gerçekleştiremez, birçok asker bu uğurda feda olur. En sonunda, Haris-i nev-civan adlı bir genç rüyasında kaleyi fethettiğini görür ve gelip rüyasını Emir-i Arab’a anlatır. Emir-i Arab, çok sevinir ve gencin emrine kırk bin asker verir. Haris, kalenin dar geçidinde Gazban’la karşılaşır ve çarpışırlar. Haris, yaralanmasına rağmen sonunda kaleyi ele geçirir Gazban arkasına bakmadan kaçır. Meğer Ömer de oradaymış Haris kaleye girince Ömer de girer, çantasını ganimetlerden doldurup müjdeyi Hamza’ya verir. Hamza gelip kalede bir gece kalır. Haris elde ettiği ganimetleri Hamza’nın önüne koyar ama Hamza kabul etmez, İslam gencinin bu hareketini takdir eder. Bir gün yine İslam askerleri, Kahraman-ı Acem’in askerlerine karşı gelmeye hazırlanırken Emir-i Arab, Lendüha ile Kavlengin’in baş başa verip konuştuklarını görür. Hamza, ne konuştuklarını sorar. Onlar da şimdi Lika’nın nevruz günü olduğunu ve Lika’nın kayıklardan halkı selamladığını konuştuklarını söylerler. Lika’nın upuzun bir sakalı olduğunu, sakalının her teline türlü türlü mücevherler koyduğunu, halkın gözlerinin, bu mücevherlerin parlaklığından kamaştığını, cahillerin de bu parlaklığı mucizevi bir şey sanıp ona taptıklarını anlatırlar. O esnada Kahraman-ı Acem’den mektup gelir. Kahraman-ı Acem, mektupta Lika’nın nevruz günü olduğu için bir süre savaşmayacaklarını yazmıştır. Bunları duyan Ömer, Lika’ya gitmek için Hamza’dan izin ister. Oraya gidip Lika’nın sakalını kesip getireceğini ve bunun karşılığını almak istediğini söyler. Emir-i Arab, Lika’nın çevresinde yüzlerce adamı olduğunu bunu yapmanın çok zor olduğunu Ömer’e söyler. Ömer onlardan dua beklediğini söyleyip yola koyulur.

Ömer; dar geçitleri, dağları aşarak Lika’ya ulaşır. Çantasından kıyafet çıkarıp yaşlı, fakir bir insan kılığına girerek etrafta dolaşır. Kuşluk vakti divana girip üç kapıyı aşar. Dördüncü kapıda kapıcılar onu durdurur ve orada ne işi olduğunu sorarlar. Ömer bir işinin olmadığını söyleyince onu içeri almak istemezler ama Ömer feryat edince kapıcılar Lika’nın hışmına uğramamak için onu içeri alırlar. Ömer, içeride olanları seyrederken yaşlı biri ona dokunur; ziyafet var diyerek onu oradan uzaklaştırır kulağına Ömer olduğunu bildiğini fısıldar. Birlikte pazara giderler yaşlı adamın orada

aşçı dükkanı vardır. Adının Hoca Sa'id Aşbaz olduğunu kendisinin de Müslüman olduğunu Ömer'e anlatır. Akşam olunca Yaşlı adam, Ömer'i evinde ağırlar. Ömer, Lika'ya ne amaçla geldiğini söyler. Hoca Sa'id, bu işin zor olduğunu hatta imkansız olduğunu Ömer'e anlatmaya çalışır. Ertesi günün nevrüz olduğunu ve bu günde Lika, kendisini halka gösterdiğini ve halkın da ona secde ettiğini söyler. Eğer secde edersen din elden gider, eğer etmezsen başın gider diye Ömer'i kararından döndürmeye çalışır. Ama Ömer kararlıdır. Ya bu işi yapacağını ya da başını vereceğini söyler. Ertesi gün Ömer, yaşlı hasta bir adam kılığına girerek kalabalığa karışır.

54. cilt burada biter, bakalım 55. ciltte sakal meselesi ne olacak...

2.4. HAMZANÂME'DE YER ALAN KELİMELERİN DİLLERE GÖRE SAYISAL DEĞER VE ORANLARI (54.CİLT)

HARF	TÜRKÇE	ARAPÇA	FARŞA	DİĞER DİLLER	YEKÜN
A	68	46	16	-	130
B	78	17	30	-	125
C	7	26	8	-	-
Ç	19	-	10	-	-
D	52	22	28	1(yun)	-
E	123	25	6	1(yun)	-
F	11	17	3	1(lat)	32
G	50	19	20	-	89
Ğ	-	-	-	-	-
H	46	72	35		156
I	2	3	-		5
İ	197	38	-		235
J	-	-	-		-
K	104	44	11	1(yun)	160
L	1	12	4		17
M	22	92	12	1(yun)	126

N	22	22	18	-	62
O	199	-	-	-	199
Ö	12	2	-	-	14
P	6	-	28	1(yun)	34
R	2	17	11	-	30
S	73	36	27	-	136
Ş	10	22	11	-	43
T	44	44	14	-	102
U	27	2	-	-	29
Ü	10	-	2	-	12
V	8	18	-	-	26
Y	62	2	10	-	74
Z	15	18	8	1(yun)	41
YEKÜN	1270	570	312	7	2159
NİSPET	% 58,8	% 26,4	% 14,4	% 0.32	% 100

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

[1b/1]Hamza-i Bâ Şafānuñ Elli Dördünci Cildi

(2)Rāviyān-ı aḥbār ve nākılān-ı rūzgār ve muḥaddiṣān-ı āṣār bu üslūb üzere naql ve beyān iderler ki (3) Ḥamza-i şāḥib-kıran-ı ‘ālem yigirmi dōrt kere yüz biñ ‘askeri ile gemiye binüp ‘azm-i Mecter-i zemīn (4) eyleyüp gitmişler idi. Deryāda furtına olup bir anda öldiler. Her biri cezīreye düşüp (5) kimi Ḥamza yanına, kimi Melik Ḥāver’uñ yanına cem‘ oldılar. Rāvī eydür: İşte Sultān-ı Ḥāver (6) bu kadar ‘asker-i bī-şumār ile ‘azm-i Mecter-i zemīn iderken bir gün bir cezīre görindi.(7) Mellāḥlara sü’āl eyledükde mellāḥlar du‘ā idüp: “Server, bu cezīrede Gencāb’uñ büyük birāderi (8) Sencāb-ı Ahen-beden dirler. Seksen altı arış kıadd çeker. Şöyle kim Rüstemlere yol virmiş.(9) Beş kere yüz biñ siyāha kıadirdür. Ammā hiç Gencāb, anı sevmez. Zīrā Sencāb, Liḳā’ya (10) tapmaz. Ben Gencāb’uñ büyük birāderi olam da beni begenmeye de anı dāmād ider.(11) Niye diyü afitāb-perestdür bir ḥaramzāde ‘ayyārı vardır. Dīv-

dest-i ‘Ayyār dirler, (12) gāyetle hilekârdur ve bir ser-kaflanı vardır. adına Evren-büş dirler. İmdi hemân (13) evlâsı budur ki hiç bu cezîre üzerine uğramayup öninden geçüp gidevüz.” didiler.(14) Melik Kâsım gülüp:“İmdi gemileri kenâra sürüñ biz de dünyâda öyle bir dilâver arayup (15) gezerüz.” didükde mellâhlar: “Emr senüñdür.” diyüp gemileri kenâra sürüp taşra çıkdılar. Çadırların (16) gün ā gün kurup karar eylediler. Andan Sultân-ı Hâver, Ğazele-i ‘Ayyār’a emr idüp:“Var gör (17) Sencâb Şâh ne ‘âlemeddür bize bir haber getir.” didi. ‘Ayyār dahı pes çeşm diyüp tebdîl-i (18) câme idüp bir şehre irişdi. Gördi kim kal’anuñ burç u bāruları āsumāna ser çekmiş.(19) öninde gūñ-ā-gūñ bārgāhlar kurulup karar itmişler. Ğazele, bunları temâşâ idüp gezerken (20) Sencâb Şâh’ı taht üzerinde gördi seksen altı arış kıddı var. Bir heybetlü dilâverdür ki [2a/1] kimse yüzine bakmaya tākāt getüremez. Pây-i taht şandalyesinde yetmiş arış kıddıyla Evren-büş (2) oturmuş ve Dīv-dest-i ‘Ayyār dahı ‘ayyār makāmında karar eylemiş. Meger Sencâb Şâh’a birâderi Gencâb (3) Şâh’dan nâme gelmiş idi kim: “Birâder, başuma şöyle bir hâl geldi. Tâc u tahtumdan âvâre oldum. Ne var, (4) dînimüz gayrı ise anâ bir kardeşlerüz. zâhir saña böyle bir hâl gelse ben mu‘âvenet itmez miyüm? (5) İmdi baña irişüp imdâd idesin.” diyü çok tazarru‘ eylemiş. Bu da kardeşinüñ böyle felâket (6) çekdigine ziyâde elem çeküp ammâ biraz istignâ idüp, yakını ma‘būd tapduğı Likâ, niçün imdâd (7) itmez?” didi. Vüzerâsı: “Server, gayret yok mıdur? Ne kadarsa birâderüñdür.” didiler. Âhîr bunuñ da gönli (8) olup ‘askerin cem‘ idüp ol maḥal idi kim Dīv-dest-i ‘Ayyār, ayak üzere turup du‘â idüp (9) eyitdi: “Server-i âfitābuñ, ihsānuñ siz de görüñ ki böyle ayağına vâfir hazine māl gönderdi.” (10) didükde Sencâb: “Naşıl māl?” didi. Dīv-dest eyitdi: “Bugün yalıya vardum kim gördüm, bî-hisâb (11) ‘asker konmuş. Haber aldum ki birâderüñ Gencâb’ı âvâre iden Bedî‘ü’z- zamân’uñ karındaşı oğlu (12) Melik Kâsım, on dört kere yüz biñ ‘asker ile Bahter’e giderken yolu buraya uğrayup (13) senüñ nāmuñ işidüp “Elbetde döge döge kendime ul iderim.” diyüp taşra çıkup konmuşlar. (14) İmdi turma cümlesin kılıçdan geçürüp bu kadar ‘askerin māl-ü ğanāim senüñ içündür. Belki Likâ’ya da (15) bir hizmet itmiş olursuñ.” didükde Sencâb Şâh, şād olup tiz emr eyledi. Bir nâme yazılıp (16) Dīv-i Dest-i ‘Ayyār’a virdi. “Var imdi bu nāmeyi Melik Kâsım’a virüp baña cevâb getir görelüm. (17) Kimi döge döge kendüye kul ider.” didi. Dīv-i Dest: “Kâbûl” diyüp taban getirüp gitdi.(18) Ğazele-i ‘Ayyār, bir ser-heng şüretinde idi. Ardına düşdi, bir tenhâ yirde, ardından irişüp: (19) “Tura ‘Ayyār nereye gidersüñ? Şâh dahı haber ısmarladı.” diyüp yakın varup bir teber (20) urup yıkup bende çekdi. Dīv-i Dest feryâd idüp “Ey Âdem benden ne istersin ve kimsin? (21) Ben neyledüm?” didi.

Ğazele, eyitdi: “Ey belīd, ben de sencileyin bir ‘ayyārum. Gör ki ‘ayyārılık nice [2b/1] Sen de cihānda ‘Ayyār geçinürsin şark-u ğarbda bu nice yıldan berü Şāhibkırān olan kimesnenüñ (2) bu kadar evlād-ı güzīdeleri ve güzīde begleri ve bu kadar ‘askeri geleler de Şāh’ın ayağına bu kadar (3) māl geldi cümlesin kılıcdan geçürdürseñ işte benüm yanumdasin. Nicesin ol Şāh’uñ da anuñ (4) yanında öyledür. İnanmazsañ ileteyüm gör.” diyüp arkasına urup Melik Kāsım’uñ huzūrına (5) getürüp bırağdı. Kāsım, sū’al itdükde “İşte Sencāb Şāh’uñ ‘Ayyār’ıdır.” didi. Server, emr idüp (6) bendin aldılar. ‘Ayyār du ‘ā idüp nāmesin şundı. Melik Kāsım okuyup gördi, hiçbir ma’kūl (7) cevābı yok. “Eger yine muhālefet iderseñ başın kesüp Likā’ya gönderem.” dimiş. Melik Kāsım, (8) elem çeküp: “Göre şol nādānuñ cevābın hemān vaktine hāzır olsun. İşte ben de vardum.” (9) diyüp ‘ayyārı gönderdi. Ammā Melik Kāsım ‘askerden yüz biñ ‘asker olup (10) her dem bir da ‘İyi ve Cüneyd-i Hicāzī’yi bile alup sā’ir ‘askeri gemilerüñ yanına kōdı.(11) Ba’de kendileri süvār olup gitdiler. Bir gün gelüp berāber kōndılar tekrār nāmeleşüp (12) aralarında ceng muķarrer oldı. Ol gice geçüp şabāh olduğda iki taraftan süvār olup(13) meydān açılduğda küffārdan Tīğ- zen nām dilāver meydāna girüp er taleb eyledi.(14) Beriden Melik Kāsım sürüp muķābil oldı. Erdivān ismin sū’al idüp “Kāsım idüğün (15) bildükde “Hay nā-bekār, ol civān sen misüñ? Bārī vücūdun ‘ālemden kōldurayım.” diyüp (16) hemān dal-tīğ urup birbiri ardınca o da tīğ urdı. Server men° eyledi. Ba’de dīne (17) da ‘vet idüp kabūl itmeyüp yāve söyledükde bir tīğ urup atıyla dōrt pāre eyledükde (18) Sencāb Şāh, bakup “Bre bu nā-bekār kimdür? Erdivān’ı helāk eyledi.” didükde Dīv-i Dest: (19) “İşte sulţānum budur. Seni ğarb en ve ķahren kendüye ķul idecek.” didi. Evren-büş (20) eyitdi: “Şāhum ben bir göreyim. Beni du ‘ādan ferāmüş itme.” diyüp yetmiş arış kaddıyla ‘azm-i (21) meydān eyledi. Melik Kāsım, muķābil olup selām virdi. Melik Kāsım ‘aleyk alup, [3a/1] “Hoş geldüñ dilāver, kimsin?” didükde Evren, ğod-bīnlik idüp “Ey nā-bekār kim olsam gerek (2) Sencāb Şāh’uñ pāy-i taht pehlevānıyam adıma Evren-büş dirler. Geldüm ki seni Erdivān’uñ (3) yirine ķatl idem” didi. Melik Kāsım bir āteş olup “Ey belīd sen de mi ölmek istersin? (4) Turma ğamle eyle, gör kim, kim kimi ķatl ider” didükde Evren-büş, ğazaba gelüp el nīzeye urup (5) üç ğamle eyledi. Melik Kāsım men° idüp gördi. Ziyāde bahādır dilāverdür. Yine bir uğurdan (6) kıyāmayup üç ğamle de Kāsım eyledi. Evren, merdāne men° eyledi. El-ķışsa aralarında on (7) iki ğamle ğatār geçdi. Evren, gördi olmaz Melik Kāsım’uñ ğamlesi şedīd olmakla āğır (8) “Tīğ ile bir işin görem.” diyüp ol tīğ oldı. “Ey nā-bekār senüñ ‘ōmrin tōmarın kōldurayım (9) diyüp iki kılıç urdı. Server, yir virüp men° eyledi. Evren, gördi bunuñla da (10) olmaz üçüncide ğamle

idüp yukaru gösterüp aşığıdan şalup az qaldı kim servere (11) zaḥm irişdüre server, ziyāde ğazaba gelüp “Ey mel‘ün suç benümdür ki seni bu qadar bir dilāver (12) şandum sen ise ölmek istersin. İmdi gör ḥālını” diyüp artuḳ dīne da‘vete muḳayyed (13) olmayup hemān tīg-i sürḥı ‘üryān idüp bir tīg öyle urdı kim kemerine varınca iki pāre (14) eyledi. Sencāb Şāh anı görüp bu kez bildi kim ḥaşmı qavīdür. Meydāna gönderecek (15) kimse yok. Hemān seksen altı arıḣ qadd ile çārpā sürüp ‘azm-i meydān eyledi. (16) Bir nice qulları Ōñine düşüp getürdiler. Melik Qāsım’a selām virüp, “Ya Qāsım, saña (17) lāyık mıdır kim böyle dilāverleri zāyi‘ idesin?” didi. Melik Qāsım eyitdi: “Ey şehriyār suç (18) kendilerinüñdür. Bed-zebānlıḣ idüp ben, mülāyemet itdükçe anlar yüklerin yukaru qoyup ḥabl (19) idüp sökdiler. Ben de gördüm benüm helākımı qaşd ideyorlar. Ben de qatlı itdüm.” didi. (20) İşte bunlar birbirine ḥamle teklīf idüp Melik Qāsım eyitdi: “Yā Sencāb, ben kimseye evvel (21) ḥamle itmedüm, hemān sen eyle.” didi. Sencāb Şāh ‘amūdın qapup zīrā ‘amūd-keşlik ile [3b/1] meşhūr idi üç biñ beş yüz batmān ‘amūd kullanur idi. Hemān el ‘amūd urup kötek (2) öyle urdı kim Melik Qāsım gürzin berāber virüp arḣaya aldı. Ammā dūnyā başına teng olup (3) cihān gözlerine rüzgār oldu. Ablāḡ’uñ ayakları yire ğarḣ oldu. Toz buraya düşdi.(4) Ğazele, feryād idüp: “Server neylersün? Ḥaşmuñ yine yaḣlaşdı.” didükde server gözin açup (5) tozdan taşra çıḣdı. Ablāḡ raḣşın qan terlere batmış, baş şalup ‘Ayyār’a eyitdi. “Ey ‘Ayyār, (6) ben böyle bir dilāvere ‘ömrümde rāst gelmedüm. Hezār āferīn.” Diyüp taḣsīn eyledi. Ammā (7) Sencāb Şāh yaḣın geldükde: “Sen de gel cengimüz yek-e-yek olsun.” didükde server: “N’ola” diyüp (8) el ‘amūd İskender-i kübrāya urup raḣşın sürüp irişüp bir ḍarb şöyle urdı kim (9) Sencāb daḣı ‘amūdın qarşu virüp arḣaya aldı. Ammā gözlerinden āteşler saçılup (10) başı, at başına berāber oldu, men‘ idince ecel terleri dökdi. Toz içinde qalduḣda (11) Dīv-dest-i ‘Ayyār toz içine girüp: “Ey pehlevān Melik Qāsım irişdi. Gözin aç sen, (12) bir ḥāl olursañ öyle bil ki bu diyār elden gider.” didükde Sencāb ğayretle tozdan (13) taşra çıḣup birbirlerine ‘azīm taḣsīn eylediler. Andan bu iki dilāverler ḥaşmāne (14) yek-e-yek cenge başladılar. Aḣşam olunca ‘acā’ib ma’rekeler eylediler çün Aḣşam oldu.(15) Melik Qāsım eyitdi: “Yā Sencāb yūri bu gice ārām eyle, yarın gene bulışalum.” didi. Sencāb (16) Şāh:“N’ola” diyüp dönüp qondılar. Ol iki dilāverlerüñ meyyitlerüñ qaldurup ertesi (17) yine meydān olup Sencāb Şāh ile Melik Qāsım meydāna girüp evvelki ğibi aḣşam (18) olunca ceng idüp dönüp qondılar. Qışsa dirāz olmasun, Bu üslūb üzre yedi (19) ğün ceng idüp sekizinci ğün öyle zamānlar olunca ceng eylediler. Ğazele-i ‘Ayyār eyitdi: (20) “Dilāver, ne ‘aceb ihmāl idersin bu qadar ‘asker ile bu cezīrede durmaḣ çok ba’iddür (21) zīrā

Şāhibkırān, didūn belki Bahter'e geçüp sizden ötüri elem çeküp nice oldılar, diyü [4a/1] melül olur." diyü gayret virdi. Melik Kāsım daḥı nevbet kendisine gelmişdi. Eyitdi: (2) "Yā Sencāb bizüm atamız dedem Şāhibkırān emīr-i cihānuñ 'ādetleri böyledür. Kim senūñ gibi bir (3) bahādır rāst geldükde on beş yigirmi gün otuz güne varınca ruḥşat virüp teziyye ol (4) dilāverlerūñ 'ırzıñ yıkmazlar, ben de senūñle nice gün ceng itsem taḥammülü vardır ammā benüm şöyle (5) 'özüüm vardır. İmdi gel 'ırzıñ yıkılmadan imāna gel yāḥūd in atından kemer tutuşalım, (6) faşl olalum didi. Sencāb Şāh, eyitdi: "Yā Kāsım, ben senden ne galebe gördüm ki serfürü (7) idem. Bu kadar gündür ki berāber ceng iderüz. İmdi er iseñ raḥşumdan indür." didükde Melik (8) Kāsım, gayretle bir 'amūd şöyle urdukda girüp Sencāb da 'amūdın berāber virüp arkaya aldı. Ol dem (9) bindigi raḥşın beli kırılıp Sencāb raḥşıyla zemīne düşdi. Ammā cüst yirinden kalkup (10) Kāsım'a dönüp gelince arslān mişāl, Kāsım'a şarıldı. Daḥı zor ayırup Ablāğ-ı Şeşpa'nuñ (11) ön ayakların zemīne çökerdi. Server gördi olmaz çābuklık idüp raḥşından zemīne (12) pertāv eyledi. Ol dem iki adam ejderhā gibi birbirine şarılıp muşt muşt, yağa yakaya, (13) kemer kemere olup aşağı yukarı birbirlerini sürdiler. Ayaklarının altında zemīn (14) sürülmüş tarlaya döndi. Melik Kāsım zor idüp iki karış miqdāri yirden ayırınca (15) Sencāb'ın kemeri kırıldı, Sencāb zemīne düşdi. 'askerler bir uğurdan hücum idüp (16) Sencāb'ı süvār eylediler. Bu cānibden Melik Kāsım daḥı süvār olup ceng-i maḡlūbe oldu. (17) Melik Kāsım, la'līn kāba bir āteş olup ol dem na'ra urup Ablāğ-ı Şeşpa'ya mahmūz gösterüp (18) kendisin ol deryā mişāl 'askerūñ içine urup Allah-ı ekber evvel beş kere yüz biñ 'askeri (19) bir demde fenāya virdi. Sencāb, Kāsım'a rāst gelüp üç tīg urdı. Sultān Hāver, (20) men' idüp bir tīg urup tuḡulgasın iki eyledi. Başına incek maḡalde kılıcın zabt (21) eyledi. Ol da cān ḥavliyle başın kaçırınca bindigi raḥşın başına tokınup zemīne [4b/1] düşdi. Sencāb yıkıldı, bu kez kafadārları üzerine düşüp bir raḥşın getürüp yine süvār olup (2) cenge girdi. Herüm-ı Dīvān daḥı Sencāb'ın 'alemlerūñ gözedüp irişüp 'alem-i 'alemdāri dört pāre (3) eyledi. 'asker tārūmār olup kaçdılar. Melik Kāsım, Sencāb'ın tahtın kılıçlayup geçüp (4) ḥīn ve ḥar-gāh ve bārgāhların zabt idüp mā'adāsın 'askere baḡş eyledi. Ba'de server kāl'ayı (5) ihāta eyledi. Ammā rāwī eydür: Beriden Sencāb Şāh, kal'aya girdi. Tūḡulgasın çıkarup gördi ki (6) iki olmuş bildi kim Melik Kāsım kendüye kıyamamış derūnuñdan muḡabbet eyledi. Andan Dīv-dest-i (7) 'Ayyār'ı çağırdı. "Eger Melik Kāsım'ı şikār idüp getürürsen, on biñ altun vireyüm." (8) diyü va'd eyledi. 'Ayyār: "N'ola" diyüp gitdi. Ammā beriden Herüm-ı Dīvān, Melik Kāsım'a "Kaḡınç (9) Er, baña kaḡıd vir, varayum saña Zorlu Kavur'u getüreyim." didi.

Melik Kāsım, “N’ola” diyüp (10) nāme yazup virdi. Herūm, nāmeyi alup ƙal’a ƙapusına geldi. Çağırup, “Elçiyüm beni, (11) Zorlu Ƙavur’a yetiştürüñ .” didi. İşidüp Sencāb’a haber virdiler. “Getürüñ” didi (12) Herūm-ı Dīvān’ı, alup Sencāb dīvānına getürdiler. Herūm, dönüp eyitdi: “Bağ a Zorlu (13) Ƙavur, sen misüñ? İmdi bizüm Ƙaƙınç Beg, saña selām eyitdi.” didükde Sencāb dağı ‘aleyk (14) alup yanında olanlara eyitdi: “ Bu gelen dilāver dīvāneye beñzer.” Anlar dağı “Belī sultānum” didiler. (15) Sencāb emr eyledi. Dīvānenüñ altına şandalye ƙodılar. Geçüp oturdı. Eline şerbet (16) virdiler. Dīvāne içmedi, çıkarup nāmeyi Sencāb’a virdi. Alup müṭāla’a eyledi.(17) Yazmış kim: “Ben kim Melik Kāsım-ı la’līn ƙaba’yum, sen kim Sencāb-ı ‘amūd-keşşüñ. İmdi dīn-i İslāmı (18) ƙabūl idüp baña yār u ƙarındaş olasuñ.” dimiş. Sencāb, dönüp dīvāneye eyitdi: “Bağ a dilāver, (19) hūkm ġālibündür.” diyüp cevāb virdi. Herūm, cevābı işidüp hemān yirinden тұrup (20) “Elbetde ben seni Ƙaƙınç Beg’e getürem.” diyüp şarıldı. Sencāb dağı aña şarı olup eṭrāfdan (21) Sencāb’uñ dilāverleri Herūm’a hūcūm idüp dīvāneye dört beş yirden zaḥm urdılar. [5a/1] Ba’de bende çekdiler andan habs itdiler. Bu taraftan çün kim Melik Kāsım gördi ki dīvāneden eṣer (2) belürmedi. Ol ecelden ziyāde eleme düşdi. Ammā ol gice Dīv-dest-i ‘Ayyār, cāme tağyīr idüp (3) Kāsım dilāverüñ bārgāhına gelmiş idi. Melik Kāsım, yatup fikirde iken gözleri Dīv-dest-i (4) ‘Ayyār’uñ gözine düş olup bildi. Bunda bir şikār içün gelmişdür, diyüp muƙayyed olmadı. Hele (5) cāme-hābında biraz yatup ḥavf üzere idi. ‘Ayyār da biraz şabr idüp gördi kim ortalıƙ (6) ḥālīdür, serverüñ bār-gāhına girüp diledi kim serverle şikār ide. Server uyurlıƙa urup (7) açmaz ƙodı. ‘Ayyār ilerü gelüp diledi kim dārū vire. Server hemān ‘Ayyāruñ bilegin ƙavrayup (8) ol dem ‘Ayyār serverüñ ayağına düşüp ‘özrin diledi. Çok tazarru’ diledi. Melik Kāsım: “Gel (9) imdi Müselmān ol, seni āzād ideyim.” didi. Dīv-i Dest, cān ile Müselmān oldu. Melik (10) Kāsım, Herūm’ı şordı. ‘Ayyār eyitdi: “Ḥātruñ hoş olsun. Dilāver sağdur ammā maḥbūsdur.” (11) didi. Melik Kāsım: “Yā ‘Ayyār, bunda gelmede maƙşaduñ nedür?” didükde ‘Ayyār eyitdi: “Server, Sencāb (12) Şāh baña on biñ altun virecek oldu. Ben de geldüm ki seni şikār eyleyem. Bi-hamdüli’llah, ol bahāne (13) ile Dīn-i İslām’a müyesser oldu.” didi. Melik Kāsım, ‘Ayyār’dan bu sözleri işidüp bildi ki (14) şıdƙla īmāna gelmişdür. Dönüp eyitdi: “Ey ‘Ayyār, gel beni bend ile Sencāb’a ilet, hem on biñ (15) altunı al ve hem ol bahāne ile ƙal’ayı feṭh ideyim.” dedi ‘Ayyār dağı “Ber-çeşm” diyüp (16) ol dem dilāverān-ı İslām her taraftan: “Bu naşıl sözdür ki kendine bende urup öyle bir ƙavī (17) ḥasmuñ eline göz göre viresin. İḥtimāldür ki bu ‘Ayyār, ḥīle ile Müselmān olmuş ola (18) soñra size bir zarar irdüre.” didiler. Server, bunların

cevāblarına muqayyed olmayup tevekkül-i Hudā (19) kılup kendisin bende çekdürdi. ‘Ayyār, serveri arkasına urup: “Kandasın kal’a-i (20) Sencāb” diyüp gitdi. Bu taraftan serverler elem ile kaldılar. Dīv-dest-i ‘Ayyār, serveri (21) kal’aya getürdi. “Sencāb’ı nerede eylediler. Dīv-dest, gelüp Sencāb’uñ öñinde du‘ā idüp [5b/1] server bırakup ol va‘d olunan on biñ altunı istedi. Sencāb dağı bī-kusūr virdi. (2) Ol alup gelüp Melik Kāsım’a bulışup: “Server, işte altunı aldum. Korkarum ki size bir zarar (3) ola.” didi. Server: “Hayr ola.” diyüp ol dem Sencāb emr eyledi. Meydān-ı siyāset ārāste oldı. (4) Sencāb baş kaldurup Melik Kāsım’a nazar idüp: “Ey dilāver nice şimdi görürsün kendini?” (5) gerekdür ki seni Liķā, neyledi ve āfitāb seni benüm elüme virdi.” didi. “Şimdi emr iderim ki, nāmuñı (6) dünyādan kalduralar.” didükde server gülüp eyitdi: “Ol Liķā didüğün ne melū’ndur. Ve āfitābuñ (7) ne dāhilī var? Ammā gel sen dīn-i İslāmı kabūl eyle. Hem dünyāda ve hem āhīretde sa‘ādet bulasuñ.” (8) Sencāb ol dem, etrāfına bakup eyitdi: “Ey dilāverler, gör ki şimdi meydān-ı siyāsetde iken (9) yine durmayup bize naşīhat ider.” dedi. Melik Kāsım eyitdi: “Yā Sencāb, bu bende beni tutmaz.” diyüp (10) bir kere “Yā Allah” diyüp bir na‘ra urdı kim ol arada oturan dilāverleruñ ‘aķılları gidüp (11) birbirlerine bakışdılar andan zor idüp kütür kütür bendlerin kırup Sencāb’uñ üzerine yürüdi. (12) Sencāb dağı yirinden şıçrayup Kāsım’uñ üzerine kılınç havāle eyledi. Melik Kāsım, Sencāb’uñ (13) tutan elinüñ dirsegine bir muşt öyle urdı kim kılınç bir cānibe fırlayup gitdi. Andan “Yā Allah” (14) diyüp Sencāb’uñ kemerine şarılup zor idüp Sencāb’ı kaldurup yire urdı, şıçrayup gögsine (15) çıktı. Hañçer çeküp eyitdi: “Yā Sencāb, nice görürsün kendini şimdi başın keseüyüm mi? Yoħsa (16) bu dem İslām’ı kabūl ider misün?” didükde Sencāb gözin açup Melik Kāsım’ı üzerinde gördükde (17) eyitdi: “Merħabā dilāver, erlik ise ancak olur. Kalk İmdi üzerümden ğayrı bende ‘adāvet (18) kalmadı. Bildüm ki dīnüñ haķdur.” diyüp barmaķ getürüp cān ile Müselmān oldı. Server dağı (19) ol dem Sencāb’uñ üzerinden kalkup iki gözlerin öpüp Sencāb’ı nevāht eyledi çünkim (20) kal’a halkı Sencāb’uñ Müselmān olduğın görüp anlar dağı muħālefet itmeyüp cümlesi gelüp Melik Kāsım (21) öñinde cān-ı gönülden Müselmān oldılar. Hābishāneden Herūm-ı Dīvāne’yi dağı kırtarup[6a/1] kal’a kapuların açdılar. Bu taraftan İslām begleri dağı kal’anuñ feth olduğın işitdiler cümlesi Kāsım’uñ (2) öñine gelüp “Ğazāñ mübārek ola server.” didiler. Andan herkes yirlü yirinde karar eylediler. Beriden (3) Sencāb Şāh dağı Sāruķ Pil-ten ile imtiħān olmak murād eyledi. Kāsım, emr idüp imtiħān olup (4) Sencāb kemerde ğalebe idince, Sencāb’ı ser-ķaplān eyledi. Sāruķ, alt yanına oturdı. Andan Sencāb (5) buyurdı, serveri ziyāfet itdiler. Envā’ dürlü ni‘metler

gelüp yiyüp sekrî şerbetler içilüp (6) andan bisât-ı ‘ayş döşenüp mäh-rûlar ve perî peykerler sîm sâka şākîler kolların şığayup (7) destlerine bâde-i gül-fam alup ayak üzere devr itdiler. Kelleler germ ve hâtırlar nerm olduğda Melik Kâsım, (8) Sencâb’a eyitdi: “Ey dilâver, şimden gerü yol tedârikin görmeñ gerek.” diyince Sencâb dahı “Dilâver, (9) luţuf ile bizi cemâlûñden dūr itme, böyle gidelüm.” didi. Hemân yirine bir adam naşb eyleyüp yüz biñ (10) güzîde ‘asker alup İslâm ‘askeriyle tamâm on beş kere yüz biñ er cem’ olup gemilere girüp: (11) “Kandasın Mecter-i zemîn?” diyüp gitdiler. ez-în cânib ol zamānuñ Bedî‘üz- zamân’ı kâhramānlık üstüne (12) niyet itmiş idi. Kâhir Kâhramân ve Kâhhâr Kâhramân, zaḥm-dâr Bânû ellerinde olan mālî alup (13) ‘Āşım’a virmişdi. ‘Āşım da kal‘asın ta‘mîr itmek için adam komışdı. Anlar ve bunlar birbiri (14) ardınca gidüp: “Kandasın Kâhramân Kâhir ve Kâhhâr” diyüp revân oldılar. Rāvî eydür: Zamân oldu. (15) Liķā zuhûr idüp Zerd-heşt ile etrâfına nice şalmağa başladı. Meger ki ol zamānda bir şâh (16) var idi nāmına Kemender Şâh dirler idi. Āfitâb-perest idi. Ammâ ‘azîm, şevket, kuvvet mālîk (17) idi ve bir kızı var idi. Zâmîr Bânû dirlerdi ve yetmiş beş arış kadd çekerci. Dilâverlikde, kâhramānlıkda (18) Rüstemlere yol keserdi. Çünkim bunuñ hüsnî çavı Liķā’nuñ kulağına irişdi. Cāndan (19) muḥabbet idüp aña biñ cân-ıla ‘âşık oldu ol sâ‘at emr idüp Kemender Şâh’a nâme (20) yazup kızın ‘avretlige istedi. Kemender Şâh, Liķā’nuñ nâmesinden murādın bilüp kākıyup (21) emr eyledi. Elçinüñ burnını, kulağını kesdiler. Ve cevâb-nâme yazup elçinüñ eline virüp[6b/1]gönderdi. Çünkim günlerde bir gün Liķā’ya gelüp bulışdı. Ve aḥvâlî Liķā, görince ğazaba gelüp bir pehlevânı (2) var idi nāmına Kārā-merz-i Senkdil dirlerdi. Aña eyitdi: “Tîz ‘asker cem’ idüp Kemender Şâh’uñ (3) üzerine varup ḍarb-ı tîğûñla Kemender Şâh’uñ kızın elinden alup ve kendini dest-i gerdân beste (4) huzûrına getüresin.” diyü emr eyledi. Ol dahı “Ber-çeşm” diyüp beş kere yüz biñ ‘asker (5) alup “Kandasın Kemender Şâh? Diyüp gitdi. Bu taraftan Kemender Şâh, elçinüñ burnın, kulağın (6) kesüp ol ḥaķâretle gerü gönderdi. Ammâ soñra nâdim olup ziyâde eleme düşdi. Zîrâ bilürdi kim (7) Liķā, bu intikâmı kırmaz. Nâ-gâh bir gün ḥaber geldi kim Liķā, Kārā-merz’i beş kere yüz biñ ‘asker (8) ile göndermiş. “İşte gelüp irişdi.” Didiler. Kemender Şâh bu ḥaberi işidüp eleme düşdi. Bir rivâyetde (9)Kemender Şâh’dur. Hele Kemender Şâh’uñ kızı, Zâmîr Bânû eyitdi: “Devletüm ata, ne elem çekersin? Çünkim (10) benden ötürü üzerine ‘asker göndermiş. Sen de beni gönder, varup ol gelen ‘askerine (11) ve pehlevânına bir iş idem ki ‘âlemde dâstân ola.” didi. Kemender Şâh, şâd oldu. Bilürdi kim (12) Bânû’yı, cihân-ı rüstemlere yol keserdi. Hemân ol dem emr eyledi. Tîz yüz biñ ‘asker tedârik idüp (13) Zâmîr

Bānū’nuñ yanına koşup gönderdi. Bu Bānū’nuñ evvel adı Żamir idi. Şimdi Semenber oldu. (14) Zīrā rāvīlerūñ ihtilāfidur ve kātiblerūñ sehvidür ma’zūr ola. İşte Semenber Bānū, yüz biñ (15) ‘asker ile düşmāna karşı revān oldu. Bir gün tağ eteginde çadırların kurup (16) iki ‘asker birbirlerüyle muķābil oldu. Andan cāsūs gönderüp haber alup Qarā-merz’e (17) Bānū’nuñ geldügin haber virdiler. Qarā-merz, ‘aẓīm-şād olup eyitdi: “Taḥķīķ bu dem Bānū’nuñ (18) Liķā’ya meyli vardır.” Tīz bir nāme yazup Bānū’ya gönderdi. Mefhūmı bu kim “Ey Bānū-yı ‘ālem, eger (19) bu kuluña meylūñ olup beni ḥizmete kabūl idersen Liķā’dan yüz dönderüp āfitāb (20) perest olup ölince yoluñda dostuña dost, düşmānuña düşmān ḥaşılı cānum yolına fedādur.” (21) diyüp ḥatm-i kelām eylemiş. Çünkim Bānū nāmeyi okudı. Ğazaba gelüp nāmeyi pāre pāre idüp [7a/1]elçinūñ üzerine atup eyitdi: “Liķā ne mel’ündür ve Qarā-merz ne kelbdür ki baña böyle haber göndere. Eger (2) er ise yarın meydāna gelsün.” diyüp elçinūñ burnın, kulağın kesüp ḥaķāretler gönderdi. Ḥod elçi (3) Qarā-merz’e gelüp aḥvālī beyān eyledükde ğazaba gelüp ceng nidā itdürdi. Ertesi meydān olup (4) kendisi meydāna girüp cevalān idüp kol kaldurup çalınan ceng-i ḥarbīleri (5) dikdirüp ba’de bülend āvāz ile na’ra urup eyitdi: “Her kim beni bilürse bilsün, bilmeyen āġāḥ (6) olsun benüm Qarā-merz Senk-dil. Ey Bānū, eger er iseñ meydāna gel, saña gör ki neler kılam” (7) didi. Çünkim Bānū, Qarā-merz’den çav çav ile işidüp hemān altında olan İspir-i Siyāḥ’ı (8) şıçradup Qarā-merz’e berāber gelüp merdāne ‘aşķ eyledi. Qarā-merz daḥı kad-i ḥamīde kalup Bānū’nuñ (9) biñ cānlı ‘aşķına ‘aşķ idüp ammā Bānū bunlardan almaz hele söyleşden azġışup cenge başladılar.(10) Gürz-i girān ile ve ġāḥ nīze ile ve ġāḥ tīġ-i bürrān ile ḥamle eyledüler. Aralarında otuz altı ḥamle ḥaṭar (11) geçdi. Āḥir Bānū, gördi ki olmaz hemān el tīġ urup Qarā-merz’e bir tīġ ḥavāle eyledi. Qarā-merz de (12) siper virüp men° eyledi. Nöbet Qarā-merz’e geldükde el kılıç urup Bānū’ya ḥavāle eyledi. (13) Bānū da siper berāber virüp men° eyledi. Bu kez Bānū ğazaba gelüp Qarā-merz’e vire bir tīġ şöyle (14) urdı kim siperin iki bulup tā sinesine varınca iki yara eyledi. ‘Asker ol ḥālī görüp (15) bir uğurdan Bānū’nuñ üzerine ḥamle eylediler. Beriden Bānū’nuñ ‘askerleri daḥı yürüyüp iki (16) ‘asker birbirine katılup bir ceng maġlūb oldu ki yir yüzünūñ ġubārı ‘ālemi tutup (17) gökde ḥurşīd bākır ṭasa dönüp felek yüzü qarāñulıķ oldu. Tekrār Bānū bir tenhā (18) yire gelüp atından inüp raḥşın zir ü zeber tengin muḥkem bend idüp yine süvār olup (19) tīġin ‘üryān idüp yine ol beş kere yüz biñ ‘asker içine girüp alaylar ve şāflar (20) söküp elindeki tīġ āteş-tāb ile irişüp ‘alem-i ‘alemdārı dört yara eyledi. ‘asker de (21) bu ḥālī görüp ġayrı tāķat getüremeyüp bir anda olup kandasın Liķā diyüp gitdiler.[7b/1] Bu taraftan Bānū, şād

olup cengden dönüp bārgāhına gelüp karar eyledi. Andan ol bī-nihāye māl (2] gānāim zabt idüp ertesi göçüp pederinüñ yaña revān oldu. Bānū’nuñ haberi pederüye irince (3) bütün ehl-i dīvān istikbāl idüp Kemender Şāh kızınıñ iki gözlerinden öpüp āferīn (4) kızım, erlik ise ancak olur diyüp taḥsīn eyledi. Ammā bu taraftan ol sungur ‘asker (5) kaçarak Liḳā’ya gelüp aḥvālī bildürdiler. Liḳā bu ise ziyāde çeküp dönüp yine Zerd-heşt (6) ile müşāvere eylediler. Zerd-heşt eyitdi: elem çekme. Ben aña kendim varayum sihir kuvvetiyle (7) devletünde elem getüreyüm diyüp yüz biñ adam alup yola girdi. Ammā Kemender Şāh (8) cāsūsun göndermiş, göre Liḳā ne tedārikde oldu. Gelüp gördi kim Zerd-heşt yüz biñ ‘asker (9) ile geliyor. Gelüp Kemender Şāh’a haber virdi. Kemender Şāh ḥavfa düşüp “Kızım nice olur (10) ḥāl işte Zerd-heşt kendisi geliyor imiş.” didükde Bānū eyitdi: “Devletüm ata niçün böyle elem çekersin? (11) ben anuñ da ḥaḳḳından geleyüm.” diyüp yine yüz biñ adam alup karşı vardı. Karā-merz ile ceng eylediği (12) taḡın eteginde muḳābil oldılar. Beriden Zerd-heşt, nāme yazup gönderdi kim “Ey Bānū, nāmem (13) uşūlünde baña rām olasuñ saña ri’āyet idüp Liḳā’ya getüreyüm.” dimiş. Bānū ol müḥmelāt (14)sözleri işidicek ḡāzaba gelüp nāmeyi pāralayup ol elçinüñ kulaḡın kesüp ol ḥaḳāretler (15) gönderdi. Zerd-heşt, Bānū’dan şikāyet eyledi. “Ne‘aceb Bānū, bize teslīm olmayup...” diyü ḡāzaba (16) gelüp emr eyledi. Ceng nidā eyledi. Ammā Bānū bu taraftan ol gice ağlayup niyāza başladı. (17) Zīrā Zerd-heşt ne sihir-kār pelīd olduğın bilürdi. Andan ḥāba vardı. Na-gāh rū’yasında (18) bir perī zuhūr eyledi. Bānū’yı İslām’a getürüp kelime-i şehādeti telḳīn eyledi. Ve bir du‘ā (19) öğretti, eyitdi: “Ey Bānū, bu du‘āyı okudukda Zerd-heşt’üñ sihiri bātıl olup (20) saña kār eylemez.” didi. Bānū ḥābdan bī-dār olarak şād olup şükür eyledi. Gördi ol perīnüñ (21) ta‘līm eylediği du‘ā ḥātırında naḳş olmış. Şabāḥ olduğda āfitāb-ı ‘ālemtāb-ı cihān pertev şaldı. **[8a/1]** İki cānibden süvār olup alaylar bağladılar. Bānū daḡı bir İspir-i Siyāh’a binüp ‘Ālem-i dīn’de karar eyledi. (2) Ol dem Zerd-heşt, tarafından Zer-ḳām-ı Āhen-Kemer nām bir dilāver meydāna girüp er taleb eyledi. (3) Bu kez Bānū rahşın sürüp Zer-ḳām’a muḳābil oldu. Zer-ḳām-ı Āhen- kemer el nīzeyeye urup (4) Bānū’ya bir nīze, Bānū siper virüp āsān men° eyledi. Bānū da bir nīze urdı Zer-ḳām’uñ gögsinden (5) urup arḳasından yalman gösterdi. Andan bir bahādır daḡı Bānū’ya muḳābil oldu. ḥamlesin(6) men° idüp bir tīḡ urup iki pāre eyledi. Birbiri ardınca on yedi be-nām pehlevān helāk (7) eyledi. Ol dem Zerd-heşt at şalup Bānū’ya karşı geldi. Ve sihir idüp elinde bir ejderhā getürüp (8) Bānū’ya ḥavāle eyledi. Bānū bildi kim Zerd-heşt’üñ sihridir. Tīz ol perīden öğrendiği du‘āyı (9) okumaḡa başladı. Anı gördi kim ejder diyüp üzerine ḥamle eyledi kim bir ip pāresidir. Çün nöbet (10)

Bānū'ya geldi. Bānū-yı cihān tigin 'üryān idüp ol du'āyı okuyup Zerd-heşt sāhirūn (11) üzerine yürüdükde Zerd-heşt'ün yüregi Bānū'nuñ kılıcı havfından oynayup karar eyledi. Bānū da (12) ardına düşdi Zerd-heşt gördi kim hālāşı yok, kendisin bir ejderhā şekline koyup (13) Bānū'ya dönüp hamle eyledi. Bānū ol du'āyı okuyup elindeki kılınç ile ol ejdere bir zaḥm (14) iriştürdi. Zerd-heşt kendi şekline girdi. Lākin bu maḥalde bir zulümāt başup 'ālem (15) karañu oldu. Zerd-heşt'ün kulları gelüp yetişüp Zerd-heşt'i zaḥmıyla alup çadırına (16) getürdiler. Bānū da bakdı Zerd-heşt meydān yüzinde nā-bedīd oldu. kulları alduğun (17) bilüp Zerd-heşt ol zaḥmla sürüp Liḳā katına geldi, eyitdi: "Şimden-gerü benüm işüm tamām oldu. (18) Ol cānibe muḳayyed olmazuz. Benüm sihrüm aña kār itmedi." didi. Ammā muḳaddem Zerd-heşt, kendüye (19) bir hāne yapdurmış idi. Mıḳnatış taşından bir hücre yapdurup ve demür bir tābūt yapdurup (20) ol hücrenüñ içine ḳodı. Mıḳnatış her taraftan cezb etmekle tābūt arada mu'allak ḳaldı. (21) Gören ḥikmetlü bir nesne şanup işte böyle ḳaldı. Ammā rāwī eydür. Bu taraftan Kürşāseb-i Āhen-dest, [8b/1] zamānında Ḳāf'dan bir nerre zuhūr idüp nāmına Ken'ān Nerre dirlerdi. Merdüm-ser idi, muḳkademā gelen Şāhibḳırān'lara (2) çok ḥizmet itmiş idi. Kürşāseb'e daḥı çok yirde ḥizmet idüp Kürşāseb, Menküle nām kızın almışdı. (3) Ol devr geçdi. Kürşāseb'ün, Menküle Bānū'dan bir kızı olmuşdı. Şengül dirlerdi, Kürşāseb'e göstermediler. (4) şāyed öldüre diyü. Zīrā ol kızın benī ādemden, dīve muşābeheti ziyāde idi. Çünkim Kürşāseb, bu dünyādan gitdi. (5) Ken'ān, bu kızı bir 'ifrīte virdi. Menküle fevt olmuşdı. Bu dīve Ġazāvus-i ejderḥim dirledi. (6) bunlardan bir nerre zuhūr eyledi. Merdum-ser ammā adama ol ḳadar muşābeheti var idi kim gözin gūyā adam ḳıyāsı (7) iderdi. Ol nerreyi besledi. Ana ve baba anı bilürdi. Yüz arış ḳadd çekerdı. Bir gün rub'-i meskūn (8) 'ālemlerin seyr iderken Zerd-heşt'le Semenber Bānū'ün ceng eyledigi yire uğradılar Ḳahrūn (9) Merdum-ser havā yüzinden nazar şaldı, Semenber Bānū'yı gördi. Fi'l-hāl 'āşık oldu. Hemān (10) süzülüp Semenber Bānū'yı ḳapup dem çeküp havāya ağdı. Andan büyük pederi Ken'ān'a (11) gelüp nazarında ḳodı. Ve aḥvāli ḥaber virdi. Zamāndan soñra Bānū'nuñ 'aklı başına (12) gelüp gözin açdı. ḳarşusunda bir 'acā'ib maḥlūk görüp ḥavf itdiginden gözlerin (13) yine yumdı, yine gözin açup gördi ḥāşılı gözin alıştırdı. Ol dem. Ken'ān eyitdi:"Kızım ḳorḳma (14) benüm oğlum seni görüp 'āşık olup alup getürmiş. Saña muḥabbeti var. Dilersen nikāḥ idelüm (15) saña güç itmezüz zīrā ol daḥı Kürşāseb aşıldur. İmdi eger ikiñüzden bir evlād zuhūr (16) iderse ol daḥı Şāhibḳırān olacaḳdur." didi. Bānū'dır çünkim Ḳahrūn'a nazar şalup gördi. (17) bir zīr-dest kimsedür. ḳā'il oldu. Ancaḳ "Eger baña ḡālib gelürse ḳā'il olurum." didi.

hâşılı (18) kemer tutuşup Kahrûn, Semenber'e gâlib olup âyınleri üzere ol dem nikâh idüp kırk gün (19) 'ālî düğün eyledi. Kırkbirinci gün gerdek idüp işte bunlar birbirinden murâd alup (20) murâd virdiler. Bir gün Bânû eyitdi: "Ey pehlevân, senden bir niyâzum vardır, lutf idüp beni (21) vilâyetüme getürseñ ben de varup pederümle görüşüp andan bu cânibe gelsün." didi.[9a/1] Ken'ân'a "N'ola" diyüp cinnilere emr eyledi. Bir muraşsa' altun taht getürüp Bânû ile Kahrûn ol tahta (2) süvâr olup andan dört tarafına dīvler yapışup dem çeküp "Kandasın şehr-i Kemender?" diyüp gitdiler (3) günlerde bir gün pederinüñ şehrine geldiler. Pederiyle bulışıp bütün ehl-i vilâyet haber alup (4) şenlikler eylediler. Bir gün yine pederine vedâ' idüp Kahrûn ile Harem-Âbâd'a geldiler. Arası birkaç (5) zamân murûr idüp Kahrûn vefât eyledi. Ammâ Bânû hâmile idi. Vakti, günü tamâm olup (6) Bânû'dan bir evlâd zühûr eyledi. Hele bildügi minvâl üzere besleyüp bir tüvânâ yigit oldu. (7) Ken'ân oğlanuñ adın Ebrahâ-yı 'İfrîtzâd kodı. Şol kadar dilâver yigit oldu kim toksan beş (8) arış kadd çekerdi. kaçan kim bir dîve bir sille ursa başı mantar gibi tağılurdu. Ken'ân bunu (9) bir gün büyük babası Kemender Şâh'a gönderdi. Kemender Şâh, göricek şâd olup (10) ve üç gürz dahı berâber göndermişdi. Biri üç biñ batmân ve biri altı biñ batmân ve biri (11) toktuz batmân idi. Gâhice istedükçe itminân iderdi. Herkes gördükde tahtsîn iderlerdi. (12) Râvî eydür: Bunların vilâyetine yakın bir serhad var idi. Ol serhadı iki harâmî bekleyüp (13) çok adam helâk eylemişlerdi bunların bir kal'aları var idi. Kulle-i Kâf'dan nişân virürdi. (14) Ğayet sarp kal'a idi. Ol harâmînüñ birine Serkûb ve birine Menkûb Zengi dirler idi. (15) Kemender Şâh nice def'a asker göndermişdi Lâkin fetḥ -i müyesser olmamışdı. Bir gün yine (16) feryâdçılar gelüp Kemender Şâh'a şikâyet eylediler. Ve mâlımız aldılar didiler. Ol dem (17) Ebrahâ ayak üzre turup eyitdi: "Ey Şâh-ı 'âlem ne 'aceb sizler İslâm'dan olasız (18) zîrâ Bânû düşi gördükde pederi ve cümle ehl-i diyârı Müselmân olmuşlardı. Anuñçün didi kim (19) niçün bunlara böyle ruḥşat virdüñ, haqqından gelmezsin? didi. Şâh eyitdi: "Oğlum, (20) ben aña çok tağyîr eyledüm. Lâkin kal'aları muhkem olduğundan el getüremedüm. Ğayet sarp (21) derbenddür. At işlemez ne kadar askerüm kırıldı." didükde Ebrahâ eyitdi: "Baña icâzet vir. [9b/1] varup haqlarından gelemüm." didi. Kemender Şâh, icâzet virdi. Ebrahâ da beş yüz kadar adam alup (2) "Kandasın harâmîler." diyüp revân oldu. Çünkim Ebrahâ yakın geldi. Bir nâme yazup elçi tarîkıyla (3) derbend içine geldi. Görenler bir dîv "Nereden geldi?" didiler. Ebrahâ "Elçiyüm" diyüp harâmîlere (4) 'arz itdiler."Gelsün" didi, Ebrahâ içerü aldılar. Çün Ebrahâ kal'aya girüp harâmîlerin (5) Öñine geldi, koynunda olan nâmesin çıkarup şundi. Öyle yazmış ki "Sizler, Serkûb (6) ve Menkûb Zengisüz

nāmem size vāşıl buldukda gerekdür ki Һarāmīlige tövbe idüp Һāniyen küfri (7) terk idüp Müselmān olasız. Eger yok diyüp ‘inād iderseñüz nāme getüren adama cevāb (8) viresiz.” demiş. Çünkim Һarāmīler, bu cevābı işitdiler. Birbirine bakup “Kemender Şāh mı gönderdi?” (9) didiler. Ebrahā’ya didükde “Ya sen kimsin?” didiler. Eyitdi: “İşte baña Ebrahā-yı ‘İfrīt zād dirler (10) Kemender Şāh kızınıñ oğlıyum.” didi. Bu kez Һarāmīler eyitdiler: “Ya şimdi ne demek istersiñüz (11) var Kemender Şāh’a söyle biz şimden gerü kimseye itā’at itmezüz. Eger itdürmege kādır olursa (12) gelsün beri didiler.” Ebrahā eyitdi: “Eger hüneriñüz var ise gösterüñ.” didükde hemān Menküb, tığın (13) ‘üryān idüp “İşte seniñ miqdārın.” diyüp Ebrahā’nuñ üzerine bir tığ Һavāle eyledi. (14) Ebrahā aşlā muqayyed olmayup hemān Menküb’uñ yüzine bir sille öyle urdı kim Menküb cerħ (15) urup yetmiş beş arış kaddıyla mu’allaq yıķıldı. Andan her kime geldiyse Ebrahā amān virmeyüp (16) kimine sille ve kimine depme ile seren-gün idüp cümlesin bir tağ gibi yığdı. Serküb (17) Zengi Ebrahā’nuñ böyle kuvvetin görüp ayağına düşüp kademüñde başı kōdı amān (18) dileyüp ikisi de cān-ı gönñülden Müselmān oldılar. Ve Һal’a Һalkın daħı imāna getürdiler. (19) Ebrahā gördi kim bu Һal’ada bu kadar māl ve Һazīne ve esbāb var ki Һesābsız andan (20) Ebrahā, etrāf nāme gönderüp “Her kimin falān yirde esbābı zāyi’ olup (21) yağmā oldıysa gelsün alsun.” diyüp Һaber virdükde ve bāzırgān ve tüccārdan ve sā’ir [10a/1] gelüp ‘aynīyle esbābın, Ebrahā çıkarup virdi. Andan Ebrahā bir ay miqdārı bu Һal’ada ‘ayş-u-nüş (2) eyledi. Andan bir nāme yazup Kemender Şāh’a Һal’anuñ fetħi Һaberin i’lām eyledi. Ammā (3) bu tarafdan Serküb ve Menküb Ebrahā ile yiyüp içüp tururken bir gün pādışāh kızlaruñdan (4) söz açılıp Serküb Zengi eyitdi: “Şimdi bu zamānda Gencāb kızından güzel taşvīr (5) yokdur. Anuñ taşvīrin aldum.” didi. Ebrahā buyurdi. Taşvīri getürdiler, Ebrahā görünce (6) ol taşvīre meyli düşüp ‘āşık oldı. Elinde tutup bakarken bu taşvīrin altında Bānū’nuñ (7) adın yazmışlar. Hele biñ cānlı ‘āşık olup eyitdi: “Eger Gencāb Şāh, bu cānibe gelse ben anı (8) Bedī’den kurtarup Һalāş iderim.” didi. Ammā taşvīri tamām gönñlün aldı. Ol gice şabāħ olınca (9) uyumayup ‘alī’ül siħir şikār kaşd idüp süvār oldı. Dilāver, ‘ālem-i Һissi yir gitdi. Nā-gāħ karşıdan (10) iki süvār belürdi. Yanlarınca kırk kadar adam var. A’vān ammā ekşeri zaħm-dār meger Kāħir ile Kāħhār (11) idiler. Bānū ellerinde olan Һazīneyi alup bunlara zaħm açup ve bu şekl ile kāhramānlık ile (12) giderlerdi. Bu kez Ebrahā bunları gördükde üzerlerine varup “Kimlersiz? Kandan gelüp kanda gidersiz?” (13) didükde Kāħir ve Kāħhār ol tığ alup Ebrahā’nuñ üzerine sürüp Һamle eylediler. Ebrahā birine (14) tığ ve birine siper virüp men° eyledi andan bir eliyle birinüñ ve bir eliyle birinüñ kemerine yapışup (15) zor

idüp “Yâ Allah” diyüp bunları atlarından ayırıp kolunuñ üzerine alup yire urdı. (16) Ve ikisin dahı bende çekdi. Çünkim Kāhhār ile Kāhır’uñ adamları bu hālî gördükde hemān (17) Ebrahā’nuñ üzerine yürüdiler. Her kim ki yakın vardıysa amān virmeyüp helāk eyledi. Āhır (18) bunlar korkularından gerü çekilüp gitdiler. Andan Ebrahā emr eyledi Kāhır ile Kāhhār’ı karşısına (19) getürdiler. Andan bunlara sū’al idüp “Kimlersiz tiz haber virüñ?” didükde bunlar da cümle ahvāllerin (20) taqrir eylediler. Ebrahā buyurdı, bunların bendlerin aldılar. “İmdi varuñ Gencāb’ı kanda bulursañız (21) bunda getürüñ. Ben anı Bedī’-den ve Hamza’dan halāş iderim. Eger baña kızın virürse.” didi. **[10b/1]** Bunlar da yola girüp “Kandasın Gencāb ve Bahtgān ve kahramānlar?” diyüp gitdiler. Zīrā üç menzil yol (2) kalmışdı, varup irişdiler. Ve Ebrahā’nuñ erliğin vaşf idüp cevābın virdiler. Bunları işidüp (3) şād oldılar. Hemān ol aradan göç idüp “Kandasın Ebrahā” diyüp gitdiler. Bir gün gelüp (4) Ebrahā’ya irişdiler. Evvel Bahtgān gelüp Ebrahā’yı gördükde ayağına düşüp Gencāb ve Hürmüz (5) gelüp bulışdılar. Ebrahā bunlara yir gösterüp nevāht eyledi. Ba’de bunlara nazar şalup (6) ol ‘acā’ib Tahmūrās-ı dīv-bend’uñ kötegin gördiler. Dört biñ batmān idi, gāyet hayrete (7) vardılar. Ammā Bahtgān eyitdi: “İş bu kötege Bedī’ tayanamaz ve Hamza da tayanamaz.” didi. (8) andan Ebrahā, başın kaldurup Gencāb’uñ yüzine bakdı, eyitdi: “Eger kızın Gevher Melek Bānū’yı (9) Bedī’-e “Taḥkik virdüñ ise muḳayyed olmayum. Baña doğru cevāb vir.” didi. Gencāb eyitdi: “Dilāver, (10) eger kızım virsem māl ve memleketi virüp öñince kaçup gitmezdüm.”didi. Ebrahā eyitdi:” Hani (11) rızāñ ile baña kızın virecek olsañ saña yine vilāyetin alı vireyüm ammā dime ki (12) Bedī’-i katl ideyim. Zīrā ol da Müselmān ben de Müselmān. İmdi nihāyet belādan kurtulursuñ” (13) didi. Gencāb eyitdi: “Ben de buña kāni’üm ammā dilāver, bilür mi ki aña söz geçmez. Ben kızım saña alıvirem.” (14) didi. Ebrahā eyitdi: “Sen er adınla kızı vir, eger söz geçmez ise ol zamān katl iderim.” didi. (15) Ammā bu taraftan meger sānī-i Şāhibkırān ‘Aşım’ı göndermiş, idi kim bir haber alup getüre ol maḥal idi kim (16) Ebrahā ve Gencāb ve Hürmüz ve Bahtgān gelüp Bedī’-e berāber kanup çadırların kurup karar eylediler. (17) Ol gice ‘Āşım-ı Ayyār da çıka geldi. Bedī’-e başın koyup Şāhibkırān’uñ selāmın degürüp andan (18) Ebrahā’nuñ vaşfın söyledi. Andan taşra çıkup tebdil-i cāme idüp sürüp bārgāha Hürmüz’e (19) geldi. O maḥalde Gencāb, Bedī’-i Ebrahā’ya vaşf eyledi. Ebrahā eyitdi: “Nice vaşf idersin eger (20) er ise benüm Tahmūrās-ı Dīv-bend köteğimden halāşı olsun.” didi. ‘Āşım, servere gelüp söyledi. (21) Bedī’: “Hoş mıdı?” diyüp çün ol gice geçüp şabāh oldu. İki cānibden dīvān kurulup vezirler.**[11a/1]** ve begler cem’ olup yirlerinde karar eylediler.

Ebrahā, buyurdi. Bir nāme yazup, “Ey dilāver, sen de (2) ve biz de ehl-i İslāmdanuz hāşā ki ben size yaman kaşid idem. İmdi nāmem vāşıl bulduḡda lāzım (3) olan evlādur kim Gencāb’uñ vilāyetin yine Gencāb’a virüp ve Gevher Melek’i gönderüp baña teslīm idesin (4) zīrā Gevher Melek’i, pederi baña virmiş. Sen ḡod fuḡlī olmışsın.” diyüp nāme tamām itmiş. Server-i ‘ālem (5) ya’nī Bedī‘, okuyup ol da cevābnāme yazdı ki, “Yā Ebrahā, bilmiş ol ki benüm sende zerre ḡorḡum (6) yoḡdur. Eger erlik da’vā iderseñ işte meydān.” diyüp gönderdi. Ebrahā okuyup başın şalladı. (7) Baḡtgān ve Hürmüz ve Gencāb eyitdiler: “Server, biz anı ḡoḡdan bilürüz. Ol senüñ didigin serkeş (8) degildür. Saña itā‘at idüp senüñ sözüñle saña ḡız ve memleket vire.” didiler. Ebrahā bunların (9) bu ciger-gāh sözlerin işidüp āteş olup ḡattā öyle zamānı olmuş idi. Hemān emr eyledi. (10) Tīz ceng-i ḡarbīler dökülüp ‘asker süvār olup alay baḡlandı. Bu ḡarafdan Bedī‘ daḡı (11) ḡaberdār olup anlar da alay baḡlayup Ebrahā’ya muḡābil oldılar. ḡaçan kim meydān açıldı.(12) Ebrahā, meydāna girüp, “Yā Bedī‘, gel saña naşḡhatum var.” didi. Bedī‘ü’z-zamān at sürüp Ebrahā’ya selām (13) virdi. Ebrahā, “ḡoş geldüñ ey dilāver, ammā niḡün siperüm ḡabül itmeyüp red eyledüñ benüm murādum (14) seni ḡāyi‘ olmasun didüm. Sen de ve biz de ehl-i İslām’uz.” didükde Bedī‘ü’z-zamān eyitdi: “Yā Ebrahā, (15) ben seni bir merd dilāver şanurdum hāşā ki sen merd olasuñ. Bunca zamāndır bu diyārda tīḡ (16) titreye göḡsin ḡutarum ol Bānū’yı cihānuñ ‘aşḡıyladur. İmdi merd olan, merd loḡmasına ḡama‘ (17) ider mi ki? Sen, baña olmaz cevāblar gönderesiñ. Gerḡi nikāḡ olmadı Lākin nikāḡdan ziyāde gice gündüz (18) bir yirde olup hem dem olmuşumdur. Anı istemek lāyıkımdır ve merdliğe düşe iş degildür.” (19) didi. Ebrahā, bu cevāblardan bozuldı ve utandı. Āḡir eyitdi: “Yā Bedī‘ bu ḡızı pederi (20) saña virmeyince nikāḡ nice olur? İmdi hele şimdi ḡamle eyle senüñle cengimüz nice olur? Eger (21) ıslāḡa gelmezseñ ben de ḡahmūrās köteki vardır.” didi. Bedī‘ü’z-zamān, “Yā Ebrahā, ben [11b/1] kötekden alur şatar ve gelürüz hemān ḡamle eyle.” diyüp bunlar ḡamle nizā‘ından soñra berāber ḡamle idüp (2) aḡşam olunca ma‘rekeler eylediler. Ebrahā. Bedī‘’e taḡsīn iderdi. Bedī‘ de Ebrahā’ya āferīn iderdi. (3) Ammā Ebrahā eyitdi: “Yā Bedī‘ ḡoḡrı söyle on sekiz arış ḡadduñ vardır. Benüm ḡoḡsan beş arış (4) ḡaddüm vardır. ḡaçan ḡamle eyleseñ nice irişdürürsüñ bunda ḡikmet nedür?” didi. Bedī‘ ḡülüp (5) “Ey dilāver, benüm bilegimde ḡiysu-yı Ādem aleyhi’s-selam vardır. Yoḡsa sāḡir degilüz, sāḡirlere düşmānuz. (6) Şāḡibḡırānlar böyledür. Evvelā ḡamza cümle evliyā’ullāhdan naşīb almışdır.” didükde Ebrahā taḡsīn (7) eyledi. Bedī‘ ḡöñlünden “Yā Bedī‘, bir ere düş olduñ. Anuñ meger akrānı Lendühā ola.” diyerek (8) bāḡḡahına geldi. Ammā Ebrahā da maḡāmına

gelüp ol gice ārām eylediler. Ebrahā, bütün gice Bedī'’üñ (9) erliğin vaşf eyledi. “Eger buña gālīb olurum Ṭahmūrās köteğimle olam.” diyüp söylerdi. Ammā (10) beriden Bedī' de dilāverlere eyitdi: “‘ Aceb dilāvere rāst geldüm. Ol diyār-ı Bedahşān’da Sām’a rāst (11) geldüm. şoñra Ceyrān’da bir Ceyrāniye rāst geldüm, kendime rām eyledüm. şoñra Mağrib diyārında (12) Tehmetün gibi dilāvere rāstlayı geldüm. Bu aqılla dilāver olmaz dirdüm. Şoñra süheyl-i silsile- bende andan (13) Ṭül-ı Zengi’ye rāst geldüm ammā bu dilāver anlara beñzemez cümlesine gālībdür diyüp ol efkār ile (14) kaldı. Çün şabāhı oldı. Yine iki taraf da süvār olup birbirlerine karşı alaylar ve şāflar (15) bağladılar. İki cānibden nazar bir meydān idüp tırdılar. Ol dem server-i ‘ālem kendisin otuz altı (16) pāre ceng ālātıyla tezyīn idüp beriden Ebrahā, meydāna girüp Bedī'’i da‘vet eyledi. (17) ol da gelüp Ebrahā’ya selām virdi. Ebrahā ‘aleyk alup “Hoş geldüñ Yā Bedī' ammā (18) bugün hāmle evvel sen iderseñ senüñle ayru olalum.” didi. Server-i ‘ālem: “Yā Ebrahā, eger yüz yıl (19) karşımda tırsañ evvel hāmle eylemem.” didükde Ebrahā baş şalup andan bunlar cenge başladılar. Öyle (20) zamān olınca cinās eylediler. Bunların cengin temāşā idenlerin çāker çāk olasuñ. (21) Ebrahā, ğazaba gelüp el tıg urup eyitdi: “Ey nā-bekār ben saña eyülik şanırum yoħsa bir kötek **[12a/1]** ile senüñ işin ber-taraf iderim ammā sen eyülik bilmezsüñ.” didi. Bedī' eyitdi: “Yā Ebrahā, (2) sen ‘amūdum var dırseñ ammā adı var, kendi yok. Eger merd iseñ meydāna getür. Zīrā ben (3) senüñ ‘amūdınıñ pençe virsem gerek öyle ‘ahdüm vardır. Eger pençe virmezsem nā-merd olayum. (4) Zīrā ben Lendüha’nuñ müntehā gürzin men’ eyledüm. Senüñ ‘amūduñ aña beñzerdi.” diyüp (5) mağrūrāne sözler söyledi. Çün Ebrahā, Bedī'’den ol cevābları işidüp; “Yā Bedī', günāhuñ boynuña.” (6) diyüp Ṭahmūrās-ı dīv-bend’ün tokuz yüz artāl ‘amūdını üç file yükledüp getürdiler. (7) Ebrahā, ol dem dest urup fillerüñ üzerinden ol ma‘hūd ‘amūdı kavrayup bir elma mişāl (8) eline alup ammā rāvī eydür: Hürmüz ve Bahtgān ve Gencāb ider: “Bugün Bedī'’üñ işi tamām olur, (9) elinden hālāş oluruz.” didiler. Ammā Ebrahā-i Dīv-zād’uñ bu ‘amūd ile böyle hareketin ‘Āşım gördükde (10) cān başına şıcrayup Bedī'’üñ başına gelüp “Server gāfil olma. Bu senüñ kıyās itdigin (11) dilāvere beñzemez. Ancağ tedārik üzere ol işte geldi.” diyüp tırmayup Bedī'’üñ etrāfın (12) dolaşırdı. Ebrahā çün ğazablı gibi Bedī'’üñ üzerine irişdi. Bedī'’e nazar şalup (13) gördi kim Bedī'’üñ elinde ne ‘amūd var, ne siper. Ancağ pençe açup tırrur. Ebrahā, bunuñ (14) bu hālın görüp pūlād yüregın taħsīn eyledi. Andan Bedī'’üñ üzerine ol ‘acā’ib gürzi (15) havāle eyledi. Ammā Bedī'’üñ pençeleri açık idi. Ammā gürz avcına kuvvetle indükde dilāver (16) arka virmege yetişdüremedi. Çün ‘amūd indi ol dem Bedī'’üñ şol uyluğı üzere

inüp (17) kemüke tokındı. Ammā kemükden bir şadā zāhir olup iki tarafda duran ‘asker bu şadāyı (18) işitdi. Ol dem sağ ayağı aşılı kaldı. Üzerinde olan esbāb zir ü zeber oldı. Ve at (19) hareket idince Bedī’i toz bürüye düşdi. ‘Āşım feryād idüp tācın yire urup (20) ve Bedī’ün yanına gelüp tozdan taşra çıkardı. İslām’dan feryād, kāfirden şād (21) āvāzı dünyāyı tutdı. Ammā dilāver, yirinde тұrup bir ayak üzere ol bir ayak [12b/1] yirinden gitmiş. Ah idüp ‘Āşım, yanaşup тұrdı, ‘Āşım eyitdi: “Server, nedür hālūñ.” Bedī’ eyitdi: (2) benüm işüm tamām oldı.” didükde “Server, ikisinden birine icāzet vir. Ya budur ki seni kıyayum, ya budur ki (3) Ebrahā’yı helāk ideyim.” didi. Bedī’ eyitdi: “Ey ‘Ayyār, helākına kādır misūñ?” didi. ‘Āşım eyitdi: (4) Server, anuñ kemālī bir hañçerdür hemān işi tamām olur.”didi. Server eyitdi: “Yok istemem Kāsım (5) hikāyesin bilmez misūñ?” didi. Ammā öteden Ebrahā da dönüp serveri piyāde gördi. Bir ayak (6) üzere тұrur, bir ayağı gitmiş. Dönüp eyitdi: “Yā Bedī’ görindi ki ne eyledūñ hiç köteke pençe (7) virilür mi? İmdi var git, nihāyet Gevher Melek’i baña gönder.” didi. “Ve bu ‘askerden saña, kimsenūñ (8) sözi yokdur.” didi. Bedī’ eyitdi: “Yā Ebrahā, baña her ne oldıysa gurūrumdan oldı. Saña bir (9) sözüm vardır. Baña hōd olan olacak eger bir dahı ol mūntehā ‘amūd ile baña urmazsañ (10) nāmerd ol. Lākin öldürecek kaşdına urasıñ.” didi. “Bedī’; “Ṭahmūrās ‘amūdı altında (11) helāk oldı, disünler.” didükde Ebrahā, ol cevābı işitdükde el ‘amūda urup eyitdi: (12) “Sen istedikten soñra el didükde öldürmek kaşdına ‘amūdı havāle idüp gördi ki Bedī’üz-za- (13) mān’uñ ğazabı şiddetinden şol ayağı yire varınca hāke ğarķ oldı. Bedī’ Luṭf-ı Hūdā’ya sığınup (14) тұrur ve pençe açmış Ebrahā da bunuñ böyle bī-pervā durduğın gördükde ğazaba gelüp (15) “Be hey nā-bekār çünkim saña naşīhat kār itmez. Al benden bu yādīğarı.” Diyüp var kuvvetin bāzūya (16) virüp kol kaldurup gerdān uzadup rikāba dirsek başup ol kūh-peyker ‘amūdın başı (17) üzerinden ferāfer çevirüp Bedī’ün üzerine havāle eyledi. eger kelle kafa ursa idi; Hamd, anı (18) sürme gibi iderdi. Hemān dilāver-i ‘ālem pençesin şunup ol ‘acāyip köteki Luṭf-ı Hūdā (19) ile ve pençe kuvvetiyle zabt eyledi. Ammā Ebrahā, baķup gördi ki ‘amūdı zabt eylemiş. Zor idüp (20) ‘amūdı Bedī’ün elinden ala ammā kādır olmadı. Bedī’ bir kere “Yā Allah” diyüp zor idüp Ebrahā’nuñ (21) elinden çeküp köteki alup andan Ebrahā’dur geldüğü yanından geçe server Ebrahā’nuñ [13a/1] arkasında olan siper kapusına bir ‘amūd şöyle urdı kim Ebrahā’nuñ ağızından burnından kan (2) gelüp filiyle bile zir ü zeber oldı. Ammā dilāver de yanına devrildi. Neylesin ayağı saķat ol dem (3) öyle hükm eyledi. Hemān ‘Āşım ‘Ayyār, dilāveri kapup ammā kāfir begleri ise şol nā-bekār Bedī’ (4) Ebrahā’dan ‘aceb intikām aldı. Dirlerdi. Bu dem Ebrahā’yı la-ya’kıl meydāndan

kapdılar. Ammā ‘Āşım (5) server-i ‘ālemi, sāyesine getürdi. Ersām Şāh ḥod dīvānına döndi. “Bizüm ḥālimüz ḥod ne varsa (6) gerek.” diyüp iki ‘asker cenge girüp birbiriye girdi. Ammā İslām dilāverleri kāfir alayına (7) bir giriş girdi kim anda bir şān eylediler. Ve birkaç ğilmān ser-nigūn eylediler. Ammā zamāndan soñra (8) Ebrahā’nuñ ğāfil başına gelüp “Bu aḥvāl nedür?” diyüp sū’al eyledi. Eyitdiler: “Ey server, Bedī’-üñ (9) ölüsün aldılar. İslām dilāverleri, bize bir iş itdi kim incindük” didiler. Ebrahā āteş olup (10) Bedī’-üñ kārın fīkr derdi. Göñlünden şöyle bir merd-i Şāhibkırān olup bu efkār ile bir file (11) süvār olup İslām ‘askerūñ fī’l-ḥāl bozdı. ‘Āşım, gördi kim iş işden geçdi. (12) Ersām Şāh, ol dem dilāverler esbābdan getürecek şeyleri alup getürüp (13) Gencāb yolın üzerine “Ben bir miḳdār Ebrahā’yı egleyem.” diyüp dört yüz ‘ayyār ile (14) Ebrahā’nuñ yolın aldı. Eyitdi: “Ey nā-bekār serverüm baña icāzet virdi, senüñ işin (15) bir ḥançer ile tamām iderim Lākin ne-çāre al benden şu yādigārı” diyüp bir lāşı şöyle urdı kim (16) başı iki şakḳ oldu. Sā’ir ‘ayyārlar daḥı Ebrahā’nuñ üzerine taşı yağmur gibi yağdurdılar. (17) Ebrahā nā-çār olup döndi. ‘Asker niye geldi? İslām ‘askeri kendilere lāzım olan (18) esbāblardan alup yola girdiler. Evvel giren serveri Gencāb ḳal’asına getürdiler. Hükemā (19) gelüp Bedī’-üñ zaḥmın açdılar. Melek’e siper oldu. Hemān feryād iderek gelüp (20) üstüne düşdi. Ammā Bedī’ dilāverūñ aşlā kendinden ḥaberi yok idi. ‘Aklı ğāḥ gelür (21) ğāḥ giderdi. Çok hükemā serverūñ zaḥmın açdılar gördiler etleri tiftik tiftik olmuş.[13b/1] İmdi ḳaṭ’ itdiler. “Meger Luṭf-ı Ḥudā irişe.” didiler. Hele Bedī’ etleri kesüp bağladılar. Fazıl (2) bu ḥuşuşda ḥaberdār olup ol ḳadar feryād eyledi kim olmaz server gözin açup gördi kim (3) Bānū’yı başı ucında görüp ağladı. Bānū eyitdi: “Ey Server, ben seni böyle görmeye idim cānum (4) yolına fedā olaydı.” diyüp zār zār olup ağladı. O maḥalde ḥançere düşmek diledi. (5) etrāfında olanlar ḳomadı. Eyitdiler: “ Ey Bānū ğam yime İnşā’allah böyle ḳalmaz, şīḥḥat bulur. Du’āya (6) meşğul ol. Bu aşıl iş Şāhibkırān’lara ola gelmişdür.” didiler. Hele bunlar serverūñ ‘ilācına (7) muḳayyed oldılar. Bu taraftan üç gün soñra Ebrahā gelüp kāl’ayı ihāta eyledi. Andan (8) bunlara nāme getürüp eyitdi: “Üç günden berü ölmüş adamı şaklarsız. Hemān başın ve (9) Melek’i baña gönderüñ, ben de size andan ziyāde ri’āyet ideyim.” didi. Fazıl nāmeden cevābı (10) işidicek ol da bir nāme yazup eyitdi:”Yā Ebrahā, eger sende ğayret olaydı bu sözleri (11) yazup bize göndermezdüñ. İnşā’allah te’ālā serverimüz ifāḳat bulduḳda seni ḳal’a ḳapusunda ḳarşulayup (12) elinden’amūdın alup seni sağ ḳomaz ḳünkim Şāhibkırānlık da’vāsı iderseñ bu ḳal’anuñ (13) şāhibi zaḥm-dār ola anuñ üstine gelüp mağlūbgirlik idersin. İmdi senüñ (14) merdliğin ancak bu ḳadardur.” diyüp cevābı gönderdi. Ḳaçan kim nāme

Ebrahā'ya irişdi (15) nāmeyi okudu 'aklı başından gitdi. Ve öyle kaçıldı kim yıldırım mişāl şakıldı. Andan (16) tiz emr idüp buyurdi: "Yarınki gün kal'aya yürüyüşdür." Diyu nidā olındı. Bu taraftan (17) servere haber virdiler. Bedī' eyitdi: "Olsun nā-bekār Hāk te'ālā baña fırsat virse (18) İnşā'allah anı bende çekeyim kendime yār ideyim." didi. Fazıl eyitdi: "Ebrahā'yı yarın kal'a öñinde (19) Qarşularum herçi-bād-ābād." didi. Gevher Melek eyitdi: "Dilāver saña lāzım olan budur ki (20) kal'ayı hıfz, hırāset üzere olasun. Zāhir bu ma'lūmdur ki bir kimesne ile ma'reke (21) eyle anuñ mertebesi nice olmak gerekdir." didi. Fazıl eyitdi: "Neyleyüm serverümüz böyle görmekte [14a/1] ise ölmek ola idi." didi. "Çünkim icāzet yokdur, ölince bārī ceng idelüm." didi. Bānū dahı (2) ağlayarak serverün yanına geldi. Eyitdi: "Yarın Ebrahā, kal'aya girmek murād eylemiş." didi. (3) Server eyitdi: "Ey Bānū, ümıddür ki murādına irişmeye. Lākin beni bu gice bir tenhā yire kon. Bir miqdār (4) Hūdavend-i 'āleme 'ibādet eylemek murādumdur." didi. Bānū da bes hoşem." diyüp bir hücreye serveri (5) koyup gitdiler. Dilāver-i 'ālem, yüzün yirlere sürüp ağladı. Ve zārılık idüp niyāz eyledi. (6) Birazdan hāba vardı. Vakı'asında Hāzreti İbrāhim'i görüp eyitdi: "Oğlum bu nesne saña (7) gurūruñdan oldı. İmdi elem çekme yarın birāderüm Hāzreti Hızır 'aleyhi's - selām gelüp saña (8) haqqın emriyle şifā hāşıl ola." diyüp ağzı yarın virüp gitdi. Vakt-ı seherde Hāzreti (9) Hızır 'aleyhi's-selām gelüp serverün hātırın sū'al idüp zaımların mübarek eliyle şıgayup (10) kemüklerin yirine getürüp ağzı yarın sürüp serverün eline yapışup kaldırdı.(11) ve kuçdı ve alnından öpüp kolundan şıkdı. Eyitdi: "Hūdādan isterüm ki kuvvetün (12) evvelkinden biñ kat ziyāde ola. Şaqqın Ebrahā'yı öldürme saña yār vefādār olsa (13) gerek." diyüp gāyb oldı. Server gördi kim zaımdan eser kalmamış. Secde-i şükür eyledi. (14) Ammā berüden Bānū: "Aceb bugün Ebrahā elinden ne kelleler gālātān olsa gerek. İmdi eyüsi (15) budur kim hançere düşüp düşmān elinden esir olmak güçdür." diyerek serverün yanına geldi.(16) Gördi kim dilāver-i 'ālem, ayak üzere turup namāz kılar. Şabāh olmuşdı. Bānū, serveri (17) hayātde görüp 'acabā ne hāldür diyüp gözlerin silüp yine bakdı. Taḥkik ayak (18) üzeredür segirdüp serverün ayağına düşdi. Server, Bānū'nuñ başın kaldırup (19) eyitdi: "Ey Bānū-yı cihān şükür Bār-i Te'ālāya ki bize 'ināyet irişdi. Ey Bānū-yı cihān, elem çekme (20) şimdi ki hālde murādum, dilāverleri ve Fazıl'ı tecrübe itmekdür. Sen muqayyed olma." didi. Bānū-yı 'ālem: (21) "N'ola server." diyüp cevāb eyledi. Fazıl bin Kiyāhver dilāverān-ı İslām'ın cümlesinün [14b/1] üstine oturup Bānū taşra çıkdı. "Ey dilāver, İslām serverimüzi gördüm, ziyāde za'ıf durur. (2) Bugün Ebrahā'ya cevāb virmek gāyet müşkildür. Ne dırsız? didükde her biri bir söz söyledi. (3) ekşeri Ebrahā'ya itā'at

idüp anuñla giderüz, didiler. Bānū eyitdi: “Şāhibkırān bu haberi (4) işitdükde Ebrahā’ya Bedī’üñ kanın koyacak degildür didi. Ammā Fazıl başı kaldurup (5) “Ey dilāverler, hele şabr idüñ bu sözün didügünüz cevābları ol zamān olur ki Fazıl’uñ (6) başı hişār kapısı öñinde ğaltān ola. Ne dimekdür bir serverüñ luţf-ı ihsānuñ (7) gördiñüz. Bizi kefare zulümātından çıkardı yeñi hayāt virdi. Ferāmüş idenlerden degilüz.” didi. (8) Andan server-i ‘ālem Fazıl’uñ bu cevābların işitdükde taḥsīn eyledi. Bānū bunlara eyitdi: (9) “Diyüñ imdi silāḥa girüñ ḳal’a kapusınıñ öñinde ḥāzır oluñ.” didi. Ve ‘Āşım’a eyitdi: (10) “Var serverüñ raḥşın getir.” didükde herkes Bānū’dan bu cevābı işidüp “Eyā bunuñ aşlı (11) ne ola zāhir bu dem Bānū binmek ister ola.” didiler. ‘Āşım “Ber-çeşm” diyüp varup raḥşı (12) alup getürdi. Bedī’ü’z-zamān, ol dem otuz altı pāre ceng ālātun giyüp şalına (13) şalına geldi. Hemān rikāba ayak başmadan şāhin mişāl atılup süvār oldı. (14) ‘Āşım ol ḥālī görüp bī-iḥtiyār sevindiginden ağladı. Serverüñ ayağına düşüp (15) eyitdi: “Ey server, hele elḥamdülillāh te’ālā seni yine böyle gördüm. Ey server, bu ne ḥāldür ‘acabā (16) vāḳı’a mıdur, yoḥsa vāḳı’ midir?” didi. Bedī’ eyitdi: “Ey ‘ayyār Allah te’ālā ‘ināyet eyledi.” didi. (17) Bu dem cümle dilāverler, serverüñ ayağına düşdi. Bu maḥalde Fazıl da gelüp ḳademüñde baş (18) ḳodı. Ol dem Bedī’üñ ‘askerinde bir şādlık oldı ki olmaz. Ba’de emr idüp ṭabl-ı (19) beşāret urdılar. Andan server emr eyledi: “Hişār ḳapuların küşāde itdiler. Bu taraḑdan (20) Ebrahā-yı ‘İfrīt zād eyitdi: “Ben bugün hişār ḳapuların açarum. Ya budur kim cümlesin (21) helāk iderim.” diyince bunlar eyitdiler: “Ey server-i ‘ālem göreyim seni çünkim bu ḳadar oldı. **[15a/1]** Hemān taḳayyüd eyle ihmālde ‘ālem yoḳdur.” didükde nāḡāḥ gördiler kim ḳal’a ḳapuların açdılar. “Ne (2) ḥāl oldı.” Dirken bir alay zuhūr idüp içinde Bedī’-i nāmdār ālāt-ı ḥarba mustaḡrak (3) olmış, raḥşın meydāna sürüp pey-ender-pey na’ra urup andan bülend- āvāz ile eyitdi: (4) “Yā Ebrahā, çünkim ḳal’ayı iḥāṭa eyledüñ. Gel imdi meydānuma ceng idelüm görelüm Ḥaḳ (5) te’ālā fırsatı kime virür.” didükde Ebrahā daḥı toḳsan beş arış ḳaddıyla ser-ā-pā āhına (6) ğarḳ olmış bir file süvār olup meydān başına gelüp şafā ile eli sīneye (7) koyup selām virdi. Ol da ‘aleyke alup “Ḥoş geldüñ Yā Ebrahā.” didi. Andan Bedī’e (8) baḳup sağ ve sālīm gördükde eyitdi: “Yā Bedī’, bu ne ḥāldür ki sen böyle olduñ?” didi. (9) Bedī’ eyitdi: “Yā Ebrahā üstādum Ḥazreti Hızır ‘aleyhi’s-selām gelüp Ḥaḳḳın emriyle şifā buldum. Baña bir daḥı (10) böyle olmışdum ḳaçan kim Ceyrān’a giderdüm ol zamān bir daḥı böyle olmadum Ve gözlerüme mīl (11) çekdiler dünyāyı görmez oldum. Bir gice Seyyid-i Güney’in dünyāya gelmesiyle anuñ şerefine göz (12) ihsān eylediler.” didi. Ammā Ebrahā hayrete varup “Gözüñ server, mübārek ola. Ammā

benüm ‘amūdumı (13) pençe virecek degildir. Hata eyledün.” didi. Ammā Bedī’i Hürmüz ve Bahtgān ve Gencāb böyle (14) sağ ve sālīm görüp igne yutmuş kelbe döndiler. Ammā server Ebrahā’ya eyitdi: “Yā Ebrahā, (15) belī ben senün çarbuña pençe açup tırdum Lākin andan degildir. Bu iş baña, benüm gururumdan (16) oldı. İmdi Yā Ebrahā, bir ayak üstinde senün elünden çeküp aldığım ‘amūd ol ‘amūd (17) degildir.” didi. Ebrahā: “Belī server, ol idi. Lākin gururun serāsimesidir öyle oldu.” (18) didükde Bedī’ eyitdi: “Ey dilāver gāfil olma. Murādum yine senün ‘amūduñ elünden alup (19) yine saña havāle itmekdür.” didükde Ebrahā, yine āteş olup atıldı. Ebrahā eyitdi: “Yā Bedī’, seni (20) öldürmekden gayrı çäre kalmadı.” diyüp hemān ‘amūda dest urup ol ‘amūd ile var (21) kuvvetin bāzuya getürüp servere havāle eyledi. Ol ‘amūd kazā buludu gibi inerken **[15b/1]** Bedī’ dilāver Hudā’ya şıgınuş tazarru’ idüp yine pençe açup gerçi ol ‘amūdı men° eyledi ammā (2) kendi bilür ne çekdi. Hemān zūr idüp Ebrahā’nuñ elinden çeküp aldı. Ebrahā geldi kim (3) geçüp gitdi. Server, kendi ‘amūdıyla Ebrahā’ya bir ‘amūd öyle urdı kim arkada olan siperi (4) hürd olup ağızundan burnındankān tüfenk mişāl atılup gözleri cihānı görmeyüp (5) filinün üzerinden yıkılup ser-nigün oldı. Server-i ‘ālem rahşın sürüp Ebrahā yirinde (6) tırup serveri qarşulayup hemān server, rahşından zemīne atılup muştun döküp (7) Ebrahā’nuñ üzerine yürüyüp Ebrahā da muştun döküp muşt muştā, yağa yakaya, kemer kemere (8) olup ol kadar aşāğı yukaru sürüşdüler kim ayakları altında zemīn sürölmiş (9) tarlaya döndi. Server-i cihān ya’nī Bedī’ü’z-zamān kendi kemerin Ebrahā’ya teslim (10) eyledi. Ebrahā ol kadar zor itdi kim Bedī’i yirinden üç parmak ayırdı. Ammā Bedī’ lenger (11) virüp ökçeleri yirin buldı. Ebrahā nā-çār olup Bedī’ün kemerin şalıvırdı. (12) Bir zamān şolumağa başladı. Tamām yorgunluğun def° idüp andan Bedī’ü’z-zamān (13) Hākkā tazarru’ idüp “Yā Ebrahā gāfil mübāşi diyüp bir kere Ebrahā’nuñ kemerine dest urup (14) zabt eyledi. Andan tevekkül-i Hākk idüp bir na’ra urup zūr evvelde “Yā Allah” diyüp kolunuñ (15) üzerine alup andan başınuñ üzerine devr itdürüp yire urdı. Ol dem Ebrahā eyitdi: (16) “Server-i bedr inşāf oldı. Şimden gerü beni gulāmuñ bil.” diyüp serverün ayağına düşdi. (17) Server de Ebrahā’nuñ başın kıldurup alnındañ öpdı. Ammā bu cānibden Ebrahā’nuñ kırk (18) biñ ‘askeri bakup Ebrahā’ya muntazar oldılar ki “Eyā nice olur bunların hāli.” diyüp (19) tırupken gördiler ki ahvāl bu yüzden oldı. Hemān bir uğurdan ol kırk biñ (20) ‘asker at kıparup anlarda gelüp Bedī’ü’z-zamān’uñ ‘askerine qarışup tābi’ (21) oldılar. Berüden Ebrahā yine filine süvār olup na’ra urup “Benüm, Ebrahā-yı İfrīt-zād **[16a/1]** ve gulām-ı Bedī’ü’z-zamān. Ey kavm-ı melā’in, cān almadan kanda hālās idersin.”

diyüp pey-ender-pey (2) na'ra urup kendisin, Gencāb ve Hürmüz 'askerine urdı. Bunları demet demet idüp (3) kırmağa başladı. Bedī'ü'z-zamān 'askeri ile Fazıl'a ve sâ'ir dilâverlere buyurdi. Anlar da bir (4) uğurdan Ebrahâ ardınca na'ralar urup kâfir 'askerine bir giriş girdiler, bir ân içinde (5) kâfir 'askerin münhezim idüp tārūmār eylediler. Berüden Hürmüz evvelden kaçmış idi. Bahtgān (6) ile Gencāb ele girüp bu kadar küffāruñ hayme ve hargāhın ve māl ve hāzīnelerin zabt eylediler. (7) Server-i 'ālem, Gencāb'ıñ tahtın kılınçlayup ba'de Ersām Şāh'ı Gencāb'ıñ tahtına geçürüp (8) kendi pāy-i tahtda qarār eyledi. Fazıl bin Kiyāhver ser-kaqlān yirinde oturdi. Bu tarafdān (9) Ebrahā'yı qarşulayup server, kendi şandalyesin teklif eyledi. Ebrahā eyitdi: (10) "Server, luṭfuñ mezīd olsun. Hiç olur mı ki kul, efendisiyle bir yirde otura." Didükde Bedī' (11) eyitdi: "Yā Ebrahā, sen benüm qarındaşumsın. Benüm pederüm Şāhibkırān'ıñ bir Lendühā'sı vardır. Sen de (12) benüm Lendühā'msuñ bil ki serāperde Süleymān'ıñ Lendühā'dan şöñra saña mu'ādil kimesne yoḡdur." (13) didi. Ebrahā, du'ā idüp şafā eyledi. Andan du'ā idüp baş ḡaldurup eyitdi: "Server, ḡatā (14) eyledüm. Şimden-gerü Gevher Melek Bānū, benüm kız qarındaşum olsun." diyüp 'özürler diledi. (15) Server, ḡaz idüp andan Ebrahā'yı ser-kaqlān eyledi. Fazıl'ı şol ḡola geçürdi. (16) Ebrahā da ol ḡadar şafā eyledi kim olmaz. Andan bu şevḡle buyurdi. Andan ortaya bāde-i (17) ḡül-fām ḡelüp 'ayş-u-nūşa meşḡul oldılar. Tamām kelleler germ ve ḡatırlar nerm olduḡda (18) Bedī'ü'z-zamān baş ḡaldurup "Ḳanı Bahtgān? Nice oldı ḡetürüñ." Didükde ol dem varup (19) Bahtgān, la'ini ḡetürdiler. Çün Bedī', Bahtgān la'ini ḡördükde "Mel'un seni, öldürmeyince (20) olmaz zīrā seni öldürmek yüz biñ küffār öldürmekden ziyādedür." didi. Bahtgān (21) dönüp eyitdi: "Server, bu meşḡur meşeldür "Eyülik idene kemlik ola ḡelmişdür."ḡör ki saña [16b/1]ne eyülik eyledüm ki seni Ebrahā ḡibi bir dilāver şāhibi itdüm." didi. Bedī'ü'z-zamān: "Ḳayır mel'un (2) bunuñla olmaz. Elbetde ben, seni helāk iderim." didi. Bahtgān eyitdi: "Server, bir murādum (3) vardır. Anı ḡaşıḡ eyle." didi. Bedī' eyitdi: "Murāduñ nedür? Söyle ḡörelüm." didükde Bahtgān (4) eyitdi: "Çünkim öldürürseñ beni, benüm istedigim ölüm ile öldür." didi. Server daḡı (5) "Naşıl ölüm istersin?" didi. Bahtgān eyitdi: "Beni bir şandūḡa ḡoyup muḡkem-i ḡalafat (6) idüp bir miḡdār ṯā'am ḡoyup andan beni şalıvirüñ." didi. Bedī' bu cevābı işidüp (7) "N'ola" idüp emr eyledi. Bahtgān'ı bir şanduk içine ḡoyup biraz ṯā'am ḡoyup ḡalafat idüp (8) deryāya şaldılar. Andan server, buyurdi; altmış biñ esīr var idi. Ve ol cengde iki kere (9) yüz biñ 'asker helāk olmuş idi. Ol altmış biñ esīrlerüñ kimi İslām ile müşerref (10) oldı ve kimi ḡelmedi. Ammā Gencāb Şāh daḡı esīr olmuş idi. Server, Gencāb Şāh'ıñ (11) esīr

olduğın görüp hemān Ebrahā'yı gönderüp Gencāb'ı İslām'a da'vet itdürüp (12) Gencāb eyitdi: “Server, benüm İslām'a geldüğümünden hayır olmaz. Eger mürüvvet idüp beni salıvirürseñ (13) luṭf idersin.” didi. Ebrahā eyitdi: “Servere didükde server emr itdi Gencāb'ı bend ile (14) huzūrına getürdiler. Server buyurdi, Gencāb'ı bendin alup bir şandalye kōdılar. Geçüp oturdi. (15) andan bakup gördi, tahtında Ersām Şāh oturmuş, Fazıl bin Kiyāhver şol (16) kolda oturmuş. Gencāb Şāh bir zamān fikre varup düşündi. Andan Bedī' nāmdār (17) başkaldurup Gencāb'ı yüzine bakup eyitdi: “Yā Gencāb, gel Müselmān olup dīn-i İslām'ı (18) kabūl eyle senüñ öñüne düşüp diyār-ı Aḥter'e ve Baḥter'e seni pādīşāh ideyim. Ve hem beni (19) dāmādlığa kabūl eyle.” didi. Gencāb eyitdi: “Server, baña Müselmānlık güçdür. Eger Müselmān (20) olmadan beni āzād iderseñ bilürüm ki kızın muḥabbetün vardır.” didi. Bedī' eyitdi: (21) “Gel kızın baña vir. Şol beglerün arasında bunlar şāhid olsunlar.” didi. Gencāb,[17a/1]biraz fikre varup eyitdi: “Server, kızım saña virdüm. Bunlar şāhid olsunlar.” didi. Ol dem Bānū'ya (2) nikāh idüp nihāyet gerdek oldı. Şāhibkırān geldükde olsun böyle kaldı Gencāb (3) Şāh'a rahşın ve hīzmetkār ve ḥayme ve bārgāh virdiler. Ba'de ol yetmiş biñ esīr olan (4) adamların Müselmān olmayanların gerüye Gencāb'a virdi. Ve böyle kuçdı. Andan nidā irişdürdi kim, (5) “Her kim Likā'yı isterse işte Gencāb gidiyor. Böyle gitsin.” didiler. Çok kimseler oldı. (6) İşte Gencāb ḥalāşı olup ve Kāhir ile Kāhhār daḥı ḥalāşı olup bu kadar 'asker ile (7) 'azm-i rāh idüp gitdiler. Ammā berüden Hürmüz, Kāhramān-ı 'Acem serḥadüne gelüp kāhramāna ḥaber gönderüp (8) kāhramān ise Hürmüz'i bilürdi, şehzāde iken çok ḥimzet itmışdi. Şoñra gelüp (9) bu diyāra mālīk olmışdi. İşte bu Kāhramān-ı 'Acem'ün şehrine “Kāl'a-i Heft- zemīn” dirler idi. (10) Ve süvār-ı 'azīm idi. Hürmüz'den ḥaberdār olup cümle vüzerāsın Hürmüz'e istikbāl gönderdi.(11) Ziyāde 'izzetle getürdiler. Kāhramān, Hürmüz'i taht üzere aldı, ba'de ḥāl ḥātır şordı. (12) Hürmüz, cümle başından geçen aḥvālī ḥikāyet eyledi. Kāhramān-ı 'Acem eyitdi: “Ey Şāh, elem çekme kolaydır. (13) Bu tarafa gelürse ol daḥı görsün ne alur şatar.” diyüp vāfir lāf-ü-güzāf urdı. Beş (14) altı günden şoñra Gencāb Şāh, geliyor didiler. Adamlar gönderüp karşılayup getürdiler. (15) Kāhramān-ı 'Acem aña da ziyāde ri'āyet eyleyüp bunun da ḥātrun şordı. Bu daḥı ser-encāmı (16) bir bir ḥikāyet eyledi. Andan Kāhramān-ı 'Acem eyitdi: “Şāh'um, bunda da Likā'nuñ bir nekbeti vardır.” (17) didi. Andan kāhramān, etrāfında olan şehirlere adamlar gönderüp ve Likā'ya daḥı bir vezirin (18) beş yüz adamla gönderdi. İşte düşmān geldi. Benüm memleketüme ḥayandı. Ve Gencāb Şāh'ı (19) memālīki cümle berbād oldı. “Emrün nedür?” didiler. Böyle nāme yazup gönderdiler. İşte bunlar da

(20) ‘aẓīm tedārik görmekte ve bunları ziyāfet itmekte rāwī eydür: “Bu ʔarafdan ol zamān ki (21) Baḥtgān ʔandukla deryāya atlamış idi. Deryāda yuvarlanup gāh dalar, gāh ʔıkar.[17b/1] Bunlar bu ʔandugı görüp “Bu ʔandukda māl var.” diyüp ʔandugı ʔıkardılar. Meydāna koyup (2) dört ʔarafın alup nazār idüp gördiler muḥkem ʔalafat eylemişler ve ziyāde ağır (3) olmağla “Elbetde bunda bir ḥikmet vardır.” diyüp hele ʔandugı açup iʔine bakup gördiler. (4) Bir adam bī-hūř olup yatur, kedi tersi gibi bāzırgānlar buña bakup “Bre ḥerīf, kimsin?”(5) didiler. Biri eyitdi: “Ne fesāda bā’is olup bunu böyle deñize bıraḥmıřlar. İmdi hemān gerü bunu (6) deñize atuñ cānı ʔıksın.” didi. Baḥtgān’uñ biraz ‘aklı gelmiş idi. Bu řadāyı işitdükde cān (7) başına şıradı, eyitdi: “Ey ağalar ben řāh-ı İrān’uñ vezīriyüm. Sizlere ʔok fā’idem olur. (8) zīnhār baña rencide itmeñ.” didükde tekrār bāzırgānlar: “Olmaz elbetde ataruz.” didüklerinde Baḥtgān’uñ (9) cān başına şıcrayup “Benüm size ʔok fā’idem olur.” diyüp söyledi. Bunlarda merḥamet idüp (10) mel’ūnı ʔandukdan ʔıkardılar. Öñine bir miḥdār ʔa’ām koyup ʔarnı ʔoydı. Ba’de bāzırgānlar (11) eyitdiler: “Ey vezīr-i ḥāř, bizüm seferimüz şimdi Sencābī ʔarafınadır.” didüklerinde, mel’ūn ziyāde melūl (12) olup göñlünden eyitdi: “Yine dūřmān cānībine gidiyoruz.” diyü efkārda iken nā-gāh ʔarřularında (13) bī-ḳıyās gemiler belürdi. Rāwī eydür: Meger bu gelen gemiler ol idi kim Emīr-i ‘Arab perākendedür. (14) olup on kere yüz biñ adam bir yire gelüp sā’iri Melik Ḳāsım ile cem’ olmiş (15) idi. Emīr-i ‘Arab ʔarřudan yektā gemiyi görüp ḥaber şalup “Ne aşıl gemidür bileler.” (16) Yaḳın gelüp re’is şandala girüp Emīr, Ḥamza’ya geldi. Ammā Baḥtgān, gemileruñ niřānlarından (17) bilüp Ḥamza ‘askeri olduğın bildi. Tiz bir gemicinuñ giyesin giyüp palamar atmağa (18) başladı. ʔün re’is, Emīr-i ‘Arab’uñ yanına gelüp zemīn būs eyledi. Emīr-i ‘Arab başın (19) ʔaldurup eyitdi: “Hiç Baḥter ʔarafından bir ḥaberuñ var mı?” didi. Re’is eyitdi: “Sultānum, (20) bizler Bābil’den gelürüz. Ve lākin uğradığımız yirlerden ḥaber alduḳ ki Bedī’ü’z-zamān adlı (21) bir dilāver Gencāb řāh’uñ tāc-u taḥtın elinden alup kendisin āvāre idüp [18a/1] Ḳahramān-ı ‘Acem, üstine gitmişler. “Lākin gemimizde bir cehūd var. Anlar ile bile imiř, andan ḥaber alasın.” didi. (2) ‘Ömer yirinden atılup “Hiç degildür Baḥtgān’dur.” diyüp ol gemiye varup eyitdi: “Bunda bir cehūd (3) var imiř. Anı baña virüñ.” didi. Ammā la’in-i muḳdim bāzırgānlara yalvarmış idi. Anlar da bu ʔadar (4) didükde ‘Ömer, geminuñ iʔine girüp gözi Baḥtgān’a dūř oldu. Gördi kim gemici ḳıyāfetinde ʔurmayup (5) palamar ʔeker. ‘Ömer, göñlünden eyitdi: “Gör mel’ūnı gemici olmiş.” diyüp yaḳasından ʔavrayup (6) sürüyüp deñize bıraḥdı. Baḥtgān, feryād idüp “Helāk oluyorum.” didükde ‘Ömer eyitdi: (7) “Merd olasuñ ʔıkarayum.” didükde. Eline bir

kanca alup la'ini bacağından ilişdirüp taşra (8) çıkardı. Mel'unı bu şüretle Emir'ün huzûrına getürdi. Mel'un, Emir'ün ayağına düşüp 'Ömer'den (9) şikâyet eyledi. Server buyurdi, mel'una bir kat libâs virdiler. Andan Emir eyitdi: "Ey Bahtgân, (10) Bahter'den bir cevâbuñ var mı söyle?" didi. Bahtgân da cümle olan ahvâli bir bir takrîr eyledi.(11) Andan Emir-i cihân eyitdi: "Gel bizümle bile git." didi. Bahtgân, "Hayır server, beni bunlar ile gönder." (12) didi. Emir-i cihân, Bahtgân'a harçlık virüp bunlar ile gönderdi. Ba'de Emir-i cihân yolına revân oldı. (13) Çün bâzîrgânlar Bir gün bir kenâra gelüp yanaşdılar. Bahtgân bunlardan ayrılup bir bâr-gîr alup (14) yola revân oldı. Bir gün Kal'a-i Heft-zemîn'e geldi. Ammâ bunda Hürmüz ziyâde garîb olmuşdı. (15) Hoca yok, Bahtgân yok ceng hâlinde nice oldı, dir iken Bahtgân gelüp kendisin (16) bildürdi. Hürmüz ziyâde şâd oldı. Andan Hürmüz, kahramâna Bahtek'i vaşf eyledi. "İşte Bahtgân (17) geldi, hemân tedârik görüñ." diyüp bunlar da ol maħalde birkaç sâhir haber almışdı. Kahramân-ı (18) 'Acem anlara nâmeler gönderüp da'vet eyledi. İşte Kahramân-ı 'Acem 'asker cem'inde ammâ bu taraftan (19) Sâni-yi Şâhibkırân ya'nî Bedi'üz-zamân, diyâr-ı Gencâb'da Ebrahâ-yı 'İfrîte-zâd'ı başup kendiye (20) kûl idüp ba'de Bir gün Fazıl bin Kiyâhur'u Gencâbiye'de ve Gevher Melek yanında koyup kendisi (21) Düvel-i Bahter'i ve Fuzûl-i Bahter'i ve Reyhân-i Sencâb'ı ve Ersâm Şâh'ı ve 'Âşım-ı 'Ayyâr'ı [18b/1] iki kere yüz biñ 'asker ile alup 'azm Kahramân-ı 'Acem idüp gîtdiler. Bu haber etrâf şâyi' olup (2) Kahramân-ı 'Acem'ün cäsüsları gelüp "İşte Bedi'üz-zamân, iki kere yüz biñ 'asker ile geliyorlar." (3) didiler. Kahramân-ı 'Acem, ol hâli bilüp müşâvere idüp "Karşu varmak gerek." diyüp ol (4) iki kere yüz biñ 'asker ile göçüp bir şahrâda, bir tağ eteginde kındı. Ol tağun bir cânibi (5) deryâ idi. İşte anda konup karar eylediler. Beş gün oturup altıncı gün Bedi'üz-zamân (6) gelüp muķâbil kındılar. Ertesi dîvân idüp server bir nâme yazup 'Âşım-ı 'ayyâr ile (7) Kahramân-ı 'Acem'e gönderdi. 'Ayyâr dahı kendine zînet virüp gelüp Kahramân-ı 'Acem'e kendin 'arz eyledi. (8) İcâzet alup içerye girdi. Kahramân-ı 'Acem öninde du'â idüp nâmesin şundı. 'Âşım'ün (9) altuna bir şandalye kodılar. Geçüp oturdı, eline şerbet virdiler içmedi. Andan nâmeyi alup (10) okudılar. Evvelinde nâme, Hudâ'yı yâd idüp sâniyen "Ben kim Bedi'üz-zamân veliyyü'l-kırân Sâni-yi (11) Şâhibkırân'um, sen ki Kahramân-ı 'Acem'sin. Nâmum saña vuşûl buldukda ma'lûm ola darb-ı (12) tîğumdan firâr idenleri baña teslîm idüp sen dahı gelüp râm olup rikâbumda baş koyup (13) Allah'ı birleyüp İslâmı'ı kabûl idesiñ. Yok dirseñ baña şâfi cevâb viresin." (14) dimiş. Çün nâme okunup tamâm oldı. Kahramân-ı 'Acem, baş kaldurup Kâhir ile Kâhhâr'ün (15) yüzine bakup eyitdi: "İmdi bu huşuşda

sen daḥı ne virsen tīg-i Qāhrdan ‘āciz olduñuz mı (16) toğrı cevāb virüñ.” didi. Bunlar eyitdiler: “Bizler anuñ cevābundan ‘āciz degilüz. Eger bizüm de (17) kafamızda bir sihir, bilür adam olaydı, bizler andan a‘lā olurduķ. Zīrā ol sihir bilür anuñla (18) bize ğālib ider.” didiler. ‘Āşım, bu cevābları işitdükde āteş olup eyitdi: “Hāşā ki bizüm (19) Şāhibķırān’ımız sihirbāz ola ve sihir ile bir iş ide. Aña isnāddur.” didi. Hemān Qāhir ayak üzere (20) ķalkup Qāhramān-ı ‘Acem’den Bedī’üñ meydānuñ istedi, ve hil‘at geydi. Andan nidā itdürdi kim (21) “Yarın cengdür.” Diyüp bir bir haber virdi. Qāhramān-ı ‘Acem buyurdi. ‘Āşım’a hil‘at virüp eyitdi: **[19a/1]**“Ey ‘Ayyār, var Bedī’e söyle “Vaķtine hāzır olsun.” didi. ‘Āşım dīvāndan ķıkup Bedī’e gelüp (2) olan aḥvālī beyān eyledi. Bedī’ de ceng-i nidā itdürdi. Çünkim ol gice geçüp şabāḥ oldı. (3) ‘Ālem nūr-ı Yezdān ile münevver olduķda iki cānibden, iki ‘asker yirlerinden тұrup ālāt-ı ḥarbe mustağraķ (4) olup at ve fil gergedānlarına süvār olup alaylar ve şāflar bağlayup Meymene ve Meysere ķalup (5) cenāḥ ārāste ve pirāste olup merkez meydāna gelüp birbirlerine karşı şaf bağlayup ol gün (6) hemān Bedī’üz-zamān raḥşına binüp otuz altı pāre ālāt-ı ḥarba mustağraķ olup sağ şol (7) tīgler takınup arķasın ‘aleme virüp тұrdı. Andan meydāna nażar şaldı. Ammā ortadan (8) Qāhramān-ı ‘Acem’üñ daḥı taḥtını bir fil menkelüsi üzerine, berk gidüp vüzerāsıyla ķarār idüp (9) andan çetr-i hümāyun ķurulup şevket-i vezāretle ol da meydān başına geldi. Sancaķların kūşād (10) idüp nażar-ı-ber meydān idüp тұrdı. Bu taraıdan Qāhir daḥı ser-ā-pā ceng ālātına ğarķ olup (11) raḥşına süvār oldı. Andan Qāhramān-ı ‘Acem’üñ Öñine gelüp “Şāḥ’um, himmetüñ benümle bile olsun.” (12) diyüp ‘azm-i meydān eyledi. Ol ķadar la‘ib-i hüner gösterdi kim iki ‘asker ḥayrān oldılar. La‘ibde (13) ķol ķaldurup taraıdan çalınan ceng-i ḥarbīleri dindirüp bülend-āvāz ile eyitdi: “Yā Bedī’, (14) gel meydāna senüñle merdāne ceng idelüm. Ammā şol şartla ki sihir ile ceng itmeyesüñ.” didi. (15) Server, raḥşına mahmüz gösterüp Qāhir’üñ öñin alup eyitdi: “Yā Qāhir, niçün böyle olmaz (16) sözler söylersin? Ben, senüñle bu ķadar ceng eyledüm, ķankısında sihir ile ceng eyledüm? La‘net (17) sāḥire niçün baña isnād idersin? İmdi bu sözi bir daḥı söyleme.” didi. Qāhir eyitdi: “Dilāver, (18) sen baña cümle idersin gūyā üstüme Kūh-i Elburz iner şanurum. İmdi nice sihre ḥaml olunmasun.” (19) didi. Bedī’ eyitdi: “Qāhir, eger bu kere daḥı saña ğālib olursam ne dirseñ?” didi. (20) Qāhir eyitdi: “Dilāver, eger bu kere baña ğalebe iderseñ emriñe muṭī’ olam.” didi. Server ol dem (21) buñunla cenge başladı. Öyle zamānı olinca ‘azīm ceng eylediler. İki taraıdan ‘asker bunların **[19b/1]** cengine ḥayrān oldılar. Çünkim öyle zamānda oldı. Server-i ‘ālem bir kere “Yā Allah” diyüp bir na‘ra (2) öyle

urdu ki küffār ‘askeri birbirine doḡunup ol na‘ranuñ şiddetinden serāsime oldılar. (3) Ve atları ürküp şāhiblerin yire urup ve kimin alup bir cānibe getürdi. Meger mel‘ün (4) Bahtgān’uñ tūmānı yok imiş, yıkılduḡda göti açıldı. Eṭrāfında olan vūzerā ve ḡükemā görüp (5) ḡahḡaha eyledi. Bahtgān ḡayli ḡacālet çekdi. Çünkim Bedī‘üz-zamān ol na‘ra-i cān-sitānı urduḡda (6) Ḳāhir’uñ raḡşı helāk olup Ḳāhir yire düşdi. Bedī‘, dilāver de piyāde oldu kim Ḳāhir’i piyāde (7) baḡlıya nāḡāḡ gördi kim ‘Āşım, Ḳāhir’e bende çeküp ‘alem dibine gider. Server-i cihān ‘ayyār’uñ (8) çābuklıḡın görüp hezār taḡşin eyledi. Öte ṭarafdan Ḳāhhār bu ḡālī görüp ol da raḡşın sürüp (9) meydāna gelüp Bedī‘’uñ öñin aldı. “Nedür Yā Bedī‘, senüñ bize itdüḡin işler? Senüñ elüñden (10) ḡurtulmuş yok mı?” didi. Bedī‘ eyitdi: “Belī yokdur. Tā ki Müselmān olmaduḡça.” didüḡde nāḡāḡ anı (11) gördiler kim deryā yüzinden gemiler yürüdi. Şöyle kim ḡesāba gelmez derḡāl birḡaçı kenāra gelüp (12) çıḡdılar. Rāvī eydür: Bu gelen gemiler, Ḥamza-i Şāhib-Ḳırān idi. On kere yüz biñ ‘asker ile gelüp (13) irdiler. Ammā deryā yüzinde Bedī‘’uñ na‘ra-i Allah-ı ekber didüḡin işitmişlerdi. Emīr-i cihān (14) eyitdi: “Ey Begler, bu na‘ra oḡlum Bedī‘üz-zamān’uñ na‘ra sesidür.” diyüp cevāb idince ‘Ömer-i ‘Ayyār (15) ṭaşra çıḡup cān atup Bedī‘’uñ yanına gelüp Bedī‘ ile bulışıp ḡāl ḡātūr şorışdı. (16) andan Bedī‘ eyitdi: “Ey Ser-bāz-ı cihān, senüñle gelen pederüm midür?” didi. ‘Ömer “Belī server” didüḡde (17) Bedī‘ eyitdi: “İmdi yine bulışalum.” diyüp söyledüḡde Ḳāhhār eyitdi: “Yā Bedī‘ benüm birāderüm (18) senüñ ḡabsinde ola, ben seni ḡor mıyum?” diyüp ḡamle eyledi. Server bunuñ ḡamlelerin (19) men‘ idüp aña da bir ‘amūd öyle urdu kim zir ü zeber eyledi. ‘Ömer ve ‘Āşım el ḡaldurınca (20) Ḳāhhār’ı döḡe döḡe baḡlayup ḡabışāneye getürdiler. Andan dönüp ḡoşdılar. (21) Rāvī eydür: Ḳahramān-ı ‘Acem tekrār Likā’ya nāme gönderüp eyitdi: “İşte Ḥamza geldi, [20a/1] muḡābil oldu. İmdi bildüm bilmedüm dime. Bunların birine cevāb viren yokdur.” diyü cevāb (2) gönderdi. Bu ṭarafdan Bedī‘üz-zamāndaḡı gelüp cümle dilāverler ile ḡorişüp Emīr-i (3) cihānuñ elin öpdi. Emīr-i Ġarb daḡı şād olup ḡuçup başdı, iki gözlerin öpdi. (4) “Eyitdi. “Benüm kişver küşā oḡlum.” diyüp ḡayır du‘ālar eyledi. Andan serāperde-i Süleymān ḡuruldu. (5) Her dilāverler yirlerinde ḡarār idüp Dīvān-ı Şāhibḡırān ḡuruldu. Ebraḡā gelüp (6) Şāhibḡırān’uñ elin öpüp ḡarşu ṭurdu. Emīr-i cihān, Ebraḡā’yı gördüḡde taḡşin idüp (7) andan Ebraḡā’ya yir ḡösterdiler. Geçüp Bedī‘’uñ ser-ḡaplānı yirinde ḡarār eyledi. Andan Emīr-i (8) ‘Arab eyitdi: “Oḡul, ancaḡ olur. Eyü Lendühā’ya mālīk olmışsın ziyāde cerī (9) pehlevāna beñzer. Andan süḡeyl-i silsile-bend altında yanında ḡarār eyledi. Ammā Ebraḡā tamām yirin buldı. (10) Ebraḡā’yı ḡören taḡşin eyledi. Bu maḡalde Büzürcimihr ayaḡa ṭurup, “Oḡul

Hamza, baña (11) icâzet vir. Bilürsin Hürmüz'ün atası Nüşî' revân ile 'ahd eyledüm. Ölince yanından ayrılmam (12) didüm. İmdi 'ahd- şikenlik mertebesin revâ görem. Didükde Emîr-i cihân "N'ola" diyüp (13) hōcaya ol kadar yādigār virdi ki olmaz. Andan Ebrahā'yı bile koşup beş yüz miqdārı adam (14) ile bunları hōcaya gönderdiler. Kahramān haberdār olup karşıladı. Hōcaya ri'āyet (15) eyledi. Yine eski makāmına geçürdi. Ebrahā'ya üç kat hil'at giydürüp andan ta'zīm (16) ile gönderdi. Andan Emîr-i cihân eyitdi: "Oğlum, kanı ma'sūkuñ görünmez nice oldı." didi.(17) Bedî'üz-zamān cümle olan ahvālî haber virüp eyitdi: "Cengimüz āhîr olsun soñra görelüm." (18) didi. Hamza eyitdi: "Yok oğlum, böyle maşlahatı tā'hîrde 'ālem yokdur." diyüp göç nidāsı (19) eyitdi. Küffār 'askerin aślā adam yerine kımayup Bedî'üz-zamān ise evvel 'Āşım'ı gönder- (20) mişdi. Her konağda tuhfeler ile kırk elli kız oğlan kız bu kadar hazîne Sencābiye kadar yine (21) gelecek idi. Sekiz yirde böyle eyledi. Emîr-i 'Arab ziyāde begendi. Kırk elli gün [20b/1] düğün idüp Sencābiye de mübārek cum'a gicesi Bedî'i gerdege koyup Gevher Melek'ün bir dāyesi (2) kızını var idi. Anı da Çālāk nikāh idüp ol gice bir murād oldılar. İşte Bedî'ün Gevher (3) Melek'den Nürü'd-dehr adlı bir oğlı oldı. İnşā'Allah maḥallinde beyān olunur. Çālāk'ün daḥı (4) Tîz-pāy nāmında oğlı olsa gerek. İşte bunlar bu şafā ile birkaç gün eglenüp bir gün Bedî' (5) üz-zamān yirinden kalkup pederinün yanına tenhā varup eyitdi: "Devletüm ata, sizden ve ḥalīfeden (6) bir ricām var. Qabūl idesüz." didi. Hamza daḥı: "Nedür ciger-küşem" didükde "Sa'd ve Sa'îd nām dilāverler (7) bunlar çok yire ihyā olmasına sebeb olmuşlardır. Ben de 'ahd ideyim ki size kendi mertebenüzden (8) 'ālî bir şandalye vireyüm. Dimiş idüm yukarı oturuñ diyü." Ricā eyledi ve eyitdi: "Şimdi (9) değil dā'imā lutf ihşānuñuz şermendesini olsunlar." didi. Emîr-i 'Arab: "N'ola" diyüp altmış (10) şandalye yukarıda yir virdi. Dilāverān-ı 'ālem eyitdiler: "Şimden soñra şecā'at nice olsun. (11) Bir kavî atın tutup gelün." diyüp söyleşürlerdi. İşte bunlar tamām kararı buldı. (12) Bir zamān ola ki Bedî' ile Melik Qāsım Kūh-ı Semāvāt'a ve Kūh-ı Tevāhîr'e gitmege sebeb bunlardan ola ki şandalî için (13) mertebelerince yir virilmedi, didiler. Andan tedārik görüp Emîr-i 'Arab, Fazıl bin Kiyāhur'u yine (14) Sencābi'ye'de kodı. Düşmān belürürse bize haber vire diyü. Bedî' daḥı bāzū-bend ve ḥançeri (15) komışdı. Andan bunlar yola tevcīh idüp ikinci konağda Qāhîr'i ve Qāhhār'ı dīne da'vet (16) eyledi. Anlar da rāzı olup Müselmān olup işte bu şevkle ārām idüp 'ayş-u-nūşa (17) başladılar her taraftan ziyāfetler müheyyā olup bāde-i gül-fam meydāna gelüp zevk eylediler. (18) Andan yine yollarına gitdiler. Ammā ez-în cānib, bu taraftan Kahramān-ı 'Acem, Hamza-i Şāhib-Qırān (19) yine kendinün

üzerine geleceğin bildi. Ve Liķā'ya üç kere, dört kere adam göndermişti. (20) mükellef vezîrleriyle adamlar şalup derbendi geçüp şabâş ile kâdem başladılar. Ve Liķā'ya girdiler. (21) Ammā nevrüz olduĢda bir kere mübârek yüzün gösterdi. Cümle halk gelüp cem' olup [21a/1] Liķā'nuñ merdân çehresin görüp giderlerdi. Ammā böyle bir hâl olduĢda Yākût-u Şākût (2) gelüp 'arz iderdi. Çünkim Hamza'nuñ aĥvâlin bildürmek için Kaĥramân-ı 'Acem'ün nâmesin (3) alup girmişlerdi. Eyitdiler: "Saña ne ma'lûmdur geldün lâkin nâme geldi." diyüp Liķā'ya şundılar. (4) Okudu. Hamza'dan, Bedî'den şikâyet idüp "İşte bu kadar 'asker ile ancak bir hafta eglenüp (5) üzerüme gelse gerek." demiş. Ve bunların kaşidlari budur ki "Tâ Liķā'ya varmayınca ferâġat itmezüz." (6) demiş. Dönüp Liķā eyitdi: "Baĥ a oġlan, bu aĥvâl bildüğimdir. Lâkin murâdum var. Aşlı (7) budur ki murâdum, bunlara cefâdur. Yarın üç nefer kimse'i yüz biñ adam ile bile kômış. (8) Kâmurân ve Câlût-ı Ra'd-âvâz ve Ehremen'i Seng âvâzı gönder üç kere yüz biñ (9) 'asker ile ve üç kere yüz biñ 'asker de sen koş, altı kere yüz biñ adam olur. (10) Varup Dâvûd Şâh'a imdâd eylesünler." didi. Yākût Şâh, bu işi emr idüp üç (11) dilâveri altı kere yüz biñ adam ile gönderdi. Bir gün Ka'la-i Gülzâr'a geldiler. Dâvûd (12) Şâh'a didiler ki "Gencâb Şâh'a ve Kaĥramân-ı 'Acem'e imdâd geliyor." didiler. Bunlar daĥı yedi (13) derbend geçüp geldiler. Bunun da yanında Kaĥkahâ-i İbriş-i süvâr nâm bir pehlevân var idi. (14) üç kere yüz biñ adam ile bile koşdı. Ve ol pehlevânun altmış beş arış kaddi var idi. (15) bunlar alay alay olup gelmekde üç menzil yir kalduĢda nâme yazup 'Ömer 'Ayyâr'ı (16) gönderdi. 'Ömer, daĥı 'Āşım 'Ayyâr'ı bile alup 'azm eyleyüp Ka'la-i Heft-i zemîn (17) Öñine geldiler. Liķā-perestledür, deryâ gibi mevc urup üzerine uçdılar. 'Ömer daĥı "Elçiyüz" (18) diyüp ĥaber virdükde bunlar 'Ömer'ün elçi olduĢun bilüp Kaĥramân-ı 'Acem'e bildürdiler. Baĥtgân (19) ve Hürmüz bozulmaĢa başladı. Zîrâ 'Ömer'ün sillesi geldi. Hele bunlara destûr olup içeri (20) girdiler. Du'â idüp nâmelerin şundılar Büzürcimihr alup Hamza'ya ta'zîm için ayak (21) üzere tûrup okudu. Evvelinde nâm-ı Hudâ yâd idüp şâniyen Liķā mel'unun küfrün [21b/1] bildürmüş. Andan bunları İslâm'a da'vet idüp andan "Ol kimler ki tîġ-i ĥün-feşânımdan firâr (2) idüp size gelmişler. Anları baña teslim idüp ve sen daĥı İslâm'a gelüp zulümât-ı küfürden ĥalâş (3) olasız. Liķā didüğün ne pelîddür. O da bir senün gibi 'âcizdür. Elinden bir nesne gelmez kendi başın (4) dermânı yokdur. İmdi Dîn-i İslâm'a gelüp dünyâda ve âĥiretde sa'âdet bulasuñ." didi. (5) Eger ol pelîdleri nice senün gibi pâdişâĥların ocaĢına sokmışlardır diyüp çok naşîĥatler (6) eylemiş. Ve bu günâ cevâblar yazup göndermiş. Kaĥramân-ı 'Acem, bu cevâbları işidüp ĥayrete vardı.

(7) Bu maħalde kırk elli miqđarı adam apudan ierü girdiler. Elllerinde nâmelerin virdiler. Liâ’nuñ (8) selâmin didiler. Dîvânda ne adar kimse var ise ‘Ömer ve ‘Âşım ve Hôca’dan ğayrı cümlesin (9) apu eylediler. Ba’de nâmeler açılıp okundu. İçinde öyle yazmış ki “Şakınup elem çekmeyesin (10) saña yardım için üç bahâdır dilâver gönderdüm. Biri Kâmûrân ğāv-âvâz ve biri (11) Câlût Ra’d-ı âvâz ve biri Ehremen-i Seng-âvâz anlaruñ yanınca altı kere yüz biñ ‘asker (12) gönderdüm. Saña daħı gerekdür ki ğurûruñdan hâzer idüp şakınasın ve baña i’tikadını dürüst (13) tutup öyle olunca düşmâniñüz üzerine fırsat bulmañız muadderdür.” demiş. Ve bir nâme daħı Dâvûd (14) Şâh, göndermiş ki “Sen ki ahramân-ı ‘Acem’sin. Emri nâmem saña vuşûl bulduda ğöñlün (15) hoş tutup düşmânuñla mübâşeret idesin saña üç yüz biñ adam gönderdüm. (16) ve kendimüñ Pây-i taht pehlevânı olan ahahâ-i İbriş-i süvâr’ı ol cânibe gönderdüm. (17) Elem çekmeyesin.” demiş. Çünkim ahramân-ı ‘Acem, Dâvûd Şâh’uñ nâmesinden bu cevâbı işitdükde baş (18) aldurup ‘Ömer ile ‘Âşım ‘Ayyâr’a nazâr şalup eyitdi: “‘Ayyârlar, varuñ imdi ğördüğüñüz (19) gibi Hâmza’ya cevâb virüp oğlın alup ‘Arabistân’a gitsin. Eger yok diyüp ‘inâd (20) iderse bilür. Zîrâ bu cem’iyet gitdükçe çoğaldı. Şoñra peşimân olur.” didi. (21) ‘Ömer “N’ola sen bilürsin.” didi. Ol dem yine oturdu. “Tekrâr var git, ‘ayyâr öyle cevâb[22a/1] eyle.” didiler. ‘Ömer eyitdi: “Bize şimdi câ’ize gerek, adîmden böyledür. Bizler aluruz.” didi. (2) ahramân, “Naşıl câ’ize istersin ve kimüñ ânûnudur.” didi. Ol dem Bahtġân eyitdi: (3) “Şâh’um, bu şâh’uñ Bedr-i Nüşî’revân-ı ‘âdil buña birkaç kere virmişdi. Şimdi yine ister.” (4) didi. ahramân eyitdi: “Saña câ’ize yokdur. Hemân buradan yüzüñ şuyu ile git, yohsa sen (5) bilürsin.” didükde ‘Ömer de ‘Âşım’a “Hâzır ol.” diyüp hemân ahramân’uñ eñsesinde bulunup (6) bir sille’i-‘arabı öyle urdu ki ahramân’uñ ağızı tahtıñ tahtasın öpe düşdi. Andan tâcı (7) apdı. Gencâb’uñ da eñsesine urup anuñ da tâcı apdı. ‘Âşım daħı Hürmüz’e atılıp (8) ol da aña bir sille urup tâcın aldı. ‘Ömer, Bahtġân’a irişüp eyitdi: “Bre cehûd gibi, niün (9) bunlara naşîhat itmez süñ? Benüm câ’izem virmezler.” diyüp anlardan ziyâde aña da bir sille urup (10) tahtından aşıġı düşüp ‘aklı başından gitdi. Ğöti açıldı, düşdi. Tâcın alup apudan (11) taşra oldu. Bevvâblar diledi kim tuta... ‘Ömer dal-aner olup kimin helâk ve kimin zaħm-dâr (12) idüp “andasın Hâmza” diyüp gitdi. Ammâ yolda giderken ‘Âşım’a eyitdi: “Ey oğul, getür (13) Hürmüz’üñ tâcın seyr idelüm, eyü midür? Yohsa alak mı?” didi. ‘Âşım daħı tâcı ‘Ömer’üñ eline (14) virdi. ‘Ömer eyitdi: “Âferîñ oğul, eyü çâbuklık eyledüñ poh poh diyüp tâcı öpüp (15) enbâna şaldı. ‘Âşım eyitdi: “Baba, neyledüñ? Öyle olmaz.” didi. ‘Ömer eyitdi: “Ey oğul, belki (16) i’lâ

olursuñ. Elem çekme, şimdi böyle oldu. Şoñra senüñle haqqlaşuruz.” didi. Ol dem (17) ‘Āşım, açmaz kodı. Bu taraftan Qahramān-ı ‘Acem, sillenüñ şiddetinden bir sâ‘at yatup (18) ‘aqlı güç ile geldi. Dönüp eyitdi: “Nā-bekār ‘ayyār, eyü kılınç urdı ammā bī-hūş (19) kesdiremedi.” didükde yanında olanlar eyitdiler: “Şāh‘um, başıñuza gelecek tācīñuza geldi. (20) ammā kılınç degil ‘Arab-ı silledür.” didiler. Andan hazīnedār gayrı tāclar getürüp cümlesine (21) giydürdiler. Bahtgān. Taht alanına girmez yatur göti açılmış. Qahramān-ı‘Acem eyitdi:[22b/1] “Ey Likā hışmına uğrayacak cehūd gibi, saña n‘oldı götüñ açılmış, didiler.” Bahtgān eyitdi: (2) “Padişāhum, sen elem çekme. benüm götüm her-bār açılır. Bu ‘ayyār elinden çok kimse görmüşdirler. Sizde (3) görüñ.” didi. Yine geçüp yirinde qarār eyledi. Qahramān sögmege başladı. İşte ol dem (4) haber geldi kim “Ey Şāh, pehlevānlar geliyorlar.” didiler. Qahramān, tiz emr eyledi. Qarşu adamlar gönderüp (5) bunları bir i‘lā yire kondurdılar. Nüzül-i ni‘met getürdiler. Ba‘de dīvān idüp gelen pehlevānları (6) görmek içün kapucu başı olan Hürkuş‘ı süvār gönderüp bunları dīvāna da‘vet (7) eyledi. Bir rivāyetde çavuşbaşı Mīnhūr-ı ‘Akreb-hār‘ı gönderdi, dirler. Hele varup (8) dīvāna getürdiler. Bunlar da gelüp ol şāh ile görüşüp andan bunlara yir gösterdiler. (9) Qahkahā-i-İbriş- süvār gelüp pāy-i tahtda qarār eyledi. Kāmūrān-ı-Gāv-āvāz şol kolda qarār eyledi. (10) andan Cālūt, anuñ altında qarār eyledi. Andan somat döşenüp yenilüp içildi. (11) Andan bisāt-ı ‘ayş düşünüp bāde-yi gül-fām devre başlayup kelleler germ hātırlar nerm (12) olduğda ‘Ömer ‘Ayyār‘uñ vaşfı anılup naql olduğda Qahkahā eyitdi: “Eger Dāvūd ‘Ayyār‘ı (13) gerd merd bunda olaydı anı bir günde alı getürüp habs iderdi.” didükde Āhremen‘üñ (14) Seng-āvāz ayak üzere тұrup eyitdi: “Ol ‘Ayyār‘uñdur ki sen anı medh idersin (15) anuñ meydānı benüm olsun bārī anı katl ideyim.” didi. Qahramān eyitdi: “Bağ a dilāver, sen (16) aña muqayyed olma. Yine aña ‘ayyār gerekdür.” didiler. Ol da “Olmaz” diyüp cevāb virdi. Ve müşāvere (17) itdiler. “Düşmān buraya gelmezden evvel qarşu varalum. Bunda qal‘a öñinde ceng olmasun.” (18) didiler. Ol aradan göçüp üç menzil yirde bir şahrāda Hāmza, ‘askerine muqābil kondılar. (19) İrtesi dīvān olup Āhremen‘üñ seng-āvāz, tekrār nāme yazup gönderdi. “Yā Hāmza, (20) senüñ ‘ayyāruñ bunda gelüp bizüm şāhlarımuza ‘azīm ihānet eylemiş. Eger merd iseñ yarınki (21) günde meydānuma gönder, gelüp baña cevāb virsin.” demiş. Emīr-i cihān ‘Ömer‘üñ yüzine [23a/1] bakup eyitdi: “İşte haşmuñuz budur.” diyüp ‘Ömer‘i gösterdi. Ol da eyitdi: “Ya kanı tāclar?” (2) ‘Ömer eyitdi: “Şatdum yidüm.” diyüp. Çünkim bizi meydāna da‘vet eylemiş, n‘ola yarın meydānda görüşelüm.” (3) didi. Emīr-i ‘Arab eyitdi: “İşte haşmuñuz Lākin merd olan

‘ayyār ile ceng eylemez. Var söyle (4) ‘ayyār ile cenge muḳayyed olmasun.” didi. Bunlar da cevāb virdiler Lākin la‘ın maḡrūr pelīd (5) idi. “Baḡ a nā-bekār ‘ayyārı benüm elümden ḳurtarmaḡ ister ben anı ḳor mıyım?” didi. Bu taraftan (6) ‘Ömer, ḳadırına gelüp ḫalīfelerüne ıṣmarladı kim ālāt-ı ceng tedārīk ideler. ‘Ayyār, bütün gice bir ḳalma (7) bir ḳaḡırma ki vaṣfa gelmez. Hele ne ḫāl ise bir bārgīr bulup Ṣāh-ı gedā’nuñ bārgīrüne beñzer idi. (8) şöyle ki bir vaḳīyye onlıḡ getürmeḡe ḳādir degil idi. Aña göre ḳılıç, ok, yay tertīb eylediler. (9) ḳünkim ṣabāḫ oldı. İki ‘asker yirlerinden turup at ve fil gerek anlar yine süvār oldılar. (10) Meydān açıldıḡda hemān Āhremen’üñ seng-āvaz, raḡşına mahmūz urup meydāna girüp (11) “Yā Ḥamza, bugün meydānuma kimse’i istemem. Ol nā-bekār ‘ayyārı isterüm ben, aña göstereyüm. (12) Elçi tarīḳıyla gelüp ṣāhların tācların ḳapmaḡ nice olur.” didi. ‘Ömer, ḳünkim Āhremen na‘rası (13) işitdi hemān ol dem ‘ayyārlara eyitdi: “Benüm atımı getirüñ.” eyledi. Zīrā evvelden (14) icāzet almıṣ idi. Hemān ‘ayyārān segirdiṣüp ol ‘acāyip atı getürdiler. Bunuñ (15) üzerine bir raḡt-u baḡt urmıṣlar ki gözler görmıṣ degil bir fenā ḳaftān bir ḫāşırdan ḡusse (16) ve taḡta üzengi ve bir taḡtadan ḳılınç ve ḳamıṣdan nīze ve ḳaḡıddan ḳalkān ‘Ömer’i böyle (17) ḳıyāfetle bend idüp bu ḳadar ‘ayyārlar kimi öñince ve kimi ardınca ellerinde envā’ dürlü (18) sāzlar ile ‘Ayyār-ı Cihān’ı meydāna getürdiler. Görenlerüñ ‘aḳıları gitdi. Baḡtgān ise (19) “Bugün eyü seyir günidür.” didi. Ebraḫā daḡı böyle şey görmıṣ degil idi, ḡayrān olup (20) ḳaldı. ‘Ömer ise birbiri üzerine yedi dāne kerrake birbirinden ḳıṣa giymiṣdi. Bu şüretle (21) meydāna gelüp Āhremen’üñ seng āvāz öñin alup “‘Aṣḡ ola pehlevān.” didi. [23b/1] Āhremen, baḡdı bir ihtiyārdır dönüp baḡdı eyitdi: “Ey ‘ayyār-ı nā-bekār rūzigār, nedür bu heybet (2) ve nedür bu at ve bunuñ ile neyleseñ gerek.” didi. ‘Ömer güldi, eyitdi: “Ey nā-bekār, sen (3) bu atı beḡenmedüñ meḡer böyle dirseñ. İmdi bilmiṣ ol ki bu benüm bindiḡim at ‘Aṣḡar’uñ ḳarındaṣı (4) ve Ablāḡ’uñ yoldaṣıdır. Eḡer bir ḫāl olursa sen, bilürsin. Bilmiṣ ol ki ḳırḳ biñ altuna ṣatun (5) almıṣ. Arpadan ḡayrı yidiḡi yoḡdur. Bir günde siyāḫ üzüm, findıḡ içi yir. Günde yedi kere tīmār olur. (6) Ṣaḡın zebūndur ḳıyāsı itme. Bu gice ḡikmet ile imtilā oldı. Ol sebebden saña böyle gözinden (7) hele ḡamle eyle. Meydān ortasında görürsüñ.” didi. Ol dem Āhremen eyitdi: “Ṭurma ‘ayyār ḡamle eyle.” (8) ‘Ömer eyitdi: “Ben ḡamleyi evvel itmem. Zīrā ben bir Ṣāḡıḡḳırān’ım.” didükde Āhremen: “Ṭur imdi (9) ben saña göstereyüm.” diyüp eline ḡürzin alup ‘Ömer’e ḡavāle eyledi. Diledi kim ‘Ömer’e ura. ‘Ömer (10) hemān raḡşından kendisin zemīne atup ḡürz inüp raḡşı tūtiyā miṣāl ḡavāya itdi. ‘Ömer (11) “Ḥay nā-bekār, neyledüñ?” diyüp atılup Ehremen’üñ bindiḡi gergedānuñ ṣaḡrısı üzerinde (12) bulup andan eñsesine bir

sille'i-'arab-ı urup başından tâcı zemîne düşürmeyüp kapdı. (13) eñsesi tophâne güllesi gibi kabardı. Tekrâr atılup Ehremen'ün karşusunda bulundu. 'Askeri (14) bu hâli görüp at sürüp kafasına vardılar. Âhremen, na'ra urup "Her kim baña imdâd iderse (15) Liķā yas için katl iderim. Bir 'ayyār, nedür?" didi. Bunlar la'net saña diyüp döndiler. Ahremen (16) başın kaldurup 'Ömer'i karşusunda gördi. Ğazaba gelüp el tîğ urup 'Ömer'ün üzerine sürdi. (17) 'Ömer bir cānibe atılup el şabana urup bileğine bir taş öyle urdı kim kılıç elinden (18) bir cānibe gitdi. 'Ömer göz açdurmayup Âhremen'i taşa tutdı. Ve gergedānı helāk eyledi. (19) Ehremen, yıkılup piyāde oldu nā-çār olup yalvarmağa başladı. 'Ömer eyitdi: "Havā ğāyet (20) ıssıdur üzerinden libāsların çıkar." diyüp cümle libāsın çıkartdı. Tonın bile aldı. (21) Ve yine oyna diyü taşa tutdı, biraz dağı oynatdı. 'Ayyārların kimi davul, ve kimi zurna, [24a/1] ve kimi def çalup cümlesi gün ā gün sâzlar çalup Âhremen'i sağsağan delüsi gibi (2) oynatdılar. 'Ömer eyitdi: "Yeter miķdārın bildi." diyüp çadırına gönderdi. Ardından yine (3) taşa tutdılar. Âhremen, cezāsın bulup yalın ayak, başı kabağ güç ile kaçup (4) çadırına düşdi. 'Ömer dağı döndi, maķāmın buldı. Andan Ĥamza'i Şāhibķırān, 'Ömer'e (5) eyitdi: "Eyü itmedün 'Ayyār." didi. 'Ömer eyitdi: "Devletünde çok mıdur? Öyle olur. Bir dağı bir kimse (6) 'Ömer'ün meydānına tālīb olmasun, diyü eyledüm. Yoħsa itmezdüm." didi. Ol dem Ķahramān-ı 'Acem, (7) 'Ömer'ün bu işiñe ĥayrān olup gücine geldi. Ğazaba gelüp hemān 'askerine kumañ (8) eyledi. Allah-ı ekber on altı kere yüz biñ 'asker 'Ömer'ün üzerine aķup geldükde Ĥamza-i (9) Şāhibķırān dağı emr eyledi. On iki kere yüz biñ 'asker idi. Anlar da yürüyüp (10) iki 'asker birbirine katılup ceng-i mağlûbe olup atlar süheybinden, erenler na'rasından, (11) filler ve gergedānlar āvāzından 'ālem-i pür-āşûb olup rahşların segirtmesinden yir yüzi (12) penbe mişāl atılup havānuñ yüzi bākır taşa dönüp 'ālemi bürüdi. Ata, oğulu (13) karındaş, karındaşı fark itmeden kaldı. İşte iki 'asker birbirlerine şöyle girişdiler ki (14) vaşf olunmaz. Ammā Emīr-i 'Arab küffār 'askerine bir iş eyledi ki olmaz. Ceng-i mağlûbı da (15) Ķahķahā-ī İbriş-Süvār'a Şāhibķırān rāst gelüp "Ĥamle eyle bre nā-bekār." diyüp (16) Ķahķahā'nuñ bir gürzin men° idüp taħsīn eyledi. Andan İslām'a da'vet eyledi. (17) Ķahķahā'dur rü'yā söyledükde Ĥamza ğazaba gelüp Sām kötegiyle bir kötek şöyle urdı kim arkada (18) olan siper ĥurda olup ağızından, burnından kan tüfenk mişāl atılup (19) zir ü zeber oldu. kapdılar. Ebrahā dağı Ra'd-āvāz'a rāst gelüp (20) ĥamlesin men° idüp geçüp giderken pest-pā şöyle urdı kim rahşın arkasından yire (21) düşdi. Bedī'üz-zamān. Kāmūrān-ı- Gāv-āvāz'a rāst gelüp cümlesin men° idüp bir 'amūd öyle [24b/1] urdı kim ol dağı zemîne zir ü zeber oldu. Anı dağı kapdılar. Lendühā ve sā'ir dilāverler

yüriyüp (2) ‘alem-i ‘alemdârı dört pâre eylediler. Küffâr ‘askeri münhezim olup kararı karâra tebdil (3) idüp kaçdılar. İslâm serverleri, ne‘aceb kaçâ kâfir olup kaçmadan gayrî kârî (4) yok diyüp ziyâde mağrûr oldılar. Her birisi mağrûrâne sözler söylediler. Lendühâ da gelüp (5) eyitdi: “Bir hamle idecek adam bulmadım.” didi. Ebrahâ da “Bu gidilerün meger yidükleri saman imiş.” (6) didi. Her biri buña mişâl cevâblar söylediler. Andan mâl, ganâim takşim idüp zevke meşgûl (7) olup ammâ râvî eydür: Çünkim Qahramân-ı ‘Acem, münhezim olup kaçdı, gelüp Qal‘a-i (8) Heft- zemîn’e girdi. Gencâb ve Hürmüz ve Bahtgân ve Qahqahâ-yı İbriş-Süvâr ve Kâmurân-ı (9) Gāv-âvâz ve Câlût-ı Ra‘d-âvâz ve Âhremen-i Seng Âvâz bir yire gelüp cem‘ oldılar. Qahramân (10) eyitdi: “Bu uğursuz kimün yanına vardılar ise hep kendileri gibi nekbet iderler. İşte (11) nekbetleri bize de tokındı. İmdi eyüsi budur ki Hamza geldükde Hürmüz’i ve Bahtgân’ı tutup (12) eline virelüm. Varup vilâyetlerine gitsünler. Biz de anlarun şerrinden emîn olalum.” didi. (13) Ol zamân Hôca-i Dâna eyitdi: “Ey Şâh-ı ‘âlem, elem çekme, bu günlerde nuşret sizündür. (14) Ve nuşret size yüz tutar beşinci gün Hamza ve sâ’ir dilâverler cümle kayd bend ile önünüzde gelüp (15) sonra yine halâş olup sizi qal‘adan çıkarup gayrî vilâyete gidersiz. Eger böyle (16) olmazsa başum şart olsun.” didi. Bahtgân eyitdi: “Ben dimez miyim fırsatı sizündür.” diyü (17) Qahramân-ı ‘Acem eyitdi: “Ey Hekîm, eger didüğün cevâb gerçek çıkarsa saña haddinden ziyâde (18) ri‘âyet ideyim.” didi. Ol gice geçüp sihirden Mehlehl Câzû tokuz, halîfesiyle (19) gelüp Gencâb Şâh’a baş kodı. Yanında bile yedi halîfesi var idi. Câzû ve halîfe- (20) leri gelüp karar itdiler. Birine Mehlehlât ve birine Sehlân ve birine Cehlân ve birine İblise (21) Câzû ve birine Sehl ve birine Mehl ve birine Hîmûn ve birine Şebk Câzû dirlerdi. [25a/1] Bunlara Likâ’dan nâme gelmişdi. Çünkim Mehlehl Câzû, yedi halîfesiyle geldi. Qahramân-ı ‘Acem (2) şâd oldu. Mehlehl Câzû, Servân’a gelüp eyitdi: “Şâh’um, Zerd-heşt’i vâkı‘ada gördüm, (3) baña “Tırma Qahramân Şâh’a yetiş.” didi. Sonra Zehred Şâh’dan emr geldi, tırmayup (4) geldi. “Ne ‘aceb dilâverler, bir adama cevâb virmege kâdir olmayalar.” didi. Dilâverân eyitdiler: (5) “Bizler mağrûr olduk.” didiler. Câzû eyitdi: “İmdi benüm geldüğümü bildürmeñüz bu dem ihtimâldür. (6) Belki kaçalar, ben anlar ile söyleşürüm.” didi. Andan emr eyledi, qal‘a öninde bâr-gâh- (7) ların kurup karar eylediler. Hamza tarafına cäsüslar gönderdiler. Üç günden sonra Emîr-i (8) ‘Arab da geldi. Kendilere karşı bâr-gâhlar kurup karar itdiler. “Ey ahmak gidiler ölmekden (9) korkmazlar.” diyüp kondılar. Ol gice karar idüp çün şabâh oldu. Güneş Kulle-i Kâf’dan (10) baş kaldurup ‘âlem nûr-ı yezdân ile münevver olduğda iki ‘asker de dîvân olup (11) Emîr-

i ‘Arab, ‘Ömer’ün yüzine bakup eyitdi: “Ey Sultān-ı ‘Ayyārān, nāme getürür misün? (12) Āhremen’e bu iş, işledün.” didükde ‘Ömer gülüp eyitdi: “Ya ben kimden havf iderim. (13) Āhremen kimdür? Qahramān kimdür?” didi. Emīr-i ‘Arab nāmeyi yazup ‘Ömer’ün eline virdi. (14) ‘Ömer de yola girüp bārgāh Qahramān Öfine gelüp elçi oldığın bildürüp Gencāb (15) ve Hürmüz tāclarını onarmağa başladılar. Andan ‘Ömer’i Mehlehl Cāzū’ya bildürdiler. “Şöyle (16) bir ‘ayyār rūzgār.” didiler. Cāzū “Anı kon.” diyüp destūr oldu. ‘Ömer, bārgāh kapusından (17) içerü girüp du‘ā idüp andan nāme’i şundi. Qahramān, nāme’i alup Hōca’nuñ eline (18) virdi. İşāret idüp ‘Ömer’e bir şandalye kodılar, geçüp oturdı. Çünkim Hekīm-i Dānā nāmeyi (19) alup okudu. Evvelinde benām-ı Hudā ve medh-i Resūl’dan soñra bunları dīne da‘vet eylemiş. Qahramān (20) eyitdi: “Ey ‘Ayyār, imdi var söyle evvel biz mağrūr olmışduk böyle oldu.” Şimdi ol (21) ğarūr eyitdi: “Ne Hamza’dan elmīr var, ne evlādlarından var. Öyle haber vir.” didi. [25b/1] ‘Ömer: “N’ola imdi bizi gönderün.” didükde Qahramān eyitdi: “Yüri ‘Ayyār, var git her zamān (2) senün didüğün olmaz. Ol bir mürüvvete bağladılar.” didükde ‘Ömer eyitdi: “Söz ile olmaz hemān (3) var mı yok mı?” dirken Mehlehl Cāzū, serheng şeklinde elinde bir topuz, “İşte saña bahşış (4) bende var.” diyü gösterince ‘Ömer, “Hay nā-bekār.” diyüp bakınca olmadı. Mehlehl, ‘Ömer’ün arkasına (5) bir topuz urup sözi üzere kapandı. Ol demde ‘Ömer’e bende çekdi. Bahtgān, anı (6) gördükde eline bir maqrāma alup rakşa girdi. Andan çağırup: “Ey Sultān-ı Sāhirān, (7) imdi hemān amān zamān virme helāk eyle. Ol, senün didüğün ‘ayyār degil.” didükde (8) eyitdi: “Elüme girecek şus hey cehūd, saña söz düşmez bunların cümlesini ele getürmeyince (9) öldürmem.” didi. ‘Ömer’e muhkem bende çekdiler. Ve kendinün çadırına cāzūlara virüp gönderdi. (10) ‘Ömer’ün hālifeleri, bu ahvāl görüp Emīr’ün katına gelüp ‘Ömer’ün ahvālın bildürdiler. (11) Emīr-i ‘Arab eyitdi: “Ziyāde ğurūrı var idi.” didi. ‘Ayyārlar eyitdiler: “Mehlehl Cāzū gelmiş, (12) ‘Ömer’i bağlayan oldur.” Hamza eyitdi: “Yarın meydānda isterüm virürler hoş, (13) virmezler ise askerin bozarım ve tīgi darb ile alurım.” didi. Ol gice geçüp yarın cengi (14) Şāhibkırānīdur diyü dellāllar nidā idüp hāzır olmada. Bu tarafda Mehlehl Cāzū, (15) İslām’dan evvel Şāhibkırān’ı ve Bedī‘ü’z-zamān ve Lendühā ve Ebrahā ve sā’ir dilāverleri (16) birer ikişer şabāha deg bunları getürüp çadırında habs eyledi. Ancağ ‘Asker-i İslām’dan (17) hālīfe kaldı çün şabāh oldu. Bahtgān tıyup “Elbet bu esīrleri katl eyler.” didi. (18) Cāzū eyitdi: “Pādīşāhları el girmeyince katl itmem.” diyüp ‘inād itdi. Ertesi (19) dīvān olup Cāzū, nāme gönderüp “Yā Hālīfe, imdi nāmem vardukda ‘inād ve muhālefet (20) itmeyüp gelüp Qahramān-ı ‘Acem’e baş koyasın. Seni

Likā'dan ricā idüp gerüye, vilāyetüñe göndereyim. Ve (21) Hamza'nuñ ālāt-ı esbābın getirüp baña teslim idesiñ. Sen de varup gidesiñ.” demiş.[26a/1] Halife: “La'net Likā'ya ve aña tābi' olanlara, bildüğinden kalmasın tā kim başum meydānda gāltān (2) olmayınca.” didi. Çünkü Halife'nün cevābı Cāzū'ya geldi. Mel'ün eyitdi: “Ben de anlara n'eylerüm.” (3) didi. Ol gice geçüp şabāh oldu. Sihir ile İslām 'askerine dā'ire çizdi. On iki yirde (4) nızeler dikdi. 'Asker-i İslām gördiler ki on iki yirden ejderhālar ağızlarından āteşler (5) saçup 'Asker-i İslām üzerine hamle iderler. Ol dā'ire āteşden dīdār olup İslām (6) 'askeri āteş ortasında kaldılar. Ziyāde ıztırāba düşdiler. Bu taraftan Mehlehil Cāzū (7) na'ra urup eyitdi: “Gelüñ Kahramān-ı 'Acem itā'at idüñ, size amān virem.” diyüp (8) haykırdı. İslām 'askeri de haykırup eyitdiler: “Şāhibkırānımız sağ olsun. Bunuñ gibi (9) nesneleri bizler çok gördük.” dirlerdi. Bahtgān, eydürdi kim “Ey Sultān-ı Sāhīrān, gördüñ mi (10) bunlar Hamza, sağ olduğda gelüp itā'at itmezler.” dir idi. Cāzū emr itdi, dört yüz (11) yirde dār ağacı dikdiler. Emīr-i cihān, dilāverān-ı İslām ile keşān ber-keşān idüp (12) dāragacı dibine getürdiler. Emīr-i 'Arab, didi kim: “Bu bize hep gurūrumuzdan oldu.” diyüp (13) mübārek gözleri yaş ile tıldı. Bakup gördi ki İslām 'askeri āteş içinde kalmışlar. (14) Hemān Hamza, ol dem İsm-i a'zam okuyup ol cānibe üfürdi. Āteş zā'il oldu. (15) Dilāverān-ı İslām, süvār olup yürüdiler. Bu taraftan küffār anı gördükde “Meded Hamza da (16) kurtuldu” didükde Cāzū yine sihir idüp 'asker-i İslām'ı yine bend idüp Emīr-i 'Arab (17) yine İsm-i a'zam okuyup bozdu. Cāzū yine sihir idüp Emīr'ün öñine bir handak peydā (18) eyledi. Bir sihir dahı idüp Emīr'ün dili dönmez oldu. Mel'ün ziyāde üstād-ı sāhire (19) idi. İşte bunları dāra yakın getürdiler. Halife-i İslām rahşına süvār olup bir tenhā (20) yire varup yüzün yirlere sürüp niyāz eyledi. Nāgāh anı gördiler ki deryādan (21) yelkenler peydā oldu. 'Acabā ne ola dirken kenāra yanaşdı. Gelen Melik Kāsım dilāver idi.[26b/1] Dāvūd Şāh ve Herūm-ı Dīvān ve sā'ir dilāverān-ı İslām on dört kere yüz biñ dilāver ol dem (2) taşra çıkdılar. Melik Kāsım, 'ayyār gönderüp Hamza'nuñ ve Bedī'ün ve sā'ir Dilāverān-ı İslām'ın (3) bu hālın görüp, gelüp Melik Kāsım'a bildürdi. Melik Kāsım'ın 'aklı başından gidüp hemān emr (4) idüp 'asker süvār olup Melik Kāsım ve Ca'fer-i Hicāzī ve Dāvūd Şāh'ı bile alup ikisi de (5) ibtāl-i sihre mālīk kimselerdür. Melik Kāsım'ın levh-i Aristo var idi kim sihir kār itmezdi. Ca'fer-i Hicāzī (6) kezālik işte bir koldan bunlar ve bir koldan Herūm-ı Dīvān ile küffār-ı hākisāruñ içine bir giriş girdiler kim (7) güyā taşlıga āteşi bıraktılar. Ol demde kendüyi Cāzū, leşkerine urup bir na'ra-i cān-sitān (8) öyle urdı kim güyā kubb-i eflāk zemīne berāber olup bir zamān güm güm gümledi ve indi.

Bizüm Melik (9) Kāsım, la‘īn kaba “Ey kavm-i melā‘īn, bu gün cān almada kanda halāş idersiz?” diyüp bir giriş girdi kim (10) bir anda cāzūları tārūmār eyledi. Mehlehlil Cāzū, Kāsım’uñ na‘rasından şaşdı. Melik Kāsım’a (11) muķābil olmışdı. Melik Kāsım, elinde olan tīg-i sürhile öyle çaldı kim eger hānesine varınca iki (12) pāre eyledi. Çün Cāzū, helāk oldu. Emīr-i ‘Arab’uñ ve Lendühā’nuñ ve Bedī‘’uñ ve sā‘ir (13) serverleruñ cümle bendleri çözüldi. Andan her biri ejderhā-yı heft-ser olup kāfirleruñ (14) üzerine hücum idüp cihānı başlarına teng eylediler. Kāsım Dilāver, küffāruñ ‘alem-i ‘alemdārın (15) dört pāre eyledi. Küffār ol hāli görüp münhezim olup hayme ve har-gāhların birağup (16) firār eylediler. Çünkim bunlar cengden döndi, Emīr-i ‘Arab, Kāsım’ı gördükde bī-ihtiyār “Hoş (17) gelduñ ciger kūšem.” diyüp der-āğūş idüp dīdelerini būs eyledi. Ol da Emīr’uñ destin (18) būs eyledi. Andan Herüm ve sā‘iri gelüp bir bir görüşüp zevk u şafā üzerine oldılar. (19) Andan māl-ı hazīneyi zabt idüp herkes bār-gāhlarına gelüp andan māl u ganāim taķsīm (20) eylediler. Melik Kāsım, ile kalan dilāverlere ziyāfet olunup üç gün Şāhibķırān, (21) ziyāfet eyledi. Ve Lendühā ve Bedī‘ üçer gün ziyāfet eylediler. Andan Kahramān-ı ‘Acem [27a/1] ardınca cāsūslar gidüp haber getürdiler ki Kāl’a-i -i Heft-i zemīne girdi. Bir rivāyetde: “Heftümin” dirler. (2) Bir kāl’aya gitdi. “Şāhibķırān kurtulursa ne güzel.” diyüp ‘ayş u nūşa meşğül oldılar. Ammā (3) ez-īn cānib, rāwī eydür: Kahramān-ı ‘Acem, şikeste olup toğrı Kāl’a-i Heftümin’e gitdi. Ammā ziyāde muhkem (4) sarp kāl’a idi. Kahramān-ı ‘Acem, on iki yılda etrāfı feth idüp Kāl’a-yı Heftümin’i ihāta (5) eylemiş idi. Dört cānibde, dört derbend vaķ’a olmuşdı. Adamlar bir bir geçer, ikişer üçer geçemezdi. (6) Kahramān-ı Hamza tarafında olan derbende Gencāb ve Hürmüz müşāveresiyle Ġazbān, derbend teşbīt (7) itdiler kim “Görelüm seni dilāver, cehd ile düşmen ‘askerin biri cānibe geçürme.” didiler. Ol da “N’ola (8) Şāhum.” diyüp birkaç biñ ‘asker ile derbendi hıfz-ı hīrāset idüp kāl’ayı etrāfdan (9) Emīr-i ‘Arab Kahramān’uñ Heftümin’e gitdügin haber alup ol aradan geçüp ‘Asker-i İslām ile (10) derbende yakın geldükde Hamza’ya bu derbendi vaşf eylediler. Emīr-i ‘Arab eyitdi: “Çünkü böyledür. Bu kāl’aya (11) ‘askerle varmaķ olmaz. Yalnız ister.” diyüp berķ-i pūlād dil, derbend cengin artdı. Emīr-i ‘Arab, (12) “N’ola.” diyüp hil‘at viridi. Kırķ biñ ‘asker ile varup iķdāmla cenge tūrdı. Lākin kābil (13) olup geçmege yol virmediler. Āhir bunuñ üzerine bir taş birağup çok ‘askerin helāk (14) itdiler. Nā-çar olup dönüp geldi. Bedī‘ vardı, Lendühā vardı, Kāsım vardı olmadı. (15) Emīr-i ‘Arab kendi vardı, başı şakķ olup ‘Aşķar’uñ başına zaķm irişdi, düşdi. Kırķ gün (16) ol derbendin ağızında oturdı. Bir gice Hāriş-i nev-civān ki Şehriyār-ı Sa‘īd Hālīfe’nüñ oğlıdur. (17) Vāķı’a

görüp “Derbend fethi senüñ elüñdedür.” didiler. Hâriş-i nev-civân, Emîr-i ‘Arab’a gelüp vaqı ‘asın (18) söyledükde Emîr-i ‘Arab şād olup kırk biñ ‘asker koşup gönderdi. Hâriş, sürüp derbende (19) irişüp köprüye geldi. Atı bırağup Ğazbân öñin aldı. Hâriş, Ğazbân’a debre bir tîğ urup (20) iki böldi. Ammā yukarudan taş bırağup Hâriş siperle çarpup gerçi zahm yidi. Zahmına (21) bakmayup yürüdi. Ğazbân, ‘askeri qal‘aya firār eyledi. Hâriş, dağı qal‘aya irişdi. **[27b/1]** Qal‘a kapusın alup kılinç urdı. Ardından ‘asker de geldi. Server-i ‘Ālem, qal‘aya girüp qarār eyledi. (2) Meger ol zamān ‘Ömer-i ‘Ayyār bile gelmişdi. Hazineye varup enbānı toldura yazdı. Andan Hamza’ya (3) varup müjde eyledi. Cümle ‘asker-i İslām göçüp Hamza bir gice qal‘ada yatdı. Hâriş, (4) cümle mālı getirüp Hamza’ya ‘arz itdi. Server qabūl itmeyüp cümle Hâriş’e bağışladı. Halife-i (5) İslām, oğlından böyle erlik geldügin görüp tahsîn eyledi. Şabāh olduğda Emîr-i (6) ‘Arab, göçüp bunlar gitmekde bu taraftan derbendden kaçanlar Qahramān’a gelüp haber virdiler. (7) Bahtgān, tacin zemīne urup Qahramān eyitdi: “Ey mel‘ün cehūd sizüñ belāñuzdır.” didi. (8) Bahtgān eyitdi: “Şāh’um, bizüm ne günāhımız var.” didi. İşte ‘asker-i İslām, gelüp Qal‘a-i Heftümin’e (9) gelüp Qahramān ‘askerine muqābil kōndılar. Bir gün Emîr-i ‘Arab, gördi ki Lendühā ile Kāvlengīn baş başa (10) virüp söyleşürler. Hamza, sū‘al eyledükde eyitdiler: “Server, şimdi Liqā’nuñ nevrüz-ı rıkkatidür. (11) Ve kayıklarından ‘arz-ı cemāl ider. Nice kere yüz biñ adam cem‘ olur. Belüñe varınca cevāhire gark (12) olur. Şa‘şa’a virür. Şakalı ise ziyāde uzundur. Her bir kılına nice yüz biñ cevāhir bağlayup (13) ziyāsından gözler hārelenür. Cāhiller ise bir nesne var şanup tapu iderler. “Şimdi emîr-i Cihān (14) anda olaydı, ğarīb temāşā seyr olurdı.” didi. Bu maħalde “Qahramān’dan elçi geldi.” didiler. (15) Hamza, “Getürüñ” diyüp nāmeyi alup okudılar. “Yā Hamza, şimdi Liqā’nuñ nevrüziyedür bir (16) kaç gün cengimiz yokdur.” dimiş. Emîr-i ‘Arab, “N’ola” diyüp cevāb gönderdi. Bu maħalde, ‘Ömer (17) ayağa turup: “Devletlü Şāhibkırān, baña destūr vir, varup Liqā’nuñ cennet ve cehennemini (18) seyr, belki şakalın size getirem. Raḥşıñuza hoṭoz idem. Ve sizden deger pahasını alam.” didi. (19) Emîr-i ‘Arab eyitdi: “Yā ‘Ömer, şimdi anuñ başında ğavkāsı kemālindedür. Dīvānuñda yüz şehzāde (20) ve yüz yetmiş şāh ve sekiz biñ sekiz yüz şandalye-nişīn pehlevānlar oturmuşlardır.” didi. (21) “Hemān sizler beni du‘ādan unutmañ.” diyüp destūr alup revān oldı. Emîr-i ‘Arab, qahramān’uñ **[28a/1]** elçisine eyitdi: “Var imdi haber vir. İşte ‘Ayyār Liqā’nuñ nevrüzına gitdi.” didi. Elçi dağı gelüp Qahramān’a (2) du‘ā idüp ‘Ömer’uñ Liqā, nevrüzına gitdügin naql eyledi. Bahtgān eyitdi: “Eyvah gitdi Liqā’nuñ (3) şakalı.” didi. Qahramān eyitdi: “Yabāna söyleme. Liqā aña şakal mı gösterür? Göresin Liqā anuñ

(4) başına ne belâ getirür.” didi. Bahtgân eyitdi: “Nâr-ı-nûr hâkîçün kendi Liķā’nuñ şakalı dirdi.” (5) Kāhramān: “Küfr söyleme. Hey la ‘în, Nâr-ı-nûr’ı niçün añarsın.” didi. İşte bunlar da bunda ammā (6) bu taraftan ‘Ömer-i ‘Ayyār, Şāhibkırān’dan izin alup yola girüp “Kandasın Liķā-yı Zümrüd Şāh?” diyüp (7) gitdi. Bir gün Kāl’a-i Gülzār’a gelüp gördi ki Dāvūd Şāh ‘azīm tedārikde. Andan ‘Ömer, derbendlere geldi. Yedi (8) derbend ve tağları ve kayaları geçdi. Bir gün şabā-y-ıla gelüp dāhil oldı. Gördi ki üç yüz altmış (9) kubbesi var. sağ cānibinde cennet ve şol tarafında cehennemî görüp öninde ol kadar ‘asker (10) var ki dünyâyı tutmuş. Ol dem hemān enbān-ı kirāmiyye el şunup kendiyi bir koca şekline koyup (11) fenā libāslar giyüp seyr ve temāşā iderek gezüp dolaşdı. Murādınca her cānibi seyr (12) idüp kuşlık zamānı dīvāna girdi. Üç kapu geçdi, dördüncü kapuya geldükde bevvāblar önüne (13) gelüp “Maşlahatuñ var mı?” didiler. ‘Ömer eyitdi: “Maşlahatum yokdur.” Bunlar. “Öyle ise geri tur, (14) girmeye yol yokdur.” didiler. ‘Ömer, ol dem feryād idüp “Var Liķā” diyüp çağırdı. . Bevvāblar bunuñ (15) feryādın görüp “Bu Liķā’nuñ hışmı.” diyüp ‘Ömer’dür içerüye girdi. Dīvānı seyr idüp (16) gördi ki melik-zādeler ve begler yokdur. Dilāverler, şandalyelerde karar eylemişler. Yākut Şāh ve (17) Reyhān Şāh ve Tāvus Şāh, sağında Kūhzār-ı Ahter-şinās, vezīr. pāy-i tahtda, ‘Anka-yı hūn (18) isān ve sâ’irleri yirlü yirlerinde karar itmişler tamām. ‘Ömer, bunları seyr idüp tururken nā-gāh (19) bir kimse ‘Ömer’üñ yanından geçdi. “Gel saña ziyāfet var.” didi. ‘Ömer, gördi bir pīrdür gelüp (20) kulağına: “Sen ‘Ömer’sin ben saña muntazıram, gel gidelüm.” didi. ‘Ömer, silküp yürüyü (21) virdi. Tolaşup bāzāra geldi, gördi ol pīr-i aşçı dükkanında ta‘ām pişirüp (22) şatar. ‘Ömer’üñ yanına gelüp “Gel imdi ey ‘Ayyār-ı cihān, niçün bize cefā idersin? İmdi ehl-i [28b/1] İslām’dan bir kimseyim. Aduma Hōca Sa‘īd Aşbāz dirler. Vākı‘a görüp işāret olındı.” (2) didi. Ve elin öpüp dükkāna gönderdi. Andan eyitdi: “Şāhibkırān’a benden selām eyle, (3) müştākuz.” diyüp ahşam olduķda hānesine getirüp muhabbete başladılar bile ‘Ömer de “Ne (4) için geldüğin hikāyet eyledi. Sa‘īd, işitdükde “Ey Ser-bāz-ı cihān, bu ahvāl güçdür. (5) zīrā ele girmek yokdur. İzdihām-ı nüfūs çokdur. Bir kılı düşerse başların virürler.” didi. (6) “‘Ömer, hūdā kerīmdür.” diyüp zevke başladı. Aşbāz eyitdi: “Server, bu yakında bir kāl’a vardır. Nāmına (7) Āzer-kaba, dirler. Anda bir ‘ayyār vardır. Adına Tīre-i Hūş-ı ‘Ayyār, dirler. Liķā’nuñ ‘ayyārıdır. On (8) iki biñ ‘ayyāra mālīkdür. Eger senüñ bunda olduğunu bilürse Liķā, Tīre-i hūş’ı getirüp (9) seni buldurur, soñra işüñ güç olur. Lākin hemān nevrüz olmadan var git. Zīrā nevrüz (10) günü nice yüz biñ dilāverler cem‘ olur ve Liķā, kuytuldan şüretin (11) gösterür. Cümlesi ol zamān tapu iderler. Sen nice tapu

idersin? (12) Dîn gider, itmezseñ başın gider. Müşkil belâdur.” didi. (13) ‘Ömer eyitdi: “Yâ Sa‘îd-i merd, da‘vâ ile geldüm olmaz. Ya budur ki (14) başum virem, ya bir iş görem.” didi. Ertesi nevrûz (15) günü olup ‘Ömer, kendin bir koca şekline koyup (16) marîz üslûbına girdi. Gine taşra çıkup (17) gördi ki halk tırmayup nevrûzdan baña (18) gürûh gürûh giderler. Bu da arķalarına (19) düşüp gitdi. Bu elli dördüncü (20) cild dahı bunda tamâm oldu. (21) Elli beşincide baķalum şaķal (22) faşlı naşıl olacak.(23) Ve’s selâm (24) temmet.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

-A-

a seslenme, ünlem: 021a/06, 022b/15, 023a/05

ķabûl idüp baña yâr u ķarundaş olasıñ dimiş Sencâb dönüp dîvâneye eyitdi B. dilâver 004b/18

âbâd (f) Bayındır, mâmur, âbâdan:

şenlikler eylediler bir gün yine pederine vedâ‘ idüp Kahrûn ile Harem-i A. geldiler Arası birkaç 009a/04

‘acabâ (a) Merak, şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı: 014b/15, 026a/21

ķayâtda görüp ‘. ne ķâldür diyüp gözlerin silüp yine baķdı Tahķķîķ ayak 014a/17

‘acâ‘ib (a) Garip, tuhaf, alışılanın dışında, değişik: 010b/06, 012a/14, 008b/12, 012b/18, 023a/14

yekeyek cenge başladılar Aķşâm olunca ‘. ma‘rekeler eylediler ķün aķşâm oldu 003b/14,

‘aceb (a) Şüphe, tereddüt, hayret ifâde eden soru zarfı, acaba: 009a/17, 011b/10, 013a/04, 014a/14, 025a/04

Dilâver ne ‘. ihmâl idersin bu ķadar ‘asker ile bu cezirede durmaķ çok ba‘iddür 003b/20,

‘acem (a) Arap ırkından olmayanlara Araplar’ın verdiği isim : 017a/12, 017a/15, 017a/16, 018a/01, 018a/18, 018b/01, 018b/03, 018b/08, 018b/14, 018b/21, 019b/21, 020b/18, 021b/06, 021b/17, 022a/17, 024a/06, 024b/07, 024b/17, 025a/01, 026a/07,

026b/21, 027a/03, 027a/04, 017a/09, 018b/20, 018b/07, 021a/12, 021a/18, 025b/20, 021b/14, 018b/02, 019a/08, 019a/11, 021a/02

‘azmi rāh idüp gıtdiler ammā berüden Hürmüz kahramānı ‘. serhadüne gelüp kahramāna haber gönderüp 017a/07

‘āciz (a) 1.Güçsüz, kudretsiz, zayıf: 018b/16

yüzine bakup eyitdi İmdi bu huşuşda sen dahı ne virsen tîgi kahrundan ‘. olduñuz mı 018b/15

2.Yeteneksiz, beceriksiz, elinden iş gelmez: 021b/03

aç- Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak: 014b/20, 008b/12, 006a/01, 013a/19, 013a/21, 015a/01, 012b/14, 003b/04, 005b/16, 008b/13, 010a/11, 012a/13, 013b/02, 015a/15, 015b/01, 017b/03, 003b/11

Dīvdesti ‘Ayyār toz içine girüp Ey pehlivān Melik Kāsım irişdi Gözüñ a. sen 003b/11

açdır- Açmak işini başkasına yaptırmak, açmasına sebep olmak, kapalı, örtülü ve bağlı durumdan çıkartmak:

bir cānibe gıtdi ‘Ömer göz a. Ahremen’i taşa tutdı ve gergedānı helāk eyledi 023b/18

açık Kapalı, örtülü, bağlı, katlı veya kilitli durumda olmayan, açılmış

havāle eyledi ammā Bedī‘üñ pençeleri a. idi ammā gürz avcına kûvetle indükde dilāver 012a/15

açıl- Kapalı, örtülü, kilitli, bağlı, toplu veya katlı durumdan çıkarılmak, açık hâle getirilmek : 019b/04, 022a/10, 023a/10, 002b/13, 022a/21, 022b/01, 021b/09, 010a/04, 022b/02

haberdar olup anlar da alāy bağlayup Ebrahā’ya muķabil oldılar Kaķan kim meydān a. 011a/11

açmaz Sözle, mantık oyunları ile karşısındakini şaşkın ve güç durumda bırakan, şaşırtan, içinden çıkılması zor duruma düşüren şey:

açmaz kıo- İçinden çıkılmaz durumda bırakmak: 022a/17

a. kıdı ‘Ayyār ilerü gelüp diledi kim daru vire Server hemān ‘Ayyaruñ bilegin kavrayup 005a/07

ad 1. Varlıkları birbirinden ayırmaya yarayan kelime, isim: 012a/02, 009a/07, 010a/07, 017b/20, 020b/03

Žamir Bānū 'nuñ yanına koşup gönderdi bu Bānū 'nuñ evvel a. Žamir idi Šimdi Semenber oldı 006b/13

2.Şöhret, nam, şan: 010b/14, 001b/12, 028b/07, 003a/02, 028b/01

adam 1. İnsan, kişi, şahıs: 010a/10, 018b/17, 006a/09, 006a/13, 007b/07, 007b/11, 008b/06, 009a/13, 009b/01, 017b/04, 017b/14, 020a/13, 020b/19, 021a/07, 021a/09, 021a/11, 021a/14, 021b/07, 021b/15, 024b/05, 027b/11, 008b/06, 009b/07, 025a/04, 013b/08, 010a/16,

pertav eyledi ol dem iki ā. ejderhā gibi birbirine şārılup müşt müşte yaķa yaķaya 004a/12,

2. Hizmet gören, iş yapan kimse: 017a/14, 017a/17, 020b/20, 022b/04, 027a/05, 017a/04

3. Er, savaşı: 017a/18

‘**adāvet** (a) Düşmanlık, hasımlık, husumet:

eyitdi Merhabā dilāver erlik ise ancaķ olur Kalk İmdi üzerümden ğayrı bende ‘. 005b/17

ādem (a) İnsan, insanoğlu: , 011b/05, 008b/04

urup yıķup bende çekdi Divi Dest feryād idüp Ey A. benden ne istersin ve kimsin 002a/20

‘**ādet** (a) Herkes tarafından uyulan hal, olagelmiş, alışılmış şey, usûl, görenek:

Ya Sencāb bizüm atamız dedem Šāhibķırān emīri cihānuñ ‘. böyledür Kim senüñ gibi bir 004a/02

āferīn (a) Beğenme, takdir, teşvik duygularını anlatmak için kullanılır; yaşı, var ol, bravo: 011b/02, 007b/03, 022a/14

ben böyle bir dilāvere ‘ömrümde rast gelmedüm Hezār ā. diyüp tahsīn eyledi ammā 003b/06

āfitāb (f) Güneş: 006b/19, 007b/21, 002a/09, 005b/06

gerekdür ki seni Liķā neyledi ve ā. seni benüm elüme virdi didi Šimdi emr ederim ki nāmuñı 005b/05

āfitāb-perest Güneşe tapan 006a/16, 001b/11

āġāh (a) Haberi olan, haberli, haberdar:

dikdirüp ba ‘da bülend āvāz ile na ‘ra urup eyitdi Her kim beni bilürse bilsün bilmeyen ā. 007a/05

ağ- Havaya çıkmak, yükselmek:

süzülüp Semenber Bānū'yı kapup dem çeküp havāya a. Andan büyük pederi Ken 'ān'a 008b/10

ağa Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen unvan.

başına şıçradı eyitdi Ey a. ben Şāhı Īrān'uñ vezīriyim Sizlere çok fā'idem olur 017b/07

ağaç Kökü toprak altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli uzun ömürlü bitki: 026a/12

yirde dār a. dikdiler emīri cihān dilāverānı Īslām ile keşān bir keşān idüp 026a/11

ağır Tartıda çok gelen, yerinden kaldırılması, taşınması güç olan.

dört tarafın alup nazar idüp gördiler muhkem kalafāt eylemişler ve ziyāde a. 017b/02

ağız 1. Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ. 013a/01, 024a/18, 015b/04

nizeler dikdi 'askeri Īslām gördiler ki on iki yirden ejderhālar a. ateşler 026a/04

2. Konuşma tarzı, konuşma üslûbu: 014a/10, 022a/06

3. Girilip çıkılacak yerlerin giriş çıkış yeri, başlangıcı: 027a/16

ağız yarım: Ağızdaki tükrük: 014a/08, 014a/10

ağla- Acı, keder, pişmanlık ve bâzan da sevinçten göz yaşı dökmek: 013b/04, 014a/05, 014b/14, 014a/02, 007b/16

Bānū'yu başı ucunda görüp a. Bānū eyitdi Ey Server ben seni böyle görmeye idim cānım 013b/03

ah Kullanıldığı yere ve sesin tonuna göre maddî veya mânevî bir acıyı, ağrı, ızdırıp, pişmanlık, esef, acıma, özlem, yanıp yakılma, yeis, ümitsizlik, beğenme, hayranlık vb. duyguları ifâde eder: 015a/05

yirinden gitmiş A. idüp 'Āşım yanaşup tırdı 'Āşım eyitdi Server nedür hālîñ Bedī' eyitdi 012b/01

ahbār (a) Haberler, sözler, söylentiler:

Rāviyānı a. ve nākilānı rūzgār ve muḥaddisānı āsār bu üslūb üzere naql ve beyān iderler ki 001b/02

‘ahd (a) Yemin, ant: 020b/07, 012a/03

didüm İmdi ‘. şikenlik mertebesin revā göreml didükde emīri cihān N’ola diyüp
020a/12,

‘ahd eyle- Söz vermek, yemin etmek: 020a/11

āhen (f) 1. Demir:

2. Önüne geldiği kelimelere sertlik, katılık anlamı katarak Farsça usûlüyle
birleşik sıfatlar yapar: 001b/08, 008a/02, 008a/03,

Sencābi a.-beden dirler Seksen altı arış kıadd çeker Şöyle kim Rüstemlere yol
virmiş 001b/08

āhen-dest: Eli demir gibi kuvvetli. 008a/21

āhīr (a) Sonunda, ākıbet, nihāyet, sonra: 007a/11, 010a/17, 020a/17, 003a/07, 011a/19,
027a/13

itmez didi Vüzerāsı Serveri gayret yok mıdur ne kıadarsa birāderüñdür didiler
Ā. bunuñ da göñli 002a/07

āhīret (a) Öbür dünya, öteki dünya: 021b/04

ne dahli var ammā gel sen dīni İslāmı kıabül eyle Hem dünyāda ve hem ā.
sa ‘ādet bulasuñ 005b/07

ahmak (a) Aklı kıt, anlayışsız, kalın kafalı (kimse), beyinsiz, bön, budala:

‘Arab da geldi Kendilere kıarşı bārgāhlar kıurup kıarār itdiler Ey a. gibiler
ölmekden 025a/08

ahşām Güneşin batma zamānı, günün sonu: 011b/02, 028b/03, 003b/17

yekeyek cenge başladılar A. olinca ‘acāyib ma’rekeler eylediler çün A. oldu
003b/14

ahter (f) 1. Yıldız:

ahter-şinas Münecim

Reyhān Şāh ve Tāvus Şāh şağında Kūhzārı a.-şinās vezīr pāyitahtda ‘Ankayı
hūn 028a/17

ahvāl (a) Hâdiseler, olup bitenler, vak’alar: 015b/19, 021a/06, 028b/04, 006b/01,
007a/03, 007b/05, 008b/11, 017a/12, 018a/10, 019a/02, 020a/17, 025b/10, 021a/02,
010a/19

Ebrahā'nuñ ğafil başına gelüp bu a. nedür diyüp sū'al eyledi Eyitdiler Ey server Bedī'üñ 013a/08

aķ 1. (Sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek:

2. Art arda ve toplu olarak gitmek:

eyledi Allahu ekber on altı kere yüz biñ 'asker 'Ömer'üñ üzerine a. geldükde Hamzai 024a/08

'aķlı (a) Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us: 017b/06, 022a/10, 026b/03 008b/11, 017b/06, 022a/10, 022a/18, 026b/03 008b/11, 017b/06, 022a/10, 022a/18, 026b/03, 013a/20, 013b/15, 011b/12

'aķlı başına gel-: Zarar gördüğü işlerden uslanıp akıllıca davranmak, kendine gelmek: 008b/11,

'aķlı git- : Çok korkmak, çok şaşırarak: 005b/10, 022a/18,

sāzlar ile 'Ayyārı Cihān'ı meydāna götürdiler Görenlerüñ '. gitdi Bahtgān ise 023a/18

aķrān (a) Denk, eş, küfüv:

eyledi Bedī'göñlinden Ya Bedī' bir ere düşolduñ Anuñ meger a. Lendühā ola diyirek 011b/07

'aķreb (a) Örümcekgillerden, kuyruğunun kıvrık ve kalkık ucunda zehirli bir iğnesi bulunan ve soktuğu zaman bu zehiri vücûda bırakan tehlikeli küçük hayvan:

eyledi bir rivāyetde çavuş başı Mīnhūrī '-hār'ı gönderdi dirler Hele varup 022b/07

al- 1. Tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak: 012b/15, 013a/15, 012b/20, 027b/18, 003b/02, 003b/09, 004a/08, 013a/04, 013a/14, 015b/02, 017a/11, 019b/09, 022a/08, 023b/20, 027a/19, 015a/16, 002b/06, 009a/16, 009b/04, 010a/20, 013a/09, 007a/09, 023b/05, 011b/06, 009b/21, 002b/10, 002b/21, 004b/10, 004b/12, 004b/14, 004b/16, 005b/02, 006a/07, 006a/10, 006a/12, 006b/03, 006b/05, 006b/16, 007b/07, 007b/11, 008a/15, 008b/14, 008b/19, 009a/03, 009b/01, 010a/11, 010a/13, 010a/15, 010b/15, 011b/17, 012a/08, 012b/21, 013a/12, 013a/18, 013b/12, 014b/12, 015a/07, 015a/18, 015b/15, 016b/14, 017b/02, 017b/21, 018a/07, 018a/13, 018b/08, 018b/09, 019a/15, 019b/03, 021a/03, 021a/16, 021a/20, 021b/19, 022a/10, 023a/21, 023b/09, 025a/17, 025a/19, 025b/06, 026b/04, 027a/09, 027b/01, 027b/15, 027b/21, 028a/06, 011b/01, 017a/13, 025b/13, 022a/01

altunı a. ve hem ol bahāne ile Qal'ayı fethideyim dedi 'Ayyār dañı Berçeşm diyüp 005a/15,

2. Berâberinde götürmek veya getirmek: 018a/01, 008a/16, 022b/13

3. Kendine ulaştırılmak, iletmek: 002a/11, 005b/02, 010a/05, 017b/20, 018a/17

4. Ölüm yoluyla bu dünyâdan ayırmak: 026b/09, 016a/01

5. Evlenmek: 008b/02, 008b/19

6. İzin, onay: 023a/14

alı-vir-: Nikahlamak: 010b/11, 010b/13

alan Düz ve açık yer:

giydirdiler Bahtgān Taht a. girmez yatur göti açılmış Kahramānı 'acem eyitdi
022a/21

ālāt (a) Âletler: 019a/06, 025b/21, 011b/16, 014b/12

ālāt-ı harb: savaş malzemeleri: 015a/02, 019a/03, 023a/06,

hāl oldu Dirken bir alāy zuhūr idüp içinde Bedī'i nāmdār ā.-ı harba müstağrağ
015a/02,

alay (a) Orduda iki veya daha fazla taburun birleşmesiyle meydana gelen birlik:
011a/11, 015a/02, 021a/15, 007a/19, 013a/06, 008a/01, 011b/14, 019a/04

Tiz cengi harbīler dökülüp 'asker süvar olup a. bağlandı bu taraftan Bedī'
dahı 011a/10

alçağ Değersiz, kıymetsiz:

Hürmüz'ün tācın seyr idelüm eyü midür Yoḥsa a. mı didi 'Āşım dahı tācı
'Ömer'ün elüne 022a/13

'âlem (a) 1. (a) Dünya: 001b/03, 006b/18, 007a/16, 008a/14, 008b/08, 009a/17, 011a/04, 011b/15, 011b/18, 012b/18, 014a/04, 014a/05, 014a/16, 014a/20, 014b/08, 014b/21, 015a/01, 015b/05, 016a/07, 019a/03, 019b/01, 020a/18, 024a/11, 024a/12, 024b/13, 025a/10, 027b/01, 008a/01, 013a/05, 006b/11, 002b/15

Hamzai sāhibkıranı '. yigirmi dört kereyüz biñ 'askeri ile gemiye binüp 'azmi
Mecteri zemīn : 001b/03

2. Beş duyu ile idrak edilen âlem. 010a/09,

3. Hal, hâlet, ortam: 001b/17

'âlem (a) Bayrak: 007a/20, 019a/07, 019b/07, 024b/02, 026b/14, 004b/02

*cege girdi Herūmı Dīvān dahı Sencāb'ıñ 'alemlerüñ gözedüp irişüp '.-i
'alemdārı dört pāre 004b/02*

'alemdār (f) Bayrak taşıyan kimse, sancaktar: 007a/20, 024b/02, 026b/14

*cege girdi Herūmı Dīvān dahı Sencāb'ıñ 'alemlerüñ gözedüp irişüp 'alemi ' .
dört pāre 004b/02,*

'ālem-tāb (f) Cihānı aydınlatan:

*ta'līm eylediği du'ā hatırında nakş olmuş Şabāh olduğda āfītābı '.-ı cihān
pertev saldı 007b/21*

'aleyhisselām (a) Selam onun üzerine olsun: 014a/09, 015a/09

*ğururuñdan oldı İmdi elem çekme yarın birāderüm Hazreti Hızır '.-selām gelüp
saña 014a/07*

'aleyk (a) Selam verildiğinde karşılık olarak söylenen söz: 011b/17, 015a/07

*Ķāvur sen misin İmdi bizüm Ķaķınç Beg saña selām eyitdi Dedükde Sencāb
dahı ' . 004b/13*

'ālī (a) Yüksek, yüce, büyük, ulu: 020b/08, 010a/09

*' . düğün eyledi Ķırķbirinci gün gerdek idüp İşte Bunlar birbirinden murād alup
008b/19,*

alıştır- Benimsemesini sağlamak, yadırgamaz duruma getirmek.

*yine yumdı yine gözün açup gördi hāşılı gözün a. ol dem Ken'ān eyitdi Ķızum
ķorķma 008b/13*

alın Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü: 014a/11

*Server deEbrahā'nuñ başın Ķaldurup a. öpdi ammā bu cānibden Ebrahā'nuñ
ķırķ 015b/17*

alt Aşağı taraf, alt: 004a/13, 010a/06, 012b/10, 022b/10, 020a/09, 018b/09, 023b/04,
007a/07, 015b/08

*Sencāb emr eyledi Dīvānenüñ a. şandalye Ķodılar Geçüp oturdı eline şerbet
004b/15*

altı Beşten sonraki sayı: 001b/20, 003a/15, 007a/10, 009a/10, 011b/15, 014b/12,
017a/14, 019a/06, 021a/09, 021a/11, 021b/11, 024a/08, 018b/05

*Sencābi ahenbeden dirler Seksen a. arış Ķadd çeker Şöyle kim Rüstemlere yol
virmiş 001b/08*

altmış Elli dokuzdan sonra, altmış birden önce gelen sayının adı: 016b/09, 020b/09, 021a/14, 028a/08

deryāya şāldılar Andan server buyurdı; a. biñ esīr var idi ve ol cenkde iki kere
016b/08

altun Altın, Sarı kızıl renkte, parlak değerli bir maden: 005a/12, 009a/01, 005a/15, 005b/01, 005b/02

‘Ayyār’ı çağırdı Eger Melik Kāsım’ı şikār idüp getürürsen on biñ a. vireyim
004b/07,

amān (a)Yardım isteme, imdat dileme: 025b/07,

amān vir-: 010a/17, 026a/07

amān dīle-: 009b/17,

urup yetmiş beş arış kaddıyla mu ‘lak yıkıldı Andan her kime geldiyse Ebrahā
a. virmeyüp 009b/15

ammā (a)İki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, buna karşılık: 002a/06, 002b/09, 003b/02, 003b/06, 003b/09, 004a/04, 004a/09, 004b/05, 004b/08, 005a/02, 005a/10, 005b/07, 006a/16, 006b/06, 007a/09, 007b/04, 007b/07, 007b/16, 008a/18, 008a/21, 008b/06, 009a/05, 010a/02, 010a/08, 010a/10, 010b/07, 010b/11, 010b/13, 010b/15, 011a/13, 011b/03, 011b/08, 011b/09, 011b/13, 011b/17, 012a/01, 012a/02, 012a/08, 012a/09, 012a/15, 012a/17, 012a/21, 012b/05, 012b/19, 012b/20, 013a/02, 013a/03, 013a/04, 013a/06, 013a/07, 013a/20, 014a/14, 014b/04, 015a/12, 015a/13, 015a/14, 015b/01, 015b/10, 015b/17, 016b/10, 017a/07, 017b/16, 018a/03, 018a/14, 018a/18, 019a/07, 019a/14, 019b/13, 020a/09, 020b/18, 020b/21, 021a/01, 022a/12, 022a/18, 022a/20, 024a/14, 024b/07, 027a/02, 027a/03, 027a/20, 028a/05

Beş kere yüzbiñ siyāha kādirdür a. hiç Gencāb anı sevmez Zīrā Sencāb Līkā’ya
001b/09

‘amūd (a) Değnek, sopa: 004a/08, 012a/09, 012a/13, 012a/16, 012b/09, 013a/01, 015a/16, 015a/21, 015b/03, 019b/19, 024a/21, 012b/11, 015a/20, 012a/07, 012b/10, 012b/12, 012b/19, 012b/20, 015b/01, 012a/02, 015a/12, 003a/21, 003b/09, 012b/16, 004a/08, 012a/04, 015a/18, 012a/06, 015b/03, 015a/20, 003b/08, 003b/01, 013b/12, 012a/03

hamle itmedüm, hemān sen eyle.” didi. Sencāb Şāh ‘. kapup zīrā ‘. keşlik ile 003a/21

‘amūd-keş Sopa atan, değnek sallayan: 004b/17

an- Hatırlamak, akla getirmek, yâd etmek, tahattur etmek: 022b/12

Ḳahramān Küfr söyleme Hey la 'în Nār-ı nūr'ı niçün a. didi İşte Bunlar da bunda ammā 028a/05

ān Zamânın bölünemeyecek kadar kısa parçası.

uğurdan Ebrahā ardınca na 'ralar urup kāfir 'askerine bir giriş girdiler bir a. içünde 016a/04

ana İnsanın yavru sâhibi olan dişisi, anne: 008b/07

dinimüz gayrı ise a. bir kardeşlerüz Zāhir saña böyle bir hāl gelse ben mu 'āvenet itmez miyem 002a/04

aña Ona: , 007b/06, 009a/20, 010b/13, 012a/04, 017a/15, 018b/19, 019b/19, 022a/08, 022a/09, 022b/16, 023a/08, 023a/11, 026a/01, 028a/03, 006a/19, 006b/02, 008a/18

Elbette ben seni kaçınç Beg'e getürem diyüp şarıldı Sencāb daḥı a. şarılıp etraftan 004b/20

ancaḳ Yalnız, sâdece: , 007b/04, 008b/17, 012a/11, 012a/13, 013b/14, 020a/08, 021a/04, 025b/16

eyitdi Merḥabā dilāver erlik ise a. olur Ḳalk İmdi üzerümden gayrı bende 'adāvet 005b/17

anda orada, o zamanda: 013a/07, 018b/05, 026b/10, 027b/14, 028b/07, 007a/21

eyleyüp gitmişler idi Deryāda furtuna olup bir a. öldiler Her biri cezîreye düşüp 001b/04, 013a/07, 018b/05, 026b/10, 027b/14, 028b/07

andan ol zamirinin çıkma hali: 003b/13, 004b/06, 005a/01, 005b/11, 005b/13, 006a/02, 006a/04, 006a/06, 006b/16, 007b/01, 007b/17, 008a/05, 008b/10, 008b/21, 009a/02, 009b/15, 009b/19, 010a/01, 010a/02, 010a/14, 010a/18, 010a/19, 010b/08, 010b/17, 010b/18, 011b/12, 011b/19, 012a/14, 013b/07, 013b/09, 013b/15, 014b/08, 014b/19, 015a/03, 015a/07, 015a/15, 015b/12, 015b/14, 015b/15, 016a/13, 016a/16, 016b/06, 016b/08, 016b/15, 016b/16, 017a/04, 017a/16, 017a/17, 018a/01, 018a/09, 018a/11, 018a/16, 018b/09, 018b/17, 018b/20, 019a/07, 019a/09, 019a/11, 019b/16, 019b/20, 020a/04, 020a/07, 020a/09, 020a/15, 020a/16, 020b/13, 020b/18, 021b/01, 022a/06, 022a/20, 022b/08, 022b/10, 022b/11, 023b/12, 024a/04, 024a/16, 024b/06, 025a/06, 025a/15, 025a/17, 025b/06, 026b/13, 026b/18, 026b/19, 026b/21, 027b/02, 028a/07, 028b/02, 020b/15, 012b/21, 016a/15, 020a/13, 020a/07

günāgün kurup qarār eylediler A. Sulṭānı Ḥāver Gāzelei 'Ayyār'a emr idüp Var gör 001b/16

anı Ol zamirinin belirtme eki hali: , 001b/10, 003a/14, 008a/09, 008b/07, 010a/07, 010a/21, 011a/07, 011a/18, 012b/17, 013b/18, 016b/03, 018a/03, 019b/10, 020b/02,

022b/13, 022b/14, 022b/15, 023a/05, 024b/01, 025a/16, 025b/05, 026a/15, 026a/20

Beş kere yüzbiñ siyāha kādirdür ammā hiç Gencāb a. sevmez Zīrā Sencāb Liķā'ya 001b/09

anlar Ol zamirinin çokluk hali: 004b/14, 005b/20, 006a/13, 011a/11, 015b/20, 016a/03, 018a/01, 018a/03, 020b/16, 023a/09, 024a/09, 025a/06, 011b/13, 018a/18, 026a/02, 021b/02, 021b/11, 024b/12, 022a/09

kendilerinüñdür Bedzebānlık idüp ben mülāyemet itdükçe a. yüklerin yukarı koyup habl 003a/18

anuñ Onun ("Ol" zamirinin genitif hâli): 007b/11, 010a/05, 011b/07, 012b/04, 013b/13, 013b/21, 015a/11, 018b/16, 022a/07, 022b/10, 022b/15, 027b/19, 028a/03

māl geldi cümlesin kılıcdan geçürdürseñ İşte benüm yanumdasın Nicesin ol Şāh'uñ da a. 002b/03

anuñçün Onun için

zīrā Bānū düşi gördükde pederi ve cümle ehli diyārı Müselmān olmuşlardı A. didi kim 009a/18

anuñla Onun ile: 018b/17

ekseri Ebrahā'ya itā'at idüp a. giderüz didiler Bānū eyitdi Şāhibkırān bu haberi 014b/03,

'arab (a) Arap kavmi, Arap:

'arab-ı sille Arap tokadı

ammā kılınç degil '-ı silledür didiler Andan hazinedār gayrı tāclar getirüp cümlesine 022a/20

ara 1. İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesāfe 005b/10, 022b/18, 027a/09

bir kere Ya Allah diyüp bir na'ra urdı kim ol a. oturan dilāverlerüñ 'aқılları gidüp 008a/20

2. İkili dövüş esnası: 002b/12, 007a/10, 003a/06

3. Bir oluştan diğer bir oluşa kadar geçen zaman fāsılası: 009a/04

4. İçinde: 016b/21

ara- Bulmaya çalışma:

Melik Kāsım gülüp İmdi gemileri kenāra sürün biz de dünyāda öyle bir dilāver
a. 001b/14

ārām (f) Rahat, huzur, sükûn,istirâhat: 011b/08, 020b/16

Melik Kāsım eyitdi Ya Sencāb yûri bu gice ā. eyle yarın gene buluşalım didi
Sencāb 003b/15, 011b/08, 020b/16

ārāste (f) Süslü süslenmiş bezenmiş: 019a/05

ola didi Server Hıyar ola diyüp ol dem Sencāb emreyledi Meydānı siyāset ā.
oldı 005b/03

ard Arka, art: 008a/12, 002a/18, 024a/02, 027b/01

Ġazele ‘Ayyār bir serheng suretinde idi A. düşdi bir تنها yirde ardından
irişüp 002a/18

ardınca Arkasından, peşinden, peşi sıra: 006a/14, 008a/06, 016a/04, 023a/17,
027a/01

hemān dal tīg urup birbiri a. o da tīg urdı Server men‘ eyledi Ba‘de dīne
002b/16,

arış (f) Elin orta parmak ucundan dirseğe kadar olan mesâfe miktârındaki uzunluk
ölçüsü: 001b/20, 002a/01, 002b/20, 003a/15, 006a/17, 008b/07, 009a/08, 009b/15,
011b/03, 015a/05, 021a/14

Sencābi ahenbeden dirler Seksen altı a. kıadd çeker Şöyle kim Rüstemlere yol
virmiş 001b/08

arka Ön, sağ ve solun dışında dördüncü yön, görünmeyen taraf: 015b/03, 024a/17,
028b/18, 019a/07, 002b/04, 005a/19, 025b/04, 013a/01, 008a/05, 024a/20, 003b/02,
003b/09, 004a/08

a. virmege yetişdiremedi Çün ‘amūd indi ol dem Bedī‘üñ şol uyluğı üzere inüp
012a/16

arpa Buğdaygillerden, tâneleri ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem
olarak verilen bir tahıl cinsi:

almış A. ğayrı yediği yokdur bir günde siyāh üzüm fındık içi yer Günde yedi
kere tımār olur 023b/05

arслан Afrika ve Batı Asya’da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, çok kuvvetli, kedi
cinsinden memeli hayvan:

Kāsım’a dönüp gelince a. misāl Kāsım’a şarıldı Dahı zor ayırup
AblāğıŞeşpa’nuñ 004a/10

arṭāl (a) Pek iri, pek büyük:

diyüp Tahmūrāsı dīvbend'ün tokuz yüz a. 'amūdını üç file yükledüp götürdiler
012a/06

artuk –den başka, gayri:

şāndum sen ise ölmek istersin İmdi gör ḥāluñi diyüp a. dīne da 'vete muḳayyet
003a/12

'arż (a) Sunma, bir büyüğe takdim etme, sunu: 018b/07, 021a/02, 027b/04, 027b/11

'arż it- Sunmak, vermek: 009b/04

'itdiler Gelsün didi Ebrahā içerü aldılar Çün Ebrahā ḳal'aya girüp
ḥarāmilerin 009b/04

āsān (f) Kolay:

Bānū'ya bir nīze Bānū siper virüp ā. men' eyledi Bānū da bir nīze urdı
Zerḳām'uñ gögsinden 008a/04

āsār (a) Eserler:

Rāviyānı aḥbār ve nākilānı rūzgār ve muḥaddisānı ā. bu üslūb üzere naḳl ve
beyān iderler ki 001b/02

aşıl- (a) 1. Kaynak, kök, başlangıç noktası, mebde:

meşḡul ol bu a. iş Şāhibḳırān'laraola gelmişdür didiler Hele Bunlar serveriñ
'ilācına 013b/06

2. Gerçek, hakikat: 017b/15, 014b/10, 021a/06

3. Soy, nesep: 008b/15

meşḡul ol bu a. iş Şāhibḳırān'laraola gelmişdür didiler Hele Bunlar serveriñ
'ilācına 013b/06

aşıl Yüksek bir yere ilıştırılıp sarkıtılmak, sallandırılmak:

işitdi ol dem şaḡ ayaḡı a. ḳaldı Üzerindeolan esbāp zīrūzeber oldı ve at 012a/18

'asker (a) Er, ordu: 002a/12, 002b/09, 003b/20, 004b/03, 006a/10, 006b/02, 006b/04, 006b/07, 006b/10, 006b/12, 006b/15, 006b/16, 007a/14, 007a/16, 007a/19, 007a/20, 007b/04, 007b/08, 009a/15, 011a/10, 012a/17, 013a/06, 013a/17, 015b/20, 016b/09, 017a/06, 018a/18, 018b/01, 018b/02, 018b/04, 019a/03, 019a/12, 019a/21, 019b/12, 021a/04, 021a/09, 021b/11, 023a/09, 024a/08, 024a/09, 024a/10, 024a/13, 025a/10, 026b/04, 027a/08, 027a/12, 027a/18, 027b/01, 027b/03, 028a/09, 002b/09, 012b/07, 001b/03, 001b/06, 002b/02, 002b/10, 004a/18, 013a/17, 015b/18, 016a/03, 017b/17,

019b/02, 023b/13, 024b/02, 025b/16, 026a/04, 026a/05, 026a/06, 026a/08, 026a/13, 026a/16, 027a/09, 027a/21, 027b/08, 004b/04, 002a/08, 002a/14, 016a/05, 020a/19, 027a/07, 027a/13, 006b/10, 015b/20, 016a/02, 016a/04, 022b/18, 024a/07, 024a/14, 026a/03, 027b/09, 014b/18, 006a/10, 027a/11, 004a/15, 007a/15, 009a/21, 004a/18, 013a/11, 025b/13

aşlā (a) Hiçbir vakit, hiçbir zaman, hiçbir şekilde: 013a/20, 020a/19

Ebrahā a. mukād olmayup hemān Menkūb'ũn yüzine bir sille öyle urdı kim Menkūb cerh 009b/14, 013a/20

āsumān (f) Gök, gökyüzü, semâ, felek:

āsumāna ser çek- Çok yüksek olmak: 001b/18

cāme idüp bir şehre irişdi Gördi kim ƣal'anun burç u bārūları a. ser çekmiş 001b/18

aşağı Bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına göre altta kalan tarafı: 015b/08, 022a/10, 003a/10

kemer kemere olup a. yukarı birbirlerini sürdiler Ayaklarınıũ altında zemīn 004a/13,

aşçı- Yemek pişirmeyi meslek edinmiş olan, konaklarda ve evlerde yemek pişirmekle görevli kimse, ahçı:

virdi Ƨolaşup pāzāra geldi gördi ol pir- a. dükkanında Ƨa 'ām pişirüp 028a/21

'āşık (a) Birine karşı aşırı sevgi duyan (kimse), tutkun, meftun: 008b/09, 008b/14, 010a/06, 010a/07

muhabbet idüp añā biñ cānıla ' . oldı ol sâ'at emr idüp Kemender Şāh'a nāme 006a/19

'aşk (a) Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık, aşırı muhabbet: 023a/21

şıçradup Ƨarāmerz'e berāber gelüp merdāne ' . eyledi Ƨarāmerz dahı Ƨadi Ƨamīde Ƨalup Bānū'nuñ 007a/08, 007a/09, 011a/16

at Binme, yük çekmede kullanılan, Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan: 009a/21, 011a/12, 012a/18, 015b/20, 019a/04, 023a/09, 023b/02, 023b/03, 023b/14, 023a/14, 023b/03, 027a/19, 007a/18, 004a/05, 023a/13, 020b/11, 002b/17, 024a/10, 019b/03, 010a/15, 008a/07,

başı a. başına berāber oldı men' idince ecel terleri dökdi Toz içinde ƧaldıƧda 003b/10

at- Bir şeyi bir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatmak: , 019b/15, 023b/10, 017b/08, 007a/01, 019b/15, 023b/10, 017a/21, 017b/17, 017b/06

elçinüñ üzerine a. eyitdi Likā ne mel'undur ve Qarāmerz ne kelbdür ki baña böyle haber göndere Eger 007a/01

ata Cet, dede, büyük baba: 007b/10, 020b/05, 024a/12, 004a/02, 020a/11

Kemender Şāh'dur Hele Kemender Şāh'ın kızı Zāmīr Bānū eyitdi Devletüm a. ne elem çekersin Çünkü 006b/09

āteş (f) Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık: 026b/07

şācup 'askeri İslām üzerine hamle iderler ol dā'ire ā. dīdār olup İslām 026a/05

āteş ol- Kızmak, hiddetlenmek, öfkelenmek: 011a/09, 013a/09, 015a/19, 018b/18, 026a/06, 026a/13, 026a/14, 004a/17, 003b/09, 026a/04

yeriñe katl idem didi Melik Kāsım bir a. olup Ey belīd sen de mi ölmek istersiñ 003a/03,

āteş-tāb ateş gibi hararetili

söküp elindeki tīg ā.-tāb ile irişüp 'alem 'alemdārı dört yara eyledi 'asker de 007a/20

atıl- Bir şeye doğru birden gitmek, birden bir davranışta bulunmak: 014b/13, 015b/04, 015b/06, 018a/02, 022a/07, 023b/11, 023b/13, 024a/12, 024a/18, 023b/17

yine saña havāle itmekdür didükde Ebrahā yine ateş olup a. Ebrahā eyitdi Ya Bedī' seni 015a/19

a'vān (a) Yardımcılar, arka çıkanlar:

iki süvar belürdi Yanlarınca kırk kadar ādam var A. ammā ekseri zaḥmdār meger Kāhir ile Kāhhār 010a/10

āvāre (f) Boş gezen, işsiz güçsüz başıboş: 002a/11, 017b/21

āvāre ol-Uzak kalmak, uzaklaşmak: 002a/03

Şāh'dan nāme gelmiş idi kim Birāder başuma şöyle bir hāl geldi Tāç u tahtumdan ā. oldum ne var 002a/03

āvāz (a) Ses, sedâ: 019a/13, 021a/08, 021b/11, 023a/21, 024b/09, 015a/03, 022b/09, 024a/19, 012a/21, 021a/08, 024a/11, 024a/21

dikdirüp ba'da bülend ā. ile na'ra urup eyitdi Her kim beni bilürse bilsün bilmeyen āgāh 007a/05

‘avrat (a) Kadın:

yazupkızın ‘. istedi Kemender Şāh Likā’nuñ nāmesinden murādın bilüp kākıyup
006a/20

avuç Elin iç kısmı:

havāle eyledi ammā Bedī’üñ pençeleri açık idi ammā gürz a. kûvetle indükde
dilāver 012a/15

ay Yılın on ikide biri:

gelüp ‘aynīyle esbābın Ebrahā çıkarup virdi Andan Ebrahā bir a. miqdārı bu
kal’ada ‘ıyşunūş 010a/01

ayak Vücûdun, bacadan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı: 012b/13, 013a/02, 002a/09, 002b/02, 006a/07, 012a/21, 012b/05, 014a/16, 014a/17, 014b/13, 015a/16, 018b/19, 021a/20, 022b/14, 024a/03, 003b/03, 015b/08, 004a/11, 004a/13, 009a/17

olup ‘askerin cem’ idüp ol maḥal idi kim Dīv-dest-i ‘Ayyār, a. üzere turup du ‘ā
idüp: 002a/08,

ayağına düş-: Çok yalvarmak, hürmetle önüne gelmek: 005a/08, 009b/17, 010b/04, 014a/18, 014b/17, 015b/16, 018a/08, 014b/14

ayağa tur-: Vücudu dik hale getirmek: 027b/17, 020a/10

ayır- Birbirinden uzaklaştırmak. 004a/14, 004a/10

eyledi Ebrahā ol kadar zūr itdi kim Bedī’iyirinden üç parmak a. ammā Bedī
lenger 015b/10, 010a/15

āyın (f) Dînî merâsim, bir mezhebin veya bir tarîkatın kendine has ibâdet merâsimi:

kemer tutuşup Kahrûn Semenber’e gâlip olup ā. üzere ol dem nikāhidüp kırk
gün 008b/18

‘aynī (f) Birbirinin eşi, ayırt edilemeyecek kadar benzeri, tıpkısı:

gelüp ‘. esbābın Ebrahā çıkarup virdi Andan Ebrahā bir ay miqdārı bu kal’ada
‘ıyşunūş 010a/01

ayrıl- Uzaklaşmak, ayrı düşmek: 020a/11

Çün bâzîrgānlar birgün bir kenāra gelüp yanaşdılar Baḥtgān bunlardan a. bir
bārgîr alup 018a/13

ayru Ayır:

ayru ol- Birlikte bulunmamak, aynı yerde olmamak:

bugün hamle evvel sen iderseñ senüñle a. olalum didi Serveri 'âlem Ya Ebrahâ eger yüz yıl 011b/18

'ayş (a) 1. Yaşama, yaşayış:

Andan bisâtı ' . düşünüp bâdeyi gülfâm dūra başlayup kelleler kerem hâtırlar nerm 022b/11

2. Hayâtın zevkini çıkarma, yiyip içme, zevk u safâ: 027a/02, 016a/17, 020b/16

'ayş- u-nüş: Yeme içme, içki içme: 010a/01

gelüp 'aynıyle esbâbın Ebrahâ çıkarup virdi Andan Ebrahâ bir ay miqdârı bu kal'ada '.-unüş 010a/01

'ayyâr (a) Hilekâr, hileci: 002b/09, 023a/05, 023a/11, 023a/18, 023b/01, 028a/22, 001b/11, 002a/02, 002a/08, 002a/18, 002b/01, 002b/06, 003b/05, 003b/11, 004b/08, 005a/02, 005a/05, 005a/07, 005a/08, 005a/10, 005a/11, 005a/14, 005a/15, 005a/17, 005a/19, 005a/20, 010b/17, 012b/03, 013a/13, 014b/16, 018b/06, 018b/07, 019a/01, 019b/14, 021b/21, 022a/18, 022b/02, 022b/16, 023a/03, 023a/04, 023a/06, 023b/07, 023b/15, 024a/05, 025a/16, 025a/20, 025b/01, 025b/07, 026b/02, 027b/02, 028a/01, 028a/06, 028b/07, 001b/17, 013a/03, 028b/08, 028b/07, 013a/16, 021b/18, 023a/17, 025b/11, 023a/13, 023b/21, 002a/21, 005a/07, 022b/20, 001b/16, 003b/05, 021b/18, 005a/13, 004b/07, 018a/21, 021a/15, 021a/16, 022b/12, 005a/04, 019b/07, 022b/12, 022b/14, 002a/21, 002a/19, 005a/11

Niye diyü afitâbperestdür bir haramzâde '.-ı vardır Dīvdesti 'Ayyâr dirler 001b/11

'ayyârân (a) Dolandırıcılar, hilekârlar: 025a/11

icâzet almış idi hemân ' . sekr düşüp ol 'acâyip atı getürdiler Bunuñ 023a/14

az Güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı:

olmaz üçüncide hamle idüp yukarı gösterüp aşağıdan şālup a. kaldı kim servere 003a/10

âzād (f) Özgür bırakma:

âzād it- Serbest bırakmak: 016b/20

imdi Müselmân ol seni â. ideyim didi Divi Dest cān ile Müselmân oldu Melik 005a/09

a‘zam (a) Daha büyük, en büyük: 026a/17

hemān Ḥamza ol dem İsmi A. okuyup ol cānı üfürdi Ateş zā‘il oldu 026a/14

azğış-Kızıışmak

biñ cānlı ‘aşkına ‘aşk idüp ammā Bānū bunlardan almaz hele söyleşden a. cenke başladılar 007a/09

‘azīm (a) 1. Büyük: 022b/20, 028a/07, 019a/21

Ve süvar-ı ‘a. idi. Hürmüz’den haberdār olup cümle vüzerāsın Hürmüz’e istikbāl gönderdi: 017a/10

2. Çok fazla: 006a/16, 006b/17, 017a/20

taşra çıkup birbirlerune ‘. taḥsīn eylediler Andan bu iki dilāverler ḥaṣmāne 003b/13

‘azm (a) Kast, niyet: 002b/20, 017a/07, 021a/16, 018b/01, 001b/06

Ḥamzai sāhibkıranı ‘ālem yigirmi dört kereyüz biñ ‘askeri ile gemiye binüp ‘.- i Mecteri zemīn 001b/03

‘azm-i meydān Meydana yönelmek: 003a/15, 019a/12

-B-

bā- (f) “ile” anlamında ön ek.

Ḥamzai B. Şafānuñ Elli Dördünci cildi 001b/01

baba Bir çocuğun dünyâya gelmesine sebep olan erkek, çocuk sâhibi adam: 022a/15, 009a/09

iderdi ol nerre’i bisledi Ana ve b. anı bilürdi Yüz arış kadd çekerdi bir gün rub ‘i meskūn 008b/07

bacak İnsanın kalça ile taban arasındaki organı:

Merd olasun çıkarayum didükde Elüne bir ḫanca alup la‘īni b. ilişdirüp taşra 018a/07

ba‘de (a) **Sonra**: 016a/07, 002b/11, 002b/16, 004b/04, 005a/01, 010b/05, 014b/18, 017a/03, 017a/11, 017b/10, 018a/12, 018a/20, 021b/09, 022b/05

dikdirüp b. bülend āvāz ile na'ra urup eyitdi Her kim beni bilürse bilsün bilmeyen āgāh 007a/05

bāde (f) Alkollü içki: 022b/11

bāde-i gül-fām: Gül renkli şarap: 020b/17, 016a/16, 016a/17, 022b/11

destilerine b. gül fam alup ayak üzere devr itdiler kelleler kerīm ve hātırlar nerm olduḡda Melik Ḳāsım 006a/07

bağışla- Bir şeyi yarar gözetmeden karşılıksız olarak vermek, hibe etmek:

cümle mālī getirüp Ḥamza 'ya 'arz itdi Server ḳabūl itmeyüp cümle Ḥāris'e b. Ḥalīfei 027b/04

bağla- 1. İp, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere tutturmak, birleştirmek: 013b/01, 025b/02, 011a/11, 019b/20, 027b/12, 011a/10, 019b/07, 025b/12

2. Sıra olmak: 011b/15, 019a/04, 019a/05,

İki cānibden süvar olup alāylar b. Bānū daḡı bir İspir Siyāh'a binüp 'alemi dīn'de ḳarār eyledi 008a/01

bahādır (f) Usta savaşçı, cengāver, yiğit, kahraman, cesur: 021b/10, 004a/03, 008a/05

üç ḡamle eyledi Melik Ḳāsım men' idüp gördi Ziyāde b. dilaverdür Yine bir uğurdan 003a/05

bahāne (f) Asılsız özür, sahte sebep: , 005a/15

Şāh baña on biñ altun virecek oldu ben de geldüm ki seni şikār eyleyem Bihamdüli'llah ol b. 005a/12

baḡş (f) Değerli bir şeyi karşılık beklemeden bağışlama, hibe:

baḡş eyle- Hibe etmek: 004b/04

ḡīn ve ḡargāh ve bārgāhlarıñ zabṭ idüp mā'adāsın 'askere b. eyledi Ba'de server kāl'ayı 004b/04

baḡşış (f) Bir hizmet karşılığında bir kimseye fazladan verilen para.

var mı yok mı dirken Mehlehil Cāzū serheng şeklinde elinde bir topuz İşte saña b. 025b/03

baḡt (f) Nasip, kismet:

üzerinebir raḡtu b. urmuşlar ki gözler görmüş degil bir fenā ḳaftān bir ḡaşırdan ḡuşa 023a/15

ba'id (a) Uzak, irak.

Dilāver ne 'aceb ihmāl idersin bu kadar 'asker ile bu cezirede durmak çok b.
003b/20

bā'is (a) Sebep olan şey, sebep:

didiler Biri eyitdi ne fesāda b. olup bunu böyle deñize bırakmışlar İmdi hemān gerü bunı 017b/05

bağ- 1. Dikkat etmek, bakışını o yöne çevirmek, görmek: 028b/21, 010a/06, 008a/16, 010b/08, 014a/17, 023b/01, 025b/04, 002a/01, 002b/18, 005b/08, 009b/08, 012b/19, 015a/08, 015b/18, 016b/15, 016b/17, 017b/03, 017b/04, 018b/15, 023a/01, 025a/11, 026a/13, 027a/21

kabūl idüp baña yār u karundaş olasıñ dimiş Sencāb dönüp dīvāneye eyitdi B.
dilāver 004b/18

2. Karşılıklı birbirine bakmak: 005b/11

3. Başında kullanıldığı cümleye göre uyarı, tembih, tehdit, tasdik vb. anlamlar ifāde eden dikkat çekme sözü: : 021a/06, 022b/15, 023a/05, 004b/12,

bākir Bu mādenden yapılmış kap kacak: 024a/12

gökde hırşīdi b. tāsā dönüp felek yūzi qarāñulık oldı Tekrār Bānū bir tenhā
007a/17

baña Ben zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi: 002a/16, 004b/09, 004b/18, 005a/12, 007a/01, 008b/17, 009a/21, 009b/09, 010a/21, 010b/09, 010b/11, 011a/03, 011a/04, 011a/17, 012b/07, 012b/08, 012b/09, 013a/14, 013b/09, 013b/17, 015a/09, 015a/15, 016b/19, 016b/21, 017b/08, 018a/03, 018b/13, 019a/17, 019a/18, 019a/20, 020a/10, 021b/02, 022b/21, 023b/14, 025a/03, 025b/21, 027b/17, 028b/17, 018b/12, 021b/12, 007b/13

İmdi b. irişüp imdād idesin diyü çok tazarru' eylemiş bu da kardeşinün böyle felāket 002a/05

bānū (f)Kadın, hanım: 006a/17, 006b/09, 006b/14, 006b/21, 007a/06, 007a/07, 007a/09, 007a/11, 007a/13, 007a/17, 007b/01, 007b/10, 007b/12, 007b/13, 007b/15, 007b/16, 007b/19, 007b/20, 008a/01, 008a/03, 008a/04, 008a/08, 008a/11, 008a/13, 008a/16, 008b/20, 009a/01, 009a/05, 009a/18, 010a/11, 013b/03, 013b/05, 014a/01, 014a/03, 014a/04, 014a/14, 014a/16, 014b/01, 014b/03, 014b/08, 014b/11, 016a/14, 006b/18, 008a/10, 014a/19, 014a/20, 008b/03, 009a/06, 014b/10, 008b/16, 006b/13, 006b/17, 007a/08, 007a/15, 007b/02, 008a/11, 008b/11, 010a/06, 014a/18, 008b/08, 006b/18, 007a/12, 008a/04, 008a/05, 008a/07, 008a/08, 008a/10, 008a/13, 017a/01, 006b/12, 007b/18, 008b/09, 008b/10, 010b/08, 011a/16, 013b/03, 007b/15,

niyet itmiş idi Qāhir Qahramān ve Qahhār Qahramān zahmdār B. elleründe olan mālî alup 006a/12

bārgāh (f) Yüksek huzur, padişah huzuru, otağ: 025a/06, 025a/14, 025a/16, 005a/03, 005a/06, 007b/01, 001b/19, 025a/08, 026b/19, 018a/13, 023a/07, 010b/18, 004b/04, 011b/08,

Şāh'a rahşın ve hizmetkār ve hayme ve b. virdiler Ba'de olyetmiş biñ esir olan 017a/03,

bārgir (f) Beygir kelimesinin eski metinlerde kullanılan asıl şekli:

bir çağırma ki vaşfa gelmez Hele ne hāl ise bir bārgir bulup Şāhıgedā'nuñ b. beñzer idi 023a/07

bārī (f) Hiç olmazsa: 022b/15, 014a/01,

bildükde Hāynābekār ol civān sen misin B. vücûdun 'ālemden kaldurayım diyüp 002b/15

barmak Parmak. İnsanın ve bâzı hayvanların el ve ayaklarının son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri:

kalmadı Bildüm ki dñüñ haqdur diyüp b. getürüp cân ile Müselmān oldu Server dağı 005b/18

bārū (f) Kale duvarı, hisar burnu, sur:

cāme idüp bir şehre irişdi Gördi kim kal'anun burç u b. asumāna ser çekmiş 001b/18

baş- 1. Ayağı, üzerine vücûdun veya bacağın ağırlığını verecek şekilde zemîne yâhut herhangi bir yere koymak: 008a/14, 012b/16, 018a/19, 020b/20

şalina geldi hemān rikāba ayak b. şāhin misāl atılup süvar oldu 014b/13

2. Üzerine yaslanıp içtenlikle kucaklamak: 020a/03

cihānuñ elün öpdi Emiri Arab dağı şād olup koşup b. iki gözlerin öpdi 020a/03

baş Kafa, başlangıç: 009a/08, 009b/17, 012b/16, 013a/16, 013b/03, 014b/06, 022b/06, 022b/07, 024a/03, 027a/15, 010b/17, 011a/06, 013b/08, 021b/03, 023b/16, 028b/12, 003b/02, 003b/10, 004a/20, 004a/21, 008b/11, 012a/10, 013a/08, 015a/06, 017b/07, 017b/09, 019a/09, 027a/15, 028a/04, 027b/19, 023b/12, 023b/12, 004a/21, 010b/08, 014a/18, 015b/17, 022a/19, 026b/14, 024b/16, 026a/01, 028b/14, 002a/03, 013b/15, 017a/12, 022a/10, 026b/03, 015b/15, 028b/05

b. at başına berāber oldu men' idince ecel terleri dökdi Toz içinde kaldukda 003b/10,

baş başa Başkaları olmadan birbirleriyle yalnız olarak, başkalarından ayrı, kendi aralarında berâber olarak: 027b/09

baş kaldır- Başını çıkarmak, asi olmak, karşı gelmek: 005b/04, 016a/13, 016a/18, 018b/14, 021b/17, 025a/10, 014b/04, 016b/17, 017b/18, 002b/07, 005b/15

baş ko- uğruna ölümü göze almak: 014b/17, 018b/12, 024b/19, 025b/20,

baş şal- Her söylenene, her yapılane evet demek, kafa sallamak: 011b/19, 003b/05,

başla- Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek, şürû etmek: 007b/16, 008a/09, 015b/12, 016a/03, 017b/18, 019a/21, 021a/19, 022b/03, 023b/19, 028b/06, 003b/14, 007a/09, 011b/19, 020b/17, 025a/15, 028b/03, 022b/11

Likā zuhūr idüp zerdhešt ile eṭrāfinca şalmağa b. meger ki ol zamānda bir şāh
006a/15,

bat- Bir şeyin içine sokulmak, aşağıya girmek, dalmak:

tozdan taşra çıkdı Ablāğ rahşın kan terlere b. baş şalup ‘Ayyār’a eyitdi Ey
‘Ayyār 003b/05

bâtl (a) Doğru ve sahih olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan:

ögritdi eyitdi Ey Bānū bu du ‘āyı okuduğda Zerdhešt’üñ sihri b. olup 007b/19

batmān eski bir ağırlık ölçüsü: 009a/10, 009a/11, 010b/06

meşhūr idi üç biñ beş yüz b. ‘amūd kullanur idi hemān el ‘amūd urup kötek
003b/01,

bāzar (f) Birçok satıcının bir arada bulunduğu alış veriş yeri:

viridi Tolaşup p. geldi gördi ol pīraşçı dükkânında ta ‘ām pişirüp 028a/21

bāzırgān (f) Tüccar, tâcir: 017b/04, 017b/08, 017b/10, 018a/13, 018a/03

yağmā oldıysa gelsün alsun diyüp haber virdükde ve b. ve tüccārdan ve sâ’ir
009b/21

bāzū (f) Kolun omuzla dirsek arasındaki kısmı, pazı: 015a/21, 020b/14

Behey nābekār çünkim saña naşihat kār itmez al benden bu yādigārı diyüp var
kuvvetin b. 012b/15

be Sesleniş, ünlem:

B. hey nābekār çünkim saña naşihat kār itmez al benden bu yādigārı diyüp var kuvvetin bāzūya 012b/15

bed (f) Kötü, çirkin

kendilerininüñdür B.-zebānlık idüp ben mülāyemet itdükçe anlar yüklerin yukarı koyup ħabl 003a/18

bedr (a) Dolunay: 022a/03

Server-i b. inşāf oldu Şimden gerü beni gulāmuñ bil diyüp serverüñ ayağına düşdi 015b/16

beg Türk devletlerinde asılzâdelere, ileri gelen devlet adamlarına verilen unvan: 011a/01, 019b/14, 028a/16, 002b/02, 006a/01, 013a/03, 016b/21, 004b/20

Kāvur sen misin İmdi bizüm Kaķınç B. saña selām eyitdi Dedükde Sencāb daķı ‘aleyk 004b/13

begen- İyi ve güzel bulmak, takdir etmek: 023b/03, 001b/10

gelecek idi sekiz yerde böyle eyledi Emiri ‘Arab zīyāde b. Kırķ elli gün 020a/21

bekle- Gözler vaziyette olmak, durup kollamak, intizar etmek:

Rāvī eydür bunların vilāyetine yakın bir serĥad var idi ol serĥadı iki ĥarāmī b. 009a/12

bel Sırtın altına rastlayan bölge: 027b/11

bindiği rahşuñ b. kırılıp Sencāb rahşıyla zemīne düşdi ammā cüst yirinden kalkup 004a/09

belā (a) Büyük sıkıntıya ve zarara sebep olan olay, âfet, musîbet, felâket: 010b/12, 028b/12, 027b/07,

başına b. getirür didi Baĥtgān eyitdi Nārunūr ĥaķiķün kendi Liķā’nuñ şaķalı dirdi 028a/04

belī (a)Evet, hay hay, peki: 019b/10, 019b/16, 015a/15, 015a/17

alup yanında olanlara eyitdi bu gelen dilāver dīvāneye benzer Anlar daķı B. sulţanum didiler 004b/14

belīd (a) Aklı ve anlayışı kıt, bön, akılsız, ahmak: 003a/03

ben neyledüm didi Ėazele eyitdi Ey b. ben de sencileyin bir ‘ayyārum Gör ki ‘ayyārılık nice 002a/21

belki Olabilir, olabilir ki, bir ihtimâle göre, muhtemelen:003b/21, 022a/15, 025a/06, 027b/18

İmdi tırma cümlesin kılıçdan geçürüp bu kadar 'askerin malü ganâyimi senüñ içündür B. Likā'ya da 002a/14

belür- Meydana çıkmak, görünmek, zuhur etmek: 017b/13

iki süvar b. Yanlarınca kırkkadar âdam var A 'vân ammā ekseri zahmdâr meger Kâhir ile Kahhâr 010a/10, 005a/02, 020b/14

ben Tekil birinci şahsı gösterir: 002a/04, 002a/21, 002b/08, 002b/20, 003a/18, 003a/19, 003a/20, 003b/06, 004a/04, 004a/06, 004b/17, 004b/20, 005a/12, 007b/06, 007b/11, 008b/21, 009a/20, 010a/07, 010a/21, 010b/12, 010b/13, 011a/02, 011a/15, 011a/21, 011b/21, 012a/02, 012a/04, 013a/13, 013b/03, 013b/09, 014b/20, 015a/15, 016b/02, 017b/07, 018b/10, 019a/16, 019b/18, 020b/07, 023a/05, 023a/11, 023b/08, 023b/09, 024b/16, 025a/06, 025a/12, 026a/02, 028a/20, 005b/17, 010a/16, 011b/12, 002a/20, 006b/10, 012b/15, 013a/15, 028b/02001b/10, 002b/20, 004b/10, 005a/14, 005b/09, 006b/10, 006b/19, 007a/05, 008b/20, 014a/03, 015b/16, 016b/04, 016b/05, 016b/06, 016b/12, 016b/18, 016b/20, 018a/11, 027b/21, 002b/03, 003a/19, 004a/04, 005b/05, 007a/06, 008a/17, 008a/18, 008b/14, 010b/20, 011a/05, 011b/03, 011b/05, 012b/02, 015a/12, 015a/15, 015b/21, 016a/11, 016a/12, 016a/14, 016b/04, 016b/12, 017a/18, 017b/09, 019b/17, 020a/04, 022a/09, 022b/02, 022b/15, 023a/05, 023a/13, 023b/03, 025a/05, 003a/11, 019a/11, 011a/13

ṭāpmaz b. Gencāb'uñ büyük birāderi olam da beni begenmeye de anı dāmād ider 001b/10

benām(f) Namlı, ünlü, meşhur:: 008a/06, 025a/19

men ' idüp bir tīg urup iki pāre eyledi Birbiri ardınca on yedi b.-nām pehlivān helāk

bend (f) Bağ, yular, düğüm: 007a/18, 016b/13, 024b/14, 026a/16, 025b/04, 005b/09, 002b/06, 016b/14, 26b/13, 005b/11, 010a/20, 005a/16, 010b/20, 010b/06, 012a/06,

şıdqla imāna gelmişdür dönüp eyitdi Ey 'Ayyār gel beni b. ile Sencāb'a ilet hem on biñ 005a/14

bende çek- Bağlamak: 005a/01, 005a/19, 013b/18, 019b/07, 025b/05, 025b/09, 005a/01, 005a/19

bend it- Bağlamak: 023a/17

benī (a) Oğullar:

benī Âdem Âdemoğulları, insanlar:

şāyed öldüre diyü Zīrā ol kızın b. ādemden dīve müşābeheti ziyāde idi Çünkim Kürşāseb bu dünyādan gitdi 008b/04

beñze- Başka bir şeyle ortak nitelikleri bulunmak, başka bir şeyi andırmak: 011b/13, 012a/11, 004b/14, 020a/09, 012a/04

bir çağırma ki vaşfa gelmez Hele ne hāl ise bir bārgīr bulup Şāhıgedā’nuñ bārgīrüne b. idi 023a/07

ber (f) Türkçe’deki “-de” ekiyle “üzeri, üzere, üzerine, üzerinde” vb.nin karşılığıdır. 006b/04, 014b/11,

altını al ve hem ol bahāne ile Qal’ayı fethideyim dedi ‘Ayyār dahı B.-çeşm diyüp 005a/15

berāber (f) Birlikte: 003b/02, 003b/10, 004a/07, 004a/08, 007a/08, 007a/13, 009a/10, 010b/16, 011b/01, 026b/08

Ba’de kendileri süvar olup gitdiler bir gün gelüp b. kondılar tekrār nāmeleşüp 002b/11,

berbād (f) Mahvolmuş, kötü, pis:

memāliki cümle B.bād oldu Emrūñ nedür didiler Böyle nāme yazup gönderdiler İşte Bunlar da 017a/19

beri İki uzaklıktan daha yakın olanı, yakın, daha yakın yer: 004b/05, 004b/08, 006a/02, 007a/15, 007b/12, 011b/10, 011b/16

gelsün b. didiler Ebrahā eyitdi Eger hüneriñüz var ise gösterüñ didikde hemān Menküb tigin 009b/12

berķ (a) Şimşek: 027a/11

‘askerle varmak olmaz Yalñız ister diyüp b.-i pülādı dil derbend cenkin artdı emīri ‘Arab 027a/11

bertaraf (f) Bir yana, şöyle dursun

bertaraf it: Bir yana itip saf dışı bırakmak, ortadan kaldırmak:

B.-taraf iderüm ammā sen iyülük bilmezsün didi Bedī’eyitdi Ya Ebrahā 012a/01

berü 1. İki uzaklıktan daha yakın olanı, yakın, daha yakın yer: , 015b/21, 016a/05, 017a/07

ammā B. Bānū ‘Aceb bugün Ebrahāelinden ne kelleler gālñāñ olsa gerek İmdi eyüsi 014a/14

2. Ayrılma hâinden sonra geldiğinde “belli bir yerden ve zamandan bu yana” anlamı verir, bir işin başlangıç yerini ve zamânını gösterir: 013b/08

Sen de cihānda ‘Ayyār geçünürsin şarku ğarbda bu nice yıldan b. Sāhibkırān olan kimesnenüñ 002b/01

bes (f) Yeter, yetişir, elverir, kâfi:

Ĥudavendi ‘āleme ‘ibādet eylemek murādumdur didi Bānū da b.-hoşem diyüp bir ĥücreye Serveri 014a/04

besle- Yedirip içirmek, karnını doyurmak: 009a/06

iderdi ol nerre’i b. Ana ve baba anı bilürdi Yüz arış kadd çekerdi bir gün rub ‘i meskūn 008b/07

best (f) Bağlama, kapama; düğümleme

üzerine varup ġarbu tīgūñla Kemender Şāh’uñ kızın elinden alup ve kendini desti gerdān b. 006b/03

beş Dörtten sonra, altıdan önce gelen sayının adı: 003b/01, 004a/03, 004a/18, 004b/21, 006a/10, 006a/17, 006b/04, 006b/07, 007a/19, 009a/07, 009b/01, 009b/15, 011b/03, 015a/05, 017a/13, 017a/18, 018b/05, 020a/13, 021a/14

B. kere yüzbiñ siyāha kādirdür ammā hiç Gencāb anı sevmez Zīrā Sencāb Liķā’ya 001b/09

beşāret (a) Müjde, iyi haber:

b. urdılar Andan server emr eyledi Ĥiṣār kapuların küṣād itdiler bu taraḡdañ 014b/19

beşinci Beş sayısının sıra sıfatı, sırada yeri dördüncüden sonra, altıncıdan önce olan. 028b/21

ve nuṣret size yüz tatar b. gün Ĥamza ve sa’ir dilāverler cümle kayd bend ile öñüñüze gelüp 024b/14

bevvāb (a) Kapıcı: , 028a/12, 028a/14

taşra oldı B. diledi kim tuta... ‘Ömer dāl ħançer olup kimin helāk ve kimin zaḡmdār 022a/11

beyān (a) Açıklama, anlatma, söyleme: , 007a/03, 019a/02, 020b/03

beyān it- Bildirilmek, açıklanmak: 001b/02

Rāviyānı aḥbār ve nākilānı rūzgār ve muḥaddisānı āsār bu üslūb üzere naql ve b. iderler ki 001b/02

bırak- Tutmaktan vazgeçip tutmaz olmak, yapılacak bir fiili durdurmak: 027a/19, 027a/20, 027a/13, 002b/05, 018a/06, 026b/07, 017b/05, 005b/01

dört pāre eyledi Küfār ol ḥālī görüp münhezim olup ḥayme ve ḥargāhların b. 026b/15

bi (a) İle:

Şāh baña on biñ altun virecek oldu ben de geldüm ki seni şikār eyleyem B.-hamdüli'llah ol bahāne 005a/12

bī (f) “-siz, -mez” olumsuzluk eklerinin anlamını karşılayan ön ek

bīdār (f) Uyanık:

bīdār ol- Uyanık durumda bulunmak, uyanık olmak:

saña kār eylemez didi Bānū ḥābdan b. olarak şād olup şükür eyledi Gördi ol perinüñ 007b/20

bī- ḥesāb: Hesapsız: 002a/10

bī- hūş: Şaşkın, sersem: 017b/04, 022a/18

bī- iḥtiyār: Kendi istemeksizin, irādesini katmaksızın: 014b/14, 026b/16

bī- kıyās: Ölçüsüz, kıyassız: 017b/13

bī- kusūr: Eksiksiz, kusursuz, tam, mükemmel: 005b/01

bī- nihāye: Nihayetsiz: 007b/01

bī-pervā: Pervasız: 012b/14

bī- şumār: Sayısız: 001b/06

bil- 1. Bir şey hakkında bilgisi, mālûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak: 015b/16, 016a/12, 009a/06, 026a/01, 005b/18, 020a/01, 012b/05, 010b/13, 018b/17, 021b/20, 006b/06, 006b/11, 007b/17, 008b/07, 017a/08, 020a/11, 021b/21, 023b/04, 022a/05, 016b/20, 011a/07, 011a/05, 023b/03, 023b/04, 017b/15, 015b/02

bir ḥāl olursañ öyle b. ki bu diyār elden gider didükde Sencāb gayretle tozdan 003b/12

2. Anlamak: 003a/14, 004b/06, 005a/04, 005a/13, 008a/08, 017b/17, 020b/19, 024a/02, 020a/01, 012a/01, 006a/20, 008a/17, 017b/17, 018b/03, 021a/18

3.Tanımak: 007a/05, 028b/08

bildür- 1. Açıklamak, anlatmak: 025a/14, 007b/05

b. Hāynābekār ol civān sen misin Bāri vücūdun ‘ālemden kaldurayım diyüp 002b/15

2.Haber vermek: 025b/10, 021a/18, , 026b/03, 025a/05, 021b/01

ve Hürmüz tāclarını oñarmağa başladılar Andan ‘Ömer’i Mehlehil Cāzū’ya b. Şöyle 025a/15

3.Tanıtmak: 007a/05,

b. Hürmüz ziyāde şād oldu Andan Hürmüz kahramāna Bahtek’i vaşf eyledi İşte Bahtgān 018a/16

bile Çekimli fiilden sonra gelerek anlamı kuvvetlendirir; hatta, hem de, üstelik: , 013a/02, 018a/01, 018a/11, 019a/11, 020a/13, 021a/07, 021a/14, 021a/16, 023b/20, 024b/19, 026b/04, 027b/02, 028b/03

her dem bir da ‘iyi ve Cüneydi Hicāziyi b. alup sā’ir ‘askeri gemilerün yanına kodı 002b/10

bilek Elle kolun birleştiği yer: 005a/07, 023b/17

Ey dilāver benüm b. giysuyı Adem alehi’s selam vardır Yohsa sāhir degilüz sāhirlere düşmānız 011b/05

biñ Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin birden önce gelen sayının adı: 002a/12, 002b/09, 003b/01, 004a/18, 004b/07, 005a/12, 005a/14, 005b/01, 006a/09, 006a/10, 006a/19, 006b/04, 006b/07, 006b/12, 006b/14, 007a/09, 007a/19, 007b/07, 007b/08, 007b/11, 009a/10, 010a/07, 010b/06, 014a/12, 015b/18, 015b/19, 016a/20, 016b/08, 016b/09, 017a/03, 017b/14, 018b/01, 018b/02, 018b/04, 019b/12, 021a/07, 021a/08, 021a/09, 021a/11, 021a/14, 021b/11, 021b/15, 023b/04, 024a/08, 024a/09, 026b/01, 027a/08, 027a/12, 027a/18, 027b/11, 027b/12, 027b/20, 028b/08, 028b/10, 006a/06, 001b/09, 001b/03

Hamzai sāhibkıranı ‘ālem yigirmi dört kereyüz b. ‘askeri ile gemiye binüp ‘azmi Mecteri zemīn 001b/03,

bin (a)İbn kelimesinin kısaltılmış şekli olup Arap dili kuralına göre yapılan isimlerde, bir kimsenin kimin oğlu olduğunu göstermek üzere, soyadı yerine geçen baba adıyla oğul adı arasına getirilir: 016a/08, 016b/15, 018a/20, 020b/13

N’ola server diyüp cevāb eyledi Fazl b. Kiyāhver dilāverānı İslāmuñ cümlesinüñ 014a/21

bin- Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak: 023b/03, 023b/11, 012b/16, 014b/11, 001b/03, 008a/01, 019a/06

*b. rahşuñ beli kırılup Sencāb rahşıyla zemīne düşdi ammā cüst yirinden kalkup
004a/09*

bir Sayıların ilkinin adı:001b/06, 001b/11, 001b/12, 001b/14, 001b/17, 001b/18, 001b/20, 002a/03, 002a/04, 002a/15, 002a/18, 002a/19, 002a/21, 002b/10, 002b/11, 002b/17, 002b/20, 003a/03, 003a/05, 003a/08, 003a/11, 003a/13, 003a/16, 003b/06, 003b/08, 003b/12, 004a/02, 004a/08, 004a/15, 004a/17, 004a/19, 004a/20, 004b/01, 005a/04, 005a/16, 005a/18, 005b/02, 005b/10, 005b/13, 006a/09, 006a/15, 006a/17, 006b/01, 006b/07, 006b/08, 006b/11, 006b/15, 006b/18, 007a/11, 007a/13, 007a/15, 007a/16, 007a/17, 007a/21, 007b/18, 008a/01, 008a/02, 008a/04, 008a/05, 008a/06, 008a/09, 008a/12, 008a/13, 008a/14, 008a/19, 008a/21, 008b/01, 008b/03, 008b/05, 008b/06, 008b/07, 008b/12, 008b/15, 008b/17, 008b/20, 009a/01, 009a/03, 009a/04, 009a/06, 009a/08, 009a/09, 009a/12, 009a/13, 009b/02, 009b/03, 009b/13, 009b/14, 009b/16, 010a/01, 010a/02, 010a/03, 010a/14, 010b/03, 010b/15, 011a/01, 011a/15, 011a/18, 011b/07, 011b/15, 011b/21, 012a/07, 012a/17, 012a/21, 012b/04, 012b/05, 012b/06, 012b/08, 012b/09, 012b/20, 013a/01, 013a/07, 013a/09, 013a/10, 013a/13, 013a/15, 013b/10, 013b/20, 014a/03, 014a/04, 014b/02, 014b/06, 015a/02, 015a/06, 015a/09, 015a/10, 015a/11, 015a/16, 015b/03, 015b/12, 015b/13, 015b/14, 015b/19, 016a/03, 016a/04, 016a/10, 016a/11, 016b/01, 016b/02, 016b/05, 016b/06, 016b/07, 016b/14, 016b/16, 017a/16, 017a/17, 017b/03, 017b/04, 017b/10, 017b/14, 017b/17, 017b/19, 017b/21, 018a/01, 018a/02, 018a/07, 018a/09, 018a/10, 018a/13, 018b/04, 018b/06, 018b/09, 018b/17, 018b/19, 018b/21, 019a/08, 019a/17, 019b/01, 019b/03, 019b/19, 020b/01, 020b/02, 020b/03, 020b/04, 020b/06, 020b/08, 020b/11, 020b/12, 021a/01, 021a/04, 021a/13, 021b/03, 021b/13, 022a/06, 022a/08, 022a/09, 022a/17, 022a/18, 022b/05, 022b/07, 022b/13, 022b/18, 023a/06, 023a/07, 023a/08, 023a/15, 023a/16, 023b/01, 023b/04, 023b/05, 023b/08, 023b/12, 023b/15, 023b/17, 023b/18, 024a/05, 024a/14, 024a/16, 024a/17, 024a/21, 024b/05, 024b/09, 025a/04, 025a/16, 025a/18, 025b/02, 025b/03, 025b/05, 025b/06, 026a/11, 026a/17, 026a/18, 026a/19, 026b/06, 026b/07, 026b/08, 026b/09, 026b/10, 026b/18, 027a/01, 027a/02, 027a/05, 027a/13, 027a/16, 027a/19, 027b/03, 027b/12, 027b/13, 027b/15, 028a/10, 028a/19, 028b/01, 028b/05, 028b/06, 028b/07, 028b/14, 028b/15, 009a/15, 018a/13, 018a/14, 018a/20, 021a/11, 027b/09, 028a/07, 028a/08, 008a/07, 008b/19, 020b/21, 014b/18, 023a/15

*eyleyüp gitmişler idi Deryāda furtına olup b. anda öldiler Her biri cezāreye
düşüp 001b/04*

birāder (f) Erkek kardeş: 001b/07, 001b/10, 002a/02, 014a/07, 019b/17, 002a/11, 002a/07

*Şāh'dan nāme gelmiş idi kim B. başuma şöyle bir hāl geldi Tāç u tahtumdan
āvare oldum ne var 002a/03*

biraz Bir parça, azıcık: 005a/05, 016b/07, 017a/01, 017b/06, 023b/21

*çekdigine ziyādeelem çeküp ammā b. istignā idüp yakını ma 'bud tabduğı Likā
niçün imdād 002a/06*

birazdan kısa bir süre sonra, az sonra:

B. hāba vardı Vak‘asında Hāzreti İbrāhim’i görüp eyitdi Oğlum bu nesne saña
014a/06

birbiri İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer: ,
008a/06, 023a/20, 008b/19, 023a/20, 003a/20, 004a/12, 009b/08, 019b/02, 024a/10,
007a/16, 013a/06, 005b/11, 024a/13, 004a/13, 003b/13, 011b/14, 019a/05, 006b/16

hemān dal tīg urup b. ardınca o da tīg urdı Server men‘ eyledi Ba‘de dīne
002b/16, 006a/13

birer Bir sayısının, her birine bir veya her defasında bir tâne anlamına gelen üleştirme
şekli:

b. ikişer şabāhdan bunları götürüp çadırunda habs eyledi Ancağ‘askeri
İslām‘dan 025b/16

biri Bir kimse, herhangi bir şahıs: 009a/10, 014b/02, 017b/05, 021b/10, 021b/11,
024b/06, 026b/13, 027a/07, 009a/14, 010a/13, 010a/14, 012b/02, 020a/01, 024b/20,
024b/21, 010a/14, 024b/04

eyleyüp gitmişler idi Deryāda furtına olup bir anda öldiler Her b. cezīreye
düşüp 001b/04,

birkaç Ne kadar olduğu kesin bilinmeyen az sayıda: 020b/04, 022a/03, 027a/08,
013a/07, 018a/17, 019b/11

şenlikler eylediler bir gün yine pederine vedā‘ idüp Kahrūn ile Haremi Abāda
geldiler Arası b. 009a/04

birle- 1. (Allah için) Birliğini kabul etmek, şirk koşmamak:

Allah‘ı b. İslāmı‘ı kabūl idesün Yoğ derseñ baña şāfī cevāb viresin 018b/13

bisāt (a) Halı, kilim, keçe, minder gibi yere yayılan şey, yaygı: 006a/06

Andan b.-ı ‘ayş düşünüp bādeyi gülfām dūra başlayup kelleler kerem hātırlar
nerm 022b/11

biz Çoğul birinci şahsı gösterir: 009b/11, 011a/02, 011a/07, 011a/14, 024b/12,
025a/20, 001b/17, 005b/09, 007b/15, 013a/09, 013b/11, 014a/19, 018b/18, 019b/09,
020b/14, 022a/01, 024b/11, 026a/12, 028a/22, 006a/09, 014b/07, 023a/02, 025b/01,
017b/20, 018b/16, 018b/17, 022a/01, 025a/05, 026a/09, 004a/02, 004b/13, 017b/11,
018b/16, 018b/18, 022b/20, 026b/08, 027b/08, 013a/05, 018a/11

Melik Kāsım gülüp İmdi gemileri kenāra sürün b. de dünyāda öyle bir dilāver
arayup 001b/14

boyun Vücûdun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı:

*mağrūrāne sözler söyledi Çün Ebrahā Bedī‘den ol cevābları işidüp; Ya Bedī‘
günāhuñ b. 012a/05*

boz- Bozguna uğratmak, yenmek, mağlup etmek: 013a/11, 026a/17

*virmezler ise easkerin b. ve tîgi darb ile alurım didi ol gice geçüp yarın cengi
025b/13*

bozul- Mahçup olmak, utanmak, küçük düşmek, canı sıkılmak: 021a/19

*didi Ebrahā bu cevablardan b. ve utandı Ahir eyitdi Ya Bedī‘ bu kıızı pederi
011a/19*

böl İki veya daha fazla parçaya ayırmak:

*iki b. Ammā yukarudan taş birağup Hāriş siperle çarpup gerçi zaħm yedi.
Zaħmuna 027a/20,*

böyle Bunun gibi olan, buna benzer: 002a/05, 002a/09, 003a/17, 003b/06, 006a/09, 007a/01, 007b/10, 008a/21, 009a/19, 009b/17, 012a/09, 012b/14, 013b/03, 013b/05, 013b/21, 014b/15, 015a/08, 015a/10, 015a/13, 017a/02, 017a/04, 017a/05, 017a/19, 017b/05, 019a/15, 020a/18, 020a/21, 021a/01, 022a/16, 023a/16, 023a/19, 023b/03, 023b/06, 024b/15, 025a/20, 027b/05, 004a/02, 011b/06, 027a/10, 022a/01

*dinimüz gayrı ise anā bir kardeşlerüz Zāhir saña b. bir hāl gelse ben mu‘āvenet
itmez miyem 002a/04*

bre Ey, hey, be gibi sesleniş: , 017b/04, 022a/08, 024a/15

*Sencāb Şāh bakup b. bu nābekār kimdür Erdivān’ı helāk eyledi didükde Divi
Dest 002b/18*

bu En yakında olan kimse veya şeyi işâret yoluyla belirtir: 001b/06, 001b/07, 001b/13, 002a/05, 002a/14, 002a/16, 002b/01, 002b/02, 002b/18, 003a/11, 003a/14, 003b/12, 003b/13, 003b/15, 003b/18, 003b/20, 004a/07, 004a/16, 004b/01, 004b/14, 005a/01, 005a/13, 005a/16, 005a/17, 005a/20, 005b/09, 005b/16, 006a/01, 006b/05, 006b/07, 006b/08, 006b/13, 006b/17, 006b/19, 007a/13, 007a/21, 007b/01, 007b/04, 007b/05, 007b/16, 007b/19, 008a/03, 008a/14, 008a/21, 008b/04, 008b/05, 008b/21, 009b/08, 009b/10, 009b/19, 010a/01, 010a/03, 010a/04, 010a/06, 010a/07, 010a/11, 010a/12, 010a/16, 010b/07, 010b/15, 011a/09, 011a/10, 011a/15, 011a/19, 011b/12, 011b/13, 012a/09, 012a/10, 012a/14, 012a/17, 012b/07, 012b/15, 013a/04, 013a/08, 013a/10, 013b/02, 013b/06, 013b/07, 013b/10, 013b/12, 013b/14, 013b/16, 013b/20, 014a/03, 014a/06, 014b/03, 014b/05, 014b/08, 014b/10, 014b/11, 014b/15, 014b/17, 014b/19, 014b/21, 015a/08, 015a/15, 015b/17, 015b/19, 016a/06, 016a/08, 016a/16, 016a/21, 016b/06, 017a/06, 017a/09, 017a/13, 017a/15, 017a/20, 017b/01, 017b/06, 017b/13, 018a/03, 018a/08, 018a/18, 018b/01, 018b/15, 018b/18, 019a/10, 019a/16, 019a/17, 019a/19, 019a/20, 019b/08, 019b/12, 019b/14, 020a/02, 020a/10, 020a/20, 020b/04, 020b/16, 020b/18, 021a/04, 021a/06, 021a/10, 021b/06, 021b/07, 021b/17, 021b/20, 022a/03, 022a/17, 022b/02, 023a/05, 023a/17, 023a/20, 023b/01, 023b/02, 023b/03, 023b/06, 023b/14, 024a/07, 024b/05, 024b/10, 024b/13, 025a/05, 025a/12, 025b/10,

025b/14, 025b/17, 026a/06, 026a/12, 026a/15, 026b/03, 026b/09, 027a/10, 027b/06, 027b/14, 027b/16, 028a/06, 028a/15, 028b/04, 028b/06, 028b/18, 028b/19, 001b/13, 002b/19, 012b/02, 013b/19, 014a/15, 014b/20, 021a/05, 021a/07, 023a/01, 024b/11, 028b/13, 014b/17

Rāviyānı aḥbār ve nākilānı rūzgār ve muḥaddisānı āsār b. üslūb üzere nakl ve beyān iderler ki 001b/02,

bugün İçinde bulunulan gün: 011b/18, 012a/08, 014a/14, 014b/02, 014b/20, 023a/11, 023a/19

didükde Sencāb Naşıl māl didi Divdest eyitdi B. yaḥya vardum kim gördüm bīḥisāb 002a/10

bul- 1. Kaybedilen bir şeyi tekrar elde etmek: 020a/09, 020b/11, 024a/04, 010a/20

virüp ökçeleri yirin b. Ebrahā nāçār olup Bedī'üñ kemerin şalı virdi 015b/11

2. İstenilen şeye kavuşmak, nail olmak: 021b/04, 005b/07

3. Erişmek, ulaşmak, varmak: 009b/06, 011a/02, 013b/11, 018b/11, 021b/14

4. Eski sağlığına tekrar kavuşmak, iyi olmak, onmak: 015a/09, 013b/05

5. Ortaya çıkarmak: 028b/09

6. Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak: 024b/05, 021b/13, 023b/13, 007a/14, 023a/07, 023b/12, 024a/03

bulış-Belli bir yerde bir araya gelmek, birbirini bulmak: 006b/01, 019b/17, 003b/15, 005b/02, 009a/03, 019b/15

gelüp b. Ebrahā bunlara yir gösterüp nevāḥat eyledi Ba'de bunlara nazar şalıp 010b/05

bulut Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi:

kūvvettün bāzuḡa getirüp servere ḥavāle eyledi ol 'amūd ḡazā b. gibi inerken 015a/21

buña Bu zamirinin yönelme durumu: , 011b/09, 017b/04, 022a/03, 024b/06

didi Gencāb eyitdi ben de b. ḡani'im ammā dilāver bilür mi ki aña söz geçmez ben kızım saña alı virem 010b/13

bunca Bu kadar, bu derece, çok:

ben seni bir merd dilāver şanurdum ḡāşā ki sen merd olasun B. zamāndır bu diyārda tīg 011a/15

bunda Bu zamirinin bulunmadurumu: 005a/11, 010a/21, 017a/16, 017b/03, 018a/02, 018a/14, 022b/13, 022b/17, 022b/20, 028a/05, 028b/08, 028b/20

‘Ayyār’uñ gözine düşölüp bildi B. bir şikār için gelmişdür diyüp muqayyed olmadı Hele 005a/04, 011b/04

bunı Bu zamirinin belirtme durumu: 017b/05

arış kadd çekerdi kaçan kim bir dīve bir sille ursa başı mantār gibi tağılurdu Ken ‘ān b. 009a/08

bunlar Bu zamirinin çokluk biçimi: 006a/13, 008b/19, 010a/18, 010a/19, 010b/01, 011b/01, 011b/19, 013b/06, 014b/21, 016b/21, 017a/01, 017a/19, 017b/01, 018a/11, 018a/12, 018a/17, 018b/16, 020b/04, 020b/07, 020b/11, 021a/12, 021a/15, 021a/18, 022b/08, 023a/04, 023b/15, 026a/10, 026b/06, 026b/16, 027b/06, 028a/05, 028a/13, 009a/19, 010a/11, 010a/19, 010b/05, 013b/08, 014b/08, 021a/07, 021a/19, 022a/09, 022b/08, 025a/01, 017b/09, 007a/09, 008b/06, 018a/13, 020b/1, 001b/19, 010a/12, 010a/15, 010b/02, 016a/02, 017a/20, 020a/14, 021b/01, 022b/05, 022b/06, 025a/19, 025b/16, 026a/19, 028a/18, 009a/13, 010a/20, 005a/18, 011a/08, 011b/20, 015b/18, 019a/21, 020a/01, 021a/05, 025b/08, 019a/21

İşte B. birbirine hamle teklīf idüp Melik Kāsım eyitdi Ya Sencāb ben kimseye evvel 003a/20

bunuñ Bu zamirinin tamlayan durumu: 006a/18, 012a/13, 012b/14, 017a/15, 019b/18, 021a/13, 023a/14, 023b/02, 026a/08, 027a/13, 028a/14, 003a/09, 016b/02, 014b/10

itmez didi Vüzerāsı Serveri gayret yok mıdur ne kadarsa birāderüñdür didiler Āhir b. da gönli 002a/07,

bura Bu yer: 002a/12, 003b/03, 022b/17

didi Kāhramān eyitdi saña cā’ize yoğdur hemān b. yüzüñ şuyu ile git yoğsa sen 022a/04

burç (a) Kale duvarlarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe veya çok köşeli kale çıkıntısı:

cāme idüp bir şehre irişdi Gördi kim qal’anun b. u bārūları asumāna ser çekmiş 001b/18

burun Yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı: 007a/02, 013a/01, 024a/18, 015b/04, 006a/21,

alup Kandasın Kemender Şāh diyüp gitdi bu taraıdan Kemender Şāh elçinüñ b. kulağın 006b/05

būs (f) Öpme, öpücük: 026b/17, 026b/18

būs eyle- Öpmek:

başladı Çün re'is Emiri 'Arab'uñ yanına gelüp zemîn b. eyledi emîri 'Arab başun 017b/18

buyur- Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek: 010a/20, 011a/01, 013b/16, 016a/03, 016a/16, 016b/14, 018a/09, 018b/21, 016b/08, 010a/05

b. servere ziyāfet itdiler Envā'i dürlü ni'metler gelüp yiyüp sekri şerbetler içilüp 006a/05,

bülend (f) Yüksek, yüce, ulu:

bülend āvāz (f) Haykırma, yüksek ses: 015a/03, 019a/13

dikdirüp ba'da b. āvāz ile na'ra urup eyitdi Her kim beni bilürse bilsün bilmeyen āgāh 007a/05

bürrān (f) Keskin, kesici:

Gürz girān ile ve gāh nize ile ve gāh tīg b. ile hamle eyledüler Aralarında otuz altı hamle haçar 007a/10

bürü- Kaplamak, istîlâ etmek: 012a/19

penbe misāl atılup havānuñ yüzi bākır tāsā dönüp 'ālemi b. Ata oğlu 024a/12

bütün Eksiksiz, tam, yekpâre: 009a/03, 011b/08, 023a/06

b. ehli dīvān istikbāl idüp Kemender Şāh kızınuñ iki gözleründen öpüp āferin 007b/03,

büyük Ölçüce aynı cinsteki benzerlerinden daha yüksek, daha geniş, daha uzun veya iri olan: , 001b/10, 008b/10, 009a/09

Mellāhlara sü'āyleydükde mellāhlar du'ā idüp Server bu cezîrede Gencāb'uñ b. birāderi 001b/07

-C-

cāhil- (a) Okuyarak bilgisini ilerletmemiş, tahsil görmemiş, bilgisiz (kimse)

ziyāsından gözler hayralanur c. ise bir nesne var şanup tapu iderler Şimdi emîri Cihān 027b/13

cā'ize (a) Armağan, bahşış, hediye: 022a/02, 022a/04, 022a/09

eyle didiler 'Ömer eyitdi bize şimdi c. gerek kadimden böyledir Bizler aluruz didi 022a/01

cāme (f) Giysi, çamaşır:

c. idüp bir şehre irişdi Gördi kim ƙal'anun burç u bārūları asumāna ser çekmiş
001b/18, 005a/02, 010b/18

cāme-ḥāb Yatak:

c.-ḥābında biraz yatup ḥavf üzere idi 'Ayyār da biraz şabr idüp gördi kim
ortalık 005a/05

cān (f) İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde
dışı varlık, ruh: 005a/09, 005b/18, 012a/10, 017b/06, 006a/18, 013b/03, 006b/20

cān al- Öldürmek: 016a/01, 026b/09

cān at- Çok istemek: , 019b/15

cān başına şıçra- Çok korkmak: 017b/09,

cān havli Ölüm korkusundan doğan güçlü bir tepki: 004a/21

cānı çık- Ölmek: 017b/06

cān-sitān Can alan, can alıcı: 026b/07, 019b/05

cān-ı gönül Gönülün derinlikleri: 009b/18, 017b/06, 026a/14, 028a/11, 006a/19,

öñinde c.-ı gönülden Müselmān oldılar Ḥabishāneden Herūmı Dīvāne'yi daḥı
ƙurtarup 005b/21

cānib (a) Yan, taraf, yön: 020b/18, 027a/03, 027a/05, 004a/16, 008a/01, 010b/21,
011b/15, 015b/17, 019a/03, 005b/13, 008a/18, 008b/21, 010a/07, 019b/03, 021b/16,
023b/17, 023b/18, 027a/07, 005b/13, 008a/18, 008b/21, 010a/07, 019b/03, 021b/16,
023b/17, 023b/18, 027a/07, 018b/04, 028a/09, 017b/12, 026a/14, 028a/11

Ƙandasın mücter zemīn diyüp gitdiler Ezīn c. ol zemānuñ Bedī'üzamān'ı
ƙahrāmānlık üstüne 006a/11

cānlı Canı olan, yaşamakta olan, diri: 010a/07

biñ c. 'aşƙına 'aşƙ idüp ammā Bānū bunlardan almaz hele söyleşden azğışup
cenke başladılar 007a/09

cāsūs (a) Karşı tarafın gizli sırlarını öğrenmekle görevli kimse, hafiye: 025a/07,
027a/01, 018b/02, 007b/08

iki 'asker birbirleriyle muƙābil oldu Andan c. gönderüp ḥaber alup Ƙarāmerz'e
006b/16

cāzū (f) Büyücü, cadı: , 024b/19, 024b/21, 025a/01, 025a/02, 025a/05, 025a/16, 025b/03, 025b/11, 025b/14, 025b/18, 025b/19, 026a/06, 026a/10, 026a/16, 026a/17, 026b/07, 026b/10, 024b/21, 025b/09, 026b/10, 025a/15, 026a/02

ri 'āyet ideyim didi ol gice geçüp sihirden Mehlehle C. tokuz halīfesiyle 024b/18

cefā (a) Üzme, eziyet eme: 021a/07

cefā it- Üzmek, eziyet etmek: 028a/22

şatār 'Ömer'üñ yanına gelüp Gel imdi Ey 'Ayyārı cihān niçün bize c. idersin İmdi ehli 028a/22

cehd (a) Çalışma, çabalama, güç ve kuvvet sarfetme:

itdiler kim Görelüm seni dilāver c. ile düşmen 'askerin biri cānibe geçürme didiler ol da N'ola 027a/07

cehennem (a) Günahkârların öldükten sonra ahirette azap görecekları, cezalarını çekecekleri yer: 027b/17

kubbesi var sağ cānibinde cennet ve şol tarafında c. görüp öñinde ol kadar 'asker 028a/09

cehūd (a) Yahudi 018a/02, 022a/08, 022b/01, 025b/08, 027b/07

kahramānı 'Acem üstüne gitmişler Lākin gemimüzde bir c. var Anlar ile bile imiş Andan haber alasin didi 018a/01

cem (a) Toplama, toplanma, bir araya getirme: 17b/14, 018a/18

cem° it- : Bir araya getirmek, toplamak: 002a/08, 006b/02

cem° ol- : Toplanmak: 001b/05, 006a/10, , 011a/01, 020b/21, 024b/09, 027b/11, 028b/10

kimi Hamza yanına kimi Melik Hāver'üñ yanına c. oldılar Rāvī eydür İşte Sulṭānı Hāver 001b/050

cemāl (a) Güzellik: 006a/09

ve kayıklarından 'arż-ı c. ider nice kere yüz biñ adam cem° olur Beline varınca cevāhire gark 027b/11

cem'iyet (a) Topluluk, kalabalık

iderse bilür Zīrā bu c. gitdükçe çoğaldı Şoñra peşimān olur didi 021b/20

cenāh (a) Merkez durumunda olan bir şeyin iki yanında bulunan kısım veya gruplardan her biri: 019a/05

c. ārāste ve pirāste olup merkez meydāna gelüp birbirlerine karşı şaf bağlayup ol gün 019a/05

ceng (f) Silahlı çatışma, savaş, muharebe: 007b/01, 018b/21, 004b/02, 011b/19, 003b/07, 011a/20, 020a/17, 011b/20, 019b/01, 002b/12, 004a/04, 007a/03, 007a/16, 007b/16, 011b/16, 014b/12, 018a/15, 019a/10, 022b/17, 023a/06, 024a/14, 027a/12, 016b/08, 026b/16, 007a/09, 013a/06, 019a/21, 023a/04, 027b/16, 027a/11

ceng eyle- Savaşmak: 019a/16, , 019a/21, 023a/03, 003b/19, 007b/11, 008b/08,

ceng it- Savaşmak, dövüşmek: 007a/04, 011a/10, 019a/02, 025b/13, 015a/04, 019a/14, 004a/07, 014a/01,

ceng-i harbī mehter mûsikisinde ve özellikle hücum sırasında çalınan parçalarda çok kullanılan yürük bir usulü: 019a/13, 007a/04, 011a/10

ceng-i mağlûb yenik savaş: , 004a/16, 024a/10

olinca c. idüp dönüp kondılar Kışsa dirāz olmasun bu üslûb üzre yedi 003b/18

cennet (a) Öte dünyada; inanmış, bağlanmış ve doğru yolda giderek iyi işler yapmış olan kimseler için Allah tarafından vaadedilen yurt: , 028a/09

ayağa тұrup devletlü Şāhibkırān baña destūr vir varup Liķā’nuñ c. ve cehennemini 027b/17

cerh (a) Yara

Ebrahā ašlā mukīd olmayup hemān Menkūb’uñ yüzine bir sille öyle urdı kimMenkūb c. 009b/14

cerī (a) Yürekli, cesur, gözü pek:

‘Arab eyitdi Oğul ancak olur eyü Lendühā’ya mālīk olmışıñ zīyāde c. pehlevāna beñzer: 020a/08

cevāb (a) Bir soruya, söze, yazıya, durum ve ihtiyâca bir ifâde yoluyla verilen karşılık, yanıt: , 004b/19, 009b/07, 010b/09, 014a/21, 014b/02, 018b/13, 018b/16, 019b/14, 020a/01, 021b/19, 021b/21, 022b/16, 022b/21, 023a/04, 024b/17, 025a/04, 027b/16, 006a/21, 011a/05, 002b/07, 004b/19, 009b/08, 012b/11, 013b/09, 013b/14, 014b/10, 016b/06, 021b/17, 026a/02, 010b/02, 011a/17, 024b/06, 021b/06, 011a/19, 012a/05, 014b/05, 018b/18, 021b/06, 014b/08, 005a/18, 018a/10, 018b/16

Divi Desti ‘Ayyār’a virdi Var imdi bu nāmeyi Melik Qasım’a virüp baña c. götür görelüm 002a/16

cevāhir (a) Cevherler, değerli taşlar: 027b/11

cevāhir bağla: Altın, gümüş vb. kıymetli mücevheri süs olarak başa veya kola takmak: 027b/11

olur Şa'şa'a virir şakalı ise ziyāde uzundur Her bir kılına nice yüz biñ c. bağlayup 027b/12

cevelān (a) Dolaşma, gidip gelme.

cevelān it- Dolaşmak, gidip gelmek:

kendüsi meydāna girüp c. idüp kol kaldurup çalınan cengi harbîleri 007a/04

cezā (a) Suç işleyen bir kimseye suçunun derecesine göre verilen acı karşılık.

taşa tutdılar Ahremen c. bulup yalın ayak başı kabağ güç ile kaçup 024a/03

cezb (a) Kendine çekme:

ol hücrenüñ içüne kodı Muḳnatış her taraftan c. itmekle tābut arada mu'allakḳaldı 008a/20

cezire (a) Ada: 001b/13, 001b/07, 003b/20, 001b/04, 001b/13, 001b/07, 003b/20, 001b/04

bu kadar 'askeri bîşumār ile 'azmi Mecteri zemīn iderken bir gün bir c. görindi 001b/06

ciger (f) Karaciğer ve ak ciğerin ortak adı:

ciger-gāh: En can alacak yer: 011a/09

bu c.-gāh sözlerin işidüp ateş olupḫattā öyle zamānı olmuş idi hemān emr eyledi 011a/09

ciger-küşe Pek sevgili şahıs veya kimse: 020b/06,

bir ricām var Ḳabūl idesüz didi Ḥamza dahı nedür c.-küşem didükde Sa'd ve Sa'īd nām dilāverler, 026b/17

cihān (f) Dünya, yeryüzü: 007b/21, 008a/10, 014a/19, 015b/09, 018a/11, 018a/12, 019b/07, 019b/13, 019b/16, 020a/06, 020a/12, 020a/16, 022b/21, 026a/11, 027b/13, 028a/22, 028b/04, 006b/12, 015b/04, 026b/14, 002b/01, 004a/02, 011a/16, 020a/03, 023a/18

c. gözlerine rüzgār oldı Ablağ'uñ ayakları yire gark oldı Toz buraya düşdi 003b/03

cild (a) Bir eserin, devâmı olarak birkaç kitap hâlinde basılan kısımlarından her biri: 001b/01

c. dağı bunda tamâm oldu 028b/20

cinās (a) Benzeyiş, münâsebet.

zamān olunca c. eylediler Bunların cengin temāşā idenlerini çākerçākoldılar 011b/20

cinnī (a) Cinlere ait:

Ken 'ān'a N'ola diyüp c. emr eyledi bir muraşşa ' altun taht getirüp Bānū ile Kahrūn ol tahta 009a/01

civān (f) Genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek veya kadın:

bildükde Hāynābekār ol c. sen misin Bāri vücūdun 'ālemden kaldurayım diyüp 002b/15

cum'a (a) Perşembe ile cumartesi arasındaki günün adı, haftanın altıncı günü: 020b/01

düğün idüp Sencābiye de mübārek c. gicesi Bedī'i gerdege koyup Gühermülk'ün bir dāyesi 020b/01

cümle (a) Bir bütün meydana getirecek şekilde birbirine bağlı olan şeylerin tamamı: 010a/19, 011b/06, 014b/17, 017a/10, 017a/12, 017a/19, 018a/10, 019a/18, 020a/02, 020a/17, 020b/21, 023b/20, 024b/14, 026b/13, 027b/03, 027b/04, 005b/20, 006a/01, 024a/01, 028b/11, 002a/14, 002b/03, 009b/16, 014b/20, 021b/08, 024a/21, 011b/13, 022a/20, 025b/08, 014a/21

zīrā Bānū düşi gördükde pederi ve c. ehli diyārı Müselmān olmuşlardı Anuñçün didi kim 009a/18

cüst (f) Çabuk hareket eden, çevik:

bindiği rahşuñ beli kırılıp Sencāb rahşıyla zemīne düşdi ammā c. yirinden kalkup 004a/09

-Ç-

çābuk (f) Hızlı, süratli, serî: 004a/11, 022a/14

ç. görüp hezār tahsīn eyledi Öte taraftan Kāhhar bu hālî görüp ol da rahşın sürüp 019b/08

çadır Barınmak maksadıyle yere çakılmış kazıklara keçe, kalın bez, kıl dokuma veya deri gerilmek sûretiyle açık havada kurulan, kolayca sökülüp taşınabilir barınak: 024a/02, 024a/04, 025b/09, 006b/15, 001b/15, 023a/06, 025b/16, 010b/16

karañu oldı Zerdhešt'üñ kulları gelüp yetişüp Zerdhešt'i zaħmıyla alup ç.
008a/15

çağır- Birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek: 023a/07, 004b/10, 028a/14, 025b/06

'Ayyār'ı ç. Eger Melik Kāsım'ı şikār idüp getirürsen on biñ altun vireyim
004b/07

çāk (f) Yırtık, yarık:

çāk ol- Yırtılmak, parçalanmak: 011b/20

zamān olinca cinās eylediler Bunlaruñ cengin temāşā idenlerüñ çāker ç. oldılar
011b/20

çāker (f) Kul, köle, bende:

zamān olinca cinās eylediler Bunlaruñ cengin temāşā idenlerüñ ç.-çāk oldılar
011b/20

çal- 1. Vurmak, atmak:

muķābil olmışdı Melik Kāsım elinde olan tīgi sürhile öyle ç. kim eger hānesine varunca iki 026b/11

2. Bir müzik aletini kullanmak: 024a/01, 007a/04, 019a/13

çalma Tavır, hal:

'Ömer çādurına gelüp halīfelerüne ısmārladı kim alātı cenk tedārik ideler
'Ayyār bütün gice bir ç. bir çağırma 023a/06

çāre (f) .Çıkar yol:

öldürmekden ğayri ç. kalmadı diyüp hemān 'amūda dest urup ol 'amūdile var
015a/20

çarp- Şiddetle vurmak:

iki buldı ammā yuķarudan tāş birağup Hāris siperle ç. gerçi zaħm yedi
Zaħmuna 027a/20

çārpā (f) Dört ayaklı hayvan:

kimse yok hemān seksen altı arış kadd ile ç. sürüp 'azmi meydān eyledi 003a/15

çav 1. Ses “yüksek ses”

didi Çünkim Bānū Karāmerz’den ç. ç. ile işidüp hemān altunda olan İspir Siyāh’ı 007a/07

2. Şöhret:

Rüstemlere yol keserdi Çünkim bunuñ hüsnī ç. Liķā’nuñ kulağına irişdi Cāndan 006a/18

çavuşbaşı Dîvân-ı hümayundaki çavuşların âmiri olan devlet erkânından bir memur, bir çeşit hünkâr başyâveri:

eyledi bir rivāyetde ç. başı Mînhûrî ‘Aķreb hār’ı gönderdi dirler Hele varup 022b/07

çehre (f) Yüz, surat, sîmâ:

Liķā’uñ merdān ç. görüp giderlerdi ammā böyle bir hāl olduķdaYāķūtî Şākūt 021a/01

çek-1. Bağlamak: 010a/16, 005a/01, 025b/09, 019b/07, 013b/18

urup yıkup bende ç. Divi Dest feryād idüp Ey Adem benden ne istersin ve kimsin 002a/20, 025b/05

2. Sıkıntı, üzüntü duyarak yaşamak, ızdırap içinde olmak: 015b/02, 002a/06, 002b/08, 003b/21, 021b/09, 021b/17, 007b/06, 014a/07, 014a/19, 017a/12, 022a/16, 022b/02, 024b/13, 006b/09, 007b/10

3. Duymak, hissetmek: 019b/05,

4. Uzunlukta olmak. 001b/08, 006a/17, 008b/07, 009a/08, 001b/18

5. Çıkarmak: 005b/15

6. Bir hâlin kuvvetle baskı ve etkisi altında olmak, o hal içinde bulunmak, o hâle uğramak: 007b/05, 015a/11,

7. Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak: 012b/21, 015a/16, 015b/02

8. Nefes yoluyla içine almak: 008b/10, 009a/02,

çekdür- Yaptırmak:

ķilup kendüsin bende ç. ‘Ayyār Serveri arkasına urup Kandasın ķal’ai 005a/19

çekil- Bulunduğu yerden başka bir yöne doğru götürülmek:

Bunlar korkularından gerü ç. gitdiler Andan Ebrahā emr eyledi Kāhir ile Kāhhār'ı karşısına 010a/18

çeşm (f) Göz

Sencāb Şāh ne 'ālemdedür bize bir haber getir didi 'Āyyār dahı pes ç. diyüp tebdili 001b/17

çetr - (f) Çadır, gölgelik:

Andan ç.-i hümayun kurulup şevketi vezāretle ol da meydān başına geldi Sancākların küşād 019a/09

çevir- Döndürmek:

üzerinden fera fer ç. Bedī'üñ üzerine havāle eyledi eger kelle kāfa ursa idi Hamd anı 012b/17

çık- 1. İçeriden dışarıya varmak, gitmek: 010b/18, 028b/16, 002a/13, 019a/01, 019b/15, 001b/15, 019b/12, 026b/02, 003b/05, 014b/01

taşra ç. birbirlerune 'azīm taḥsīn eylediler Andan bu iki dilāverler ḥaṣmāne 003b/13

2. Üstüne binmek:: 005b/15

3. Ölmek 017b/06

çıkagel- Beklenmedik bir anda gelmek: 010b/17

ol gice 'Asım 'Ayyār da ç. geldi Bedī'e başın koyup Şāhibkırān'uñ selāmın degirüp Andan 010b/17

çıkar- 1. Birinin veya bir şeyin dışarı çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak:: 012a/20, 014b/07, 018a/08, 017b/01, 017b/10, 009b/05, 004b/16, 024b/15

Merd olusun ç. didükde Eliine bir ḵanca alup la'īni bacağından ilişdirüp taşra 018a/07

2. deniz, göl vb. yerlerde suyun içinde kaybolup yeniden görünmek:

Baḥtgān şandukla deryāya atlamış idi Deryāda yuvarlanup gāh dalar gāh ç. 017a/21,

3. Giyilen veya takılan şeyleri vücuttaki yerinden ayırmak: 023b/20, 004b/05, 010a/01, 023b/20

4. Olduğu anlaşılacak, ortaya çıkmak, belirtmek: 024b/17

çiz- Çizgilerle belirtmek, resmetmek, tersim etmek:

didi ol gice geçüp şabāh oldu Sihir ile İslām 'askerine dā'ire ç. on iki yirde
026a/03

çoğal- Fazlalaşmak, artmak, ziyâdeleşmek:

iderse bilür Zîrâ bu cem 'iyet gitdükçe ç. Şoñra peşîmân olur didi 021b/20
çok Miktarı, derecesi ve niteliğibelli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla:
003b/20, 005a/08, 008b/02, 009a/13, 013a/21, 017b/07, 017b/09, 020b/07, 021b/05,
022b/02, 024a/05, 026a/09, 027a/13, 009a/20, 017a/05, 017a/08, 028b/05

İmdi baña irişüp imdād idesin diyü ç. tazarru 'eylemiş bu da kardeşinüñ böyle
felâket 002a/05

çokdan Uzun zaman önce, çok önceden:

Bahtgân ve Hürmüz ve Gencâb eyitdiler Server biz anı ç. bilürüz ol senüñ
dedügin serkeş 011a/07

çöker- Oturmak:

öñ ayakların zemîne ç. Server gördi olmaz çâbüklük idüp rahşından zemîne
004a/11

çözül- Bağlı, düğümlü, sarılı, ilikli halden çıkarılmak:

serverlerüñ cümle bendleri ç. Andan her biri ejderhâyı heftser olup kâfirlerüñ
026b/13

çün (f) Çünkü, mâdemki:005a/01, 008a/09, 009b/04, 010b/21, 011b/14, 012a/05,
012a/12, 012a/16, 017b/18, 018a/13, 018b/14, 025a/09, 025b/17, 026b/12, 016a/19

yekeyek cenge başladılar Ahşâm olunca 'acâyib ma'rekeler eylediler ç. ahşâm
oldı 003b/14

çünkü (f) çünkü, Şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zîrâ: 006a/18, 006b/01, 006b/09,
006b/21, 007a/07, 008b/04, 008b/16, 009b/02, 009b/08, 010a/16, 012b/15, 013b/12,
014a/01, 014b/21, 015a/04, 016b/04, 019a/02, 019b/01, 019b/05, 021a/02, 021b/17,
023a/02, 023a/09, 023a/12, 024b/07, 025a/01, 025a/18, 026a/02, 026b/16, 027a/10

ol dem Sencâb 'uñ üzerinden kalkup iki gözlerin öpüp Sencâb 'ı nevaht eyledi ç.
005b/19

-D-

da Dahi, bile, esâsen: 002a/05, 002a/07, 002a/14, 002b/03, 002b/16, 003a/09, 004a/08, 004a/21, 005a/05, 006a/13, 007a/13, 007b/11, 008a/04, 008a/11, 008a/16, 009b/01, 010a/19, 010b/01, 010b/07, 010b/17, 011a/05, 011a/11, 011b/08, 011b/14, 011b/17, 012b/05, 012b/14, 013b/10, 014a/04, 014b/17, 015a/07, 015b/07, 016a/03, 016a/16, 017a/15, 017a/16, 017a/19, 018a/03, 018a/10, 018a/17, 019a/09, 019b/08, 019b/19, 020b/02, 020b/16, 021a/13, 021b/03, 022a/07, 022a/08, 022a/09, 022b/08, 022b/16, 023a/01, 023a/04, 024a/09, 024a/14, 024b/04, 024b/05, 025a/08, 026a/15, 026b/17, 027a/07, 028a/05, 028b/18, 010b/12

tāpmaz ben Gencāb'ıñ büyük birāderi olam d. beni begenmeye de anı dāmād ider 001b/10

dahı Bile, dahi, daha: 001b/17, 004b/20, 014a/01, 020b/03, 023a/19, 024a/09, 028a/01, , 002a/19, 003b/09, 004a/01, 004a/10, 004a/16, 004b/02, 004b/13, 004b/14, 005a/15, 005b/01, 005b/12, 005b/18, 005b/20, 005b/21, 006a/01, 006a/03, 006a/08, 006b/04, 007a/08, 007a/15, 008a/01, 008a/05, 008b/02, 008b/15, 008b/16, 009a/10, 009b/18, 010a/16, 011a/10, 012b/09, 013a/16, 015a/05, 015a/09, 015a/10, 016b/04, 016b/10, 017a/06, 017a/13, 017a/15, 017a/17, 018b/07, 018b/12, 018b/15, 019a/08, 019a/10, 019a/17, 019a/19, 020a/02, 020a/03, 020b/06, 020b/14, 021a/12, 021a/16, 021a/17, 021b/02, 021b/12, 021b/13, 022a/07, 022a/13, 023b/21, 024a/04, 024a/05, 024a/19, 024b/01, 026a/18, 027a/21, 028b/20

oturmuş ve Dīvdesti 'Ayyār d. 'ayyār maḳāmında ḳarār eylemiş meger Sencāb Şāh'a birāderi Gencāb 002a/02

dāḥil (a) İç, içeri, iç taraf, derun.

dāḥil ol-: İçine girmek, içinde olmak:

derbend ve taḡları ve ḳayaları geçdi Birgün şabāyıla gelüp d. oldu Gördi ki üç yüz altmış 028a/08

dāḥilī (a) Bir devletin, bir kurumun, bir âilenin kendi bünyesiyle ilgili:

ne d. var ammā gel sen dīni İslāmı ḳabūl eyle Hem dünyāda ve hem āḫiretde sa 'ādet bulasūñ 005b/07

dā'ī (a) Duâ eden kimse, duâcı:

her dem bir d. ve Cüneydi Hicāziyi bile alup sā'ir 'askeri gemilerūñ yanına ḳodı 002b/10

dā'imā (a) Her vakit, her zaman:

degil d. luṭf iḥsānıñız şermendesı olsunlar didi emīri ‘Arab N’ola diyüp altmış
020b/09

dā’ire (a) Çember biçimindeki şekil: 026a/05

didi ol gice geçüp şabāḥ oldı Siḥir ile İslām ‘askerine d. çizdi on iki yirde
026a/03

dal Bir ağaç gövdesinde çıkan kollardan her biri:

dal-tiğ Yalın kılıç

hemān d. tiğ urup birbiri ardınca o da tiğ urdı Server men ‘eyledi Ba ‘de dīne
002b/16

dal-ḥançer ol-Yalın hançer olmak: 022a/11

dal- Belli bir amaçla denizin dibine inmek.

dalıp çık- Deniz, göl vb. yerlerde suyun içinde kaybolup yeniden görünmek:

Baḥtgān şandukla deryāya atlamış idi Deryāda yuvarlanup gāḥ d. gāḥ çıkar
017a/21

dāmād (f) Evliliğe aday genç, güvey

dāmād it- Evlendirmek: 001b/10

tāpmaz ben Gencāb ‘uñ büyük birāderi olam da beni begenmeye de anı d. ider
001b/10

dāmādlık Damat olma durumu, güveylik:

d. ḳabūl eyle didi Gencāb eyitdi Server baña Müselmānluk güçdür Eger
Müselmān 016b/19

dāne (f) Adet, miktar, tâne:

ḳaldı ‘Ömer ise birbiri üzerine yedi d. girāñe birbirinden kışa giymişdi bu
şūretle 023a/20

dār (a) Ağaç, direk:

dār ağacı: İdam cezası alanları asmak için kurulan sehpa: 026a/11,

yirde d. ağacı dikdiler emīri cihān dilāverānı İslām ile keşān bir keşān idüp
026a/11, 026a/12

dār (a) Yurt, ülke, memleket:

idi İşte bunları d. yakın götürdiler Halîfe'i İslâm rahşına süvar olup bir tenhâ
026a/19

darb (a) Vurma, vuruş: 015a/15

el 'amûd İskenderikübrâya urup rahşın sürüp irişüp bir d. şöyle urdı kim
003b/08

darb-ı tîğ: Kılıç darbesi: 006b/03, 025b/13, 018b/11

darben (a)Döğerek, vurarak:

İşte sulţānum budur Seni d. ve kâhren kendüye kûl idecek didi Evrenbüş
002b/19

dârû (f) İlaç:

açmaz kodı 'Ayyār ilerü gelüp diledi kim d. vire Server hemân 'Ayyaruñ bilegin
kavrayup 005a/07

dāstān (f) Hikâye, masal, destan:

ve pehlivânına bir iş idem ki 'âlemde d. ola didi Kemender Şāh şād oldu Bilürdi
kim 006b/11

da'vâ (a) Dava, mesele, sorun: 028b/13

da'vâ it- İddia etmek: 011a/06, 013b/12

yoğdur Eger erlik d. iderseñ İşte meydān diyüp gönderdi Ebrahā okuyup başın
şalladı 011a/06

da'vet (a) Çağırma, gelmesini isteme, çağrı: 011b/16, 016b/11, 018a/18, 020b/15, 021b/01, 022b/06, 023a/02, 024a/16, 025a/19, 003a/12

da'vet it- Çağırma, gelmesini istemek:

d. idüp kabûl itmeyüp yâve söyledükde bir tîğ urup atıyla dört pâre eyledükde
002b/17

davul (a) Büyük ve enlice bir kasnağın iki yanına deri geçirilerek yapılan, tokmak ve değnekle çalınan çalgı

ve yine oyna diyü taşa tutdı biraz dağı oynatdı 'Ayyārlaruñ kimi d. ve kimi
zurna 023b/21

dāye (f) Sütline, bir çocuğa süt veren ve bakan câriye, dadı:

düğün idüp Sencābiye de mübārek cum'a gicesi Bedī'i gerdege koyup
Gühermülk'ün bir d. 020b/01

de Dahi, bile: 001b/14, 002a/09, 002a/21, 002b/01, 002b/08, 003a/03, 003a/06, 003a/19, 003b/07, 004a/04, 005a/12, 006b/10, 007a/11, 007a/20, 008b/21, 009b/18, 010b/12, 010b/13, 011a/01, 011a/02, 011a/14, 011b/02, 011b/10, 013a/02, 013b/09, 016a/11, 018b/16, 019a/02, 019b/06, 020b/01, 020b/07, 021a/09, 022a/05, 024b/11, 024b/12, 025a/10, 025a/14, 025b/05, 025b/21, 026a/02, 026a/08, 026b/04, 027b/01, 028b/03, 015b/17, 011a/21

tāpmaz ben Gencāb'ın büyük birāderi olam da beni begenmeye d. anı dāmād ider 001b/10

debre Hızlı, sürekli:

irişüp köprüye geldi Atı birağup Ġazbān önün aldı Hāris Ġazbān'a d. bir tīg urup 027a/19

dede Bir kimsenin babasının veya annesinin babası, büyük baba:

Ya Sencāb bizüm atamız d. Şāhibkırān emīri cihānuñ 'ādetleri böyledür Kim senüñ gibi bir 004a/02

def (a) Parmakla vurulmak sûretiyle çalınan, bir tarafına ince bir deri gerilmiş ve etrâfına birkaç çift zil konmuş, yuvarlak bir kasnaktan ibâret mûsikî âleti, dâire:

def çal- Bir tarafına ince bir deri gerilmiş ve etrâfına birkaç çift zil konmuş, yuvarlak bir kasnaktan ibâret mûsikî âletini kullanmak, çalmak: 024a/01

ve kimi d. çalup Cümlesi günāgün sazlar çalup Ahremen'i sağsağān delüsi gibi 024a/01

def' (a) Savma, savuşturma, kovma:

def' it- Savmak, savuşturmak, kovmak: 015b/12

bir zamān şolumağa başladı tamām yorgunluğın d. idüp Andan Bedī'ü'zzamān 015b/12

def' a (a) bir şeyin oluş, yapılış ve tekrarlanış sayısını, zamânını, sırasını bildirir, kere, kez, sefer:

Kemender Şāh nice d. 'asker göndermişti Lākin fethi müyesser olmamışdı Birgün yine 009a/15

deg- Bir işin sona erdiği zamânı ve yeri gösterir, -e kadar, -e dek:

birer ikişer şabāh d. bunları götürüp çadırında habs eyledi. Ancak 'Asker-i İslām'dan 025b/16

değer Bir şeyin taşıdığı maddî varlığa göre değdiği karşılık, hakkında biçilen kıymet, bedel:

seyr belki şakalın size getürem rahşuñıza hoşoz idem ve sizden d. pahāsını alam didi 027b/18

değil Olumsuzluk anlamı taşıyan sözcük, değil: 022a/20, 023a/08, 023a/15, 023a/19, 025b/07, 011a/18, 011a/08, 014b/04, 015a/13, 015a/15, 015a/17, 018a/02, 011b/05, 014b/07, 018b/16,

d. dā'ima luřf ihsānıñız şermendesı olsunlar didi emīri 'Arab N'ola diyüp altmış 020b/09,

degür- Ulaştırmak, eriştirmek:

ol gice 'Asım 'Ayyār da çıķa geldi Bedī' e başın koyup Şāhibķırān' uñ selāmin d. Andan 010b/17

dellāl (a) Bir malın satışının yapılacağını veya herhangi bir şeyi halka bildirmek için çarşı pazar gibi kalabalık yerlerde yüksek sesle bağırmakla görevli kimse:

Şāhibķırān' ıdır diyü d. nidā idüp hażir olamda bu tarařda Mehlehil Cāzū 025b/14

delü Aklî dengesini kaybetmekten ötürü kendisine ve çevresine karşı zararlı davranışlarda bulunan, aklını yitirmiş, mecnun:

ve kimi def çalup Cümlesi günāgün sazlar çalup Ahremen'i řađřađān d. gibi 024a/01

dem (f) Zaman, an: 004a/08, 004a/12, 004a/17, 005a/08, 005a/16, 005b/03, 005b/08, 005b/16, 005b/19, 006b/12, 006b/17, 008a/02, 008a/07, 008b/13, 008b/18, 009a/16, 011a/18, 011b/15, 012a/07, 012a/16, 012a/18, 013a/02, 013a/04, 013a/12, 014b/11, 014b/12, 014b/17, 014b/18, 015b/15, 016a/18, 017a/01, 019a/20, 021b/21, 022a/02, 022a/16, 022b/03, 023a/13, 023b/07, 024a/06, 025a/05, 025b/05, 026a/14, 026b/01, 028a/10, 028a/14, 004a/19, 026b/07

her d. bir da 'ıyi ve Cüneydi Hicāziyi bile alup sā'ir 'askeri gemilerüñ yanına ķodi 002b/10,

dem çek-İçki içip işret etmek:008b/10, 009a/02,

demet (y) Çiçek veya bitkilerin bir araya getirilip bağlanmış şekli, tutam, deste, bağ, bağlam:

na'ra urup kendüsin Gencāb ve Hürmüz 'askerine urdı Bunları d. d. idüp 016a/02

demür Dövülüp şekillendirilmesi, çekilip uzatılması, inceltilmesi kolay ve döküme elverişli olduğu için kullanılış yeri çok geniş olan, yoğunluğu 7,8, erime derecesi 1510, atom ağırlığı 55,85, atom numarası 26 ve sembolü Fe olan element.

bir hâne yapdurmış idi Muknatıştaşından bir hücre yapdurup ve s. bir tābut yapdurup 008a/19

deñiz Yer yüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütlesi, bahir, deryâ: , 017b/06, 018a/0

didiler Biri eyitdi ne fesāda bā'is olup bunı böyle d. bırakmışlar İmdi hemān gerü bunı 017b/05

depme Tekme, çifte:

kimine sille ve kimine d. ile serengün idüp cümlesin bir tığ gibi yıgıdı Serkūb 009b/16

der - (f) Başına geldiği kelimeye “içinde” anlamı verir.

geldüñ ciger küşem diyüp d.-āgüş idüp dīdelerini būs eyledi ol da Emīr'üñ destün 026b/17

der-āgüş it- Kucaklamak, sarmak: 026b/17

derbend (f) Dar geçit, boğaz: 021a/13, 027a/05, 027a/06, 027a/11, 027a/17, 028a/08, 027b/06, 009a/21, 027a/06, 027a/10, 027a/18, 020b/20, 027a/08, 027a/10, 027a/16, 028a/07

d. içine geldi Görenler bir dīv Nereden geldi didiler Ebrahā Elçüyüm diyüp harāmīlere 009b/03

derd (f) İnsana ızdırap veren her türlü hâl, sıkıntı, zorluk:

Bedī'üñ kārın fıkri d. Göñlinden şöyle bir merdi Şāhibkırān olup bu efkār ile bir fīle 013a/10

derhāl (f) O anda, hemen:

gördiler kim deryā yüzinden gemiler yürüdi Şöyle kim hesāba gelmez d. birkaçı kenāra gelüp 019b/11

dermān (f) İlaç, şifa, deva, çare:

d. yokdur İmdi Dīni İslām'a gelüp dünyāda ve ahiretde sa'adet bulasñ didi 021b/04

derün (f) İç, içerisi, gönül:

iki olmuş bildi kim Melik Kāsım kendüye kıyamamış d. muhabbet eyledi Andan Dīvdesti 004b/06

deryā (f) Deniz: 018b/05, 019b/11, 019b/13, 021a/17, 001b/04, 017a/21, 026a/20, 016b/08, 017a/21

kendüsin ol d. misāl ‘askerüñ içine urup Allahı ekber evvel beş kere yüz biñ ‘askeri 004a/18

dest (f) El: 012a/07, 015a/20, 015b/13, 026b/17, 002a/17, 002a/20, 002b/18, 005a/09, 002a/16

dest-i gerdan-beste: Boyun ve eli bağlanmış: 006b/03

üzerine varup darbı tīgūñla Kemender Şāh ‘uñ kızın elinden alup ve kendini D.- i gerdān best 006b/03

desti (f) Gövdesi geniş, boğazı dar, kulplu, emzikli veya emziksiz, topraktan yapıp fırında pişirilmiş su kabı (testi):

d. bāde gülfem alup ayak üzere devr itdiler kelleler kerīm ve hatırlar nerm olduğda Melik Kāsım 006a/07

destür (f) İzin, ruhsat, müsâade: 025a/16, 027b/17, 027b/21

ve Hürmüz bozulmağa başladı Zīrā ‘Ömer’üñ sillesi geldi Hele bunlara d. olup içerü 021a/19

devlet 1. (a) Belli bir toprakta bir hükûmet idâresi altında teşkilâtlanmış bulunan bağımsız siyâsî topluluk, milletin hukûkî şahsiyet kazanmış şekli: 024a/05

d. elem getüreyüm diyüp yüz biñ adam alup yola girdi ammā Kemender Şāh 007b/07

2. Mutluluk, büyüklük, mevki: 006b/09, 007b/10, 020b/05

Kemender Şāh ‘dur Hele Kemender Şāh ‘uñ kızı Zāmīr Bānū eyitdi D. atā ne elem çekersin Çünkü 006b/09

devletlü Devlet sahibi:

ayağa turup d. Şāhibkırān baña destür vir varup Liķā ‘nuñ cennet ve cehennemini 027b/17

devr (a) Dönme, kendi eksenini etrâfında hareket etme: 008b/03, 015b/15, 022b/11

devr it- Bir yerden bir yere aktarmak, nakletmek.

destilerine bāde gülfem alup ayak üzere d. itdiler kelleler kerīm ve hatırlar nerm olduğda Melik Kāsım 006a/07

devril- Devirmek, ayakta veya dik duran bir şey düşmek::

gelüp filiyle bile zīruzeber oldı ammā dilāver de yanına d. Neylesün ayağı şakat ol dem 013a/02

di- Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek: , 002a/07, 002a/10, 002a/17, 002a/21, 002b/05, 002b/19, 003a/03, 003a/17, 003a/19, 003a/21, 003b/15, 004a/06, 004b/09, 004b/11, 005a/09, 005a/11, 005a/13, 005b/03, 005b/05, 006a/09, 006b/11, 007a/07, 007b/20, 008a/18, 008b/16, 008b/17, 008b/21, 009a/18, 009a/19, 009b/01, 009b/04, 009b/10, 010a/05, 010a/08, 010a/21, 010b/07, 010b/09, 010b/10, 010b/13, 010b/14, 010b/20, 011a/12, 011a/19, 011a/21, 011b/04, 011b/18, 012a/01, 012b/03, 012b/04, 012b/05, 012b/07, 012b/08, 012b/10, 013b/09, 013b/18, 013b/19, 013b/21, 014a/01, 014a/02, 014a/04, 014a/20, 014b/04, 014b/07, 014b/09, 014b/16, 015a/07, 015a/08, 015a/12, 015a/13, 015a/17, 016a/13, 016a/20, 016b/01, 016b/02, 016b/03, 016b/04, 016b/05, 016b/06, 016b/13, 016b/19, 016b/20, 016b/21, 017a/01, 017a/17, 017b/06, 017b/19, 018a/01, 018a/03, 018a/10, 018a/11, 018a/12, 018b/16, 018b/19, 019a/01, 019a/14, 019a/17, 019a/19, 019a/20, 019b/10, 019b/16, 020a/16, 020a/18, 020b/06, 020b/09, 021a/10, 021b/04, 021b/20, 021b/21, 022a/01, 022a/02, 022a/04, 022a/13, 022a/15, 022a/16, 022b/03, 022b/15, 023a/03, 023a/04, 023a/05, 023a/12, 023a/19, 023a/21, 023b/02, 023b/07, 023b/15, 024a/05, 024a/06, 024b/05, 024b/06, 024b/12, 024b/16, 024b/18, 025a/03, 025a/04, 025a/06, 025a/13, 025a/21, 025b/09, 025b/11, 025b/13, 025b/17, 026a/02, 026a/03, 026a/12, 027b/07, 027b/08, 027b/14, 027b/18, 027b/20, 028a/01, 028a/03, 028a/04, 028a/05, 028a/19, 028a/20, 028b/02, 028b/05, 028b/12, 028b/14, 028a/03, 005b/09, 001b/15, 001b/17, 002a/13, 002a/17, 002a/19, 002b/04, 002b/09, 002b/15, 002b/20, 003a/08, 003a/09, 003a/12, 003b/07, 003b/16, 004b/08, 004b/09, 004b/19, 004b/20, 005a/04, 005a/15, 005a/20, 005b/03, 005b/09, 005b/10, 005b/14, 005b/18, 006a/11, 006a/14, 006b/04, 006b/05, 006b/21, 007a/02, 007a/21, 007b/04, 007b/07, 007b/11, 008a/09, 009a/01, 009a/02, 009b/02, 009b/03, 009b/07, 009b/13, 009b/21, 010a/15, 010b/01, 010b/03, 010b/21, 011a/04, 011a/06, 011b/01, 011b/09, 011b/13, 012a/04, 012a/06, 012a/11, 012b/15, 012b/20, 013a/06, 013a/08, 013a/13, 013a/15, 013b/04, 013b/14, 014a/04, 014a/08, 014a/13, 014a/17, 014a/21, 014b/11, 015a/20, 015b/13, 015b/14, 015b/16, 015b/18, 016a/01, 016a/14, 017a/13, 017b/01, 017b/03, 017b/09, 018a/02, 018a/05, 018a/17, 018b/03, 018b/21, 019a/12, 019b/01, 019b/14, 019b/17, 019b/18, 020a/04, 020a/12, 020a/18, 020b/09, 020b/11, 021a/03, 021a/18, 021b/05, 021b/19, 022a/05, 022a/12, 022a/14, 022b/16, 023a/01, 023a/02, 023b/09, 023b/11, 023b/15, 023b/20, 024a/02, 024a/15, 025a/09, 025a/16, 025b/04, 025b/18, 026a/07, 026a/12, 026b/09, 026b/17, 027a/02, 027a/08, 027a/11, 027a/12, 027b/15, 027b/16, 027b/21, 028a/06, 028a/14, 028a/15, 028b/03, 028b/06, 022a/09, 003b/06, 018b/13, 023b/03, 012a/02, 019a/19, 026a/21, 012b/11, 001b/13, 002a/07, 004b/14, 005a/18, 006a/02, 006b/08, 009a/16, 009b/03, 009b/09, 009b/12, 011a/08, 012a/09, 013a/09, 013b/01, 013b/06, 014b/03, 014b/11, 017a/05, 017a/14, 017a/19, 017b/05, 018b/03, 018b/18, 020b/13, 021a/12, 021b/08, 022a/01, 022a/20, 022b/01, 022b/04, 022b/16, 022b/18, 025a/05, 025a/16, 027a/07, 027a/17, 027b/14, 028a/13, 028a/14, 011b/12, 009b/10, 011a/07, 004b/13, 014b/02, 001b/15, 002a/10, 002a/15, 002b/18, 003a/01, 003a/04, 003b/04, 003b/07, 003b/12, 004a/07, 005a/11, 005b/06, 005b/16, 007b/10, 009a/21, 009b/09, 010a/13, 010a/19, 011a/14, 011b/06, 011b/19, 012b/02, 012b/12, 014b/10, 015a/01, 015a/05, 015a/18, 015a/19, 016a/10, 016a/18, 016b/03, 016b/13, 017b/08, 018a/04, 018a/06, 018a/07, 019b/10, 019b/16, 020a/12, 020b/06, 022a/05, 022a/19, 022b/13, 023b/08, 025a/12,

025b/01, 025b/02, 025b/07, 026a/16, 009b/12, 002b/07, 004b/18, 007b/13, 009b/08, 018b/14, 020b/08, 021a/05, 021a/06, 021b/13, 021b/17, 022b/21, 025b/21, 027b/16, 011a/14, 020a/12, 003b/21, 014b/05, 017b/11, 017b/08, 005b/06, 019b/13, 021b/03, 024b/17, 025b/02, 025b/07, 010b/11, 020a/01, 014b/06, 024b/16, 006a/17, 006b/02, 008b/01, 008b/03, 013a/04, 024b/21, 026a/09, 001b/08, 001b/11, 001b/12, 003a/02, 006a/16, 009a/14, 009b/09, 017a/09, 022b/07, 027a/01, 028b/01, 028b/07, 015a/02, 025b/03, 008b/05, 028a/04, 018a/15, 026a/10, 014b/02, 006a/08, 011b/07, 014a/15, 014b/09, 014b/21, 024b/04

Sencāb Şāh ne 'ālemdedür bize bir haber getir d. 'Āyyār dahı pes çeşm diyüp tebdili 001b/17

dīdār (f) Görünüş, tecellî: 026a/05

dīdār ol- Görünmek.

şāçup 'askeri İslām üzerine hamle iderler ol dā'ire ateşden d. olup İslām 026a/05

dīde (f) Göz:

geldüñ ciger küşem diyüp derāğüş idüp d. būs eyledi ol da Emīr'üñ destün 026b/17

dik- (Bir şeyi) Dikine duracak şekilde yere koyup yerleştirmek: 026a/11, 007a/05

nīzeler d. 'askeri İslām gördiler ki on iki yirden ejderhālar ağızlarından ateşler 026a/04

dil Muhtelif âlât ve edevâtın uzunca ve yassı, ekseriya oynak kısımları. 027a/11

'askerle varmak olmaz Yalnız ister diyüp berki pülādı d. derbend cenkin artdı emīri 'Arab 027a/11

dili dönmez ol- Bir sözü doğru ve düzgün söylemeyi becerememek, yanlışsız konuşamamak.: 026a/18

eyledi bir sihir dahı idüp Emīr'üñ dili d. oldı Mel'un ziyāde ustādı sāhire 026a/18

dilāver (f) Yürekli, cesur, yiğit, kahraman: 002b/13, 003a/01, 003a/11, 003b/20, 004b/14, 004b/18, 005b/17, 006a/08, 008a/02, 009a/07, 010a/09, 010b/09, 010b/13, 011a/01, 011a/13, 011a/15, 011b/05, 011b/12, 011b/13, 012a/15, 012a/21, 013a/02, 013b/19, 014b/01, 015a/18, 015b/01, 016b/01, 017b/21, 019a/17, 019a/20, 019b/06, 021b/10, 022b/15, 026a/21, 026b/01, 026b/14, 027a/07, 012b/18, 013a/03, 014a/05, 014a/16, 021a/11, 005a/10, 005b/04, 001b/20, 003a/05, 003b/06, 011b/10, 011b/12, 012a/11, 003b/13, 005b/08, 013a/12, 014b/05, 014b/17, 020a/02, 020a/05, 020b/06, 024b/01, 024b/14, 025a/04, 028a/16, 028b/10, 011b/10, 016a/03, 026b/20, 003a/17, 004b/21, 013a/06, 013a/09, 014a/20, 025b/15, 003b/16, 004a/04, 005b/10, 006a/17, 005a/03, 013a/20

Melik Kāsım gülüp İmdi gemileri kenāra sürün biz de dünyāda öyle bir d. arayup 001b/14

dilāverān (f) Dilaverler, yürekli, yiğitler: 014a/21, 026a/11, 026a/15, 026b/02, 020b/10, 025a/04, 026b/01

dilāverān-ı İslām: Müslüman gençler: 014a/21, 005a/16 026a/11, 026a/15, 026b/02

dilāverān-ı ‘ālem: Dünya gençleri: 020b/10

ol dem d. İslām her tārāfdan bu nasıl sözdür ki kendiñi bende urup öyle bir kavī 005a/16

dile- Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, ummak: 005a/07, 005a/08, 013b/04, 016a/14, 022a/11, 023b/09, 008b/14, 009b/18

hālīdür serverüñ bārgāhına girüp d. kim serverle şikār ide Server uyurlığa urup 005a/06

dīn (a) İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütünü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu. 028b/12, 002b/16, 003a/12, 020b/15, 025a/19, 002a/04, 005b/18, 008a/01

dīn-i İslām İslam dini: 004b/17, 005a/13, 005b/07, 016b/17, 021b/04

Yazmış kim ben kim Melik Kāsımı la ‘līn kabāyım sen kim Sencābı ‘amūdkeşsüñ İmdi d.-i İslāmı 004b/17

dindir- Dinmesini sağlamak, sona erdirmek, teskin etmek:

kol kaldurup tārāfindan çalınan cenki harbīleri d. bülend āvāz ile eyitdi Ya Bedī‘ 019a/13

dip Bir şeyin bulunduğu yere bitişen en alt kısmı veya bunun hemen yanı başı: 026a/12

bağlıya Nāgāh gördi kim ‘Āşım Kāhīr’i bende çeküp ‘alem d. gider Serveri cihān ‘ayyār’uñ 019b/07

dirāz (f) Uzun:

dirāz ol- Uzamak

olınca ceng idüp dönüp kondılar Kışsa d. olmasun bu üslūb üzre yedi 003b/18

dirsek Kolun orta yerindeki eklem dış tarafı: 005b/13

virüp kol kaldurup gerdān uzadup rikāba d. başup ol kūh biñer ‘amūdın başı
012b/16

dīv (f) Çok iri ve kuvvetli, korkunç masal tipi veya şeytan: 010b/20, 010b/06, 012a/06, 008b/04, 008b/05, 009a/08, 009a/02, 005a/02,

derbend içine geldi Görenler bir d. Nereden geldi didiler Ebrahā Elçüyüm
diyüp harāmīlere 009b/03

dīvān (f) Büyük meclis, yüksek meclis: 004b/08, 007b/03, 010b/21, 018b/06, 022b/05, 022b/19, 025a/10, 025b/19, 026b/01, 026b/06, 020a/05, 028a/15, 022b/06, 022b/08, 028a/12, 021b/08, 019a/01, 004b/12, 013a/05, 027b/19, 004b/12

cege girdi Herūmı D. dahı Sencāb’uñ ‘alemlerüñ gözedüp irişüp ‘alemi
‘alemdārı dört pāre 004b/02

dīvāne (f) Çılgın, deli, mecnun: 005a/01, 004b/15, 004b/14, 004b/18, 004b/21, 005b/21

virdiler D. İçmedi, çıkarup nāmeyi Sencāb’a virdi alup müṭāla’a eyledi
004b/16

diyār (a) Memleket, ülke, belde, el: 017a/09, 011a/15, 011b/11, 009a/18, 018a/19

bir hāl olursañ öyle bil ki bu d. elden gider didükde Sencāb gayretle tozdan
003b/12

diyār-ı Bedaḥşān: Bedaḥşān memleketi: 011b/10

diyār-ı Aḥter: Aḥter memleketi: 016b/18

diyü Biri sebebi, biri sonucu bildiren iki cümleyi birbirine bağlar: 002a/05, 003b/21, 004a/01, 004b/08, 006b/04, 007b/15, 008b/04, 017b/12, 020a/01, 020b/08, 020b/14, 023b/21, 024a/06, 024b/16, 025b/04, 025b/14

Niye d. afitābperestdür bir ḥaramzāde ‘Ayyārı vardır Dīvdesti ‘Ayyār dirler
001b/11

doğrı Akla, mantığa ve duruma uygun, yerinde, münasip:

Bedī‘e Taḥkīk virdiñ ise muḳayyed olmayım baña d. cevāb vir didi Gencāb
eyitdi Dilāver 010b/09

dokun- Yaklaşıp hafifçe değmek, temas etmek.

öyle urdı ki küffār ‘askeri birbirine d. ol na ‘ranuñ şddetinden serāseme oldılar
019b/02

dolaş- Gezinmek, gidip gelmek: 012a/12

fenā libāslar giyüp seyr ve temāšā iderek gezüp d. Murādınca her cānı seyr
028a/11

dost (f) Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse: 006b/20

perest olup ölince yoluñda dostuñı d. düşmānuñı düşmān hāsılı cānum yolına fedādur 006b/20

dög- Üst üste vurmak, dayak atmak, darbetmek: 002a/17, 019b/20

senüñ nāmın işidüp Elbetde d. d. kendime kıl iderüm diyüp taşra çıkup konmuşlar 002a/13

dök- Bulundukları yerden başka bir kaba veya yere boşaltmak: 015b/06, 015b/07

başı at başına berāber oldı men ‘ idince ecel terleri d. Toz içinde kaldıkda
003b/10

dökül- Bulunduğu yerden başka bir kaba veya yere boşaltılmak:

Tiz cengi harbiler d. ‘ asker süvar olup alāy bağlandı bu taraftan Bedī ‘ dahı
011a/10

dön- 1. Gidilen yerden geri gelmek: 013a/05, 013a/17, 024a/04, 026b/16, 023b/15, 003b/16, 003b/18, 004a/10, 004b/12, 004b/18, 005a/14, 007a/17, 007b/01, 007b/05, 008a/13, 012b/05, 012b/06, 016a/21, 019b/20, 021a/06, 022a/18, 023b/01, 024a/12, 027a/14

server-i ‘ālemi, sāyesine götürdi. Ersām Şāh hod dīvānına d.: 013a/05

2. Benzemek: 015a/14, 015b/09

sürülmüş tarlāya d. Melik Kāsım zor idüp iki karış mikkdārı yerden ayırınca
004a/14

dönder- Bir tarafa doğru yöneltmek, çevirmek:

bu kuluñı meylüñ olup beni hizmete kabül iderseñ Liķā ‘dan yüz d. āfītāb
006b/19

dördüncü Dört sayısının sıra sıfatı, sırada yeri üçüncüden sonra, beşinciden önce olan: 028a/12, 028b/19

Hamzai Bā Şafānuñ Elli D. cildi 001b/01

dört Üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı: 002a/12, 002b/17, 004b/02, 004b/21, 007a/20, 009a/02, 010b/06, 013a/13, 017b/02, 020b/19, 024b/02, 026a/10, 026b/01, 026b/15, 027a/05

Hamzai sāhibkıranı ‘ālem yigirmi d. kereyüz biñ ‘askeri ile gemiye binüp ‘azmi Mecteri zemîn 001b/03

döşe- Bir şeyi bir yere sermek, yaymak: 006a/06, 022b/10

Andan bisâtı ‘ayş d. māhrular ve peri biñlerle sīm sāķşākīler kıolların şığayup 006a/06

du‘ā (a) Güçsüzlük ve ihtiyacını ortaya koyarak Allah’a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış: 007b/18, 007b/21, 018b/08, 025a/17, 002b/20, 027b/21, 013b/05, 007b/19, 008a/08, 008a/10, 008a/13

du‘ā eyle- Allah’a yalvarmak: 020a/04

du‘ā it- Allah’a yalvarmak: 002a/08, 002b/06, 005a/21, 016a/13, 021a/20, 028a/02,

Mellāhlara sü‘āyledükde mellāhlar d. idüp Server bu cezîrede Gencāb’uñ büyük birāderi 001b/07

dūr (f) Uzak:

luṭuf ile bizi cemālūñden d. itme böyle gidelüm didi hemān yirine bir adam naşb eyleyüp yüz biñ 006a/09

dur- Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak: 020a/06, 012b/14, 003b/20, 005b/09

kemūke ṭoķandı ammā kemūkden bir şadā zāhir olup iki tarafda d. ‘asker bu şadāyı 012a/17

düğün Evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan tören, eğlence: 020b/01

‘ālī d. eyledi Kırķbirinci gün gerdek idüp İşte Bunlar birbirinden murād alup 008b/19

dükkān (f) İçinde perākende öteberi satılan veya küçük îmalât yapılan iş yeri: 028a/21

didi ve elin öpüp d. gönderdi Andan eyitdi Şāhibkırān’a benden selām eyle 028b/02

dünyā (a) İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan: 001b/14, 005b/07, 021b/04, 005b/06, 008b/04, 015a/11, 012a/21, 015a/11, 028a/10

öyle urdı kim Melik Kāsım gürzin berāber virüp arķaya aldı ammā d. başına tenk olup 003b/02

dürlü Çeşitli, muhtelif: 023a/17

buyurdu servere ziyāfet itdiler Envā'ı d. ni 'metler gelüp yiyüp sekrī şerbetler içilüp 006a/05

dürüst (f) Doğruluktan ayrılmayan, özü sözü bir, mert, doğru:

gönderdim saña dahı gerekdür ki gururundan hazer idüp şakınasın ve bana i'tikadını d. 021b/12

düş- 1. Bulunduğu yerden ansızın aşağıya doğru inmek, sukut etmek, dökülmek: 003b/03, 004a/09, 004a/15, 004b/01, 013a/20, 014a/18, 014b/17, 015b/16, 019b/06, 022a/06, 022a/10, 024a/04, 024a/21, 027a/15, 028b/05, 023b/12, 003a/16, 004b/01, 005a/08, 007b/09, 009b/17, 010a/06, 010b/04, 014a/15, 013b/04

2. Peşine düşmek, peşine takılmak: 002a/18, 008a/12,

3. Uğramak, kapılmak: 005a/02, 006b/06, 006b/08, 026a/06, 018a/04

4. Yakışık almak: 011a/18, 025b/08, 011b/07

Ğazele 'Ayyār bir serheng suretinde idi Ardına d. bir تنها yirde ardından irişüp 002a/18

düş Uyurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüyâ: 005a/04

zīrā Bānū d. gördükde pederi ve cümle ehli diyārı Müselmān olmuşlardı Anuñçün didi kim 009a/18

düş Taraf, cihet, yön.

düş ol- : Rast gelmek, tesadüf etmek, karşılaşmak:

Anlar da bu kadar (4) didükde 'Ömer, geminüñ içine girüp gözi Bahtgān'a düş oldu. Gördi kim gemici kıyāfetinde тұrmayup: 018a/04

düşman, düşmen (f) İyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım: 017b/12, 020b/14, 022b/17, 014a/15, 017a/18, 006b/15, 021b/13, 006b/20, 021b/15, 011b/05, 027a/07

perest olup ölince yoluñda dostuñda dost düşmānuña d. hāsılı cānum yolına fedādur 006b/20

düşün- Düşünmek, tefekkür etmek: 022b/11

kolda oturmuş Gencāb Şāh bir zamān fikre varup d. Andan Bedī' nāmdār 016b/16

düvel (a) Devletler:

D.-i Bahter'i ve Fuzūli Bahter'i ve Reyhāni Sencābīyi ve Ersām Şāh'ı ve 'Āşımı 'Ayyār'ı 018a/21

-E-

ecel (a) Her canlı için takdir edilmiş olan ölüm zamanı, ömrün son demi: 005a/02

başı at başına berāber oldu men ' idince e. terleri dökdi Toz içinde kaldukda
003b/10

efendi (y) Sahip durumunda olan, buyruğu geçen, hükmünü yürüten kimse, sahip:

Server lutfuñ mezīd olsun Hiç olur mı ki kûl e. bir yirde otura didükde Bedī'
016a/10

efkār (a) Fikirler, düşünceler: 013a/10, 017b/12

Tûl Zengī'ye rast geldüm ammā bu dilāver anlara benzemez cümlesine
galibdür diyüp ol e. ile

eflāk (a) Felekler, gökler:

öyle urdı kim gūyā kubbei e. zemīne berāber olup bir zamān güm güm gümledi
ve indi Bizüm Melik 026b/08

eger (f) Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet: ,
004b/07, 006b/18, 007a/01, 007a/06, 008b/15, 008b/17, 009b/07, 009b/11, 009b/12,
010a/07, 010a/21, 010b/08, 010b/10, 010b/14, 010b/19, 011a/06, 011a/20, 011b/09,
011b/18, 012a/02, 012a/03, 012b/09, 012b/17, 013b/10, 016b/12, 016b/19, 018b/16,
019a/19, 019a/20, 021b/05, 021b/19, 022b/12, 022b/20, 023b/04, 024b/15, 024b/17,
026b/11, 028b/08

cevābı yok E. yine muḥālefet iderseñ başuñ kesüp Likā'ya gönderem dimiş
Melik Kāsım 002b/07

egle- Avutmak, oyalamak:

Gencāb yoluñüzlerine ben bir miḡdār Ebrahā'yı e. diyüp dört yüz 'ayyār ile
013a/13

eglen Hoşça vakit geçirmek: 021a/04

Tīzpāy nāmında oğlı olsa gerek İşte Bunlar bu şāfa ile birkaç gün e. bir gün
Bedī' 020b/04

ehl - (a) Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemāat:

ehl-i divān: Divan mensubu: 007b/03,

ehl-i vilāyet: Şehir mensubu: 009a/03

ehl-i İslām: İslam mensubu: 011a/02, 011a/14

bütün e.-i dīvān istiḳbāl idüp Kemender Şāh kızınūñ iki gözlerinden öpüp āferin 009a/18, 028a/22

ejder (f) Milletlerin hayallerine göre değişik şekillerde olan, genellikle kanatlı, gövdesi aslana, kuyruğu yılanı benzeyen, ağzından ateş püsküren korkunç canavar: 008a/13

oḳumağa başladı Anı gördi kim e. diyüp üzerine ḥamle eyledi kim bir ip pāresidür Çün nöbet 008a/09

ejderhā(f) Milletlerin hayallerine göre değişik şekillerde olan, genellikle kanatlı, gövdesi aslana, kuyruğu yılanı benzeyen, ağzından ateş püsküren korkunç canavar: 008a/07, 008a/12, 026a/04

pertav eyledi ol dem iki ādam e. gibi birbirine şārılup müşt müşte yaḳa yaḳaya 004a/12,

ekber (a) Çok (daha, en, pek) büyük: 019b/13, 024a/08

kendüsün ol deryā misāl ‘askerüñ içine urupAllahı e. evvel beş kere yüz biñ ‘askeri 004a/18

ekşeri (a) Çok defa, çoğunlukla: 014b/03

iki süvar belürdi Yanlarınca kırḳḳadar ādam var A ‘vān ammā e. zaḥmdār meger Ḳāhir ile Ḳahhār 010a/10

el (a) Arapça’da isimleri mârife yapan (belirli duruma getiren) bir ön ek: 025b/18, 012b/12,

ḳıyāmayup üç ḥamle de Ḳāsım eyledi Evren merdāne men ‘ eyledi E.-ḳışsa aralarında on 003a/06

el- Bilekten itibâren avuç ve parmaklarla, iş görmeye, tutmaya yarayan kısım: 019b/19, 0028a/10, 015a/06, 025b/08, 020a/06, 028b/02, 010a/06, 012a/13, 025b/03, 026b/11, 008a/07, 008a/07, 027a/17, 007a/20, 008a/13, 006b/03, 012a/09, 012b/20, 012b/21, 014a/15, 015b/02, 017b/21, 019b/09, 021b/03, 022b/02, 023b/17, 013b/12, 004b/15, 006a/21, 023b/09, 025a/13, 025a/17, 025b/06, 005b/13, 010a/11, 006a/12, 021b/07, 023a/17, 005b/05, 020a/03, 015a/16, 015a/18, 005a/17, 012a/08, 014a/10, 018a/07, 018b/09, 022a/13, 024b/12, 010a/14, 014a/09, 003a/04, 023a/05, 008a/03

ammā Berüden Bānū ‘Aceb bugün E. ne kelleler ḡālṭāñ olsa gerek İmdi eyüsi 014a/14

el ‘amūda ur-: Sopayı eline almak: 003b/01, 003b/08, 012b/11,

el kılıç ur-: Kılıcı eline almak: 007a/12,

el tığ ur-: Kılıcı eline almak: 011b/21, 023b/16

elden git-: Zayi olmak, elden çıkmak: 007a/11

el getir-: Ele geçirmek, kendine yar etmek: 009a/20,

el şun-: El uzatmak: 0028a/10

el 1.Yabancı, başkası: 028b/05

2. Diyar, yer, mekan: 025b/08

ile Gencāb e. girüp bu kadar küffārīñ hayme ve hargāhın ve māl ve hazinelerin zabt eylediler 016a/06

elbet (a) Şüphesiz, muhakkak, mutlaka: 002a/13, 017b/03, 017b/08, 004b/20, 016b/02

halīfe kaldı çün şabāh oldı Bahtgān tıyup E. bu esīrleri katl eyler didi 025b/17

elçi Belli bir husûsu konuşmak üzere bir taraf adına diğer tarafa gönderilen kimse, aracı: 006a/21, 006b/05, 007a/01, 007a/02, 007b/14, 009b/02, 021a/18, 023a/12, 025a/14, 027b/14, 028a/01, 028a/01, 004b/10, 021a/17, 009b/03

er ise yarın meydāna gelsün diyüp elçinüñ burnın kulağın kesüp haķāretler gönderdi Hod e. 007a/02

elem (a) Izdırap, keder, gam, tasa, hüzn, melâl: , 003b/21, 005a/20, 006b/09, 007b/06, 007b/07, 007b/10, 014a/07, 014a/19, 017a/12, 021b/09, 021b/17, 022a/16, 022b/02, 024b/13, 005a/02, 006b/06, 006b/08, 002a/06

e. çeküp Göre şol nādānuñ cevābın hemān vaktine hāzır olsun İşte ben de vardum 002b/08

elḥamdülillāh (a) Allah’a hamd etmek anlamında:

eyitdi Ey server hele e. seni yine böyle gördüm Ey server bu ne ḥāldür ‘acabā 014b/15

elli Kırk dokuzdan sonra, elli birden önce gelen sayının adı: , 020a/20, 020a/21, 021b/07, 028b/19, 028b/21

Hamzai Bā Şafānuñ E. Dördünci cildi 001b/01

elma Bu ağacın, rengi kırmızı ile açık yeşil arasında değişen, sert ve parlak kabuklu, hoş kokulu, ufak çekirdekli, ekşi, mayhoş veya tatlı, vücûda yararlı birçok hassalar taşıyan gevrek meyvesi:

Ebrahā ol dem dest urup filleriñ üzerinden ol mā'hūd 'amūdı kavrayup bir e. misāl 012a/07

elmīr (a) Milletin yöneticisi.

garūr eyitdi ne Hamza'dan e. var ne evlādlarından var öyle haber vir didi 025a/21

emīn (a) Güvenilir, inanılır (kimse), inak:

eline virelüm Varup vilāyetlerine gitsünler Biz de anlarıñ şerründen e. olalım didi 024b/12

emr, emīr (a) Bir şeyin yapılması veya yapılmaması husûsundaki kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk: 025a/03, 026b/03, 001b/16, 002a/15, 002b/05, 004b/15, 005b/05, 006a/03, 006a/19, 006a/21, 006b/04, 006b/12, 007b/16, 009a/01, 010a/18, 011a/09, 013b/16, 014b/18, 014b/19, 016b/07, 016b/13, 021a/10, 022b/04, 024a/09, 025a/06, 026a/10, 021b/14, 019a/20, 014a/08, 015a/09, 017a/19

gezerüz didükde mellāhlar E. senüñdür diyüp gemileri kenāra sürüp taşra çıkdılar Çadırlarıñ 001b/15

emīr (a) Bir kavim veya memleketin başı, başkan, bey, reis: 020a/06, 020a/12, 020a/16, 018a/11, 022b/21, 026a/11, 027b/13, 020a/02, 020a/03

Ya Sencāb bizüm atamız dedem Şāhibkırān e.-i cihānuñ 'ādetleri böyledür Kim senüñ gibi bir 004a/02,

enbān (f) Dağarcık denilen deri çanta, yiyecek çantası, heybe: 022a/15, 028a/10

meger ol zamān 'Ömer 'Ayyār bile gelmişdi Hazīneye varup e.-ı toldura yazdı Andan Hamza'ya 027b/02

eñse Boynun arka kısmı: 023b/13, 022a/07, 023b/12

bilürsiñ didükde 'Ömer de 'Āşım'a Hāzır ol diyüp hemān Kahramān'ıñ e. 022a/05

envā' (a) Neviler, çeşitler, türler: 023a/17

buyurdi servere ziyāfet itdiler E. dürlü ni'metler gelüp yiyüp sekrī şerbetler içilüp 006a/05

er Yiğit, kahraman kimse: 004a/07, 004b/09, 006a/10, 007a/02, 007a/06, 008a/02, 010b/14, 010b/20, 011b/07, 010b/02, 011b/09,

meydān açıldukda küffārdan Tigzen nām dilāver meydāna girüp e. taleb eyledi
002b/13,

eren Erkekler, ermiş veli, evliya.

iki ‘asker birbirine katılup cengi mağlube olup atlar süheylingen e.
na ‘rasından 024a/10

erlik Mertlik, yiğitlik: 007b/04, 011a/06, 027b/05

eyitdi Merhabā dilāver e. ise ancağ olur Qalk İmdi üzerümden gayrı bende
‘adāvet 005b/17

ertesı Bir sonraki: 007a/03, 007b/02, 018b/06, 025b/18, 028b/14

Şāh N’ola diyüp dönüp kondılar ol iki dilāverlerüñ meyyitlerüñ kaldurup e.
003b/16

esbāb (a) Esvap kelimesinin halk ağzındaki şekli, elbiseler, giyecekler: 010a/01,
025b/21, 009b/19, 012a/18, 013a/12, 013a/18

Ebrahā eṭrafa nāme gönderüp Her kimin falān yirde e. żayi ‘ olup 009b/20

eşer (a) İz, nişan, işâret: 014a/13

Ba‘de bende çekdiler Andan habs itdiler bu taraḑdan çün kim Melik Qāsım
gördi ki dīvāneden e. 005a/01

esİR (a) Savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak: 016b/11, 017a/03, 014a/15,
025b/17, 016b/09

deryāya şāldılar Andan server buyurdi; altmış biñ e. var idi ve ol cenkde iki
kere 016b/08, 016b/10

eski Çok zamandan beri var olan, üzerinden zaman geçmiş olan, kadim:

eyledi Yine e. maḑāmına geçürdi Ebrahā ‘ya üç kāt hil ‘at giydirüp Andan ta ‘zīm
020a/15

et İnsan ve hayvan vücûdunun kas ve yağdan meydana gelen, kemikle deri arasında
bulunan kısmı: 013b/01

gāh giderdi Çok hükemā serverün zaḑmın açdılar gördiler e. tiftik tiftik olmuş
013a/21

etek Elbisenin belden aşağı kısmı: 007b/12, 018b/04

‘asker ile düşmāna qarşu revān oldı bir gün tağ e. çadırların kurup 006b/15

eṭrāf (a) Taraflar, yönler, yanlar, çevre: 018b/01, 004b/20, 027a/08, 027a/04, 012a/11,
013b/05, 017a/17, 019b/04, 006a/15, 005b/08

Ebrahā e. nāme gönderüp Her kimin falān yirde esbābı zayı ‘ olup 009b/20

evlā (a) Daha uygun, daha iyi: 001b/13

olan e. kim Gencāb’uñ vilāyetin yine Gencāb’a virüp ve Güher Mülk’i gönderüp baña teslīm idesin 011a/03

evlād (a) Bir anne baba için kendi oğulları veya kızları: 008b/15, 009a/06, 025a/21

bu kadar e.-ı güzīdeleri ve güzīde begleri ve bu kadar ‘askeri gelelerde Şāh ki ayagūña bu kadar 002b/02

evliyā’ullāh (a) Allah’ın evliyası, velileri, dostları, koruması altına aldığı kimseler.

Şāhibkırānlar böyledür Evvela Hamza cümle e. naşip almışdır didükde Ebrahā taḥsīn 011b/06

evvel (a) Başlangıçta, evvela, ilk önce, ilk olarak: 004a/18, 006b/13, 010b/04, 011b/18, 011b/19, 013a/18, 020a/19, 022b/17, 023b/08, 025a/20, 025b/15, 015b/14, 016a/05, 023a/13, 018b/10, 021a/21, 025a/19

İşte Bunlar birbirine ḥamle teklīf idüp Melik Kāsım eyitdi Ya Sencāb ben kimseye e. 003a/20

evvelā (a) İlk önce, ilk olarak:

Şāhibkırānlar böyledür E. Hamza cümle evliyā’ullāhdan naşip almışdır didükde Ebrahā taḥsīn 011b/06

evvelki Daha önceki, bundan önce gelen veya olan: 014a/12

yine meydān olup Sencāb Şāh ile Melik Kāsım meydāna girüp e. gibi aḥşām 003b/17

ey Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır: 002a/21, 003a/01, 003a/03, 003a/08, 003a/11, 003a/17, 003b/05, 003b/11, 005a/14, 005b/04, 005b/08, 006a/08, 006b/18, 007a/06, 007b/12, 007b/19, 008b/20, 009a/17, 011a/01, 011a/13, 011b/05, 011b/21, 012b/03, 013a/08, 013a/14, 013b/03, 013b/05, 014a/03, 014a/19, 014b/01, 014b/05, 014b/15, 014b/16, 014b/21, 015a/18, 016a/01, 017a/12, 017b/07, 017b/11, 018a/09, 019a/01, 019b/14, 019b/16, 022a/12, 022a/15, 022b/01, 022b/04, 023b/01, 023b/02, 024b/13, 024b/17, 025a/08, 025a/11, 025a/20, 025b/06, 026a/09, 026b/09, 027b/07, 028a/22, 028b/04

urup yıkup bende çekdi Divi Dest feryād idüp E. Adem benden ne istersin ve kimsin 002a/20

eyā (f) Ey, hey, hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır: 014b/10

biñ 'askeri bakup Ebrahā'ya muntazar oldılar ki E. nice olur bunlaruñ hāli diyüp 015b/18

eyit- Söylemek, demek: 002a/10, 002a/21, 002b/20, 003a/17, 003a/20, 003b/05, 003b/15, 003b/19, 004a/01, 004a/06, 004b/12, 004b/13, 004b/14, 004b/18, 005a/10, 005a/11, 005a/14, 005b/06, 005b/08, 005b/09, 005b/15, 005b/17, 006a/08, 006b/02, 006b/09, 006b/17, 007a/01, 007a/05, 007b/10, 007b/19, 008a/17, 008b/13, 008b/20, 009a/17, 009a/19, 009a/21, 009b/09, 009b/12, 010a/04, 010a/07, 010b/07, 010b/08, 010b/09, 010b/10, 010b/13, 010b/19, 011a/14, 011a/19, 011b/03, 011b/10, 011b/21, 012b/01, 012b/03, 012b/04, 012b/06, 012b/08, 012b/11, 013a/14, 013b/03, 013b/08, 013b/10, 013b/17, 013b/18, 013b/19, 013b/21, 014a/02, 014a/03, 014a/06, 014a/11, 014a/19, 014b/03, 014b/08, 014b/09, 014b/15, 014b/16, 014b/20, 015a/03, 015a/08, 015a/09, 015a/14, 015a/18, 015a/19, 015b/15, 016a/09, 016a/11, 016a/13, 016a/21, 016b/02, 016b/03, 016b/04, 016b/05, 016b/12, 016b/13, 016b/17, 016b/19, 016b/20, 017a/01, 017a/12, 017a/16, 017b/05, 017b/07, 017b/12, 017b/19, 018a/02, 018a/05, 018a/06, 018a/09, 018a/11, 018b/15, 018b/18, 018b/21, 019a/13, 019a/15, 019a/17, 019a/19, 019a/20, 019b/10, 019b/14, 019b/16, 019b/17, 019b/21, 020a/04, 020a/08, 020a/16, 020a/17, 020a/18, 020a/19, 020b/05, 020b/08, 021a/06, 021b/18, 022a/01, 022a/02, 022a/04, 022a/08, 022a/12, 022a/14, 022a/15, 022a/18, 022a/21, 022b/01, 022b/12, 022b/14, 022b/15, 023a/01, 023a/02, 023a/03, 023a/13, 023b/01, 023b/02, 023b/07, 023b/08, 023b/19, 024a/02, 024a/05, 024b/05, 024b/10, 024b/13, 024b/16, 024b/17, 025a/02, 025a/05, 025a/11, 025a/12, 025a/20, 025a/21, 025b/01, 025b/02, 025b/08, 025b/11, 025b/12, 025b/18, 026a/02, 026a/07, 027a/10, 027b/07, 027b/08, 027b/19, 028a/01, 028a/02, 028a/03, 028a/04, 028a/13, 028b/02, 028b/06, 028b/13, 009b/10, 011a/07, 013a/08, 013b/05, 014b/21, 017b/11, 018b/16, 020b/10, 021a/03, 022a/19, 025a/04, 025b/11, 026a/08, 027b/10, 010b/14, 007b/06

e. Serveri āfitābuñ ihsānuñ siz de görüñ ki böyle ayağıña vāfir hazine māl gönderdi
002a/09

eydür söyler, der, der ki: 001b/05, 004b/05, 006a/14, 008a/21, 009a/12, 012a/08, 017a/20, 017b/13, 019b/12, 019b/21, 024b/07, 027a/03, 026a/09

kimi Hamza yanına kimi Melik Hāver'üñ yanına cem' oldılar Rāvī e. İşte Sulṭānı Hāver 001b/05

eyle- Etmek, yapmak anlamında kullanılan yardımcı fiil: 006a/04, 016a/15, 020a/21, 023a/13, 005a/21, 024a/06, 012b/06, 001b/04,

‘**ahd eyle-**:020a/11,

‘**ārām eyle-**: 003b/15, 011b/08,

‘**arż eyle-**:018b/07,

‘**aşq eyle-**:007a/08,

‘**azm eyle-** :021a/16

baḥş eyle-:004b/04,

beyān eyle-:007a/03, 019a/02,

būs eyle-:017b/18, 026b/17, 026b/18,

ceng eyle-: 003b/19, 007b/11, 008b/08, 019a/16, 019a/21, 023a/03,
cevāb eyle-:014a/21, 022a/01,
cinās eyle-:011b/20,
çābuklık eyle-:022a/14

da‘vet eyle-:011b/16, 018a/18, 020b/16, 022b/07, 023a/02, 024a/16, 025a/19,
du‘ālar eyle-: 020a/04,
düğün eyle-:008b/19,

emr eyle-:002a/15, 004b/15, 005b/03, 006a/21, 006b/04, 006b/12, 007b/16,
009a/01, 010a/18, 011a/09, 014b/19, 016b/07, 022b/04, 024a/09, 025a/06,
eyülik eyle-:016b/01,

feryād eyle-:013b/02,
firār eyle-:026b/16, 027a/21,

ḥabs eyle-:025b/16,
ḥamle eyle-: 003a/04, 003a/05, 007a/10, 007a/15, 008a/09, 008a/13, 010a/13,
011a/20, 011b/01, 011b/04, 011b/19, 019b/18, 023b/07, 024a/15,
ḥāşıl eyle-:016b/03,
ḥatā eyle-:015a/13, 016a/14,
ḥavāle eyle-: 005b/12, 007a/11, 007a/13, 008a/08, 009b/13, 012a/15, 012a/17,
015a/21, 023b/09,
helāk eyle-: 002b/18, 008a/07, 009a/13, 010a/17, 023b/18,
ḥikāyet eyle-:017a/12, 017a/16, 028b/04,
ḥüküm eyle-: 013a/03,

‘ibādet eyle-:014a/04,
iḥāṭa eyle-:004b/05, 013b/07, 015a/04, 027a/05
iḥānet eyle-:022b/20,
iḥsān eyle-:015a/12,
i‘lām eyle-:010a/02,
iki eyle-:004a/20,
imdād eyle-:021a/10
‘ināyet eyle-:014b/16,
iş eyle-:024a/14,

ḳabūl eyle-:005b/07, 016b/18, 016b/19,
ḳahḳaha eyle-:019b/05,
ḳalafāt eyle-:017b/02,
kār eyle-:007b/20,
ḳarār eyle-:001b/16,006a/02, 007b/01, 008a/01, 008a/11, 010b/16, 011a/01,
016a/08, 018b/05, 020a/07, 020a/09, 022b/03, 022b/09, 022b/10, 025a/07, 027b/01,
028a/16, 002a/02,
ḳatl eyle-: 025b/17
kelām eyle-:006b/21,
ḳumañ eyle-:024a/08,

ma‘rekeler eyle-: 003b/14, 011b/02, 013b/21,

men‘ eyledi-: 002b/16, 003a/06, 003a/09, 007a/12, 008a/04, 010a/14, 012a/04, 015b/01,

mejdān eyle-: 002b/21, 003a/15, 019a/12,

muḥabbet eyle-: 004b/06,

murād eyle-: 006a/03, 014a/02, 006a/03

müjde eyle-: 027b/03,

müşāvere eyle-: 007b/06,

mütāla‘a eyle-: 004b/16,

naḳl eyle-: 028a/02,

naşb eyle-: 006a/09,

naşihatler eyle-: 021b/06,

nevaht eyledi-: 005b/19, 010b/05,

nidā eyle-: 007b/16,

niyāz eyle-: 014a/05, 026a/20,

nüş eyle-: 010a/02,

pāre eyle: 002b/17, 003a/14, 004b/03, 008a/06, 024b/02, 026b/12, 026b/17,

pertav eyle-: 004a/12,

peydā eyle-: 026a/18,

rām eyle-: 011b/11,

red eyle-: 011a/13,

ri‘āyet eyle-: 017a/15, 020a/15,

ricā eyle- 020b/08,

şafā eyle-: 016a/13, 016a/16,

selām eyle-: 028b/02

seren-gün eyle-: 013a/7,

su‘āl eyle-: 013a/8, 027b/10, 001b/07,

süvār eyle-: 004a/16,

şān eyle-: 013a/07,

şenlikler eyle-: 009a/04,

şikār eyle-: 005a/12

şikāyet eyle-: 007b/15, , 009a/16, 018a/09,

şükür eyledi-: 007b/20, 014a/13,

tağyīr eyle-: 009a/20

taḥsīn eyle-: 003b/06, 003b/13, 007b/04, 011b/07, 012a/14, 014b/08, 019b/08, 020a/10, 024a/16, 027b/05,

taḳayyüd eyle-: 015a/01,

taḳrīr eyle-: 010a/20, 018a/10,

taḳsīm eyle-: 026b/20,

ṭaleb eyle-: 002b/13, 008a/02,

ta‘līm eyle-: 007b/21,

ṭapū eyle-: 021b/09,

tārūmār eyle-: 016a/05, 026b/10,

taẓarru‘ eyle-: 002a/05,

teklīf eyle-: 016a/09,

telkîn eyle-:007b/18,
tenk eyle-:026b/14,
tertîb eyle-:023a/08,
teslîm eyle-:015b/10,

va‘d eyle-:004b/08,
vaşf eyle-:010b/19, 011b/09, 018a/16, 027a/10,
vefât eyle-:009a/06, 009a/05

yara eyle-:007a/14, 007a/20,

zabı eyle-:004a/21, 012b/19, 012b/19, 015b/14, 016a/06,
zevķ eyle-:020b/17,
zîr-u-zeber eyle-:019b/19,
ziyâfet eyle-:026b/21,
zuhûr eyle-:007b/18, 008b/06, 009a/06,

*Ṭurma hamle e. gör kim kim kimi kıtl ider didükde Evrenbüş gâzâba gelüpel
nîzeve urup 003a/21,*

eyü Hayırlı, uğurlu, müspet: 020a/08, 022a/13, 022a/14, 022a/18, 023a/19, 024a/05,
014a/14, 024b/11

*bir e. hizmet itmiş olursın didükde Sencâb Şâh şâd oluptiz emr eyledi bir nâme
yazılup 002a/15*

eyülik İyi olan şeyin hâli, hoşluk, iyilik: 016a/21, 016b/01, 012a/01

*Ebrahâ gâzaba gelüp el tîğ urup eyitdi Ey nâbekâr ben saña e. şanurum yoħsa
bir kötek 011b/21*

eyvah (a) Kötü bir haber veya olay karşısında duyulan üzüntüyü, korku, panik,
pişmanlık, esef, hayıflanma gibi duyguları ifâde etmek için kullanılır, yazık:

*du ‘â idüp ‘Ömer’üñ Liķā Nûrûzîn’e gitdügin naķl eyledi Baħtgân eyitdi E. gitdi
Liķā’nuñ 028a/02*

ez-în cānib o sırada, başka bir yerde: 020b/18, 027a/03

*Ḳandasın mücter zemîn diyüp gitdiler e. cānib ol zemānuñ Bedī‘üzamān’ı
ķahrāmānlık üstüne 006a/11*

-F-

fā’ide (a) İşe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar,
nefi: 017b/09

başına şıçradı eyitdi Ey ağalar ben Şāhı İrān'ıñ vezīriyim Sizlere çok f. olur
017b/07

falān (a) Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler:

Ebrahā eṭrafa nāme gönderüp Her kimin f. yirde esbābı zayı ' olup 009b/20

farḳ (a) İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, başkalık, farklılık:

karındaş karındaşı f. itmeden kaldı İşte iki 'asker birbirlerine şöyle girişdiler
ki 024a/13

faşl (a) 1. Ayırma, ayrılma.

f. olalım didi Sencāb Şāh eyitdi Ya Ḳāsım ben senden ne galebe gördüm ki
serfürü 004a/06

2. Bölüm, kısım; devre: 028b/22

fedā (a) Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme: 006b/20

fedā ol-: Gözden çıkarmak: 013b/04

yolına f. olaydı diyüp zār zār olup ağladı O maḥalde ḥançere düşmek diledi
013b/04

felāket (a) Büyük sıkıntılara sebep olan çok üzücü durum, büyük dert, yıkım, belâ:

İmdi baña irişüp imdād idesin diyü çok tazarru ' eylemiş bu da kardeşinüñ
böyle f. 002a/05

felek (a) Gökyüzü, semâ.

gökde ḥurşīdi bākır tāsā dönüp f. yüzi karāñulık oldu Tekrār Bānū bir tenhā
007a/17

fenā(a) Kötü, bet: 028a/11, 004a/19

üzerinebir raḥtu baḥt urmuşlar ki gözler görmüş değil bir f. ḳaftān bir ḥāşırdan
ḥuşa 023a/15

ferāfer (a) Kaça kaç, uzak uzak.

üzerinden f. çevirüp Bedī' üñüzerine ḥavāle eyledi eger kelle ḳāfa ursa idi
Hamd anı 012b/17

ferāḡat (a) Hakkından isteyerek vazgeçme, el çekme:

ferāḡat it-: Hakkından vazgeçmek: 021a/05

üzerüme gelse gerek dimiş ve bunlaruñ kaçıldları budur ki Tā Liķā'ya varmayınca f. itmezüz 021a/05

ferāmūş (f) Unutma, hatırdan çıkma: 014b/07

ferāmūş it-: Unutmak: 002b/20,

eyitdi Şāhum ben bir göreyim Beni du'ādan f. itme diyüp yetmiş arış kıddıyla 'azmi 002b/20

feryād (f) Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırıtı, haykırış: 012a/20, 009a/16, 028a/15

feryād eyle-: Haykırmak: 013a/19, 013b/02

feryād it-: Haykırmak: 018a/06, 028a/14, 003b/04, 012a/19,

urup yıķup bende çekdi Divi Dest f. idüp Ey Adem benden ne istersin ve kimsin 002a/20

fesād (a) Tabii halden çıkma, bozulma, bozukluk:

didiler Biri eyitdi ne f. bā'is olup bunu böyle deñize bırakmışlar İmdi hemān gerü bunı 017b/05

feth (a) Bir memleketin savaşıla düşman elinden alma, ele geçirme, zaptetme: 010a/02, 027a/17, 006a/01

feth it-: Açmak, savaşıla ele geçirmek: 027a/04, 005a/15,

Kemender Şāh nice def'a 'asker göndermişdi Lākin f.-i müyesser olmamışdı Birgün yine 009a/15

fevt (a) Ölüm, mevt:

Ken 'ān bu kıızı bir 'ifrīte virdi Menkūle f. olmuşdı bu dīve Ğazāvusi ejderħim dirledi 008b/05

findık (f) Bu ağacın sert bir kabuk içindeki yağlı, nişastalı, yuvarlak veya beyzî meyvesi:

almış Arpadan gayrı yedigi yokdur bir günde siyāh üzüm f. içi yer Günde yedi kere tımār olur 023b/05

fırıl- Bulunduğu yerden hızla ayrılıp çıkmak, başka bir yana doğru gitmek:

tutan elinüñ dirsegine bir müşt öyle urdı kim kılınç bir cānibe f. gitdi Andan Ya Allah 005b/13

fırşanat uygun düşen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman: 021b/13, 015a/05, 013b/17

olmazsa başum şart olsun didi Bahtgān eyitdi ben dimez mi f. sizündür diyü
024b/16

fikir (a) Düşünce, zihinde tasarlanan şey, düşün: 017a/01, 013a/10

Ḳāsım dīlāverüñ bārgāhına gelmiş idi Melik Ḳāsım yatup f. iken gözleri
Dīvdesti 005a/03

fi (a) Harf-i tarif “el” almış Arapça kelimelerin başına gelen ve bunlara “-de içinde” anlamı katarak zarflar yapan ek:

fī 'l-hāl O anda, hemen şimdi: 008b/09

süvar olup İslām 'askerün f.-hāl bozdu 'Āşım gördi kim iş işden geçdi 013a/11

fil Kolayca evcilleşen, yaşamakta olan kara hayvanlarının en irisi, hortumlu, kalın derili, memeli hayvan: 019a/08, 023a/09, 012a/06, 015a/06, 013a/10, 015b/21, 015b/05, 013a/02, 024a/11, 012a/07

olup at ve f. gergedānlarına süvar olup alāylar ve şāflar bağlayup meymene ve
meysere қalup 019a/04

firār (a) Kaçma, kaçış:

firār eyle-: Kaçmak: 018b/12,

firār it-: Kaçmak: 021b/01, 026b/16, 027a/21

tīgumdan f. idenleri bañā teslīm idüp sen dahı gelüp rām olup rikābumda baş
қoyup 018b/12

furtına (lat.) Şiddetle esen etrâfı birbirine katarak bâzan can ve mal kaybına sebep olabilen sert rüzgâr:

eyleyüp gitmişler idi Deryāda f. olup bir anda öldiler Her biri cezīreye düşüp
001b/04

fuzūlī (a) Yersiz, gereksiz, fazla, zâit:

zīrā Güher Mülk'i pederi bañā virmiş Sen ḥod f. olmuşsın diyüp nāme tamām
etmiş Serveri 'ālem 011a/04

-G-

ġāfil (a) Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz, basiretsiz, aymaz: 015b/13, 013a/08,

ġāfil ol-: Habersiz bulunmak: 015a/18

cān başına şıcrayup Bedī'üñ başına gelüp Server ġ. olma bu senüñ kıyās itdiğin 012a/10,

ġāh (f) Bazen, bazı zaman, kâh: 013a/20, 013a/21, 017a/21

Gürz girān ile ve g. nize ile ve g. tīg birān ile hamle eyledüler Aralarında otuz altı hamle hañar 007a/10

ġāhıce (f) Ara sıra, bâzan, bâzı defa.

toġuz bařmān idi G. istedükçe iřmān iderdi Herkes gördükde tařsīn idirlerdi 009a/11

ġalebe (a) Dövüşte ve savaşta yenme, ġālip gelme, galibiyet:

ġalebe it-: Yenmek, mağlup etmek: 019a/20

faşl olalım didi Sencāb Şāh eyitdi Ya Kāsım ben senden ne ġ. gördüm ki serfürū 004a/06, 006a/04

ġālib (a) Üstün gelen, yenen, galebe çalan: 011b/09, 019a/19, 011b/13, 004b/19

ġālib it-:Üstün gelmek, kazanmak: 018b/18

ġālib ol-:Yenmek, mağlup etmek: 008b/18

bir zīrdest kimsedür kâ'il oldı Ancak Eger baña ġ. gelürse kâ'il olurum didi ġāşılı 008b/17

ġaltān (f) Yuvarlanan, yuvarlanıcı: 014b/06, 026a/01,

ammā Berüden Bānū 'Aceb bugün Ebrahā elinden ne kelleler ġ. olsa gerek İmdi eyüsi 014a/14

ġam (a) Kaygı, tasa, keder, iç darlığı

eřrafında olanlar řomadı Eyitdiler Ey Bānū ġ. yeme inşā'llah böyle řalmaz řıřhat bulur Du'āya 013b/05

ġanāim (a) Ganîmetler, savaşta düşmandan alınan mallar, esirler:007b/02, 024b/06, 026b/19

*İmdi turma cümlesin kılıçdan geçürüp bu kadar 'askerin malü ğ. senüñ içündür
Belki Likā'ya da 002a/14*

ğarb (a) Dört ana yönden güneşin battığı yön, batı, mağrip. Karşıtı: ŞARK: 002b/01

cihānuñ elün öpdı Emiri Ğ. dağı şād olup kûçup başdı iki gözlerin öpdı 020a/03

ğarīb (a) 1. Hüzünlü, şaşkın ve zavallı bir durumda:

2. Kolay anlaşılamayan, sırlı: 027b/14

*yola revān oldı Birgün Kal'ayı heftzemīn'e geldi ammā bunda Hürmüz ziyāde
ğ. olmuşdı 018a/14*

ğark (a) Batma, batırma, boğulma:

ğark ol-: Batmak: 012b/13, 015a/06, 027b/11, 019a/10

*cihān gözlerine rûzgār oldı Ablağ'uñ ayakları yire ğ. oldı Toz buraya düşdi
003b/03,*

ğarūr (a) Aldatan, aldatıcı:

*ğ. eyitdi ne Hamza'dan elmūr var ne evlādlarından var öyle haber vir didi
025a/21*

gāv(f) Öküz, sığır: 024b/09, 024a/21,

*saña yardım içün üç bahadır dilāver gönderdim Biri Kāmūrān g.-āvāz ve biri
021b/10*

ğavķā (f) Şiddetli tartışma veya dövüş, mücādele:

*Emīri Arab eyitdi Ya 'Ömer şimdi anuñ başında ğ. kemālindedür Dīvānında
yüz şehzāde 027b/19*

ğāyb (a) Göz önünde olmayan, gözle görülemeyen, gizli olan şey, hal ve keyfiyet.

ğāyb ol-: Göz önünde olmamak: 014a/13

*gerek diyüp ğ. oldı Server gördi kim zaḥmundan eser kalmamış Secdei şükür
eyledi 014a/13*

ğāyet (a) Çok, pek, pek çok, son derece: 009a/20, 001b/12, 023b/19, 010b/06

*bugün Ebrahā'ya cevāb virmek ğ. müşkildür ne dirsiz dedükde her biri bir söz
söyledi 014b/02*

ğayret (a) İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama: 004a/01, 013b/10, 003b/12, 004a/08

itmez didi Vüzerâsı Serveri ğ. yok mıdır ne kadarsa birâderüñdür didiler Âhîr bunuñ da göñli 002a/07

ğayrı (a) Başka: 005b/17, 007a/21, 015a/20, 022a/20, 023b/05, 024b/03, 021b/08, 024b/15

dinimüz ğ. ise anâ bir kardeşlerüz Zâhir saña böyle bir hâl gelse ben mu 'âvenet itmez miyem 002a/04

ğazab (a) Aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke: 012a/12, 012b/13

ğazaba gel-: Öfkelenmek: 003a/11, 003a/04, 006b/01, 006b/21, 007a/03, 007a/13, 007b/14, 007b/15, 011b/21, 023b/16, 024a/07, 024a/17, 012b/14

mân'uñ ğ. şddetinden şol ayağı yire varunca hâke ğarķ oldu Bedî' Lutfî Hudâ'ya sığınup 012b/13

ğazâ (a) Din uğruna yapılan savaş:

öñine gelüp Ğ. mübârek ola server didiler Andan herkes yerlü yeründe qarâr eylediler Beriden 006a/02

geber- (Sevilmeyen kimseler için) ölmek:

eyitdi Elime ğ. şus hey cehūd saña söz düşmez bunlaruñ cümlesini ele götürmeyince 025b/08

geç- 1. Gitmek: 028a/08, 012b/21

iki hamle hatâ ğ. Evren gördi olmaz Melik Kâsım'uñ hamlesi şedîd olmakla aķir 003a/07

2. İlerlemek: 027a/05, 028a/12, 027a/05, 027a/13, 020b/20, 021a/13, 024a/20, 027a/09, 001b/13,

3. Yaşanmak: 007a/11, 017a/12

4. Bitirmek, bitmek: 008b/03, 013a/11, 002b/12, 010b/21, 019a/02, 024b/18, 025b/13, 026a/03,

5. Belli bir yerde yer almak: 028a/19, 004b/03, 004b/15, 015b/03, 016b/14, 018b/09, 020a/07, 022b/03, 025a/18,

6. Bir yerden başka bir yere gitmek: 003b/21,

7. Etkili olmak, hatırı sayılmak. 010b/13, 010b/14

geçin- Öyle olmadığı halde kendini öyle imiş gibi görmek, imiş gibi davranmak: 002b/01

Sen de cihānda ‘Ayyār g. şarku ġarbda bu nice yıldan berü Sāhibķırān olan kimesneniñ

geçür- 1. Bir makama gelmesine sebep olmak, bir işi üstüne vermek, üstüne almasını sağlamak: 020a/15, 016a/07

2. Bir yerden bir yere geçmesini sağlamak: 027a/07. 002a/14, 002b/03

Server ħaz idiip andanEbrahā’yı SerĶaplān eyledi Fazıl’ı şol Ķola g. 016a/15

gel- Uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, bir mesafe katedip uzak bir yerden daha yakın bir yere varmak: 004a/05, 005a/08, 005a/14, 005b/07, 007a/06, 011a/12, 015a/04, 016b/17, 016b/21, 018a/11, 019a/14, 028a/19, 028a/20, 028a/22002a/03, 002b/03, 004b/10, 006b/07, 008a/07, 008a/10, 008a/17, 009b/02, 009b/03, 009b/05, 010b/17, 010b/19, 011b/08, 012a/11, 013a/17, 014a/02, 014a/15, 014b/13, 015b/02, 017a/18, 017b/16, 018a/14, 018a/17, 019a/09, 019b/21, 021a/03, 021a/19, 022a/18, 022a/19, 022b/04, 024a/07, 025a/01, 025a/03, 025a/04, 025a/08, 026a/02, 027a/14, 027a/19, 027b/01, 027b/14, 028a/07, 028a/21, 025a/05, 006b/17, 012b/21, 016b/12, 009a/03, 009a/04, 021a/11, 021a/13, 021a/17, 011b/11, 021a/03, 009b/15, 027b/05, 028b/04, 003b/07, 004a/03, 007a/12, 017a/02, 024a/08, 024b/11, 027a/10, 028a/12, 003a/02, 005a/12, 011b/10, 011b/11, 011b/12, 011b/13, 028b/13, 003a/01, 011a/13, 011b/17, 015a/07, 026b/17, 020b/19, 020a/21, 022a/19, 002b/02, 009b/01, 004b/14, 006b/10, 008b/01, 017b/13, 019b/12, 019b/16, 022b/05, 026a/21, 007b/11, 026a/07, 004a/10, 011b/08, 007b/09, 007b/10, 017a/14, 021a/12, 018b/02, 022b/04, 005a/11, 016b/10, 003b/06, 021a/15, 015a/11, 019b/11, 021b/03, 023a/07, 022b/17, 011a/21, 009a/19, 002a/03, 005a/03, 017b/06, 025b/11, 025a/01, 027b/02, 005a/04, 005a/14, 013b/06, 016a/21, 021b/02, 002a/04, 010a/07, 021a/05, 007a/02, 008b/21, 009b/04, 009b/12, 009b/21, 020b/11, 002b/11, 003a/11, 004a/19, 005a/07, 005a/21, 005b/02, 005b/20, 006a/02, 006a/05, 006b/01, 006b/08, 006b/21, 007a/03, 007a/08, 007a/13, 007a/18, 007b/01, 007b/05, 007b/08, 007b/09, 007b/14, 007b/16, 008a/15, 008b/11, 008b/12, 009a/16, 010a/01, 010a/12, 010b/03, 010b/04, 010b/05, 010b/16, 010b/20, 011b/17, 011b/21, 012a/10, 012a/20, 012b/14, 013a/02, 013a/08, 013a/19, 013b/07, 013b/13, 014a/07, 014a/09, 014b/17, 015a/06, 015a/09, 015b/20, 016a/17, 017a/07, 017a/08, 017b/14, 017b/16, 017b/18, 018a/13, 018a/15, 018b/02, 018b/06, 018b/07, 018b/12, 019a/01, 019a/05, 019a/11, 019b/09, 019b/11, 019b/12, 019b/15, 020a/02, 020a/05, 020b/17, 020b/21, 021a/02, 021b/02, 021b/04, 022b/08, 022b/09, 022b/20, 022b/21, 023a/06, 023a/12, 023a/21, 023b/16, 024a/07, 024a/15, 024a/17, 024a/19, 024a/21, 024b/04, 024b/07, 024b/09, 024b/14, 024b/19, 024b/20, 025a/02, 025a/14, 025b/10, 025b/20, 026a/10, 026b/03, 026b/18, 026b/19, 027a/17, 027b/08, 027b/09, 028a/01, 028a/07, 028a/08, 028a/13, 028a/19, 028a/22, 003a/04, 027b/06, 013a/20, 008b/17, 017a/13, 011b/01, 017b/20

Sencāb Şāh yakın geldükde Sen de g. ceñgimüz yekeyek olsun didükde server Nola diyüp 003b/07

gemi Su üstünde giden büyük taşıt, sefine: 017b/13, 019b/11, 019b/12, 006a/10, 001b/14, 001b/15, 002b/10, 017b/16, 018a/01, 018a/04, 001b/03, 018a/02, 017b/15

idi emîri 'Arab qarşudan yektâ gemiyi görüp haber şalup ne asıl g. bileler 017b/15

gemici Gemi işleten veya gemilerde çalışan kimse: 018a/05, 017b/17

didükde 'Ömer geminüñ içine girüp gözi Bahtgân'a düş oldı Gördi kim g. kıyâfetünde turmayup 018a/04

gene Yine, tekrar:

Melik Kâsım eyitdi Ya Sencâb yûri bu gice ârâm eyle yarın g. buluşalım didi Sencâb 003b/15

gerçek İnkâr edilmeyecek şekilde var olan, var olmuş bulunan, hakîkî, vâkî, reel:

kahramânı 'Acem eyitdi Ey Hekîm eger didüğün cevâb g. çıkarsa saña haddinden ziyâde 024b/17

gerçi (f) Aslına bakılırsa, aslında, Her ne kadar: 015b/01, 027a/20

ider mi ki Sen baña olmaz cevâblar gönderesiñ G. nikâh olmadı Lâkin nikâhdan zîyâde gice gündüz 011a/17

gerd (f) Toz, toprak:

g. merd bunda olaydı anı bir günde alı götürüp habis iderdi didükde Ahremenüñ 022b/13

gerdân (f) Vücûdun omuzlarla baş arasında kalan kısmı. 012b/16

üzerine varup darbı tîgüñla Kemender Şâh'ıñ kızın elinden alup ve kendini desti g. best 006b/03

gerdek (f) Gelinle güveyin düğün gecesi yalnız kaldıkları oda: 020b/01

'âlî düğün eyledi Kırkbirinci gün g. idüp İşte Bunlar birbirinden murâd alup 008b/19, 017a/02

gerek Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lâzım: 006a/08, 012a/03, 013a/06, 014a/13, 014a/14, 018b/03, 020b/04, 021a/05, 022a/01, 023a/09, 023b/02, 005b/05, 009b/06, 013b/21, 021b/12, 022b/16

Hoş geldüñ dilâver kimsin didükde Evren hodbînlik idüp Ey nâbekâr kim olsam g. 003a/01

gergedān (f) Tek parmaklılardan burnunun üstünde bir veya iki boynuzu bulunan, sıcak ülkelerde yaşayan, kalın derili, manda iriliğinde, saldırgan memeli hayvan: 024a/11, 019a/04, 023b/11

bir cānibe gitdi 'Ömer göz açdırmayup Ahremen'i taşa tutdı ve g. helāk eyledi
023b/18

geri Arkada bulunan taraf, arka taraf:

gelüp Maşlahatuñ var mı didiler 'Ömer eyitdi Maşlahatum yokdur Bunlar öyle
ise g. tur 028a/13

germ (f) Sıcak: : 022b/11

gülfām gelüp 'iysu nūşa meşğul oldılar tamām kelleler g. ve hātırlar nerm
olduğda 016a/17,

getür- Bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek: 023a/13, 001b/17, 002a/16, 014b/10, 022a/12, 005a/21, 014b/12, 018a/08, saña 003a/16, 004b/12, 009b/18, 010a/05, 010a/19, 016a/19, 016b/14, 017a/11, 023a/14, 026a/12, 027a/01, 004b/20, 027b/18, 009a/20, 007a/21, 002a/01, 009b/07, 006b/04, 004b/09, 007b/07, 008b/14, 004b/11, 010a/21, 016a/18, 027b/15, 002a/17, 002b/05, 004b/01, 005b/18, 007b/18, 008a/07, 009a/01, 013b/08, 014a/10, 015a/21, 022a/20, 025b/21, 027b/04, 028b/03, 028b/08, 028a/04, 004b/07

sen 'amūdım var dersüñ ammā adı var kendi yok Eger merd iseñ meydāna g.
Zīrā ben 012a/02

gez- Yer değiştirmek, hareket etmek, dolaşmak: 001b/15, 028a/11

öñinde gūñāgūn bārgāhlar kurulup qarār itmişler Ğazele bunları temāşā idüp
g. 001b/19

gılmān (a) Köleler, gençler: 013a/07

bir giriş girdi kim anda bir şān eylediler. Ve birkaç g. ser-nigūn eylediler.
Ammā zamāndan soñra 013a/07

gibi Benzerlik bildirir, benzer, benzeyen: 004a/02, 004a/12, 009a/08, 009b/16, 011b/12, 012a/12, 012b/18, 013a/16, 015a/21, 016b/01, 017b/04, 021a/17, 021b/03, 021b/05, 021b/19, 022a/08, 022b/01, 023b/13, 024a/01, 024b/10, 026a/08

yine meydān olup Sencāb Şāh ile Melik Kāsım meydāna girüp evvelki g. ahşām
003b/17,

gice Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarınca kadar süren karanlık: 003b/15, 005a/02, 007b/16, 010a/08, 010b/17, 010b/21, 011b/08, 014a/03, 015a/11, 019a/02, 020b/02, 023a/06, 023b/06, 024b/18, 025a/09, 025b/13, 026a/03, 027a/16, 027b/03, 020b/01

gice gündüz: Her zaman, ara vermeden: 011a/17,

aralarında cenk muḳarrer oldu ol g. geçüp şabāh olduḳda iki taraḳdan süvar olup 002b/12

gidi (f) Azarlama sözü, pezevenk, deyyus: 024b/05

‘Arab da geldi Kendilere karşı bārgāhlar ḳurup ḳarār itdiler Ey aḫmaḳ g. ölmekden 025a/08

gine Yine, tekrar:

marīz üslūbına girdi g. taşra çıkup 028b/16

gir- Dışarıdan içeriye geçmek, içeriye varmak, dahil olmak: , 004b/05, 007b/07, 008a/14, 013a/06, 013a/07, 018b/08, 024b/08, 025b/06, 026b/09, 027a/01, 028a/12, 028a/15, 028b/16, 013a/18, 016a/04, 020b/20, 021a/20, 021b/07, 026b/06, 013a/18, 013a/07, 016a/04, 026b/06, 026b/09, 024a/13, 028a/14, 028a/14, 014a/02, 028b/05, 022a/21, 021a/03, 002b/13, 003b/11, 003b/17, 004a/08, 005a/06, 006a/10, 007a/04, 007a/19, 008a/02, 009b/04, 010b/01, 011a/12, 011b/16, 013a/06, 016a/06, 017b/16, 018a/04, 023a/10, 025a/14, 025a/17, 027b/01, 028a/06, 014b/09

cenge g. Herūmı Dīvān daḫı Sencāb’uñ ‘alemlerüñ gözedüp irişüp ‘alemi ‘alemdāri dört pāre 004b/02

girü Arkada bulunan, taraf, arka taraf: 006b/06, 010a/18, 017b/05, 017a/04, 025b/20

Sencāb’a eyitdi Ey dilāver şimden g. yol tedārikin görmeñ gerek diyince Sencāb daḫı Dilāver 006a/08

git- Bir mesafe katedip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak: 018a/11, 021b/21, 022a/04, 025b/01, 028b/09, . 002a/17, 004b/08, 005a/20, 005b/13, 006b/05, 008b/04, 013b/15, 014a/08, 015b/03, 022a/10, 022a/12, 023a/18, 023b/18, 027a/02, 027a/03, 028a/01, 028a/02, 028a/07, 028b/19, 002b/11, 006a/11, 007a/21, 009a/02, 010a/18, 010b/01, 010b/03, 014a/05, 017a/07, 018b/01, 020b/18, 027a/09, 028a/02, 021b/20, 020b/12, 027b/06, 010b/10, 012b/01, 012b/06, 001b/04, 018a/01, 021b/19, 024b/12, 010a/09, 006a/09, 028a/20, 003b/12, 019b/07, 028b/12, 013a/21, 015a/10, 002a/12, 022a/12, 024a/20, 028b/18, 002a/19, 010a/12, 014b/03, 025b/21, 001b/13, 017a/05, 017b/12, 010a/12, 021a/01, 024b/15, 005b/10, 006a/14, 019a/08, 026b/03, 027a/01

virülür mi İmdi var g. nihāyet Güher Mülk’i baña gönder didi ve bu ‘askerden saña kimsenüñ 012b/07

giy- Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek: 014b/12, 017b/17, 028a/11, 023a/20

ḳalkup ḳahramānı ‘Acem’den Bedī’üñ meydānun istedi ve ḫil’at g. Andan nidā itdirdi kim 018b/20

giydür- Birinin bedenini elbise, çamaşır, başörtüsü ve ayakkabı gibi şeylerle örtmek: 020a/15

g. Bahtgān Taht alanına girmez yatur göti açılmış Kahramānı 'acem eyitdi
022a/21

giysu - Giyecek şey, elbise, esvap: 017b/17

Ey dilāver benüm bilegimde g.-yı Adem alehi'sselam vardır Yoḥsa sāḥir
degilüz sāḥirlere düşmānız 011b/05

göç Bulunduğu yerden ayrılıp yerleşmek üzere başka yere gitmek, yurt değiştirmek, göç etmek, hicret etme: 020a/18, 007b/02, 018b/04, 022b/18, 027b/03, 027b/06

şād oldılar hemān ol aradan g. idüp Qandasın Ebrahā diyüp gitdiler bir gün
gelüp 010b/03, 020a/18

gögüs Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer gibi organları içine alan bölümü, bağır, döş, sine: 008a/04, 005b/14

titreye g. tutārum ol Bānū'yı cihānuñ 'aşkıyladur İmdi merd olan merd
loḫmasına ṭama' 011a/16

gök Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk, sema:

g. ḥurşīdi bākır ṭasa dönüp felek yüzi qarāñulık oldı Tekrār Bānū bir tenhā
007a/17

gönder - Gitmesini sağlamak veya gitmesine yol açmak, yollamak: 012b/07, 018a/11, 020a/19, 021a/08, 022b/21, 002a/09, 002b/09, 006b/01, 006b/06, 006b/13, 006b/18, 007a/02, 007b/12, 007b/15, 009a/09, 009b/08, 011a/06, 013b/14, 017a/10, 017a/18, 018a/12, 018b/07, 020a/02, 020a/16, 021a/11, 021a/16, 022b/07, 022b/19, 024a/02, 025b/09, 027a/18, 027b/16, 028b/02, 017a/19, 020a/14, 025a/07, 021b/10, 021b/12, 021b/15, 021b/16, 007a/01, 003a/14, 002b/07, 011a/17, 025b/20, 013b/11, 006b/08, 006b/10, 007b/08, 010b/15, 021b/06, 021b/14, 009a/10, 009a/15, 020b/19, 013b/09, 025b/01, 006b/16, 009b/20, 011a/03, 016b/11, 017a/07, 017a/14, 017a/17, 018a/18, 019b/21, 022b/04, 022b/06, 025b/19, 026b/02

benden ötüri üzerine 'asker göndermiş Sen de beni g. varup ol gelen 'askerine
006b/10

göñül Yürek, dil: 013a/10, 018a/05, 017b/12021b/14, 005b/21, 009b/18

göñlün al- Birini sevindirmek: 010a/08

itmez didi Vüzerāsı Serveri gayret yok mıdır ne kadarsa birāderiñdür didiler
Āḥir bunuñ da g. 002a/07

gör- Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek: 002a/21, 002b/04, 003a/04, 003a/12, 005b/08, 007a/06, 016a/21, 018a/05, 001b/18, 002b/06, 003a/05, 003a/07, 003a/09, 004a/11, 004b/05, 005a/01, 005a/05, 007a/11, 007b/08, 007b/20, 008a/09, 008b/09, 008b/13, 008b/16, 009b/19, 012a/13, 012b/05, 012b/12, 012b/19, 013a/11, 013b/02, 014a/13, 014a/16, 016b/15, 018a/04, 019b/07, 023b/16, 026a/13, 027b/09, 028a/07, 028a/08, 028a/16, 028a/19, 028a/21, 028b/17, 026a/09, 014b/07, 021b/18, 001b/20, 026a/09, 010b/06, 013a/21, 015a/01, 015b/19, 017b/02, 017b/03, 019b/11, 026a/04, 026a/20, 005b/16, 009a/11, 009a/18, 010a/12, 010a/16, 010b/04, 012a/09, 015a/08, 016a/19, 020a/06, 025b/06, 026a/15, 026b/16, 012b/14, 002a/10, 003a/19, 004a/06, 014b/01, 014b/15, 025a/02, 002b/08, 005a/17, 007b/08, 002a/16, 015a/04, 016b/03, 020a/17, 027a/07, 003a/08, 020a/12, 028b/14, 008a/21, 020a/10, 009b/03, 023a/18, 002b/20, 014b/21, 022b/06, 013b/21, 017a/20, 006a/08, 013b/03, 015b/04, 015a/11, 023a/15, 023a/19, 022b/02, 017a/13, 002a/09, 018a/17, 022b/03, 003a/14, 007a/14, 007a/21, 008b/12, 008b/14, 009b/17, 012a/14, 013b/03, 014a/06, 014a/17, 014b/14, 015a/14, 016b/11, 017b/01, 017b/15, 019b/04, 019b/08, 020b/13, 021a/01, 023b/14, 025b/10, 026b/03, 026b/15, 027a/17, 027b/05, 028a/09, 028a/15, 028b/01, 005b/04, 005b/15, 023b/07, 008b/21, 020a/02, 022b/08, 023a/02, 009a/09, 005b/20, 008a/12

günāgün kurup karar eylediler Andan Sulṭānı Hāver Ġazelei 'Ayyār'a emr idüp Var g.

göre Uygun şekilde, uygun olarak: 023a/08

görin- Ortaya çıkmak, gözükmek, zuhur etmek: 012b/06, 020a/16, 006b/01, 010a/05,

bu kadar 'askeri bîşumār ile 'azmi Mecteri zemîn iderken bir gün bir cezîre g. 001b/06

göriş- Karşı karşıya gelip konuşmak, birbirini görmek:

būs eyledi Andan Herūm ve sā'iri gelüp bir bir g. zevkuşafā üzerine oldılar 026b/18

göster-Görülmesini sağlamak, görülmesine sebep olmak: 019a/12, 020b/21, 023a/01, 028a/03, 020a/07, 022b/08, 023a/11, 023b/09, 025b/04, 008b/03, 009b/12, 003a/10, 004a/17, 010b/05, 019a/15, 028b/11

urup arkasından yalman g. Andan bir bahādur daḡı Bānū'ya muḡābil oldı ḡamlesin 008a/05

göt Kalın bağırsağın dışarıya açılan deliği ve vücûdun kuyruk sokumu bölgesi için kullanılan kaba söz, kış: 022a/10, 022a/21, 022b/02, 022b/01

Baḡtgān'uñ ṭomānı yok imiş yıkılduḡda g. açıldı Eṭrafında olan vüzerā ve ḡükemā görüp 019b/04

götür- Taşımak, ulaştırmak, iletmek: 019b/03, 008a/16, 012a/06, 013a/18, 017a/14, 019b/20, 022b/05, 022b/08, 023a/18, 026a/19, 010b/15, 013a/12, 007b/13, 023a/08, 025b/08, 008b/21, 013a/12, 022b/13, 025b/16, 025a/11

Serveri 'alemi sāyesine g. Ersām Şāh ḥod dīvānına döndi Bizümḥālimüz ḥod ne varsa 013a/05

göz İnsanda ve hayvanda görme organı: 018a/04, 015a/11, 023b/18, 015a/12, 008b/13, 005a/04, 023b/06, 023b/06, 023a/15, 027b/13, 005a/03, 015b/04, 026a/13, 005b/19, 008b/12, 014a/17, 020a/03, 003b/09, 003b/03, 015a/10, 007b/03, 008b/06

ḥasmuñ elüñe g. göre viresin İhtimāldür ki bu 'Ayyār ḥile ile Müselmān olmuş ola 005a/17

göz göre vir- Apaçık şekilde, herkesin gözü önünde: 005a/17

göz açdır- başka bir iş yapmasına vakit veya imkân vermemek: 023b/18

gözin aç- Uyanmak: 003b/04, 005b/16, 008b/12, 008b/13, 003b/11

gözet- Göz önünde tutmak, dikkat etmek, önem vermek, nazariṭibâra almak, riâyet etmek:

cege girdi Herūmı Dīvān dahı Sencāb'uñ 'alemlerüñ g. irişüp 'alemi 'alemdārı dört pāre 004b/02

gubār (a) Toz, ince toprak:

'asker birbirinekatılup bir cenk mağluboldı ki yer yüzünüñ g. 'ālemi tutup 007a/16

gulām - (a) Köle, kul, esir: 015b/16

ve g.-ı Bedī'ü'zzamān Ey kavmı melā'in cān almadan kanda ḥalāş idersin diyüp peyenderpey 016a/01

günā (f) Tür, nevi, çeşit

eylemiş ve bu g. cevablar yazup göndermiş kahramānı 'Acem bu cevābları işidüp ḥayrete vardı 021b/06

gün ā gün (f) Rengârenk, çeşit çeşit: 024a/01, 001b/19

g.-āgün kurup karar eylediler Andan Sulṭānı Ḥāver Gazelei 'Ayyār'a emr idüp Var gör 001b/16

gurūr (a) Kendini beğenme, büyüklük taslama, boş şeylerle övünme, benlik, enâniyet, kibir, azamet: 012b/08, 015a/15, 026a/12, 015a/17, 014a/07, 021b/12

emīri ‘Arab eyitdi Ziyāde g. var idi didi ‘Ayyārlar eyitdiler Mehlehil Cāzū gelmiş 025b/11

güyā (f) Sözde, sanki: 019a/18, 026b/08, 026b/07

bunlardan bir nerre zühūr eyledi Merdumser ammā ādama ol kadar müşābeheti var idi kimgözin g. adam kıyāsı 008b/06

güç Bir iş veya hareketi sağlayan maddi ve fiziki kuvvet: 024a/03, 028b/09, 014a/15, 016b/19, 028b/04, 024a/07

saña g. itmezüz zīrā ol daḥı Küşāseb aşıdır İmdi eger ikiñüzden bir evlād zühūr 008b/15, 022a/18

gül- Seslerle duygusunu, sevinç veya hayretini açığa vurmak: 001b/14, 005b/06, 011b/04, 025a/12

ve nedür bu at ve bunuñ ile neyleseñ gerek didi ‘Ömer g. eyitdi Ey nābekār sen 023b/02

gülle (f) Top mermisi

ensesi tophāne g. gibi kabardı Tekrār atılup Ehremen’üñ karşusunda bulundu ‘askeri 023b/13

gülsār Gül bahçesi, gülşen, gülistan: 028a/07

dilāveri altı kere yüz biñ adam ile gönderdi Birgün kal’ai g. ‘a geldiler Dāvud 021a/11, 028a/07

güm Patlayan, düşen, bir yere çarpan veya üzerine vurulan bir şeyin çıkardığı ses: 026b/08

öyle urdı kim güyā kubbei eflāk zemīne berāber olup bir zamān g. g. gümledi ve indi Bizüm Melik 026b/08

gümle- Güm diye ses çıkarmak: 026b/08

öyle urdı kim güyā kubbei eflāk zemīne berāber olup bir zamān güm güm g. ve indi Bizüm Melik 026b/08

gün Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki zaman parçası, gündüz: 002b/11, 003b/19, 004a/03, 004a/04, 006b/01, 006b/07, 006b/15, 008b/07, 008b/18, 008b/19, 008b/20, 009a/03, 009a/04, 009a/09, 010a/03, 010b/03, 013b/07, 013b/16, 018b/05, 019a/05, 020a/21, 020b/04, 024b/14, 026b/09, 026b/20, 026b/21, 027a/15, 027b/16, 022b/13, 022b/21, 023b/05, 013b/08, 017a/14, 025a/07, 004a/07, 004a/03, 009a/05, 028b/10, 028b/15, 023a/19, 006b/01, 009a/03, 024b/13, 003b/19

bu kadar ‘askeri bîşumār ile ‘azmi Mecteri zemīn iderken bir g. bir cezīre görindi 001b/06

günāh (f) Allah’ın emirlerine aykırı olan davranış, mâsiyet: 012a/05

Bahtgān eyitdi Şāh’um bizüm ne g. var didi İşte ‘askeri İslām gelüp kal’ai Heftimīn’e 027b/08

gündüz Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün: 011a/17

ider mi ki Sen baña olmaz cevāblar gönderesiñ Gerçi nikāh olmadı Lākin nikāhdan zīyāde gice g. 011a/17

güneş Enerji veren gök cisminin adı, dünyâya en yakın yıldız, şems: 025a/09

korkmazlar diyüp kondılar ol gice karar idüp çün şabāh oldu G. kulei Kāf’dan 025a/09

gürūh (f) Topluluk, cemâat, bölük: 028b/18

g. g. giderler bu da arķalarına 028b/18

gürz (f) Ateşli silahların icadından önce savaş aleti olarak kullanılan, demir, tunç, bakır veya pirinçten ağır topuz, bozdoğan, şeşper: 009a/10, 012a/14, 012a/15, 023b/10, 003b/02, 023b/09, 024a/16, 012a/04

G. girān ile ve gāh nize ile ve gāh tīg birān ile hamle eyledüler Aralarında otuz altı hamle hātar 007a/10

güzel Göze ve kulağa hoş gelen, cemil: 027a/02

söz açılıpSerküb zengi eyitdi Şimdi bu zamānda Gencāb kızından g. taşvīr 010a/04

güzīde (f) Seçkin, seçilmiş, mümtaz, elit: 006a/10, 002b/02

bu kadar evlādı güzīdeleri ve g. begleri ve bu kadar ‘askeri gelelerde Şāh ki ayaguña bu kadar 002b/02

-H-

hāb (f) Uyku: 07b/20

Zīrā Zerdheştne sihirgār pelīd olduğın bilürdi Andan h. vardı Nagāh rüyasında 007b/17, 014a/06

haber (a) Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz: 002a/19, 006b/16, 018b/01, 027a/09, 006b/08, 007b/02, 014b/03, 013a/20, 010a/02, 017b/19

haber al-: Öğrenmek: 001b/17, 006b/17, 009a/03, 010b/15, 017b/20, 018a/01, 018a/17,

haber gel-: Bilgi erişmek: 006b/07, 022b/04,

haber getir-: Gidip bilgi öğrenip paylaşmak: 002a/11, 027a/01,

haber gönder-: Bir hususu bildirmek: 007a/01, 017a/07,

haber sal-: Bilgi gödermek, haber vermek: 017b/15,

haber vir-: Bir şeyi bildirmek: 004b/11, 006b/17, 007b/09, 008b/11, 009b/21, 010a/19, 013b/17, 018b/21, 020a/17, 020b/14, 021a/18, 025a/21, 027b/06, 028a/01

Zorlu Kāvur'a yetiştirün .” didi. İşidüp Sencāb'a h. virdiler. “Getürün” didi 004b/11,

haberdār (f) Haberi olan, haberli, vakıf: 011a/11, 017a/10, 020a/14

haberdār ol-: Bilmek, öğrenmek: 011a/11

bu hıuşuşda h. olup ol kadar feyād eyledi kim olmaz server gözin açup gördi kim 013b/02,

habishāne (f) Kişilerin tutsak edildikleri yer. 005b/21

Qahhār'ı döge döge bağlayup h. götürdiler Andan dönüp koşdılar 019b/20

habl (a) İp, urgan:

kendilerinüñdür Bedzebānlık idüp ben mülāyemet itdükçe anlar yüklerin yukarı koyup h. 003a/18

habs (a) Dışarı çıkmasına izin vermemek üzere bir yere kapatma: 019b/18

habs eyle-: Bir yere kapatıp çıkmasına izin vermemek: 025b/16

habs it-: Bir yere kapatıp çıkmasına izin vermemek: 022b/13, 005a/01,

Ba'de bende çekdiler Andan h. itdiler bu taraıdan çün kim Melik Kāsım gördi ki dīvāneden eser 005a/01

hacālet (a) Utanma, mahçup olma, utanç:

kaḥḥaha eyledi Baḥtgān ḥayli ḥ. çekdi Çünkim Bedī'üzzamān ol na'rai cānistāni urduḡda 019b/05

ḥadd (a) Sınır:

kaḥramāni 'Acem eyitdi Ey Hekīm eger didügin cevāb gerçek çıkarsa saña ḥ. ziyāde 024b/17

hafta (f) Birbiri arkasına gelen yedi günden ibâret zaman bölümü:

Oḡudı Ḥamza'dan Bedī'den şikāyet idüp İşte bu kadar 'asker ile ancaḡ bir ḥ. eglenüp 021a/04

ḥāk (f) Toprak:

mān'uñ ḡazabı şddetinden şol ayaḡı yire varunca ḥ. ḡarḡ oldı Bedī' Luṭfi Hudā'ya sığınup 012b/13

ḥaḡāret (a) Küçük düşürme, horlama; küçük düşürücü söz veya davranış: 007a/02, 007b/14

kesüp ol ḥ. gerü gönderdi ammā soñra nādim olup ziyāde eleme düşdi Zīrā bilürdi kim 006b/06

ḥākisār (f) Toz toprak içinde kalmış. Perişan hâlli.

kezālik işde bir ḡoldan Bunlar ve bir ḡoldan Herūmı Dīvān ile küffārı ḥ. içine bir giriş girdiler kim 026b/06

ḥaḡḡ (a) Allah, Cenâbıhak, Tanrı, Hudâ: 015a/04, 015b/14, 015b/13, 014a/08, 015a/09

servere ḡaber virdiler Bedī' eyitdi Olsun nābekār Ḥ. te 'āla baña fırşat virse 013b/17

ḥaḡḡiçün Üzerine and olsun ki” anlamında yemin sözü:

başına belā getürür didi Baḥtgān eyitdi Nārunūr ḥ. kendi Liḡā'nuñ şaḡalı dirdi 028a/04

ḥaḡḡ (a) Doğru, gerçek.

ḡalmadı Bildüm ki dīnüñ ḥ. diyüp barmaḡ getürüp cān ile Müselmān oldı Server daḡı 005b/18

ḥaḡḡından gel-:Güç yetirebilmek, yenmek: 007b/11, 009a/19, 009b/01

ḥaḡḡlaş- Karşılıklı birbirinin hakkını vererek alacaḡı vereceḡi kalmamak: 022a/16

ḥāl (a) Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum: 002a/04, 003b/12, 007b/10, 015a/02, 017a/11, 021a/01, 023a/07, 023b/04, 019b/15, 014a/17, 014b/15, 015a/08, 007a/14, 007a/21, 010a/16, 014b/14, 015b/18, 018b/03, 019b/08, 026b/15, 023b/14, 012a/14, 014a/20, 026b/03, 012b/01, 018a/15, 003a/12

Şāh'dan nāme gelmiş idi kim Birāder başuma şöyle bir ḥ. geldi Tāç u tahtumdan āvare oldum ne var 002a/03

ḥāl ḥāṭır şor-: Bir kimseye ne durumda olduğunu sormak: 019b/15

taşra çıkup cān atup Bedī'üñ yanına gelüp Bedī' ile buluşıp ḥ. ḥāṭır şorışdı 019b/15

ḥalāş (a) Kurtulma, kurtuluş: 008a/12,

ḥalāş ol-: Kurtulmak: 010b/20, 012a/09, 017a/06, 021b/02, 024b/15

ḥalāş it-: Kurtarmak: 010a/08, 010a/21, 016a/01, 026b/09

Bedī'den kırtarup ḥ. iderüm didi ammā taşviri tamām göñlünaldı ol gice şabāḥ olunca 010a/08

ḥālī (a) Boş, ıssız.

ḥ. serverüñ bārgāhına girüp diledi kim serverle şikār ide Server uyurlığa urup 005a/06

ḥalīfe (a) Hz. Muhammed'den sonra onun vekili olarak din ve dünya işlerinde bütün müslümanların önderi, aynı zamanda devletin reisi olan kişi: 025b/17, 025b/19, 026a/01, 027b/04, 020b/05, 025b/10, 023a/06, 024b/19, 024b/18, 025a/01, 026a/19, 026a/02, 027a/16

gelüp Gencāb Şāh'a baş kodı Yanında bile yedi ḥalīfesi var idi Cāzū ve ḥ. 024b/19

ḥalk (a) Bir milleti meydana getiren insan topluluğu: 028b/17, 005b/20, 009b/18

ammā nevrüz olduḡdabir kere mübārek yüzün gösterdi cümle ḥ. gelüp cem' olup 020b/21

ḥamd (a) Kulun Allah'ın yüceliğini, sonsuz lutuf ve ihsânı karşısında yaratanına minnet ve şükran duygularını bildirmesi:

üzerinden fera fer çevirüp Bedī'üñüzerine ḥavāle eyledi eger kelle kâfa ursa idi H. anı 012b/17

ḥamīde (f) Eğrilmiş, bükülmüş, kamburlaşmış:

şıçradup Ḳarāmerz'e berāber gelüp merdāne 'aşk eyledi Ḳarāmerz dahı ḳadi ḥ. ḳalup Bānū'nuñ 007a/08

ḥāmīle Karnında yavru bulunan (kadın), gebe, iki canlı, yüklü.

zamān murūr idüp Ḳahrūn vefāteyledi ammā Bānū ḥ. idi Vakti günü tamām olup 009a/05

ḥaml (a) Taşıma, yüklenme, yükletme:

ḥaml ol- yüklemek:

sen baña cümle idersin güyā üstüme Kūhi Elburz iner şanurum İmdi nice sihre ḥ. olunmasun 019a/18

ḥamle (a) İleriye doğru atılma, atılış: 003a/06, 003a/07, 003a/20, 011b/18, 019b/18, 003a/07, 008a/05, 024a/20, 023b/08

ḥamle it-: Atılmak, saldırmak: 003a/10, 003a/21, 011b/01, 024b/05, 026a/05

ḥamle eyle-: Atılmak, saldırmak: 003a/05, 007a/10, 007a/15, 008a/09, 008a/13, 010a/13, 011a/20, 011b/04, 011b/19, 019b/18, 023b/07, 024a/15,

Turma ḥ. eyle gör kim kim kimi ḳatl ider didükde Evrenbüş gazāba gelüpel nīze ye urup 003a/04

ḥançer (a) Kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak: 013a/15, 022a/11, 012b/04, 013b/04, 014a/15, 020b/14

çıkdı H. çeküp eyitdi Ya Sencāb nice görürsin kendiñi şimdi başuñ kese yim mi Yoḥsa 005b/15

ḥandaḳ (a) Hendek kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli:

yine İsmi A 'zam okıyup bozdı Cāzū yine sihir idüp Emīr'ūñ öñine bir ḥ. peydā 026a/17

ḥāne (f) Ev: 026b/11, 028b/03

bir ḥ. yapdurmış idi Muḳnatıştaşından bir hücre yapdurup ve sūrdan bir tābut yapdurup 008a/19

ḥani Aslına bakarsan, gerçi: 010b/10

eger kızım virsem māl ve memleketi virüp öñince ḳaçup gitmezdim didi Ebrahā eyitdi H. 010b/10

ḥarāmī (a) Haydut, yol kesen kimse, şakî: 009b/02, 009b/10, 009b/08, 009b/03, 009b/04, 009b/06, 009a/14

Rāvī eydür bunların vilāyetine yakın bir serḥad var idi ol serḥadı iki ḥ. bekleyüp 009a/12

ḥaramzāde (f) Nikâhsız meydana gelen çocuk anlamında hakaret olarak kullanılan bir söz.

Niye diyü afitābperestdür bir ḥ. 'Ayyārı vardır Dīvdesti 'Ayyār dirler 001b/11

ḥarb (a) Silahlı çatışma, savaş, cenk: 019a/03, 019a/06

ḥāl oldu Dirken bir alāy zuhūr idüp içinde Bedī'i nāmdār ālātı ḥ. müstağrak 015a/02

ḥarbī- (a) Savaşla ilgili, savaşa ait: 011a/10, 019a/13

kendüsi meydāna girüp cevelān idüp kol ḳaldurupçalınan cengi ḥ. 007a/04

ḥarçlık Ufak tefek masraflar ve şahsî ihtiyaçlar için harcanacak para.

didi emūri cihān Baḥtgān'a ḥ. virüp Bunlar ile gönderdi Ba'de Emiri cihān yoluna revān oldu 018a/12

ḥāre (a) Bâzı eşyâların üstünde görülen ve dalgalanıyormuş hissini veren parlak çizgiler ve dalgalar, meneviş:

ziyāsından gözler ḥ. cāhiller ise bir nesne var şanup tapu iderler Şimdi emīri Cihān 027b/13

ḥareket (a) Konum yâhut durum değıştirmesi, kımıldama, kımıldanma: 012a/09

ḥ. idince Bedī'i toz bürüyedüşdi 'Āşım feryād idüp tācınıyire urup 012a/19

ḥarem (a) Herkesin giremeyeceği yer:

şenlikler eylediler bir gün yine pederine vedā' idüp Ḳahrūn ile Ḥ.-i Abāda geldiler Arası birḳaç 009a/04

ḥargāh (f) Büyük çadır, otak: 016a/06, 026b/15

ḥīn ve ḥ.-gāh ve bārgāhların zabṭı idüp mā'adāsın 'askere bahş eyledi Ba'de server kāl'ayı 004b/04

ḥāş (a) Bir şeye veya bir kimseye âit olup başkasında bulunmayan, ona mahsus olan, özgü.

*eyitdiler Ey vezîri h. bizüm seferimüz şimdi Sencâb'ı tarafınadır didiklerinde
mel'ün ziyâde melûl 017b/11*

hâşıl (a) Husûle gelen, olan, meydana çıkan: 016b/03, 006b/20, 008b/13, 008b/17

*hakkuñ emriyle şifâ h. ola diyüp ağzı yadın virüp gitdi Vaktı seherde Hâzreti
014a/08*

hâşır (a) Saz ve kurumuş bitki saplarından örölmüş taban örtüsü:

*üzerine bir rahtu baht urmuşlar ki gözler görmüş degil bir fenâ kaftân bir h.
huşa 023a/15*

hâşmâne (a) Düşmanca:

*taşra çıkup birbirlerune 'azîm tahsîn eylediler Andan bu iki dilâverler h.
003b/13*

hâşım (a) Düşman: 023a/03, 003b/04, 005a/17, 023a/01

*eyledi Sencâb Şâh anı görüp bu kez bildi kim h. kavîdür Meydâna gönderecek
003a/14*

hâşâ (a) Bir kimsenin kabul edemeyeceği, mümkün görmediği bir şeyden bahsederken
“asla, hiçbir şekilde” anlamında kullandığı ret sözü: 011a/15, 018b/18

*ve biz de ehli İslâmdanuz h. ki ben size yamân kaşd idem İmdi nâmem vaşıl
buldukda lâzım 011a/02*

haţâ (a) Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey; yanlış, yanlışlık: 015a/13,
011a/09

*didi Ebrahâ du 'â idüp şafâ eyledi Andan du 'â idüp baş kaldurup eyitdi Server
h. 016a/13*

haţar (a) Tehlike, güvensizlik: 003a/07,

*Gürz girân ile ve gâh nize ile ve gâh tîg birân ile hamle eyledüler Aralarında
otuz altı hamle h. 007a/10*

hâţır (a) 1. Birine karşı duyulan saygı, sevgi: 014a/09, 005a/10

2. Düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin, hafıza: 007b/21, 006a/07, 016a/17,
022b/11, 014a/09

hâţır sor-: Konuşmaya girmeden önce nezâket gereği, “Nasılsınız, iyi misiniz?” gibi sözlerle bir kimsenin hâlini ve sağlık durumunu sormak: 017a/11,
017a/15, 019b/15

Ziyāde 'izzetle getürdiler Kahramān Hürmüz'i taht üzere aldı Ba'de hāl h. şordı 017a/11

ḥatm (a) Bitirme, sona erdirmе, tamamlama:

ḥatm-i kelām: Sözü bitirme: 006b/21

diyüp h.-i kelām eylemiş Çünkü Bānū nāmeyi okudı Ğazaba gelüp nāmeyi pāre pāre idüp 006b/21

havā (a) Çok miktarda oksijen, azot ve az miktarda asit, su buharı ve başka gazlardan meydana gelmiş renksiz, kokusuz, hafif gaz: 024a/12, 008b/10, 023b/10, 008b/09

Ehremen yıkılıp piyāde oldu nāçār olup yalvarmağa başladı 'Ömer eyitdi H. gāyet 023b/19

ḥavāle (a) Bir şeyi birine veya bir yere doğru savurma, yöneltme:

ḥavāle eyle-: Bir işin yapılmasını birine devretmek: 007a/11, 007a/12, 008a/08, 009b/13, 012a/15, 012b/17, 015a/21, 023b/09

Sencāb dahı yirinden şıçrayup Kāsım'ıñ üzerine kılınç h. eyledi Melik Kāsım Sencāb'ıñ 005b/12

ḥavāle it-: Bir işin yapılmasını birine devretmek: 012b/12, 015a/19,

ḥavf (a) Korku: 008a/11

cāme ḥābında biraz yatup h. üzere idi 'Ayyār da biraz şabr idüp gördi kim ortalık 005a/05,

ḥavf it-: Korkmak: 008b/12, 025a/12

ḥavfa düş- Korkuya kapılmak: 007b/09

ḥavl (a) Korku: 004a/21

eyledi ol da cān h. başınkaçırıncabindigi rahşın başına tokanup zemīne 004a/21

hay Başına geldiği kelime veya cümleinin anlamını kuvvetlendiren bir ünlemdir: 023b/11, 025b/04

bildükde H. nābekār ol civān sen misin Bāri vücūdun 'ālemden kaldurayım diyüp 002b/15

ḥayāt (a) Yaşayış, ömür, hayat: 014a/17

*gördigüñüz bizi küffār zulmetünden çıkardı yeñi h. virdi Ferāmūş idenlerden
degilüz didi 014b/07*

hayır (a) 1.Öyle değil, olmaz, yok: 018a/11,

*ne iyilik eyledüm ki seni Ebrahā gibi bir dilāver şāhibi itdüm didi
Bedī'ü'zzamān H. mel'ün 016b/01*

2. Her durumda herkes için iyi ve makbul olan hal ve iş: 016b/12, 020a/04

haykır- Çok yüksek sesle bağırarak: 026a/08

*h. İslām 'askeri de haykırup eyitdiler Şāhibkırān'ımız şāğ olsun bunuñ gibi
026a/08*

hayli (f) Oldukça fazla, çokça, epey:

*kahkaha eyledi Bahtgān h. hacālet çekdi Çünkü Bedī'üzzamān ol na'rai
cānistāni urduğda 019b/05*

hayme (a) Çadır: 017a/03, 026b/15

*ile Gencāb ele girüp bu kadar küffārīñ h. ve hargāhın ve māl ve hazinelerin
zabı eylediler 016a/06*

hayr (a) Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hal ve iş:

*ola didi Server H. ola diyüp ol dem Sencāb emreyledi Meydāni siyāset ārāsta
oldı 005b/03*

hayrān (a) Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse:

hayrān ol-: Çok beğenmek: 019b/01, 023a/19, 024a/07

*diyüp 'azmi meydān eyledi ol kadar la'bı hüner gösterdi kim iki 'asker h.
oldılar La'bda 019a/12*

hayret (a) Ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık:

*ol 'acāyib Tahmūrāsı dīvbendüñ kötegin gördiler Dört biñ batmān idi Ğāyret
h. 010b/06, 015a/12, 021b/06*

haz (a) Bir şeyin insana verdiği hoş giden tatlı duygu, zevk:

haz it-: Hoşlanmak: 016a/15

*Server h. idüp andanEbrahā'yı SerKaplān eyledi Fazıl'ı şol kola geçirdi
016a/15*

hazer (a) Sakınma, çekinme:

hazer it-: Çekinmek: 021b/12

gönderdim saña dahı gerekdür ki gururundan h. idüp şakınasın ve bana i'tikadını dürüst 021b/12

hâzır (a) Bir iş yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan:

hâzır ol-: Hazır bulunmak, hazır olmak: 014b/09, 019a/01, 022a/05, 025b/14

elem çeküp Göre şol nādānuñ cevābın hemān vaktine h. olsun İşte ben de vardum 002b/08

hazîne (a) Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddi değeri yüksek şeylerin bütünü: 009b/19, 010a/11, 020a/20, 027b/02

eyitdi Serveri āfitābuñ ihsānuñ siz de görüñ ki böyle ayağıña vāfir h. māl gönderdi 002a/09

hazīnedār (f) Bir hazineyi korumak ve yönetmekle görevli kimse:

ammā kılınç degil 'arabı silledür didiler Andan h. ğayrı tāclar getirüp cümlesine 022a/20

hazret (a) Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifade eder: 014a/07, 014a/08, 015a/09

Birazdan hāba vardı Vak'asında H. İbrāhim'i görüp eyitdi Oğlum bu nesne saña 014a/06

heft (f) Yedi:

heft-ser: (f) Yedi başlı:

serverlerüñ cümle bendleri çözüldi Andan her biri ejderhāyı h.-ser olup kâfirlerüñ 026b/13

hekīm (a) Mesleği hastalıkları teşhis ve tedâvi etmek olan kimse, tıp doktoru, tabip: 025a/18

kahramānı 'Acem eyitdi Ey H. eger didügin cevāb gerçek çıkarsa saña haddinden ziyāde 024b/17

helāk (a) Ölme, mahvolma, yok olma: 022a/11, 025b/07, 012b/03, 003a/19

helāk eyle-: Mahvetmek: 002b/18, 008a/06, 009a/13, 023b/18, 010a/17

helāk it-: Mahvetmek: 014b/21, 016b/02, 026b/12,

h. ideyim didi Bedī' eyitdi Ey 'Ayyār helākına kâdir misüñ didi 'Āşım eyitdi
012b/03

helāk ol-: Mahvolmak, ölmek: 012b/11, 016b/09, 018a/06, 019b/06, 026b/12,

hele (f) Belirtilmek istenen şey, özellikle, bilhassa, bâhusus, her şeyden önce: 006b/09, 007a/09, 009a/06, 010a/07, 011a/20, 013b/01, 013b/06, 014b/05, 014b/15, 017b/03, 021a/19, 022b/07, 023a/07, 023b/07

'Ayyār'uñ gözine düşölup bildi Bunda bir şikār için gelmişdür diyüp muqayyed olmadı H. 005a/04

hem (f) üstelik, bir de, şu da var ki, zâten: 005a/15, 005b/07, 011a/18, 016b/18

şıdkla imāna gelmişdür dönüp eyitdi Ey 'Ayyār gel beni bend ile Sencāb'ailet
h. on biñ 005a/14

hemān(f) Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden: 002b/08, 002b/16, 003a/13, 003a/15, 003a/21, 003b/01, 004b/19, 005a/07, 006a/09, 006b/12, 007a/07, 007a/11, 008b/09, 009b/12, 009b/14, 010a/16, 010b/03, 011a/09, 011b/01, 012b/04, 012b/18, 013a/03, 013a/19, 013b/08, 014b/13, 015a/01, 015a/20, 015b/02, 015b/19, 016b/11, 017b/05, 018a/17, 018b/19, 019a/06, 022a/04, 022a/05, 023a/10, 023a/13, 023a/14, 023b/10, 024a/07, 025b/02, 025b/07, 026a/14, 026b/03, 027b/21, 028a/10, 028b/09, 015b/06

ğāyetle hilekârdur ve bir serkaplanı vardır adına Evrenbüş dirler İmdi h.
001b/12,

hep Her zaman, daima: 026a/12

eyitdi bu uğursuz kimüñ yanına vardılar ise h. kendileri gibi nekbet iderler İşte
024b/10

her (f) Tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı cinsten: 002b/10, 005a/16, 007a/05, 008a/20, 009b/15, 009b/20, 010a/17, 012b/08, 014b/02, 017a/05, 020a/05, 020a/20, 020b/17, 023b/14, 024b/04, 024b/06, 025b/01, 026b/13, 027b/12, 028a/11

eyleyüp gitmişler idi Deryāda furtına olup bir anda öldiler H. biri cezāreye düşüp 001b/04

her –bār: Her defa, dâima, her vakit: 022b/02

Padişāh'um sen elem çekme benüm götüm h.-bār açılır bu 'ayyār elinden çok kimse görmüşdirler Sizde 022b/02

herçi-bād-ābād: (f) Ne olursa olsun: 013b/19

Karşularım h.-bādābād didi Güher Mülk eyitdi Dilāver saña lāzım olan budur ki 013b/19

herīf (a) Kaba, bayağı adamlar için kullanılır:

bir adam bīhūş olup yatur kedi tersi gibi bāzīgānlar buña bakup bre h. kimsin 017b/04

herkes (f) Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar: 009a/11, 014b/10, 026b/19

oñine gelüp Gazāñ mübārek ola server didiler Andan h. yerlü yeründe qarār eylediler Beriden 006a/02

hesāb (a) Sayılara ait kural ve işlemlerden behseden ilim, aritmetik: 009b/19

gördiler kim deryā yüzinden gemiler yürüdi Şöyle kim h. gelmez derhāl birkaçı kenāra gelüp 019b/11

hey Seslenmek ve bir kimsenin dikkatini çekmek için kullanılır: 028a/05

eyitdi Elime geberecek şus h. cehūd saña söz düşmez bunlaruñ cümlesini ele götürmeyince 025b/08

heybet (a) İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet.

Ahremen bakdı bir İhtiyārdır dönüp bakdı eyitdi Ey ‘Ayyārı nābekār rūzigār nedür bu h. 023b/01

heybetlü Görünüşü korku ile karışık bir saygı uyandıran, böyle bir duygu uyandıracak büyüklük ve görünüşte olan:

Sencāb Şāh’ı taht üzerinde gördiseksen altı arış qaddı var bir h. dilāverdür ki 001b/20

hezār (f) Bin: 019b/08

ben böyle bir dilāvere ‘ömrümde rast gelmedüm H. āferīn diyüptaḥsīn eyledi ammā 003b/06

hıfz (a) Koruma, saklama, muhafaza etme: 027a/08

Qal‘ayı h. hırāset üzere olasıñ Zāhir bu ma‘lūmdur ki bir kimesne ile ma‘reke 013b/20

hışm (f) Öfke, kızgınlık, gazap:

feryadın görüp bu Likā’nuñ h. diyüp ‘Ömer’dür içertiye girdi Dīvānı seyr idüp 028a/15

hışmina uğra-: Maddi, manevi zarar görmek:

Ey Liķā h. uğrayacak cehūd gibi saña n'oldı götüñ açılmış didiler Bahtgān eyitdi 022b/01

hiç (f) Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir; kat'iyen, asla: 001b/13, 012b/06, 016a/10, 017b/19, 018a/02

Beş kere yüzbiñ siyāha kādirdür ammā h. Gencāb anı sevmez Zīrā Sencāb Liķā'ya 001b/09

hiçbir Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz:

bendin aldılar 'Ayyār du'ā idüp nāmesin şundi Melik Kāsım okıyup gördi h. ma'kūl 002b/06

hikāye (a) Bir olayı sırasıyla anlatma işi:

h. bilmez misin didi ammā ötedenEbrahā da dönüp serveripiyāde gördi bir ayaq 012b/05

hikāyet (a) Hikāye

hikāyet eyle-: Anlatmak: 017a/16, 017a/12, 028b/04

bir bir hikāyet eyledi. Andan qahramān-ı 'acem eyitdi: "Şāh'ım, bunda da Liķā'nuñ bir nekbeti vardır: 017a/16,

hikmet (a) Akıl erdirilemeyen sebep, gizli sebep: 017b/03, 023b/06

kaddüm vardır Kaçan hamle eyleseñ nice irişdirirsün buñda h. nedür didi Bedī' gülüp 011b/04,

hikmetlü Hikmet dolu, içinde hakikat ve gizli sırlar bulunan:

Gören h. bir nesne şanup İşte böyle kaldı ammā rāvī eydür bu taraftan Kürşāsebi Āhendest 008a/21

hil'at (a) Padişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükafat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan: 018b/21, 020a/15, 027a/12

kalkup qahramānı 'Acem'den Bedī'üñ meydānun istedi ve h. giydi Andan nidā itdirdi kim 018b/20

hile (a) Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan tertip:

ħasmuñ elüñe göz göre viresin İhtimāldür ki bu 'Ayyār h. ile Müselmān olmuş ola 005a/17

hilekār (a) Hile yapan (kimse), hileci, hilebaz:

ğāyetle h.-kārdur ve bir serkaplanı vardır adına Evrenbüş dirler İmdi hemān
001b/12

himmet (a) Yardım, ihsan:

rahşına süvar oldu Andan kahramānı 'Acem'üñ öñine gelüp Şāh'um h. benümle
bile olsun 019a/11

hın (a) An, zaman, vakit:

h. ve hargāh ve bārgāhlarıñ zabt idüp mā'adāsın 'askere bahş eyledi Ba'de
server kāl'ayı 004b/04

hırāset (a) Saklama, koruma, muhâfaza etme: 013b/20

Şāhum diyüp birkaç biñ 'asker ile derbendi hıfzı h. idüp Kal'ayı etrāfdan
027a/08

hişār (a) Bir yerin korunması için yapılan yüksek duvarlı, kuleli, bazen etrafı hendeklerle çevrili küçük kale, kerman:

başı h. kapısı öñinde galţān ola ne dimekdür bir serverüñ Luţfi ihsānı
014b/06, 014b/19, 014b/20

hıss (a) Dış dünyâyâ âit herhangi bir şeyin insanın iç dünyâsında, gönlünde uyandırdığı etki, duygu:

uyumayup 'alī'ül sihr şikār kasd idüp süvar oldu Dilāver 'ālemi h. yir gitti
Nāgāh qarşudan 010a/09

hızmet (a) Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev: 006b/19

hızmet it-: İş görmek, çalışmak: 002a/15, 017a/08

çokh. itmiş idi Kürşāseb'e dahı çok yirde h. idüp Kürşāseb Menküle nām kızın
almışdı 008b/02

hızmetkār (f) Hizmet eden kimse, hizmetçi:

Şāh'a rahşın ve h. ve hayme ve bārgāh virdiler Ba'de olyetmiş biñ esīr olan
017a/03

hōca (f) Birine bir hususta öğreticilik yapan kimse, usta, üstat: 024b/13, 028b/01, 020a/13, 020a/14, 021b/08, 025a/17

H. yok Bahtgān yok cenk hālinde nice oldu dir iken Bahtgān gelüp kendüsin
018a/15

ḥod (f) Kendi, bizzat: 011a/04, 012b/09, 013a/05

er ise yarın meydāna gelsün diyüp elçiniñ burnın kulağın kesüp ḥaḳāretler gönderdi H. elçi 007a/02

ḥod-bīn (f) Sâdece kendini gören, mağrur, kibirli:

ḥod-bīnlik: Hodbin olma durumu, bencillik, egoistlik. 003a/01

Hoş geldüñ dilāver kimsin didükde Evren ḥ. idüp Ey nābekār kim olsam gerek 003a/01

ḥoş (f) Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel: 025b/12, 010b/21

ḥoş gel-: Gelen kimseye söylenen karşıalama: 026b/16, 011a/13, 011b/17, 015a/07,

H. geldüñ dilāver kimsin didükde Evren ḥodbinlik idüp Ey nābekār kim olsam gerek 003a/01

ḥoş ol-: İyi ve güzel olmak: 005a/10,

ḥoş tut-: İyi ve sevimli davranmak: 021b/15,

ḥotoz Eskiden kadınların başlarına giydikleri bir nevi süslü başlık:

seyr belki şaḳalın size getürem raḥşuñıza ḥ. idem ve sizden deger pahāsını alam didi 027b/18

ḥudavend (f) (Her şeyin sâhibi olan) Allah

ḥudavend-i ‘ālem: Kainatın sahibi

H.-i ‘āleme ‘ibādet eylemek murādumdur didi Bānū da bes ḥoşem diyüp bir ḥücreye Serveri 014a/04

ḥûn (f) Kan: 028a/17

ḥûn-feşan: Kan saçıcı: 021b/01

bildürmiş Andan bunları İslām’a da ‘vet idüp Andan ol kimler ki tîḡi ḥ.-feşānumdan firār 021b/01

ḥûrd (f) Küçük, ufak, kırık:

ḥûrd ol-: Parçalanmak, kırılmak: 015b/04

ḥ. olup aḡzundan burnındankān tüfenk misāl atılup gözleri cihānı görmeyüp 015b/04

hurda (f) İşe yaramaz duruma gelmiş, döküntü hâlini almış, parçalanmış:

olan siper h. olup ağızından burnundan kân tüfenk misâl atılup 024a/18

hurşîd (f) Güneş:

gökde h. bâkır t̄asa dönüp felek yüzi karāñulık oldu Tekrār Bānū bir tenhā 007a/17

huşûş (a) Konu, iş, keyfiyet: 018b/15

bu h. haberdār olup ol kadar feyād eyledi kim olmaz server gözün açup gördi kim 013b/02

hüş (f) Akıl, şuur: 028b/07, 028b/08

'aklı güç ile geldi dönüp eyitdi nābekār 'ayyār eyü kılnc urdı ammā bir h. 022a/18

husse (a) Ağaç kırıntısı

üzerinebir rahtu baht urmuşlar ki gözler görmüş degil bir fenā kaftān bir hāşırdan h. 023a/15

huzūr (a) Önemli bir makâmın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o makam veya şahsın önü, katı, yanı: 002b/04, 016b/14, 018a/08

h. getüresüñ diyü emr eyledi ol dañı Berçeşm diyüp beş kere yüz biñ 'asker 006b/04

hücre (a) Dışarı ile ilgisi mümkün mertebe az olan küçük oda: 008a/20, 014a/04

bir hāne yapdurmış idi Muḫnatıştaşından bir h. yapdurup ve sūrdan bir tābut yapdurup 008a/19

hücüm (a) Üstüne yürüme, saldırma, saldırı, savlet: 004b/21

üzerine h. idüp cihānı başlarına tenk eylediler Ḳāsım Dilāver küffāruñ 'alem 'alemdārın 026b/14

hükemā (a) Hâkimler, ilim adamları: 013a/21, 019b/04

esbaplardan alup yola girdiler Evvel giren Serveri Gencāb kal'asına götürdiler H. 013a/18

hükm (a) Bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı:

h. gālibüñdur diyüp cevāb virdi Herūm cevābı işidüp hemān yirinden turup 004b/19

ḥükm eyle- Karar vermek, hükmetmek: 013a/03

hümāyun (f) Pâdişâha, pâdişahlığa âit:

Andan çetri h. kurulup şevketi vezâretle ol da meydân başına geldi Sancâkların küşâd 019a/09

hüner (f) Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik, maharet: 009b/12

diyüp 'azmi meydân eyledi ol kadar la'bi h. gösterdi kim iki 'asker hayrân oldılar La'bda 019a/12

ḥüsn (a) Güzellik:

Rüstemlere yol keserdi Çünkü bunuñ ḥ. cāvı Likā'nuñ kulağına irişdi Cāndan 006a/18

-I-

'ırz (a) Bir kimsenin başkaları tarafından dokunulmaması ve kirletilmemesi gereken nâmusu, iffet, şeref ve haysiyeti: 004a/05

dilâverlerüñ '. yıkmazlar ben de senüñle nice gün cenk itsem taḥammüli vardır ammâ benüm şöyle 004a/04

ışlâḥ (a) İyi duruma koyma, düzeltme, iyileştirme:

ı. gelmezsen ben de taḥmūrās köteki vardır didi Bedi'ü'zzamān Ya Ebrahā ben 011a/21

ışmarla- Bir şeyin hazırlanmasını, alınmasını veya getirilmesini bir kimseden istemek, sipariş etmek:

Ṭura 'Ayyār nereye gidersin Şāh daḥı haber ı. diyüp yakın varup bir teber 002a/19, 023a/06

ıssı Sıcaklık, hararet:

ı. üzerüñden libâslaruñ çıkar diyüp cümle libâsın çıkardı Ṭonın bile aldı 023b/20

ıztırāb (a) Maddi veya manevi acı, azap, eziyet, zahmet:

'askeri ateş ortasında kaldılar Ziyāde ı. düşdiler bu taraḥdan Mehlehil Cāzū 026a/06

-i-

i- Bugün yalnız imiş, ise, iken şekilleri kullanılan cevher fiili: 017a/08, 017b/12, 018a/15, 007b/10, 018a/01, 018a/03, 019b/04, 024b/05, 002a/04, 003a/12, 005b/17, 007a/02, 007b/04, 007b/05, 009b/12, 010b/09, 010b/14, 010b/20, 013a/03, 014a/01, 017a/08, 020a/19, 021b/08, 023a/07, 023a/18, 023a/20, 024b/10, 025b/13, 027b/12, 027b/13, 028a/13, 004a/07, 012a/02, 022b/20, 007a/06, 001b/04, 002a/03, 002a/08, 002a/18, 003b/01, 005a/03, 005a/05, 006a/12, 006a/16, 006a/17, 006b/02, 006b/13, 008a/19, 008b/01, 008b/02, 008b/04, 008b/06, 009a/05, 009a/11, 009a/12, 009a/13, 009a/14, 010b/06, 010b/15, 011a/09, 012a/15, 012b/17, 013a/20, 014a/01, 015a/17, 016a/05, 016b/08, 016b/09, 016b/10, 017a/09, 017a/10, 017a/21, 017b/06, 017b/13, 017b/15, 018a/03, 018b/05, 019b/12, 020a/21, 020b/02, 021a/13, 021a/14, 023a/05, 023a/07, 023a/08, 023a/14, 023a/19, 024a/09, 024b/19, 025b/11, 026a/10, 026a/19, 026a/21, 026b/05, 027a/04, 027a/05, 010a/11, 013b/03, 020b/08

Ḳāsım dīlāverüñ bārgāhına gelmiş idi Melik Ḳāsım yatup fikirde i. gözleri Dīvdesti 005a/03, 005b/08

‘ibādet (a) İnsanın tek Tanrılı dinlerde Allah’a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler:

Ḥudavendi ‘āleme ‘. eylemek murādumdur didi Bānū da beshoşem diyüp bir hücreye Serveri 014a/04

icāzet (a) İzin, müsaade, ruhsat: , 014a/01,

icāzet al-: İzin vermek: 023a/14, 018b/08,

icāzet vir-: İzin vermek: 009b/01, 012b/02, 013a/14, 020a/11, 018b/08,

derbenddür At işlemez ne kadar ‘askerüm kırıldı didükde Ebrahā eyitdi baña i. vir 009a/21

iç- Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil: 015a/02, 021b/09, 023b/05, 003b/11, 004a/18, 007a/19, 009b/03, 016b/07, 017b/03, 018a/04, 026b/06, 026a/13, 008a/20

at başına berāber oldu men ‘ idince ecel terleri dökdi Toz i. kaldukda 003b/10

iç- Bir sıvıyı ağza alıp yutmak: 018b/09, 010a/03

virdiler Dīvāne i. Çıkarupnāmeyi Sencāb’a virdi alup müṭāla ‘a eyledi 004b/16

içerü İçte kalan yer, iç kısım: 021b/07, 025a/17, 021a/19, 018b/08, 028a/15

*‘arz itdiler Gelsün didi Ebrahā i. aldılar Çün Ebrahā kal‘aya girüp
harāmilerin 009b/04*

içil- İçmek işi yapılmak: 006a/05

*Andan Cālūt anuñ altında karar eyledi Andan Sumāt düşünüp yenilüp i.
022b/10*

içinde Belli bir sürede, zarfında:

*uğurdan Ebrahā ardınca na‘ralar urup kâfir ‘askerine bir giriş girdiler bir
an i. 016a/04*

içün 1. Amaç bildirir; maksadıyle, amacıyle, gāyesiyle: 006a/13, 021a/20, 021b/10,
022b/06, 023b/15, 028b/04, 021a/02, 023b/15

*‘Ayyār’uñ gözine düşölüp bildi Bunda bir şikār i. gelmişdür diyüp muqayyed
olmadı Hele 005a/04*

2. Adına: 002a/14

*İmdi turma cümlesin kılıçdan geçürüp bu kadar ‘askerin malü ganāyimi senüñ
i. Belki Likā‘ya da 002a/14*

ifakat (a) Hastalıktan kalkma, sağlığına kavuşma, iyileşme:

*yazub bize göndermezdüñ inşā‘llah te‘āla serverimiz i. bulduğda seni
kal‘a kapusunda karşılayup 013b/11*

‘ifrīt (a) Cinlerin çok zararlı ve çok korkunç kabul edileni: 009a/07, 015b/21, 009b/09,
014b/20, 018a/19

*Ken‘ān bu kıızı bir ‘. virdi Menküle fevt olmuşdı bu dīve Ğazāvusi ejderhim
dirledi 008b/05*

igne Dikiş dikmekte, nakış işlemekte kullanılan, bir tarafında iplik geçirilecek bir
deliği bulunan, ucu sivri, ince çelik âlet:

*şāğ ve sālīm görüp i. yutmuş kelbe döndiler ammā server Ebrahā‘ya eyitdi Ya
Ebrahā 015a/14*

ihānet (a) Hâinlik etme, arkadan vurma:

*senüñ ‘ayyaruñ bunda gelüp bizüm şāhlarumıza ‘azīm i. eylemiş Eger merd
iseñ yarınki 022b/20*

ihāta (a) Bir şeyin etrâfını çevirme, çevreleme, kuşatma, sarma. 013b/07, 015a/04,
027a/04

i. eyledi ammā rāwī eydür Beriden Sencāb Şāh kal 'aya girdi Tūgluğısın çıkārup
gördi ki 004b/05

ihmāl (a) Üstüne düşeni zamânında yapmama, gereken ilgiyi göstermeme, önem vermeyip kendi hâline bırakma: 015a/01

Dilāver ne 'aceb i. idersin bu kadar 'asker ile bu cezirede durmak çok ba 'iddür
003b/20

ihsān (a) Üstüne düşeni zamanında yapmama, gereken ilgiyi göstermeme, önem vermeyip kendi haline bırakması: 020b/09, 002a/09

başı hışār kapısı öninde galţān ola ne dimekdür bir serverüñ Luţfi i. 014b/06

ihsān eyle-: Bağışlamak, armağan etmek: 015a/12

ihtilāf (a) Anlaşmazlık, uyuşmazlık:

Zīrā rāwilerüñ i. ve kātiblerüñ sehvidür ma 'zur ola İşte Semenber Bānū yüz biñ
006b/14

ihtimāl (a) Mümkün olma, imkan dahilinde bulunma, olabirlik, olasılık: 025a/05

ħasmuñ elüñe göz göre viresin İ. ki bu 'Ayyār ħile ile Müselmān olmuş ola
005a/17

ihtiyār (a) Seçme, intihap etme, tercih etme:

Ahremen baqdı bir i. dönüp baqdı eyitdi Ey 'Ayyārı nābekār rūzigār nedür bu
heybet 023b/01

ihyā (a)Yeniden canlılık kazandırma, canlandırma, ortaya çıkarma:

ihyā ol-: Canlandırmak, hayâtiyet kazandırmak: 020b/07

Bunlar çok yire i. olmasına sebep olmuşlardır ben de 'ahd ideyim ki size kendi
mertebenüzden 020b/07

ikdām (a) Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme:

N'ola diyüp ħil 'at virdi Kırk biñ 'asker ile varup i. cenk tırdı Lākin qābil
027a/12

iken Kendinden önceki sözcüğe durum ve zaman kavramı yükler:

Qāsım dīlāverüñ bārgāhına gelmiş idi Melik Qāsım yatup fikirde i. gözleri
Dīvdesti 005a/03

iki Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı: 003a/07, 003a/09, 003a/13, 003b/13, 003b/16, 004a/12, 004a/14, 004a/20, 004b/06, 005b/19, 006b/16, 007a/14, 007a/15, 007b/03, 008a/01, 008a/06, 009a/12, 010a/10, 010b/21, 011b/14, 011b/15, 012a/17, 013a/06, 013a/16, 016b/08, 018b/01, 018b/02, 018b/04, 019a/03, 019a/12, 019a/21, 020a/03, 023a/09, 024a/09, 024a/10, 024a/13, 025a/10, 026a/03, 026a/04, 026b/11, 027a/04, 027a/20, 028b/08, 009b/18, 026b/04, 008b/15, 010a/16, 010a/16, 012b/02

aralarında cenk muḳarrer oldu ol gice geçüp şabāh olduḳda i. ṭarafdan süvar olup 002b/12

ikinci İki sayısının sıra sıfatı, sırada yeri birinciden sonra, üçüncüden önce olan:

komuşdı Andanbunlar yola tevcih idüp i. ḳonāḳda Ḳāhir'i ve Ḳahhār'ı dīne da 'vet 020b/15

ikişer İki sayısının her birine iki veya her defasında iki tane anlamına gelen üleştirme şekli:

birer i. şabāḥdan bunları götürüp ḳadırunda ḥabs eyledi Ancaḳ 'askeri İslām 'dan 025b/16, 027a/05

i'la (a) 1. Yüceltme, şânını, şöhretini arttırma: 022a/16

2. Yükseltme, yukarıya kaldırma: 022b/05

ḳafamuzda bir siḥir bilür ādam olaydı bizler Andan i. olurdıḳ Zīrā ol siḥir bilür anuñla 018b/17

'ilāc (a) Bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla vücuda verilmek veya dışarıdan sürülmek sûretiyle kullanılan maddelere verilen isim, em:

meşḡul ol bu aşıl iş Şāḥibḳırān 'laraola gelmişdür didiler Hele Bunlar serverüñ . 013b/06

i'lām (a) Bildirme, anlatma:

eyledi Andan bir nāme yazup Kemender Şāh 'a ḳal 'anuñ fetḫi ḥaberin i. eyledi ammā 010a/02

ile İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar; beraberlik, refakat, hal, tarz anlamlarında kullanılır: 002a/12, 003a/08, 003a/15, 003a/21, 003b/17, 003b/20, 005a/09, 005a/13, 005a/14, 005a/15, 005a/17, 005a/20, 005b/18, 006a/03, 006a/09, 006a/15, 006b/08, 006b/15, 007a/05, 007a/07, 007a/10, 007a/20, 007b/06, 007b/09, 007b/11, 008a/13, 009a/01, 009a/04, 009b/16, 010a/03, 010a/10, 010a/11, 010a/16, 010a/18, 010b/11, 011b/13, 012a/01, 012a/09, 012b/09, 013a/10, 013a/13, 013a/15, 013b/20, 015a/01, 015a/03, 015a/06, 016a/03, 016a/06, 016b/04, 016b/09, 016b/13, 017a/06, 017b/14, 018a/01, 018a/11, 018a/12, 018b/01, 018b/02, 018b/04, 018b/06, 018b/14, 018b/19, 019a/03, 019a/13, 019a/14, 019a/16, 019b/12, 019b/15, 020a/02, 020a/11, 020a/14, 020a/16, 020a/20, 020b/04, 020b/12, 020b/20, 021a/04, 021a/07, 021a/09, 021a/11,

021a/14, 021b/18, 022a/04, 022a/18, 022b/08, 023a/03, 023a/04, 023a/18, 023b/02, 023b/06, 024a/03, 024b/14, 025a/06, 025a/10, 025b/02, 025b/07, 025b/13, 026a/03, 026a/11, 026a/13, 026b/06, 026b/20, 027a/07, 027a/08, 027a/09, 027a/12, 027b/09, 028b/13, 001b/06, 012b/19

Hamzai sāhibkıranı ‘ālem yigirmi dört kereyüz biñ ‘askeri i. gemiye binüp ‘azmi Mecteri zemîn 001b/03

ilerü Bir yerin veya şeyin arka kabul edilen kısmına göre önde bulunan taraf, ön taraf:

açmaz kodı ‘Ayyār i. gelüp diledi kim daru vire Server hemān ‘Ayyaruñ bilegin kavrayup 005a/07

ilet Götürmek, ulaştırmak, nakletmek: 002b/04

şıdkla imāna gelmişdür dönüp eyitdi Ey ‘Ayyār gel beni bend ile Sencāb’a i. hem on biñ 005a/14

ilişdir- Hafifçe tutturmak:

Merd olasun çıkarayum didükde Elüne bir kanca alup la‘ini bacağından i. taşra 018a/07

‘ilm (a) Bilme, biliş, bilgi:

bir giriş girdi kim anda bir şān eylediler ve birkaç ‘. serengün eylediler amma zamāndan şöñra 013a/07

īmān (a) Allah’a inanma, dînî inanç: 005a/14, 009b/18

‘özüüm vardır İmdi gel ‘ırzıñ yıkılmadan ĩ. gel yāhud in atuñdan kemer tutuşalım 004a/05

İmdād (a) Tehlikede veya çaresiz durumda olan birine yapılan yardım: 002a/06, 021a/10, 021a/12, 023b/14

İmdi baña irişüp i. idesin diyü çok tazarru‘ eylemiş bu da kardeşinüñ böyle felāket 002a/05

imdi Bunun için, bu sebebpten, bundan dolayı, o halde, öyle ise: 001b/14, 002a/05, 002a/14, 002a/16, 003a/12, 004a/05, 004a/07, 004b/13, 004b/17, 005a/09, 005b/17, 008b/15, 010a/20, 010b/12, 011a/02, 011a/16, 011a/20, 012b/07, 013b/01, 013b/13, 014a/07, 014a/14, 014b/09, 015a/04, 015a/16, 017b/05, 018b/15, 019a/17, 019a/18, 019b/17, 020a/01, 020a/12, 021b/04, 021b/18, 023b/03, 023b/08, 024b/11, 025a/05, 025a/20, 025b/01, 025b/07, 025b/19, 028a/01, 028a/22

ğāyetle hilekārdur ve bir serkaplanı vardır adına Evrenbüş dirler ĩ. hemān 001b/12

imtiḥān (a) Tecrübe etme, tecrübeden geçirme, sınama, deneme:

Sencāb Şāh dahı Sāruḫ Pilten ile i. olmaḫ murād eyledi Qāsım emr idüp i. olup
006a/03

imtilā (a) Dolma:

Şaḫın zebūndur kıyāsı itme bu gice ḫikmet ile i. oldu ol sebebeden saña böyle
gözinden 023b/06

in- Aşağıya doğru gelmek: 012a/16, 026b/08, 012a/15, 004a/20, 019a/18, 015a/21,
007a/18, 012a/16, 023b/10

‘özüüm vardır İmdi gel ‘ırzıñ yıkılmadan imāna gel yāḫud i. atuñdan kemer
tutuşalım 004a/05

‘inād (a) Dediğinden vazgeçmeme, ayak direme, direnme.

‘inād it-: İnat etmek: , 021b/19, 025b/18, 025b/19

terk idüp Müselmān olasız Eger yoḫ diyüp ‘. iderseñüz nāme getüren adama
cevāb 009b/07

inan- Doğru olarak kabul etmek:

yanında öyledür İ. ileteyim gör diyüp arḫasına urup Melik Qāsım ’uñ ḫuzūrına
002b/04

‘ināyet (a) Lutuf, ihsan, iyilik: 014b/16

eyitdi Ey Bānūyu cihān şükür Bārū te‘ālaya ki bize ‘. irüşdi Ey Bānūyu cihān
elem çekme 014a/19

incin- Görünürde bir değişiklik olmadığı halde zedelenip insana ağrı ve zahmet vermek:

ölüsin aldılar İslām dilāverleri bize bir iş itdi k. didiler Ebrahā ateş olup
013a/09

indür- Gelmesini, inmesini sağlamak:

idem bu kadar gündür ki berāber cenk iderüz İmdi er iseñ raḫşumdan i. didükde
Melik 004a/07

inşāf (a) Hakka ve adalete uygun davranış, nefse değil vicdana uyarak adaletle hareket etme, merhametli davranma:

inşāf ol-: Hakça davranmak, adalet göstermek: 015b/16

Server bedri i. oldı Şimdengerü beni gulāmuñ bil diyüp serverüñ ayağına düşdi
015b/16

inşā'allah (a) Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse: 013b/05, 013b/11, 013b/18

mülk'den Nürü'ddehr adlı bir oğlu oldı İ. maḥallinde beyān oluñur Çālāk'uñ
daḥı 020b/03

intiḳām (a) Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma:
006b/07

intiḳām al-: Öç almak: 013a/04

Ebrahā'dan 'aceb i. aldı Dirlerdi bu dem Ebrahā'yı la ya'kıl meydāndan
ḳapdılar ammā 'Aşım 013a/04

ip Dokuma malzemesinden yapılan ve bağlamak için kullanılan, çeşitli kalınlıkta bükülmüş sicim:

oḳumağa başladı Anı gördi kim ejder diyüp üzerine ḥamle eyledi kim bir i.
pāresidür Çün nöbet 008a/09

iptāl (a) Hükümsüz bırakma, bozma, feshetme:

i.-i siḥre mālīk kimselerdür Melik Ḳāsım'uñ levhi Aristo var idi kim siḥir kār
itmezdi Ca'feri Hicāzī 026b/05

ir- Yetişip dokunmak, varmak, ulaşmak: 007b/02

i. ammā deryā yüzinde Bedī'üñ na'rai Allahı ekber didügin işitmişlerdi Emiri
cihān 019b/13

iriş- Yetişmek, yetişip dokunmak, bir yere varmak, ulaşmak: 003b/11, 006a/18, 006b/08, 012a/12, 013b/14, 027a/15, 027a/21, 010b/02, 010b/04, 013b/01, 014a/03, 002a/05, 002a/18, 003b/08, 004b/02, 007a/20, 022a/08, 027a/19, 014a/19

cāme idüp bir şehre i. Gördi kim ḳal'anun burç u bāruları asumāna ser çekmiş
001b/18

irişdür-011b/04, 017a/04, 003a/11

i. Zerdheşt kendi şekline girdi Lākin bu maḥalde bir zulmāt başup 'ālem
008a/14

irtesi Bir sonraki:

İ. dīvān olup Ahremenüñ sengāvāz tekrār nāme yazup gönderdi Ya Ḥamza
022b/19

ise İmek: 002a/04, 003a/12, 005b/17, 007a/02, 007b/04, 007b/05, 009b/12, 010b/09, 010b/14, 010b/20, 013a/03, 014a/01, 017a/08, 020a/19, 021b/08, 023a/07, 023a/18, 023a/20, 024b/10, 025b/13, 027b/12, 027b/13, 028a/13, 004a/07, 012a/02, 022b/20, 007a/06

dinimüz ğayrı i. anā bir qardeşlerüz Zāhir saña böyle bir hāl gelse ben mu ‘āvenet itmez miyem 002a/04,

islām (a) Allah’ın Kur’an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, müslümanlık: 005b/07, 005a/16, 006a/01, 006a/10, 013a/06, 013a/09, 013a/11, 013a/17, 014b/01, 016b/09, 024b/03, 026a/03, 026a/04, 026a/05, 026a/08, 026a/11, 026a/13, 026a/15, 026a/19, 026b/01, 027a/09, 027b/03, 027b/05, 027b/08, 011a/02, 018b/13, 014a/21, 005a/13, 007b/18, 016b/11, 016b/12, 021b/01, 021b/02, 024a/16, 009a/17, 012a/20, 025b/15, 025b/16, 028b/01, 005b/16, 016b/17, 026a/16, 026b/02, 011a/14

Yazmış kim ben kim Melik Kāsım la ‘līn qabāyım sen kim Sencābı ‘amūdkeşsūñ İmdi dīni İ.-ı 004b/17

İsm, isim (a) Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins sins karşılamaya yarayan kelime, ad: 002b/14

ism-i āzam: Etkili bir dua: 026a/14, 026a/17

hemān Hamza ol dem İ.-i a ‘zam okuyup ol cānı üfürdi Ateş zā’il oldu 026a/14

isnād (a) Bir düşünceyi, bir konuyu, bir kimse veya sohbeta yükleme, ona bağlama: 018b/19

sāhire niçün baña i. idersin İmdi bu sözi bir dağı söyleme didi Kāhir eyitdi Dilāver 019a/17

iste- İstek duyma, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek: 006a/20, 018b/20, 016b/04, 009a/11, 012b/12, 011a/18, 023a/11, 014b/11, 022a/03, 023a/05, 027a/11, 017a/05, 002a/20, 003a/12, 003a/03, 022a/02, 016b/05, 009b/10, 014a/11, 023a/11, 025b/12, 012b/04

server biraqup ol va‘ad oluñan on biñ altunı i. Sencāb dağı bīkusūr virdi 005b/01

istignā (a) Elde olana kanaat edip başka bir şeye ihtiyaç duymama, tok gözlülük, gönül tokluğu:

çekdigine ziyādeelem çeküp ammā biraz i. idüp yakını ma‘bud tabduğı Liķā niçün imdād 002a/06

istikbāl (a) Gelecek, gelecek zaman, ati: 017a/10

bütün ehli dīvān i. idüp Kemender Şāh kızınūñ iki gözleründen öpüp āferin
007b/03

iş Bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel: 010b/07, 011a/18, 013a/09, 013a/11, 013b/06, 015a/15, 018b/19, 024a/14, 25a/12, 028b/14, 012a/08, 012b/04, 021a/10, 008a/17, 012b/02, 003a/08, 012a/01, 013a/14, 028b/09, 024a/07, 019b/09

ve pehlivānına bir i. idem ki ‘ālemdē dāstān ola didi Kemender Şāh şād oldı
Bilürdi kim 006b/11

iş işden geç-: Fırsatı kaçırmak, bir işi yapma olanağı kalmamak. 013a/11

işāret (a) Bir şeyi, anlatılmak istenen bir manayı el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme: 028b/01

virdi İ. idüp ‘Ömer’e bir şandalye qodılar geçüp oturdı Çünkim Hekīmi Dānā
nāme’i 025a/18

işit- Duymak, haber almak: 013b/10, 002a/13, 004b/11, 004b/19, 005a/13, 006b/08, 007a/07, 010b/02, 011a/09, 014b/10, 016b/06, 021b/06, 012a/05, 012a/18, 023a/13, 006a/01, 009b/08, 012b/11, 014b/04, 014b/08, 017b/06, 018b/18, 021b/17, 028b/04, 019b/13

sözleri i. gāzaba gelüp nāmeyi pāralayup ol elçinūñ kulağın kesüp ol
haqāretler 007b/14

işle-Bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek, iyi çalışmak: 009a/21

Āhremen’e bu iş i. didükde ‘Ömer gülüp eyitdi Ya ben kimden havfiderüm
025a/12

işte Dikkati çekmek için kullanılır: 002b/03, 002b/05, 002b/08, 002b/19, 003a/20, 005b/02, 006b/08, 006b/14, 007b/10, 008a/21, 008b/19, 009b/09, 009b/13, 011a/06, 012a/11, 017a/05, 017a/06, 017a/09, 017a/18, 017a/19, 018a/16, 018a/18, 018b/02, 018b/05, 019b/21, 020b/02, 020b/04, 020b/16, 021a/04, 022b/03, 023a/01, 023a/03, 024a/13, 024b/10, 025b/03, 026a/19, 027b/08, 028a/01, 028a/05, 020b/11, 026b/06

kimi Hamza yanına kimi Melik Hāver’ün yanına cem ‘ oldılar Rāvī eydür İ.
Sultānı Hāver 001b/05

it- Yapmak, etmek: 019b/09, 024a/06, 028b/12, 012a/08, 012b/18, 011b/18, 028a/22, 002b/14, 016b/07, 018b/01, 026a/18, ,

āferīn it-: 011b/02,

ah it-: 012b/01

‘ahd it-: 020b/07,

ārām it-: 020b/16,

‘arz it-: 027b/04, 009b/04, 021a/02,

‘arż-ı cemāl it-:027b/11
‘aşk it-: 007a/09,
āvāre it-:002a/11, 017b/21,
āzād it-:016b/20, 005a/09,
‘azm-i rāh it-: 017a/07,

bed-zebānlık it-: 003a/18,
bend it-:007a/18,
beyān it-: 001b/02,
ber-ṭaraf it-:012a/01,

cenk it-: 019a/14, 004a/04, 014a/01, 015a/04, 019a/14, 004a/07, 003b/18,
003b/19,

cem‘ it-: 002a/08, 006b/12,
cevāb it-:019b/14
cevelān it-:007a/04
cezb it-:008a/20
cümle it-:019a/18,

ṣābuḳlık it-:004a/11,

dāmād it-: 001b/10,
da‘vā it-:011a/06, 013b/12,
da‘vet it-:002b/17, 021b/01,
def‘ it-:015b/12,
demet it-: 016a/02,
dīvān it-: 018b/06, 022b/05,
der-āgūş it-: 026b/17
devr it-:006a/07,
du‘ā it-: 001b/07, 002a/08, 002b/06, 005a/21, 016a/13, 018b/08, 021a/20,
025a/17, 028a/02,
dūr it-:006a/09,
dügün it-:020b/01,

emr it-:016b/13, 005b/05, 001b/16, 002b/05, 006a/03, 006b/02, 013b/16,
014b/18, 021a/10, 026b/04
evvel it-:023b/08,
eyü it-:024a/05,
eyülük it-:016a/21

farḳ it-:024a/13
ferāḡat it-:021a/05
ferāmūş it-:002b/20, 014b/07,
feryād it-: 013a/19, 002a/20, 003b/04, 012a/19, 018a/06, 028a/14,
fetḥ it-: 027a/04,
firār it-: 018b/12, 021b/02,

ḡalebe it-:019a/20, 006a/04,
ḡalib id-:018b/18,

gerdek it-:008b/19,
göç it-: 010b/03,
güç it-:008b/15,

ḥabl it-:003a/19,
ḥabs it-:005a/01, 022b/13
ḥalāṣ it-:016a/01, 026b/09, 010a/08, 010a/21
ḥamle it-:003a/21, 024b/05, 026a/05, 003a/10, 011b/01,
ḥareket it-:012a/19,
ḥavāle it-:015a/19, 012b/12,
havāya it-:023b/10
ḥavf it-:008b/12,
ḥaḏ it-:016a/15,
ḥazer it-: 021b/12,
helāk it-:027a/14, 014b/21, 016b/02, 012b/03,
ḥirāset it-: 027a/08,
ḥizmet it -:002a/15, 008b/02, 017a/08, 008b/02,
ḥod-bīnlik it-:003a/01,
hoṭoz it-:027b/18
hücüm it-: 004a/15, 004b/21, 026b/14,

ihmāl it-: 003b/20,
imḍād it-:002a/07, 023b/14, 002a/05,
‘inād it-:021b/20, 009b/07
isnād it-:019a/17,
istiḡnā it-: 002a/06,
istikbāl it-:007b/03,
iş it-:013a/09, 018b/19, 006b/11,
işāret it-: 025a/18,
iṭā‘at it-:026a/10, 026a/10, 009b/11, 026a/07, 011a/08, 014b/03,
iṭmān it-:009a/11,

ḳabūl it-: 002b/17, 011a/13, 027b/04, 005b/16, 006b/19, 018b/13, 020b/06,
004b/18,

ḳalafāt it-:016b/06,
kār it-: 008a/18, 012b/15, 026b/05
ḳarār it-:024b/20, 025a/08, 001b/19, 028a/18, 019a/08, 025a/09,
ḳaşd it-:011a/02, 003a/19, 010a/09,
küşāde it-:014b/19,
ḳat‘ it-:013b/01,
ḳatl it-:025b/18, 025b/18, 003a/19, 016b/01, 003a/03, 003a/04, 010b/14,
023b/15, 010b/12, 022b/15,
keşān it-: 026a/11,
ḳıyās it-:012a/10, 023b/06, 008b/07,
kul it-:002b/19, 002a/17, 002a/13, 018a/20,
küşād it-: 019a/10,

luṭf it-:016b/13, 008b/20,

maḡlūbgirlik it-:013b/13

mecteri zemīn it:-001b/06,
medh it:-022b/14,
men' it:- 003b/10, 003a/05, 004a/20, 008a/06, 020a/05, 024a/16, 024a/21,
024a/20,

merhamet it:-017b/09,
meydān it:- 011b/15, 019b/19,
mu'āvenet it:-002a/04
muḥabbet it:- 006a/19,
muḥālefet it:-005b/20, 025b/20, 002b/07,
mübāşeret it:- 021b/15
mülāyemet it:-003a/18
münhezim it:- 016a/05,
murūr it:- 009a/05,
mürüvvet it:-016b/12,
müşāvere it:-022b/17, 018b/03,

naşihat it:-022a/09, 005b/09,
naẓar it:- 005b/04, 017b/02,
nekbet it:-024b/10,
nidā it:- 025b/14,
nikāh it:- 008b/14, 008b/18, 017a/02, 020b/02,
niyet it:-006a/12,

pādişāh it:-016b/18,
pāre pāre it:-006b/21,

rencide it:-017b/08
ri'āyet it:-013b/09, 024b/18, 007b/13,
ricā it:- 025b/20,

şabr it:- 014b/05, 005a/05,
seren-gün it:-009b/16,
serfürū it:-004a/07,
seyr it:-022a/13, 008b/08, 028a/12, 028a/15, 028a/18
sihr it:-008a/07, 026a/16, 026a/17,
sū'al it:-002b/05, 014a/09, 002b/14, 010a/19,

şikār it:-005a/06, 004b/07,
şikāyet it:- 021a/04,

tağyir it:- 005a/02,
taḥsīn it:-009a/11, 020a/06,
taḥsīm it:- 024b/06,
ṭama' it:-011a/17,
tamām it:- 011a/04, 013a/15
ta'mir it:-006a/13,
ṭapu it:-027b/13, 028b/11,
taẓarru' it:-015b/01, 015b/13,
tebdil it:- 024b/03,

tebdil-i cāme it-:001b/18, 010b/18,
tecrübe it-:014a/20,
tedārik it-:023a/06, 006b/12
teklîf it-:003a/20,
temāşâ it-: 011b/20, 028a/11, 001b/19,
terk it-: 009b/07,
teşbit it-:027a/07, 023a/06
teslîm it-:011a/03, 025b/21, 018b/12,
tevcih it-: 020b/15,
tevekkül-i Hakk it-:015b/14,
tezyîn it-:011b/16,
tövbe it-:009b/06,

üryân it-: 003a/13, 007a/19, 008a/10, 009b/13,

vaşf it-: 010b/19, 010b/02,
vedā it-:009a/04,

yād it-: 018b/10, 021a/21,
yār it-:013b/18,

zabṭ it-:004b/04, 007b/02, 026b/19,
zahmdār it-: 022a/12,
zārlıḳ it-: 014a/05,
zayī it-:003a/17,
ziyāfet it-:006a/05,
zor it-: 004a/14, 005b/11, 005b/14, 010a/15, 012b/19, 012b/20,
zuhūr it-:008b/16, , 006a/15, 008b/01, 015a/02,
zūr it-:015b/10, 015b/02,

eyledi. Ebrahā ol kadar zūr itdi kim Bedī' i yirinden üç parmak ayırdı. Ammā Bedī' lenger 015b/10,

iṭā at (a) Emre uyma, söz dinleme: 014b/03, 026a/07, 026a/10, 011a/08

var Kemender Şāh'a söyle biz Şimdengerü kimseye i. etmezüz Eger ettirmege kâdir olursa 009b/11,

i' tikkad(a) İnanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç, inan:

gönderdim saña dahı gerekdür ki gururundan hazer idüp şakınasın ve bana i. dürüst 021b/12

iṭminān (a) Güvenme, emniyet etme, itimat:

iṭminān it-: Güvenmek, emniyet etmek, itimat etmek:

toḳuz batmān idi Gāhice istedikçe i. iderdi Herkes gördükde tahsîn idirlerdi 009a/11

itdür- Başkasının yapmasına yol açmak, yapmaya zorlamak anlamında yardımcı fiil: 019a/02, 007a/03, 015b/15, 016b/11, 009b/11

kalķup ķahramānı ‘Acem’den Bedī‘üñ meydānun istedi ve ķil‘at giydi Andan nidā i. kim 018b/20

izdiķām (a) Kalabalık halkın bir yere fazla üşüşmesi, yığılma:

zīrā ele girmek yokdur İ.-ı nüfūs çokdur bir ķalı düşersebaşların virürler didi 028b/05

izin (a) Bir şeyi yapmak için verilen serbestlik, müsâade, destur:

izin al-: Bir şeyi yapmak için müsâade istemek: 028a/06

bu taraıdan ‘Ömer ‘Ayyār Şāķibķırān’dan i. alup yola girüp Ķandasın Likayı Zümrüd Şāķ diyüp 028a/06

‘izzet (a) Hürmet, saygı, ikram:

Ziyāde ‘. getürdiler Ķahramān Hürmüz’i taķt üzere aldı Ba‘de ķāl ķāķır şordı 017a/11

-K-

ķaba Hafif olduķu halde kalın veya hacmi büyük olan: 026b/09, 004b/17

Melik Ķāsım la ‘līn k. bir āteş olup ol dem na ‘ra urup Abļaķı Şeşpa’ya maķmuz gösterüp 004a/17

ķabak Saçsız, çıplak, açık.

ķaşa ķutdılar Ahremen cezāsın bulup yalın ayak başı ķ. güç ile ķaçup 024a/03

ķabar-Aķırlıķı artmadan hacmi büyümek, şişmek, şişkin bir durum almak:

ensesi tophāne göllesi gibi ķ. Tekrār atilup Ehremen’üñ ķarşısında bulundu ‘askeri 023b/13

ķābil (a) Olabilir, mümkün

ķābil ol-: İmkan dāhilinde bulunmamak, mümkün olmamak: 027a/12

N’ola diyüp ķil‘at virdi Ķırķ biñ ‘asker ile varup iķdāmla cenk ķurđı Lāķin ķ. 027a/12

ķabūl (a) Bir Őeye isteyerek veya istemeyerek peki deme, râzı olma, muvafakat etme: 002b/17, 004b/18, 005b/07, 005b/16, 006b/19, 011a/13, 016b/18, 016b/19, 018b/13, 020b/06, 027b/04

Kimi dōge dōge kendüye ķūl ider didi Divi Dest Ķ. diyüp taban getirüp gitdi
002a/17

ķaç Bir Şeyin niceliğini sormaya yarayan soru sıfatı, ne kadar, nice:

k. gün cenkimiz yokdur dimiş emīri ‘Arab N’ola diyüp cevāb gönderdi bu maħalde ‘Ömer 027b/16

ķaç- Kurtulmak için süratle uzaklaşmak: 025a/06, 027b/06, 007b/05, 024b/07, 004b/03, 024b/03, 024b/03, 016a/05, 010b/10, 024a/03

idüp kaçdılar İslām serverleri ne‘aceb ķ. kāfir olup kaçmadan ğayrı kārı
024b/03

ķaçan Ne zaman ki, vakta ki: 011a/11, 011b/04, 013b/14, 015a/10

arış kadd çekerdı ķ. kim bir dīve bir sille ursa başı manṭār gibi tağılurdı Ken ‘ān bunı 009a/08

ķad -(a) Boy: 006a/17, 009a/08, 003a/15, 008b/07, 001b/20, 002a/01, 002b/20, 009b/15, 015a/05, 021a/14, 011b/03, 011b/04

Sencābi ahenbeden dirler Seksen altı arış ķ. çekerek Şöyle kim Rüstemlere yol virmiş 001b/08

ķad-ķamīde: İki büküm:

şıçradup Ķarāmerz’e berāber gelüp merdāne ‘aşķ eyledi Ķarāmerz dahı ķ.-i ķamīde ķalup Bānū’nuñ 007a/08

ķadar (a) Bir Şeyin, kıyaslandığı diĝer bir Şey ölçüsünde, derecesinde veya büyüklüğünde olduğunu anlatır: 002a/14, 002b/02, 003a/11, 003b/20, 004a/07, 008b/06, 009a/07, 009a/21, 009b/19, 010a/10, 013b/02, 014b/21, 015b/08, 015b/10, 016a/06, 016a/16, 017a/06, 018a/03, 019a/12, 019a/16, 020a/13, 020a/20, 021a/04, 021b/08, 023a/17, 028a/09, 013b/14, 002a/07, 009b/01

bu ķ. ‘askeri bīşumār ile ‘azmi Mecteri zemīn iderken bir gün bir cezīre görindi
001b/06

ķadem(a) Ayak: 009b/17, 014b/17

ķadem baş-: Ayak basmak: 020b/20

mükellef vezīrleriyle adamlar Şalup derbendi geçüp Őabāş ile ķ. başdılar ve Liķā’ya girdiler 020b/20

ḳadīm (a) Geçmiş uzun zamâna dayanan, eski:

eyle didiler 'Ömer eyitdi bize şimdi cā'ize gerek ḳ. böyledir Bizler aluruz didi
022a/01

ḳādir (a) Kudret ve kuvvet sahibi, yapabilme gücüne mâlik olan: 012b/03, 012b/20, 023a/08, 025a/04, 001b/09

var Kemender Şāh'a söyle biz Şimdengerü kimseye iṭā'at etmezüz Eger ettirmege ḳ. olursa 009b/11

ḳafa Baş: 004b/01, 018b/17, 023b/14

üzerinden fera fer çevirüp Bedī'üñüzlerine havāle eyledi eger ḳelle ḳ. ura idi
Hamd anı 012b/17

ḳāfir (a) Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yâhut bunlardan birini inkâr eden kimse: 013a/06, 016a/04, 016a/05, 024b/03, 012a/20, 026b/13

öyle hüküm eyledi hemān 'Āşım 'Ayyar dilāveri ḳabup ammā k. begleri ise şol
nābekār Bedī' 013a/03

ḳaftān (f) Ekserisi süslü ve kıymetli kumaştan, boyu diz kapağına veya topuklara kadar inen, önden açık, bâzısının kolları yarıya kadar yırtmaçlı, astarsız hafif üst giyeceği:

üzerinebir rahtu baht urmuşlar ki gözler görmüş degil bir fenā ḳ. bir ḥāşırdan
ḥuşa 023a/15

ḳağıd (f) Hamur haline getirilmiş bitki maddelerindeki çok ince liflerin keçeleştirilmesi suretiyle imal edilen, yazı yazmak, kitap basmak, sarmak, kaplamak gibi birçok işte kullanılan ince yaprak: 023a/16

er baña k. vir varayım saña Zorlu Ḳāvur'u getüreyim didi Melik Ḳāsım N'ola
diyüp 004b/09

ḳahḳaha (a) Yüksek sesle ve şiddetle gülerken çıkarılan ses:

ḳ. eyledi Bahtgān ḥayli ḥacālet çekdi Çünkim Bedī'üzzamān ol na'rai
cānistānı urduḳda 019b/05

ḳahramān (f) Savaşta yiğitlik ve cesâret gösterip korkusuzca dövüşen, yiğit, bahâdır: 006a/12, 006a/14, 017a/08, 017a/11, 017a/17, 020a/14, 022a/02, 022a/04, 022b/03, 022b/04, 022b/15, 024b/09, 025a/03, 025a/13, 025a/14, 025a/17, 025a/19, 025b/01, 027b/07, 027b/09, 028a/03, 028a/05, 017a/07, 018a/16, 010b/01, 027b/06, 028a/01, 027b/14, 022a/05, 022a/06, 027a/09, 027b/21, 022a/17

‘azmi rāh idüp gitdiler ammā berüden Hürmüz ahramānı ‘acem seradüne gelüp . aber gönderüp 017a/07

ahramānlı Kahraman olma durumu: 006a/11, 006a/17, 010a/11,

andasın mücter zemīn diyüp gitdiler Ezīn cānib ol zemānuñ Bedī‘üzamān’ı . üstüne 006a/11

ahir (a) İnsanın içine işleyen derin üzüntü, sıkıntı, keder

yüzine bakup eyitdi İmdi bu uşūşda sen daı ne virsen tīgi . ‘āciz olduñuz mı 018b/15

ahren (a) Zorla, üstün bir kuvvetle ezerek.

İşte sulānum budur Seni arben ve . kendüye ül idecek didi Evrenbūş 002b/19

ā’il (a) Rāzı olmuş, boyun eğmiş:

bir zīrdest kimsedür . oldı Anca Eger baña ālib gelürse . olurum didi āşılı 008b/17

aı- Öfkelenmek, kızmak: 006a/20

nāmeyi okudı ‘aklı başundan gitdi ve öyle . kim yıldırım misāl şaıdı Andan 013b/15

aın Hiddet, öfke, sitem: 004b/13, 004b/20

diyü va ‘d eyledi ‘Ayyār N’ola diyüp gitdi ammā beriden Herūmı Dīvān Melik āsım’a . 004b/08

al- Durmak: 003a/10, 008a/20, 008a/21, 011b/14, 012a/18, 017a/02, 023a/20, 024a/13, 025b/17, 005a/20, 026a/06, 003b/10, 021a/15

eylediler Melik āsım ile k. dilāverlere ziyāfet oluñup üç gün Şāhibırān 026b/20

al’a (a) Eskiden düşmana karşı koymak ve güvenlii salamak için savunulması gereken önemli noktalara yapılan yüksek, kalın duvarlı, burlu, mazgallı, salam ve kuvvetli yapı, kemen, germen: 005b/20, 006a/01, 009a/14, 009b/18, 013b/18, 014b/09, 015a/01, 022b/17, 025a/06, 027a/04, 027b/01, 028b/06, 005a/19, 017a/09, 021a/11, 021a/16, 027a/01, 027a/03, 027b/08, 005a/15, 013b/20, 015a/04, 018a/14, 024b/07, 027a/04, 027a/08, 010a/01, 027b/03, 009b/19, 024b/15, 013b/11, 009a/13, 009a/20, 006a/01, 010a/02, 013b/12, 006a/13, 013a/18, 004b/05, 005a/21, 009b/04, 013b/16, 014a/02, 027a/02, 027a/10, 027a/21, 027b/01, 004b/04, 013b/07, 005b/18, 015a/20, 014a/13, 026a/01, 013b/05, 010b/02, 026a/13, 007a/08, 019a/04, 001b/18

nāme yazup virdi Herūm nāmeyi alup k. kapusına geldi Çağırup Elçiyüm beni
004b/10,

kalafat (y) Gemilerde kaplama ve döşeme tahtalarını, aralıklarına ağaç bir tokmak ve bir keski yardımı ile üstüğü sıkıştırdıktan sonra üstlerine sıcak zift dökmek sūretiyle su geçirmez duruma getirmek işi. 016b/07, 017b/02

Naşıl ölüm istersün didi Bahtgān eyitdi Beni bir şanduğa koyup muhkemi k.
016b/05

kaldur- Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek:002b/15, 003a/08, 014a/10, 019b/19, 003b/16, 005b/04, 012b/16, 016a/13, 016a/18, 017b/19, 018b/14, 023b/16, 025a/10, 007a/04, 021b/18, 019a/13, 005b/14

dünyādan k. didükde server gülüp eyitdi ol Liķā didüğün ne melū'ndur ve
āfitābuñ 005b/06

kalk- Oturur veya yatar durumdan çıkarak ayakları üzerinde doğrulmak, ayak üstü durmak: 004a/09, 018b/20, 020b/05, 005b/19

eyitdi Merhabā dilāver erlik ise ancak olur K. İmdi üzerümden gayrı bende
'adāvet 005b/17

kalkān Eski savaşlarda savaşçının kılıç, kargı, mızrak ve ok darbelerine karşı kendini korumak için sol elinde tutarak kullandığı siper

ve tahta üzengī ve bir tahtadan kılınç ve kāmışdan nīze ve kağıddan k. 'Ömer'i
böyle 023a/16

kamış Buğdaygillerden, sulak yerlerde yetişen, çeşitli türleri olan, içi boş, yüzü boğumlu bitki

ve tahta üzengī ve bir tahtadan kılınç ve k. nīze ve kağıddan kalkān 'Ömer'i
böyle 023a/16

kan Damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı: 013a/01, 024a/18, 014b/04

tozdan taşra çıkdı Ablāğ rahşın k. terlere batmış baş şalup 'Ayyār'a eyitdi Ey
'Ayyār
003b/05

kan- İnanmak, kanaat getirmek, akli yatıp kâni olmak::

Ebrahā ve Gencāb ve Hürmüz ve Bahtgān gelüp Bedī'e berāber k. çadurların
kurup karār eylediler 010b/16

kanca Ucu çengelli değnek:

Merd olasun çıkarayum didükde Elüne bir k. alup la'ini bacağından ilişdirüp taşra 018a/07

ķanda Nerde, nereye, nerden: 010a/20, 016a/01, 026b/09, 005a/19, 006a/11, 006a/14, 006b/05, 007a/21, 009a/02, 009b/02, 010b/01, 022a/12, 028a/06, 010b/03

gidirlerdi bu kez Ebrahā bunları gördükde üzerlerine varup Kimlersiz Kandan gelüp k. gidersüz 010a/12

ķandan Nereden:

gidirlerdi bu kez Ebrahā bunları gördükde üzerlerine varup Kimlersiz K. gelüp ķanda gidersüz 010a/12

ķanı Hani: 020a/16, 023a/01

Bedī'ü'zzamān baş kıldurup K. Bahtgān Nice oldı getürüñ didükde ol dem varup 016a/18

ķāni' (a) Kanaat eden, elindekini yeterli bulup fazlasını istemeyen, kendisine verilene râzı olan:

didi Gencāb eyitdi ben de buña k. ammā dilāver bilür mi ki aña söz geçmez ben kızım saña alı virem 010b/13

ķankı Hangi:

sözler söylersin ben senüñle bu kadar cenk eyledüm k. sihir ile cenk eyledüm La'net 019a/16

ķānūn (a) Devletçe konan ve her vatandaşın uyması gereken yazılı hukuk kuralı, yasa.

ķahramān Naşıl cā'ize istersiñ ve kimüñ k. didi ol dem Bahtgān eyitdi 022a/02

ķap- Birdenbire çekip alak, yakalayıp tutmak: 023b/12, 013a/04, 024a/19, 024b/01, 023a/12, 003a/21, 008b/10, 013a/03

k. Gencāb'uñ da eñsesine urup anuñ da tācı k. 'Āşım dahı Hürmüz'e atılup 022a/07

ķapan- Kapalı duruma gelmek:

bir topuz urup sūzi üzere k. ol dem de 'Ömer'i bende çekdi Bahtgān anı 025b/05

ķapu Bir yere girilip çıkılırken içinden geçilen yer: 021b/07, 022a/10, 006a/01, 014b/19, 014b/20, 015a/01, 013b/11, 014b/06, 027b/01, 004b/10, 013a/01, 025a/16, 014b/09, 028a/12

idüp kuşlık zamānı dīvāna girdi üç k. geçdi dördünci kapuya geldükde bevvāblar öñine 028a/12

kapucı Bir hükümdârın emir subayı:

görmek için k. başı olan Hürkuşı süvar'ı gönderüp bunları dīvāna da 'vet 022b/06

kār (f) Alış verişten elde edilen maddî kazanç, para kazancı: 024b/03, 013a/10

kār eyle- Kazanç sağlamak, kazanmak: 007b/20

kār it- Kazanç sağlamak, kazanmak: 008a/18, 012b/15, 026b/05

saña k. eylemez didi Bānū hābdan bīdār olarak şād olup şükür eyledi Gördi ol perinüñ 007b/20

ķarañu Işıklı olmama durumu:

k. oldı Zerdheşt'ün kulları gelüp yetişüp Zerdheşt'i zahımıyla alup çadırına 008a/15

ķarañulıķ Işıksız yer:

gökde hırşīdi bākır tāsa dönüp felek yüzi k. oldı Tekrār Bānū bir tenhā 007a/17

ķarār (a) Bir iş veya mesele hakkında verilen kesin hüküm: 024b/02, 020b/11, 024b/02

gūnāgūn kurup k. eylediler Andan Sultānı Hāver Ğazelei 'Ayyār'a emr idüp Var gör 001b/16

ķarār eyle-: Durmak: 002a/02, 007b/01, 008a/01, 008a/11, 010b/16, 011a/01, 019a/08, 020a/07, 020a/09, 022b/03, 022b/09, 022b/10, 025a/07, 025a/08, 027b/01, 028a/16,

ķarār it-: Durmak: 001b/19, 006a/02, 016a/08, 018b/05, 020a/05, 024b/20, 025a/08, 025a/09, 028a/18,

ķardeş Aynı anne babadan doğmuş veya yalnız anneleri ya da babaları aynı olan kimselerin birbirine göre durumu: 002a/04

İmdi baña irişüp imdād idesin diyü çok tazarru' eylemiş bu da k. böyle felāket 002a/05

ķarın İnsan ve hayvan vücudunun kaburgaların kenarından kasıklara kadar olan ve iç boşluğunda mide, bağırsak, böbrek, safra kesesi, rahim, dalak, karaciğer gibi organlar bulunan kısmı, batın:

mel'ūnı şandukdan çıkardılar öñine bir miqdār ta'ām koyup k. toydı Ba'de bāzırgānlar 017b/10

karındaş Kardeş: 002a/11, 023b/03, 024a/13, 004b/18, 016a/14, 016a/11

k. karındaşı fark itmeden kaldı İşte iki 'asker birbirlerine şöyle girişdiler ki 024a/13

karış Parmakları açık ve gergin durumdaki bir elin baş parmağı ile serçe parmağının uçları arasındaki mesâfe.

sürülmüş tarlāya döndi Melik Kāsım zor idüp iki k. miqdārı yerden ayırınca 004a/14

karış- Birbiri içinde dağılmak, birleşmek:

asker at kobarup anlarda gelüp Bedī'ü'zzamān'ın 'askerine k. tābi' 015b/20

karşu Bir şey, yer veya kimsenin yüz tarafının ilerisi: 006b/15, 007b/11, 011b/14, 018b/03, 019a/05, 022b/04, 022b/17, 020a/06, 025a/08, 010a/09, 017b/15, 015b/06, 011b/19, 010a/18, 008b/12, 023b/13, 023b/16

Sencāb dahı 'amūdın k. virüp arķaya aldı ammā gözlerinden ateşler saçılıp 003b/09,

karşu gel-: Baş kaldırmak: 008a/07,

karşula- Gelen bir kimsenin ya da bir şeyin karşısına çıkmak, karşılık bir hamle yapmak: 013b/19, 017b/12, 013b/11, 016a/09, 017a/14,

ile bunları hocaya gönderdiler Kāhramān haberdār olup k. Hocaya ri'āyet 020a/14

kaşd (a) 1. Niyet, istek, amaç, gaye: 010a/09

2. Birine karşı bilerek kötü davranma, kötü niyet: 021a/05, 012b/10, 012b/12

kaşd it-: Niyet etmek: 011a/02

idüp sökdiler ben de gördüm benüm helākımı k. ideyorlar ben de katl itdüm didi 003a/19,

kat 1. Tabakalar veya sıralar hâlinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası: 020a/15

evvelkinden biñ k. zīyāde ola ŞakınEbrahā'yı öldürme saña yār vefādār olsa 014a/12, 018a/09

2. Makam, yüksek konumlu birinin huzuru: 008a/17, 025b/10

bilüp Zerdheştol zahmla sürüp Liķā ķ. geldi eyitdi Şimdengerü benüm işim tamām oldı 008a/17

ķat (a) Kesme, kesilme:

İmdi ķ. itdiler meger Luţfi Hudā irişe didiler Hele Bedī etleri kesüp bağladılar Fazıl 013b/01

ķatıl- Eklenmek, ilâve edilmek, karıştırılmak, koyulmak:

iki asker birbirine ķ. cengi mağlube olup atlar süheyinden erenler na rasından 024a/10

ķatib (a) Bir resmî dâirede, bir kurumda veya bir kişinin yanında yazı yazmakla görevli kimse, yazar, yazıcı:

Zirā rāvilerüñ ihtilāfidur ve k. sehvidür ma zur ola İşte Semenber Bānū yüz biñ 006b/14

ķatl (a) Öldürme, öldürölme.

ķatl eyle- Öldürmek: 025b/17,

ķatl it- Öldürmek: 003a/04, 003a/19, 010b/12, 010b/14, 022b/15, 023b/15, 025b/18

yeriñe ķ. idem didi Melik Kāsım bir ateş olup Ey belid sen de mi ölmek istersiñ 003a/03,

ķavī (a) Güçlü, kuvvetli: 020b/11, 003a/14

ol dem dīlāverān İslām her tārāfdan bu naşıl sözdür ki kendiñibende urup öyle bir ķ. 005a/16,

ķavm (a) Aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan topluluğu, budun: 026b/09

ve gulāmı Bedī üzzamān Ey ķ.-ı melā in cān almadan ķanda ħalāş idersin diyüp peyenderpey 016a/01

ķavra- El veya kolla sıkıca tutmak, elinin veya kolunun içine almak. 012a/07, 018a/05

açmaz kodı Ayyār ilerü gelüp diledi kim daru vire Server hemān Ayyaruñ bilegin ķ. 005a/07

ķavur Gavur: 004b/09, 004b/11

Ķ. sen misin İmdi bizüm Kāķınç Beg saña selām eyitdi Dedükde Sencāb dahı aleyk 004b/13

ķaya Sert ve iri taş kütlesi:

derbend ve tağları ve ķ. geĉdi Birgün řabāyıla gelüp dāhıl oldı Gördi ki üç yüz altmış 028a/08

ķayd (a) Pencere ve kapılarda çerçevelerin iki uzun kenarı arasına enlemesine konan ince parĉa:

ve nuşret size yüz tutar beşinci gün Ėamza ve sa'ir dilāverler cümle ķ. bend ile öñüñüze gelüp 024b/14

ķayık Deniz, göl ve nehirlerde dolaşmak, yük taşımak için yapılmış, kürek veya yelkenle yol alan küçük tekne:

ve ķ. 'arzi cemāl ider nice kere yüz biñ adam cem' olur Beline varınca cevāhire ģarķ 027b/11

ķazā (a) Kimsenin kastı olmadan ortaya ĉıkan, zarara veya can kaybına sebep olabilen hadise:

ķūvvetün bāzuya getürüp servere ģavāle eyledi ol 'amūd ķ. buludu gibi inerken 015a/21

ķedi Kedigiller familyasının evcilleşmiş yegāne türü olan meşhur hayvan:

bir adam bñhūř olup yatur ķ. tersi gibi bāzırgānlar buña baķup bre ģerif kimsin 017b/04

ķefere (a) Kāfirler:

gördiğünüz bizi ķ. źulmetünden ĉıkardı yeñi ģayāt virdi Ferāmūř idenlerden deģilüz didi 014b/07

ķelām (a) Tek kelime veya kelimelerden meydana gelmiş söz, ifade:

diyüp ģatmi ķ. eylemiř Ąünkü Bānū nāmeyi okudı Ėazaba gelüp nāmeyi pāre pāre idüp 006b/21

ķelb (a) Köpek: 015a/14

elĉinüñ üzerine atup eyitdi Liķā ne mel'ündür ve Ėarāmerz ne ķ. ki baña böyle ģaber göndere Eger 007a/01

ķelime (a) Bir veya birkaç heceden meydana gelen anlamlı söz, sözcük:

ķelime-i řehādet: İslām dīninin beş temel esāsından birincisi olan, “řāhitlik ederim ki Allah'tan başka ilāh yoktur ve yine řāhitlik ederim ki Hz. Muhammed O'nun kulu ve elĉisidir” anlamındaki cümle.

bir peri zuhūr eyledi Bānū'yı İslām'a getürüp ķ.-i řehādeti telķin eyledi ve bir du'ā 007b/18

kelle (f) Baş, kafa: 006a/07, 014a/14, 016a/17, 022b/11

*üzerinden fera fer çevirüp Bedī' üñüzlerine havāle eyledi eger k. kāfa ursa idi
Hamd anı 012b/17*

kemāl (a) En olgun, en yetişkin döneminde olan, olgunluk: 027b/19

*Server anuñ k. bir hançerdür hemān işi tamām olur didi Server eyitdi
Yokistemem Kāsım 012b/04*

kemer (f) Bele bir kere dolandıktan sonra bağlanan veya tokalanan bel bağı: 004a/13, 008a/02, 008b/18, 015b/07, 006a/04, 004a/13, 015b/07, 008a/03, 004a/15, 015b/09, 015b/11, 003a/13, 005b/14, 015b/13, 010a/14

*'özüüm vardır İmdi gel 'ırzıñ yıkılmadan imāna gel yāhud in atuñdan k.
tutuşalım 004a/05,*

kemlik Kötülük:

*dönüp eyitdi Server bu meşhūr meseldür İyilik idene k. ola gelmişdür gör ki
saña 016a/21*

kemük İnsanda ve omurgalı hayvanlarda vücûdun çatısını meydana getiren ve yumuşak kısımlara destek olan beyazımsı sert organların ortak adı: 012a/17, 014a/10

*kemüke tokandı ammā k. bir şadā zāhir olup iki tarafda duran 'asker bu şadāyı
012a/17*

kenār (f) Bir şeyin bitiş kısmı, bitiş yeri, uçta kalan kısmı: 001b/15, 018a/13, 019b/11, 026a/21

*Melik Kāsım gülüp İmdi gemileri k. sürün biz de dünyāda öyle bir dilāver
arayup 001b/14,*

kendü Kişinin öz varlığı, zâtı: 012a/02, 015b/03, 015b/09, 016a/09, 020b/07, 021b/03, 027a/15, 028a/04, 015b/02, 013a/17, 025a/08, 002b/11, 024b/10, 003a/18, 007b/06, 002a/13, 011b/11, 021b/16, 018b/07, 028b/15, 013a/20, 018b/07, 005b/04, 005b/15, 006b/03, 005a/16, 020b/19, 025b/09, 016a/08, 011b/15, 007a/04, 007b/10, 018a/20, 004a/18, 008a/12, 016a/02, 018a/15, 023b/10, 004a/01, gitdi 002a/17, 002b/19, 004b/06, 008a/18, 018a/19, 026b/07, 028a/10, 013b/18, 017b/21, 005a/19

*irişdüirdi Zerdheşt k. şekline girdi Lākin bu maḥalde bir zūlmāt başup 'ālem
008a/14,*

kere (a) Defa, kez, sefer: 001b/03, 002a/12, 004a/18, 005b/10, 006a/10, 006b/04, 006b/07, 007a/19, 012b/20, 015b/13, 016b/08, 017b/14, 018b/01, 018b/02, 018b/04, 019a/19, 019a/20, 019b/01, 019b/12, 020b/19, 020b/21, 021a/08, 021a/09, 021a/11, 021a/14, 021b/11, 022a/03, 023b/05, 024a/08, 024a/09, 026b/01, 027b/11

Beş k. yüzbiñ siyāha kādirdür ammā hiç Gencāb anı sevmez Zīrā Sencāb Liķā'ya 001b/09,

kerīm (a) Kerem sahibi, cömert, âlicenap: 028b/06

destilerine bāde gūlfem alup ayak üzere devr itdiler kelleler k. ve haşırlar nerm oldukda Melik Kāsım 006a/07

kerrake (a) İnce softan hafif ve dar üstlük elbise

kaldı 'Ömer ise birbiri üzerine yedi dāne g. birbirinden kışa giymişdi bu şüretle 023a/20

kirāmiyye (a) Cömertçe, eli açıklara özgü.

var ki dünyāyı tutmuş ol dem hemān enbānı k. el şunup kendüyi bir kıca şekline koyup 028a/10

kes- ikiye ayırmak: 022a/19, 006a/18, 006b/12, 005b/15, 002b/07, 006b/06, 007a/02, 007b/14, 013b/01

emr eyledi Elçinüñ burnını kulağın k. ve cevābnāme yazup elçinüñ eline virüp 006a/21

keşān (a) Çeken, çeke çeke zorla götüren.

keşān ber keşān: Çeke çeke, zorla: 026a/11

yirde dār ağacı dikdiler emīri cihān dilāverānı İslām ile k. bir k. idüp 026a/11

kez Defa, kere, sefer: 004b/01, 007a/13, 008a/03, 009b/10, 010a/12

eyledi Sencāb Şāh anı görüp bu k. bildi kim haşmı kavīdür Meydāna gönderecek 003a/14,

kezālik (a) Kezâ, bu; bu da öyle:

k. işde bir kıoldan Bunlar ve bir kıoldan Herūmı Dīvān ile küffārı hākisāruñ içine bir giriş girdiler kim 026b/06

ķıl- Etmek, eylemek, yapmak: 005a/19

olsun benüm Kārāmerz senkdil Ey Bānū eger er isen meydāna gel saña gör ki neler ķ. 007a/06

namaz ķıl-:014a/16

ķıl İnsan ve hayvan vücudunda biten sertçe ve kalınca tüy: 027b/12

zîrâ ele girmek yokdur İzdihâmı nüfûs çokdur bir k. düşersebaşların virürler didi 028b/05

kılıç Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silâh: 008a/11, 004a/20, 003a/09, 007a/12, 023a/08, 023b/17,

mâl geldi cümlesin k. geçürdürseñ İşte benüm yanumdasın Nicesin ol Şâh'ıñ da anuñ 002b/03

kılıçtan geçür-:Kılıçla öldürmek: 002a/14

kılıçla- Çok sayıda insanı topluca öldürmek, kılıçtan geçirmek:

eyledi 'asker tārūmār olup kaçdılar Melik Kāsım Sencāb'ıñtahtuñ k. geçüp 004b/03

kılıç Kılıç: 005b/13, 008a/13, 022a/18, 022a/20, 023a/16, 027b/01

Sencāb dañı yirinden şıçrayup Kāsım'ıñ üzerine k. havāle eyledi Melik Kāsım Sencāb'ıñ 005b/12

kılıçla- Çok sayıda insanı topluca öldürmek, kılıçtan geçirmek:

Serveri 'ālem Gencāb'ıñ tahtın k. ba'de Ersām Şāh'ı Gencāb'ıñ tahtınageçürüp 016a/07

kır- Sert bir şeyi üzerine vurarak veya kuvvet tatbik ederek parçalamak: 004a/09, 016a/03, 005b/11

Sencāb'ıñ kemeri k. Sencāb zemīne düşdi 'askerler bir uğurdan hücum idüp 004a/15, 009a/21

kırān Kenar, kıyı, uç, çevre:

okıdılar Evvelinde nāme Hüdā'yı yād idüp sānīyen ben kim Bedī'üzzamān veliy'ül k. Sānīyi 018b/10

kırıl- Kırmak işi yapılmak:

bindigi rahşuñ beli k. Sencāb rahşıyla zemīne düşdi ammā cüst yirinden kalkup 004a/09

kırk Otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce gelen sayının adı: , 010a/10, 015b/17, 015b/19, 020a/20, 020a/21, 023b/04, 027a/12, 027a/15, 027a/18, 021b/07, 008b/19

kemer tutuşup Kahrūn Semenber'e gālip olup āyīnleri üzere ol dem nikāhidüp k. gün 008b/18,

kısa İki ucu arasında az mesâfe olan, boyu uzun olmayan. Karşıtı: UZUN:

kaldı 'Ömer ise birbiri üzerine yedi dāne kerane birbirinden k. giymişdi bu şüretle 023a/20

kıssa (a) Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivâyet:

olınca ceng idüp dönüp kondılar K. dirâz olmasun bu üslûb üzre yedi 003b/18

kıy- İçerisizlamadan öldürmek, canına kastetmek: 003a/06, 012b/02

iki olmuş bildi kim Melik Kāsım kendiye k. derunından muḥabbet eyledi Andan Dīvdesti 004b/06

kıyāfet (a) Bir yer, meslek veya döneme has giyiniş tarzı, kılış: 018a/04

k. bendirüp bu kadar 'ayyārlar kimi önünce ve kimi ardınca elleründe envā'ı dürlü 023a/17

kıyās (a) Bir şeyi diğer bir şeye göre değerlendirme, başka bir şeye benzeterek hakkında hüküm verme, karşılaştırma, mukayese etme: 008b/06, 023b/06

kıyās it-: Karşılaştırmak, ölçmek:

cān başına şıcrayup Bedī'üñ başına gelüp Server gāfil olma bu senüñ k. itdigin 012a/10

kız Dişi cinsten olan evlat: 016a/14, 020a/20, 006a/17, 006b/09, 008b/03, 008b/05, 010b/14, 011a/19, 020b/02, 007b/04, 010b/10, 010b/13, 017a/01, 006b/03, 010a/21, 008b/02, 008b/04, 016b/20, 010b/08, 010b/11, 016b/21, 010a/04, 009b/10, 007b/03, 010a/03, 007b/09, 008b/13, 006a/20

degildür saña ita 'at idüp senüñ söziñle saña k. ve memleket vire didiler Ebrahā bunlaruñ 011a/08

ki (f) İki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle haline getirir: 001b/13, 001b/20, 002a/09, 002a/11, 002a/21, 002b/02, 003a/02, 003a/11, 003b/12, 004a/06, 004a/07, 004b/05, 005a/01, 005a/12, 005a/13, 005a/16, 005a/17, 005b/02, 005b/05, 005b/08, 005b/18, 006a/15, 006b/11, 007a/01, 007a/06, 007a/11, 007a/16, 009b/05, 009b/06, 009b/19, 010a/17, 010b/11, 010b/13, 011a/02, 011a/05, 011a/15, 011a/17, 012b/02, 012b/06, 012b/12, 012b/19, 013b/19, 013b/20, 014a/03, 014a/11, 014a/19, 014a/20, 014b/05, 014b/18, 015a/08, 015b/18, 015b/19, 016a/10, 016a/12, 016a/21, 016b/01, 016b/20, 017a/20, 017b/20, 018b/11, 018b/18, 019a/14, 019b/02, 019b/10, 020a/13, 020b/07, 020b/12, 021a/05, 021a/12, 021b/01, 021b/09, 021b/12, 021b/14, 022a/06, 022b/14, 023a/07, 023a/08, 023a/15, 023b/03,

023b/04, 024a/13, 024a/14, 024b/11, 026a/04, 026a/13, 026a/20, 027a/01, 027a/16, 027b/09, 028a/07, 028a/08, 028a/10, 028a/16, 028b/13, 028b/17, 002a/20, 003a/01, 009b/09, 017b/04, 021a/07

Rāviyānı aḥbār ve nākilānı rūzgār ve muḥaddisānı āsār bu üslūb üzere naql ve beyān iderler k. 001b/02

kim (f) Bağlaç 001b/18, 002a/03, 002a/08, 002a/10, 003a/04, 003a/10, 003a/13, 003a/14, 003a/17, 003b/02, 003b/08, 004a/02, 004b/06, 004b/17, 005a/01, 005a/05, 005a/06, 005a/07, 005b/10, 005b/13, 006b/06, 006b/07, 006b/11, 006b/18, 007a/14, 007b/08, 007b/12, 008a/08, 008a/09, 008a/12, 009a/07, 009a/08, 009a/18, 009b/19, 010b/15, 011a/03, 011a/11, 012a/13, 013a/01, 013a/07, 013a/11, 013a/15, 013b/02, 013b/14, 013b/15, 014a/13, 014a/15, 014a/16, 014b/20, 015a/01, 015a/10, 015b/02, 015b/03, 015b/08, 015b/10, 016a/16, 017a/04, 017b/13, 018a/04, 018b/10, 018b/20, 019a/12, 019b/06, 019b/07, 019b/11, 019b/19, 022a/11, 022b/04, 023a/06, 023b/09, 023b/17, 024a/17, 024a/20, 024b/01, 026a/01, 026a/09, 026a/12, 026b/05, 026b/06, 026b/08, 026b/09, 026b/11, 027a/07, 008b/06, 013a/09, 025b/18, 009b/14

Sencābi ahenbeden dirler Seksen altı arış kıadd çeker Şöyle k. Rüstemlere yol virmiş 001b/08,

kim Hangi kimse: 003a/01, 003a/04, 004a/02, 007a/05, 010a/17, 017a/05, 023b/14, 025a/12, 002b/18, 025a/13, 009b/15, 015a/05, 001b/05, 002a/17, 003a/04, 016b/09, 016b/10, 023a/17, 023b/21, 024a/01, 009b/20, 019b/03, 022a/11, 009b/16, 021b/01, 010a/12, 010a/19, 002a/20, 003a/01, 009b/09, 017b/04

kimesne Kimse. 002b/01

Kal'ayı hıfz hırāset üzere olasıñ Zāhir bu ma'lūmdur ki bir k. ile ma'reke 013b/20, 016a/12

kimse Herhangi bir kişi, kim olduğu belirtilmeyen bir şahıs: 003a/15, 021b/08, 022b/02, 024a/05, 028a/19, 008b/17, 017a/05, 026b/05, 012b/07, 003a/20, 009b/11, 028b/01, 021a/07, 023a/11, 022a/02, 024b/10

k. yüzine bakmaya tākāt getüremez Pāyitaht şandalyesinde yetmiş arış kıaddıyla Evrenbüş 002a/01,

kişver (f) Memleket ülke.

kişver-küşâ Memleket açan. Bir ülkeyi fetheden (kimse), fâtiḥ: 020a/04

Eyitdi benüm k. küşâ oğlum diyüp ḥayır du'ālar eyledi Andan serāperdei Süleymān kuruldı 020a/04

ko- Bırakmak, koymak: 005a/07, 008a/20, 008b/11, 009a/07, 009b/17, 014b/18, 020b/14, 022a/17, 024b/19, 004b/15, 016b/14, 018b/09, 025a/18

her dem bir da 'ıyi ve Cüneydi Hicāziyi bile alup sā'ir 'askeri gemilerün yanına
k. 002b/10

koça Yaşça büyük, yaşlı:

var ki dünyāyı tutmuş ol dem hemān enbānı kerrāmi 'ye el şunup kendiyi bir k.
şekline koyup 028a/10, 028b/15

kol İnsanın omuzundan parmak uçlarına kadar olan organı: 012b/16, 019a/13, 016a/15, 016b/16, 022b/09, 026b/06, 006a/06, 014a/11, 015b/14, 010a/15

kendüsi meydāna girüp cevelān idüp k. kaldurupçalınan cengi harbīleri
007a/04

kolay Zahmetsizce, sıkıntı çekmeden yapılan, güçlüğü olmayan iş: 020a/19, 013b/05, 006b/07, 013b/12, 006a/13, 021a/07, 020b/15

Hürmüz cümle başundan geçen ahvāli hikāyet eyledi kahramānı 'acem eyitdi
Ey Şāh elem çekme k. 017a/12,

kon Konaklamak, yerleşmek: 025a/16, 002b/11, 003b/16, 003b/18, 018b/06, 022b/18, 025a/09, 027b/09, 018b/04, 002a/11, 002a/13, 018b/05,

Server eyitdi Ey Bānū ümīddür ki murādına irişmeye Lakiñ beni bu gice bir
tenhā yire k. bir miqdār 014a/03

konak Araba ve hayvan yolculuğunda geceyi geçirmek için inilen yer, durak: 020b/15

mişdi Her k. tuhfeler ile kırk elli kız oğlan kız bu kadar hazīne Sencābiye kadar
yine 020a/20

kondur- Konmasını sağlamak, konmasına sebep olmak:

bunları bir 'ilā yire k. Nuzūl ni'met götürdiler Ba'de dīvān idüp gelen
pehlivānları 022b/05

kopar- Kopmasına, çıkmasına yol açmak:

'asker at k. anlarda gelüp Bedī'ü'zzamān'ı 'askerine karuşup tābi' 015b/20

kor Bırakmak: 023a/05

senüñ habsinde ola ben seni k. mıyum diyüp hamle eyledi Server bunuñ
hamlelerin 019b/18,

korq- Korkuya kapılmak, korku duymak, ürkmek: 008b/13, 025a/09

ol alup gelüp Melik Kāsım'a buluşıp Server İşte altını aldum K. ki size bir zarar
005b/02

korķu-Bir tehlike veya tehlike ihtimali karşısında duyulan ürkütücü duygu: 011a/05

Bunlar k. gerü çekilüp gitdiler Andan Ebrahā emr eyledi Qāhir ile Qahhār'ı karşısına 010a/18

koş- Yanına katmak, yardımcı olarak vermek: 021a/14, 019b/20, 006b/13, 020a/13, 027a/18

'asker ile ve üç kere yüz biñ 'asker de sen k. altı kere yüz biñ adam olur 021a/09

koy- Bırakmak: 025b/20003a/18, 008a/12, 014a/05, 015a/07, 016b/05, 016b/06, 016b/07, 017b/01, 017b/10, 018a/20, 018b/12, 020b/01, 028a/10, 028b/15, 010b/17

işitdükde Ebrahā'ya Bedī'ün kanın k. degildür didi ammā Fazıl başıkaldurup 014b/04

koyun Göğüsle elbise arasında kalan kısım:

öñine geldi k. olan nāmesin çıkarup şundi öyle yazmuş ki Sizler Serkūb 009b/05

köprü Aralarında doğrudan doğruya geçişi önleyen bir engel bulunan iki yeri birbirine bağlayan veya trafik akımının diğerini kesmeden üstten geçmesini sağlayan yapı:

irişüp k. geldi Atı birağup Ğazbān öñin aldı Hāris Ğazbān'a debre bir tığ urup 027a/19

kötek Dayak: 010b/07, 010b/20, 010b/06, 024a/17, 011b/21, 024a/17, 011b/01, 012b/06, 011a/21, 012b/18, 012b/21, 011b/09,

meşhūr idi üç biñ beş yüz baṭmān 'amūd kullanur idi hemān el 'amūd urup k. 003b/01,

kubbe (a) Yarım küre şeklinde olan binâ, dam: 028a/09

öyle urdı kim gūyā k.-i eflāk zemīne berāber olup bir zamān güm güm gümledi ve indi Bizüm Melik 026b/08

kuç- Kucaklamak, sarmak: 017a/04, 020a/03

ve k. ve alnundan öpüp koluñdan şıkdı Eyitdi Hudādan isterüm ki küvvetüñ 014a/11, 017a/04

kūh (f) Dağ: 020b/12, 019a/18

kūh-peyker: Dağ gibi heybetli, iriyan: 012b/16

virüp kol kaldurup gerdān uzadup rikāba dirsek başup ol k. peyker 'amūdın başı 012b/16

kul Birinin emri altında bulunan: 003a/16, 008a/15, 008a/16, 006b/19

kul it- Köle etmek, kul etmek: 002a/13, 018a/20, 002a/13, 002a/17, 002b/19,

senüñ nāmūn işidüp Elbetde döge döge kendime k. iderüm diyüp taşra çıkup konmuşlar 016a/10,

kulağ Başın iki yanında bulunan işitme organı: 007a/02, 007b/14, 028a/20, 006a/21

alup Kandasın Kemender Şāh diyüp gitdi bu taraftan Kemender Şāh elçinüñ burnın k. 006b/05

kullan- Hangi işe yarıyorsa o maksatla yararlanmak:

meşhūr idi üç biñ beş yüz batmān ‘amūd k. idi hemān el ‘amūd urup kötek 003b/01

kulle (a) Dört, çok veya yuvarlak köşeli yüksek bina: 009a/13

korkmazlar diyüp kondılar ol gice karār idüp çün şabāh oldu Güneş k.-i Kāf’dan 025a/09

kur- Parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, çatmak: 006b/15, 010b/16, 025a/07, 025a/08

günāgün k. karār eylediler Andan Sultānı Hāver Ğazelei ‘Ayyār’a emr idüp Var gör 001b/16

kumañ Komuta:

‘Ömer’üñ bu işine hayrān olup gücine geldi Ğazaba gelüp hemān ‘askerine k. 024a/07

kurtar- Kurtulmasını sağlamak: 005b/21, 010a/08

idi Bağa nābekārı ‘Ayyārı benüm elümden k. ister ben anı kor muyım didi bu taraftan 023a/05

kurtul- Sıyrılmak, uzaklaşmak, selamete çıkmak, halas olmak: 019b/10, 027a/02, 010b/12

k. didükde Cāzū yine sihir idüp ‘askeri İslām’ı yine bend idüp emīri ‘Arab 026a/16

kurul- Parçaları birleştirilerek bütün hale getirilmek: 001b/19, 010b/21, 019a/09, 020a/05

Eyitdi benüm kişver küşā oğlum diyüp hayır du‘alar eyledi Andan serāperdei Süleymān k. 020a/04

kūşe- (f) köşe: 020b/06,

geldüñ ciger k. diyüp derāgüş idüp dīdelerini būs eyledi ol da Emīr'üñ destün
026b/17

kuşık Günün sabahla öğle arasındaki saatleri:

idüp k. zamānı dīvāna girdi üç kapu geçdi dördünci kapuya geldükde bevvāblar
öñine 028a/12

kuvvat (a) Maddi güç, canlı bir organizmanın fâaliyetini sağlayan güç: 012a/15, 009b/17, 012b/15, 007b/06, 012b/19, 014a/11, 015a/21

var idi nāmuna Kemender Şāh dirler idi Afitābperest idi ammā 'azīm şevket k.
mālik 006a/16

kuvtul İkametgâh, karargâh

güni nice yüz biñ dilāverler cem ' olur ve Liķā k. şüretin 028b/10

küffār (a) Kafirler: 016a/20, 019b/02, 020a/19, 024a/14, 024b/02, 026a/15, 002b/13, 026b/14, 016a/06

dört pāre eyledi K. ol hāli görüp münhezim olup hayme ve hargāhların birağup
026b/15

küffar-ı hākisār:Toprak sahini kafirler: 026b/06,

küfr (a) Sövmek, küfretme: 009b/06, 009b/06, 021a/21, 021b/02

Qahramān K. söyleme Hey la 'īn Nārunūr'ı niçün añarsın didi İşte Bunlar da
bunda ammā 028a/05

küşā (a) Sonuna geldiği kelimelere “açan, açıcı” anlamı katarak Farsça usûlüyle birleşik sıfatlar yapar:

Eyitdi benüm kişver k. oğlum diyüp hayır du 'ālar eyledi Andan serāperdei
Süleymān kuruldı 020a/04

küşād (a) Açılış, açma: 019a/09

küşād it-:Açmak: 014b/19,

beşāret urdılar Andan server emr eyledi Hişār kapuların k. itdiler bu taraftañ
014b/19,

kütür Sert ve gevrek ses.

kütür kütür Sert ve gevrek ses, yansıma söz.

birbirlerine bakışdılar Andan zor idüp k. k. bendlerin kırup Sencāb'ıñ üzerine yürüdi 005b/11

-L-

la'ib (a) Oyun eden, oyuncu: 019a/12

diyüp 'azmi meydān eyledi ol kadar l.-ı hüner gösterdi kim iki 'asker hayrān oldılar La'bda 019a/12

lāf (f) Bir düşünce anlatan kelime veya kelime dizisi, söz, lakırdı.

lāf ü güzāf: Boş lakırdı, yersiz söz: 017a/13

bu tarafa gelürse ol dahı görsün ne alur şatar diyüp vāfir l.-ügüzāf urdı Beş 017a/13

la'in (a) Lânetlenmiş, Hakk'ın rahmetinden mahrum olmuş, lânetli: 018a/07, 023a/04, 026b/09, 028a/05, 016a/19, 013a/15

var imiş Anı baña virüñ didi ammā l.-i muḳdīm bāzīrgānlara yalvarmış idi Anlar da bu kadar 018a/03

lākin (a) Ama, ancak, fakat: 009a/15, 011a/17, 012b/10, 015a/15, 015a/17, 017b/20, 018a/01, 021a/03, 023a/03, 023a/04, 027a/12, 028b/09, 014a/03, 021a/06

irişdüirdi Zerdheşt kendi şekline girdi L. bu maḥalde bir zūlmāt başup 'ālem 008a/14,

la'lin (f) Lâl rengi, kırmızı: 004b/17

Melik Kāsım l. kaba bir āteş olup ol dem na'ra urup Ablaḡı Şeşpa'ya maḥmuz gösterüp 004a/17

la'net (a) Allah'ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum olma: 023b/15, 026a/01

sözler söylersin ben senüñle bu kadar cenk eyledüm ḡanḡısında siḡir ile cenk eyledüm L. 019a/16

lāş (f) Leş:

bir ḡanḡer ile tamāmiderümLākin neḡāre al benden şu yādigārı diyüp bir l. şöyle urdı kim 013a/15

la-ya'kıl (a) Akli başında olmayan, yaptığıı bilmez, dalgın.

*Ebrahā'dan 'aceb intikām aldı Dirlerdi bu dem Ebrahā'yı l. meydāndan
kaptılar ammā 'Aşım 013a/04*

lāyık (a) Uygun, yaraşır, münâsip:

*l. midur kim böyle dilāverleri zayı' idesin didi Melik Kāsım eyitdi Ey şehriyār
şūç 003a/17, 011a/18*

lāzım (a) Gerekli, lüzumlu: 013a/17, 013b/19

*ve biz de ehli İslāmdanuz hāşā ki ben size yamān kışd idem İmdi nāmem vaşıl
bulduḡda l. 011a/02*

lenger (f) Gemileri durduḡu yerde tutabilmek için denize atılan demir zincir ve ucundaki çapa, gemi demiri:

*eyledi Ebrahā ol kadar zūr itdi kim Bedī'iyirinden üç parmak ayırdı ammā
Bedī l. 015b/10*

leşker (a) Asker:

*güyā taşlıḡa ateşi bıraktılar ol demde kendüyi Cāzū l. urup bir na'rai cānistān
026b/07*

levh (a) Üzerine yazı yazılabilecek ve resim yapılabilecek yassı düz nesne veya yüzey:

*iptāli sihre mālīk kimselerdür Melik Kāsım'ıuñ l.-i Aristo var idi kim sihir kār
itmezdi Ca'feri Hicāzī 026b/05*

libās (a) Elbise, giyecek şey: 023b/20, 028a/11, 023b/20

*şikāyet eyledi Server buyurdi mel'ūna bir kat l. virdiler Andan emīr eyitdi Ey
Bahtgān 018a/09*

loḡma (a) Bir defada ağza götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek.

*titreye gögsin tutārum ol Bānū'yı cihānuñ 'aşkıyladur İmdi merd olan merd l.
tama' 011a/16*

luḡf (a) İyi muamele, iyilik, yumuşaklık, hoşluk: 013b/01, 014b/06, 020b/09, 016a/10, 006a/09, 008b/20

*mān'ıuñ ḡazabı şddetinden şol ayaḡı yire varunca hāke ḡarḡ oldı Bedī' L.-ı Hudā'ya
şıḡınup 012b/13*

luḡf -ı Hudā Allah'ın lutfu, Allah'ın bir şeyi ve durumu yorgunluk ve sıkıntı çektirmeden kullarına ihsan etmesi, kulun işini rast getirmesi: 012b/18, 013b/01,

luṭf it-: İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte bulunmak: 008b/20, 016b/13,

-M-

mā‘adā (a) Başka:

hīn ve ḥargāh ve bārgāhlarıñ zabṭ idüp m. ‘askere bahş eyledi Ba‘de server kāl‘ayı 004b/04

ma‘būd (a) Bir insanın sâhip olmak isteğiyle uğrunda maddî, mânevî her şeyini fedâ edecek kadar arzulayıp putlaştırdığı kimse veya nesne:

çekdigine ziyāde elem çeküp ammā biraz istignā idüp yakını m. tabduğı Liḳā niçün imdād 002a/06

maḡlūb (a) Yenik düşmüş, yenilmiş:

maḡlūb ol-: Yenilmek: 004a/16, 024a/10, 007a/16

Sencāb‘ı süvar eylediler bu cānibden Melik Kāsım dahı süvarolup cengi m. oldı 004a/16

maḡlūbgirlik: Malup olma durumu, yenilme hali: 013b/13

şāhibi zaḥmdār ola anuñ üstüne gelüp m. idersiñ İmdi senüñ 013b/13

maḡrib (a) Batı: 007a/16

geldüm Soñra Ceyrān‘dabir Ceyranīye rāst geldim kendime rām eyledüm Soñra M. diyārında 011b/11

maḡrūr (a) Kendini beğenen, böbürlenene, kibirli, gururlu, mutaazzım:

maḡrūr ol-:Kendini beğenmek, böbürlenmek, gururlanmak: 023a/04, 024b/04, 025a/20

yok düyüp ziyāde m. oldılar Her birisi maḡrurāne sözler söylediler Lendühā da gelüp 024b/04, 025a/05

maḡrūrāne (f) Gururlu, kibirli bir tarzda, maḡrur bir insana yakışacak şekilde: 024b/04

m. sözler söyledi Çün Ebrahā Bedī‘‘den ol cevābları işidüp; Ya Bedī‘ günāhuñ boynuña 012a/05

māh (f) Gökteki ay, kamer:

Andan bisātı ‘ayş döşenüp m.-rular ve peri biñlerle sīm sāķşākīler kolların şıǵayup 006a/06

maḥal (a) Yer, mekan, mevki, cay: 010b/15, 008a/14, 010b/19, 013b/04, 014b/17, 018a/17, 020a/10, 021b/07, 027b/14, 027b/16, 004a/20, 020b/03

olup ‘askerin cem’ idüp ol m. idi kim Dīvdesti ‘Ayyār ayak üzere turup du ‘ā idüp 002a/08

maḥbūs (a) Bir yere kapatılmış, hapsedilmiş:

Ḳāsım Herūm’ı şordı ‘Ayyār eyitdi Hātruñ hoş olsun dīlāver şaǵdur ammā m. 005a/10

maḥlūk (a) Yaratılmış, yoktan var edilmiş

gelüp gözin açdı qarşusunda bir ‘acā’ibm. görüp ḥavf itdiginden gözlerin 008b/12

mahmūz (a) Çizmenin, potinin arkasına takılan ve binek hayvanlarını dürtüp hızlandırmaya yarayan demir veya çelik parça: 019a/15, 023a/10

Melik Ḳāsım la ‘līn kaba bir āteş olup ol dem na ‘ra urup Ablāǵı Şeşpa ‘ya m. gösterüp 004a/17

ma‘hūd (a) Bilinen, adı geçen, mālūm:

Ebrahā ol dem dest urup fillerüñ üzerinden ol m. ‘amūdi ḳavrayup bir elma misāl 012a/07

maḳām (a) Durulacak yer, durak, mekan: 011b/08, 020a/15

çadırına düşdi ‘Ömer daḥı döndi m. buldı Andan Ḥamza’i Şāḥibḳırān ‘Ömer’e 024a/04

maḳrama (a) Kenarları işlemeli peşkir, el bezi, havlu, destmal:

gördükde eline bir m. alup rakşa girdi Andan çağırup Ey Şultānı Sāḥirān 025b/06

maḳşad (a) Kast olunan, istenilen şey, maksat:

didı Melik Ḳāsım Ya ‘Ayyār bunda gelmede m. nedür didükde ‘Ayyār eyitdi Server Sencāb 005a/11

ma‘ḳūl (a) Akla uygun, akla yatkın gelen, mantıkî:

bendin aldılar 'Ayyār du'ā idüp nāmesin şundi Melik Kāsım okıyup gördi hiçbir m. 002b/06

māl (a) Her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, îrat, varlık: , 002a/10, 002a/14, 002b/03, 007b/01, 009b/19, 010b/10, 016a/06, 017b/01, 024b/06, 026b/19, 006a/12, 027b/04, 009a/16

eyitdi Serveri āfitābuñ ihsānuñ siz de görüñ ki böyle ayaguña vāfir hazine m. gönderdi 002a/09

mālik (a) Bir şeye sahip olan: 017a/09, 020a/08, 026b/05, 028b/08

var idi nāmına Kemender Şāh dirler idi Afitābperest idi ammā 'azīm şevket kūvvet m. 006a/16

ma'lūm (a) Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan: 013b/20, 021a/03

Şāhibkırān'um sen ki qahramānı 'Acem'süñ Nāmum saña vuşul bulduqda m. ola darbı 018b/11

manţar (y) Pek çok çeşidi olan, bâzıları zehirli, yapraksız, çiçeksiz bir bitki:

arış qadd çekerdi kaçan kim bir dīve bir sille ursa başı m. gibi tağılurdı Ken 'ān bunı 009a/08

ma'reke (a) Savaş alanı, harp meydanı: 003b/14, 011b/02

Kal'ayı hıfz hırāset üzere olasıñ Zāhir bu ma'lūmdur ki bir kimesne ile m. 013b/20

mariz (a) Hasta, hastalıklı, marazlı:

m. üslūbına girdi gine taşra çıkup 028b/16

maşlahat (a) İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey. 028a/13,

didi Hamza eyitdi Yoq oğlum böyle m. tā 'hırde 'ālem yokdur diyüp göç nidāısı 020a/18

ma'şūq (a) Aşkla sevilen, âşık olunan kimse:

ile gönderdi Andan emīri cihān eyitdi Oğlum qanı m. görünmez nice oldu didi 020a/16

ma'zūr (a) Māzereti olan, özrü bulunan, özürlü:

Zirā rāvilerüñ ihtilāfidur ve kātiblerüñ sehvidür m. ola İşte Semenber Bānū yüz biñ 006b/14

meded (a) Yardım, imdat, nusret:

Dilāverān-ı İslām, süvār olup yürüdiler. Bu taraftan küffār anı gördükde “M. Hamza da 026a/15

medh (a) Bir kimsenin iyiliklerini söyleme, övme: 025a/19

medh it-: Övmek, methetmek: 022b/14

sengāvāz ayak üzere tırup eyitdi ol ‘Ayyār’undır ki sen anı m. idersin 022b/14

mefhūm (a) Anlaşılan, mana, kavram, ifade:

Likā’ya meyli vardır Tiz bir nāme yazup Bānū’ya gönderdi M. kim Ey Bānūyı ‘ālem eger 006b/18

meger (f) Oysa ki, halbuki: 006a/15, 010a/10, 010b/15, 011b/07, 013b/01, 017b/13, 019b/03, 023b/03, 024b/05, 027b/02

oturmuş ve Dīvdesti ‘Ayyār dahı ‘ayyār makāmında karar eylemiş m. Sencāb Şāh’a birāderi Gencāb 002a/02

melā’in (a) Lânetlenmiş kimseler, mel’unlar: 026b/09

ve gulāmı Bedī’ü’zzamān Ey kavmı m. cān almadan kanda halāş idersin diyüp peyenderpey 016a/01

melik (a) Hükümdar, pâdişah, hâkan: 001b/14, 002a/12, 002a/16, 002b/04, 002b/06, 002b/07, 002b/09, 002b/14, 002b/21, 003a/03, 003a/05, 003a/07, 003a/16, 003a/17, 003a/20, 003b/02, 003b/11, 003b/15, 003b/17, 004a/01, 004a/07, 004a/14, 004a/16, 004a/17, 004b/03, 004b/06, 004b/07, 004b/08, 004b/09, 004b/17, 005a/01, 005a/03, 005a/08, 005a/09, 005a/11, 005a/13, 005b/02, 005b/04, 005b/09, 005b/12, 005b/16, 005b/20, 006a/07, 017b/14, 018a/20, 020b/12, 026a/21, 026b/02, 026b/03, 026b/04, 026b/05, 026b/08, 026b/10, 026b/11, 026b/20

kimi Hamza yanına kimi M. Hāver’uñ yanına cem’ oldılar Rāvī eydür İşte Sulṭānı Hāver 001b/05

melik -zāde (f) Melik oğlu.

gördi ki m.-zādeler ve begler yokdur Dilāverler şandalyelerde karar eylemişler Yākut Şāh ve 028a/16

mellāh (a) Denizci, gemici, kaptan: 001b/07, 001b/15

Mellāhlara sü’āyleydükde m. du’ā idüp Server bu cezirede Gencāb’uñ büyük birāderi 001b/07

melül (a) Boynu bükük, üzgün, mahzun: 017b/11

m. olur diyü gayret virdi Melik Kāsım daḥı nevbet kendüsine gelmişdi Eyitdi 004a/01,

mel'ün (a) Allah'ın lânetine uğramış, rahmetinden mahrum kalmış, lânetlenmiş, lânetli: 016a/19, 016b/01, 017b/11, 018a/08, 019b/03, 026a/02, 026a/18, 018a/09, 005b/06, 007a/01, 017b/10, 018a/05, 018a/08, 021a/21, 027b/07

Baḥtgān la'ini getürdiler ÇünBedī' Baḥtgān la'ini gördükde M. seni öldürmeyünce 003a/11

memālik (a) Memleketler, ülkeler:

m. cümle berbād oldu Emrūñ nedür didiler Böyle nāme yazup gönderdiler İşte Bunlar da 017a/19

memleket (a) Bir devletin, bir hükümdârın yönetimi altında bulunan yer, ülke: 010b/10, 017a/18

degildür saña iṭa'at idüp senüñ söziñle saña kız ve m. vire didiler Ebrahā bunlaruñ 011a/08

men° (a) Ele geçirilmesi güç, zaptı zor, sarp, çetin, yasaklama, durdurma:

men° eyle-: Yasaklamak: 003a/06, 003a/09, 007a/12, 007a/13, 008a/04, 010a/14, 012a/04, 015b/01,

men° it-: Yasaklamak: 003a/05, 003b/10, 004a/20, 008a/06, 019b/19, 024a/16, 024a/21, 024a/20

hemān dal tīg urup birbiri ardınca o da tīg urdı Server m. eyledi Ba'de dīne 002b/16,

menkel (a) süs olarak ayaklara takılan bilezik: 019a/08

ḳahramānı 'Acem'üñ daḥı taḥtını bir fīl m. üzerine bir gidüp vüzerāsiyla ḳarār idüp 019a/08

menzil (a) Yolcuların konakladıkları yer, konak yeri, konak: 021a/15, 022b/18

Bunlar da yola girüp Ḳandasın Gencāb ve Baḥtgān ve ḳahramānlar diyüp gitdiler Zīrā üç m. yol 010b/01

merd (f) Yiğit, cesur (kimse), bahadır, kahraman: 011a/16, 012a/02, 018a/07, 022b/13, 022b/20, 023a/03, 028b/13, 013a/10, 011a/18, 013b/14

ben seni bir m. dilāver şanurdum ḥāşā ki sen m. olasun Bunca zamāndır bu diyārda tīg 011a/15

merdān (f) Mert insanlar, mertler, yiğitler:

Liķā' uñ m. çehresin görüp gidirlerdi ammā böyle bir hāl olduķda Yāķūtı Şākūt
021a/01

merdāne (f) Mert bir insana yakışır tarzda, mertçe, yiğitçe: 007a/08, 019a/14

ķiyāmayup üç hamle de Kāsım eyledi Evren m. men ' eyledi Elķışsa aralarında
on 003a/06

merdum (f) Adam, insan: 008b/06, 008b/09

merdüm-ser: Baş adam: 008b/01,

zamānında Kāf'dan bir nerre zuhūr idüp nāmına Ken 'ān Nerre dirlerdi M.-ser
idi muķkademā gelen Şāhibķırān'lara 008b/01

merhabā (a) İyi günler, günaydın anlamında selamlaşma sözü:

eyitdi M. dilāver erlik ise ancaķ olur Kalk İmdi üzerümden ğayrı bende 'adāvet
005b/17

merhamet (a) Herhangi bir canlının acısını, kederini, mutsuzluğunu yüreğinde hissedip üzüntü duyma ve ona karşı yardım hisleriyle dolma, acıma.

cān başına şıçrayup benüm size çok fā'idem olur diyüp söyledi Bunlarda m.
idüp 017b/09

merkez (a) Belirli bir yerin ortası, orta kabul edilen en önemli yeri.

cenāh ārāste ve pirāste olup m. meydāna gelüp birbirlerine karşı şaf bağlayup
ol gün 019a/05

mertebe (a) Kademe, derece, basamak, sıra: 020b/07, 013b/21, 020a/12

m. yir verilmedi didiler Andan tedārik görüp emīri 'Arab Fazl bin Kiyāhur'i
yine 020b/13

mesel (a) Ders ve ibret alınacak küçük hikāye, fıkra, kıssa.

dönüp eyitdi Server bu meşhūr m. İyilük idene kemlik ola gelmişdür gör ki saña
016a/21

meskūn (a) Yerleşilip yurt edinilmiş, ahālisi olan yer:

iderdi ol nerre'i bisledi Ana ve baba anı bilürdi Yüz arış kadd çekerti bir gün
rub 'i m. 008b/07

meşgūl (a) Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan: 016a/17, 024b/06, 027a/02

m. ol bu aşıl iş Şāhibkırān'laraola gelmişdür didiler Hele Bunlar serverüñ ilācına 013b/06

meşhūr (a) Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli: 016a/21

m. idi üç biñ beş yüz batmān 'amūd kullanur idi hemān el 'amūd urup kötek 003b/01

mevc (a) Dalga:

mevc ur-: Dalgalanmak: 021a/17

oñine geldiler Liķaperestledür deryā gibi m. urup üzerine uçdılar 'Ömer dağı Elçiyüz 021a/17

meydān (a) Üzerinde bina vb. şeyler bulunmayan düz, açık ve geniş yer, açıklık, alan: 002b/21, 003a/15, 003b/17, 007a/03, 011a/06, 011a/11, 011b/15, 015a/06, 019a/09, 019a/10, 019a/12, 023a/10, 023b/07, 002b/13, 003a/14, 003b/17, 007a/02, 007a/04, 007a/06, 008a/02, 011a/12, 011b/16, 012a/02, 015a/03, 017b/01, 019a/05, 019a/07, 019a/14, 019b/09, 020b/17, 023a/02, 023a/10, 023a/18, 023a/21, 023a/02, 025b/12, 026a/01, 013a/04, 022b/21, 023a/11, 024a/06, 015a/04, 018b/20, 008a/16

m. açıldukda küffārdan Tiğzen nām dilāver meydāna girüp er taleb eyledi 002b/13,

meydān-ı siyāset: İdam cezalarının infaz edildiğimeydan: 005b/03, 005b/08, 022b/15

meyl (a) Yöneliş, eğiliş, eğiklik: 006b/19, 010a/06

Liķā'ya m. vardır Tiz bir nāme yazup Bānū'ya gönderdi Meḥmūbu kim Ey Bānūyı 'ālem eger 006b/18

meyyit (a) Ölmüş insan, ölü:

Şāh N'ola diyüp dönüp kondılar ol iki dilāverlerüñ m. kaldurup ertesi 003b/16

mezīd (a) Artma, çoğalma:

Server luḥfuñ m. olsun Hiç olur mı ki kūl efendisiyle bir yirde otura didükde Bedī' 016a/10

mī, mī Soru edatı: 016a/10, 017b/19, 018a/10, 018b/15, 019b/10, 022a/13, 025b/03, 028a/13, 014b/16, 024a/05, 002a/07, 003a/17, 019b/18, 023a/05, 010b/21, 005b/15, 010b/13, 011a/17, 012b/07, 024b/16, 019b/16, 022a/13, 002b/15, 004b/13, 005b/16, 012b/05, 012b/03, 002a/04

viresiz dimiş Çünkim ḥarāmiler bu cevābı işitdiler Birbirine bakup Kemender Şāh m. gönderdi 009b/08

yeriñe katl idem didi Melik Kāsım bir ateş olup Ey belīd sen de m. ölmek istersiñ 003a/03

miqdār (a) Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet: 014a/03, 016b/06, 017b/10, 004a/14, 010a/01, 020a/13, 021b/07, 024a/02, 009b/13

Gencāb yoluñüzlerine ben bir m. Ebrahā'yı egleyem diyüp dört yüz 'ayyār ile 013a/13,

mīl (a) Yontma, oyma ve kazma işlerinde kullanılan sivri uçlu çelik kalem.

mīl çek- birinin gözlerini kızgın mülle kör etmek. 015a/11,

böyle olmuşdum kaçan kim Ceyrān'a giderdim ol zamān bir dağı böyle olmadum ve gözlerüme m. 015a/10

minvāl (a) Biçim, şekil, yol, tarz, sûret:

Bānū'dan bir evlād zühūr eyledi Hele bildigi m. üzere bisleyüp bir tuvānā yigit oldı 009a/06

misāl (a) Örnek, numûne: 004a/18, 012a/07, 013b/15, 014b/13, 015b/04, 023b/10, 024a/12, 024a/18, 024b/06

Kāsım'a dönüp gelince arslān m. Kāsım'a şarıldı Dağı zor ayırup AblāğıŞeşpa'nuñ 004a/10

mu'ādil (a) Denk, eşit, müsâvî.

benüm Lendühā'msıñ bil ki serāperde Süleymān'ıñ Lendühā'dan soñra saña m. kimesne yokdur 016a/12

mu'allak (a) Bir yere asılı veya bağlı olmadan boşlukta, havada duran: 009b/15

ol hücrenüñ içüne kodı Muḵnatıṣ her taraḫdan cezb itmekle tābut arada m. kaldı 008a/20

mu'āvenet (a) Yardım:

mu'āvenet it-: Yardımda bulunmak, yardım etmek: 002a/04

dinimüz ğayrı ise anā bir kardeşlerüz Zāhir saña böyle bir ḫāl gelse ben m. itmez miyem 002a/04

muḫabbet (a) 1. Sevgi: 008b/14, 016b/20

2. Sohbet, yârenlik: 028b/03

muḫabbet eyle-: Sevmek, sevgi duymak: 004b/06,

muḥabbet it:- Karşılıklı olarak dostça konuşmak, yârenlik ve sohbet etmek:
006a/19

*iki olmuş bildi kim Melik Kāsım kendüye kıyamamış derunından m. eyledi
Andan Dīvdesti 004b/06*

muḥaddisān (a) Hz. Muhammed'in hadislerini nakil ve rivayet eden, açıklayan, bir kitap halinde toplayan, hadislerle ve hadis ilmiyle uğraşan kimse, hadis alimi, hadisçi:

*Rāviyānı aḥbār ve nākilānı rūzgār ve m.-ı āsār bu üslūb üzere naql ve beyān
iderler ki 001b/02*

muḥālefet (a) Uymama, başka türlü olma:

muḥālefet it:- Karşı çıkmak: 005b/20, 025b/19

*cevābı yok Eger yine m. iderseñ başuñ kesüp Likā'ya gönderem dimiş Melik
Kāsım 002b/07*

muḥkem (a) Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli:
009a/20, 017b/02, 025b/09, 027a/03, 016b/05

*yire gelüp atundan inüp rahşın zirüzeber tenkin m. bend idüp yine süvar olup
007a/18,*

muḳābil (a) Bir şeyin tam karşısına gelen, karşısında bulunan, karşı karşıya olan:
006b/16, 007b/12, 008a/03, 008a/05, 018b/06, 020a/01, 022b/18, 026b/11, 027b/09,
011a/11, 002b/14

*meydān eyledi Melik Kāsım m. olup selām viridi Melik Kāsım'aleyk alup
002b/21,*

muḳaddem (a) Önde olan, önden giden, ileride bulunan:

*ol cānibe muḳayyed olmazuz benüm siḥrüm añā kār itmedi didi ammā m.
Zerdhešt kendüye 008a/18*

muḳadder (a) Allah tarafından ezelde belirlenip takdir edilen, alın yazısında bulunan şey:

*tutup öyle olunca düşmāniñuz üzerine fırşanat bulmañuz m. dimiş ve bir nāme
dahı Dāvud 021b/13*

muḳarrer (a) Hakkında karar alınmış, karar verilmiş, kararlaştırılmış:

*aralarında cenk m. oldı ol gice geçüp şabāh olduḳda iki taraḫdan süvar olup
002b/12*

muḳayyed (a) bir şeye veya kimseye maddi yahut manevi bir bağla bağlanmış olan, bağlı, kayıtlı:

muḳayyed ol-: Bağlanmak: 005a/04, 005a/18, 008a/18, 010b/09, 014a/20, 022b/16, 023a/04, 003a/12, 013b/07, 009b/14

‘Ayyār’uñ gözine düşölüp bildi Bunda bir şikār içün gelmişdür diyüp m. olmadı Hele 005a/04

muḳdim (a) İşine dört elle sarılan, işinin gerektirdiği azim, gayret ve çalışmayı gösteren kimse:

var imiş Anı baña virüñ didi ammā la ‘īni m. bāzīgānlara yalvarmış idi Anlar da bu kadar 018a/03

muḳkademā (a) Bundan önce, evvelce, eskiden.

zamānında Kāf’dan bir nerre zuhūr idüp nāmuna Ken’ān Nerre dirlerdi Merdumser idi m. gelen Şāhibkırān’lara 008b/01

mıḳnatış (y) Demiri, çeliği ve bâzı metalleri kendine çeken, orta yerinden asıldığı zaman hep kuzey-güney istikametini gösteren demir çubuk:

bir hāne yapdurmış idi M. taşından bir hücre yapdurup ve sūrdan bir tābut yapdurup 008a/19, 008a/20

muntazar (a) Olması veya gelmesi umulan, beklenen:

biñ ‘askeri bakup Ebrahā’ya m. oldılar ki Eyā nice olur bunlaruñ hāli diyüp 015b/18

muntazır (a) Bekleyen, gözleyen, intizar eden:

ḳulağına Sen ‘Ömer’sin ben saña m. gel gidelüm didi ‘Ömer silküp yürüyi 028a/20

murād (a) Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek: 006a/20, 014a/20, 015a/18, 016b/02, 021a/07, 021a/06, 014a/04, 016b/03

murād al-: İsteğine kavuşmak, amacına ulaşmak: 008b/19,

murād eyle-: İstemek, arzu etmek: 006a/03, 014a/02,

murāda ir-: İsteğine, dileğine veya amacına ulaşmak: 014a/03

murād ol-: İsteği gerçekleşmek, amacına ulaşmak: 020b/02

murād vir-: İsteğine kavuşmak, amacına ulaşmak: 008b/20,

Sencāb Şāh dahı Sāruḳ Pilten ile imtiḥān olmak m. eyledi Kāsım emr idüp imtiḥān olup 006a/03,

murādınca İsteddiği, dilediği veya amaçladığı şekilde, arzusuna göre:

fenā libāslar giyüp seyr ve temāşā iderek gezüp dolaşdı M. her cānı seyr
028a/11

muraşşa (a) İnci, elmas, yakut vb. kıymetli taşlarla süslenmiş, mücevherle bezenmiş:

Ken ‘ān’a N’ola diyüp cinîlere emr eyledi bir m. altun taht getürüp Bānū ile
Ḳahrūn ol tahta 009a/01

murūr (a) Geçme:

zamān m. idüp Ḳahrūn vefāteyledi ammā Bānū ḥāmīle idi Vaḳti günü tamām
olup 009a/05

mustağrak (a) Batmış, dalmış, içine gömülmüş, garkolmuş:

ḥāl oldı Dirken bir alāy zuhūr idüp içinde Bedī’i nāmdār ālātı ḥarba m.
015a/02, 019a/03, 019a/06

muşābehet (a) Benzerlik, benzeyiş: 008b/06

şāyed öldüre diyü Zīrā ol kızın benī ademden dīve m. ziyāde idi Çünkim
Kürşāseb bu dünyādan gitdi 008b/04

muşt (f) Yumruk, muşta: 015b/06, 015b/07, 005b/13,

muşt muşta Yumruk yumruğa: 004a/12, 015b/07

pertav eyledi ol dem iki ādam ejderhā gibi birbirine şārılup m. müşte yaḳa
yaḳaya 004a/12

muşta (f) Yumruk: 015b/07

pertav eyledi ol dem iki ādam ejderhā gibi birbirine şārılup müşt m. yaḳa
yaḳaya 004a/12, 015b/07

muṭī (a) Uyan, itâat eden, boyun eğen, tâbi olan (kimse):

Ḳāhir eyitdi Dilāver eger bu kere baña galebe iderseñ emriñe m. olam didi
Server ol dem 019a/20

mübārek (a) Çok saygı değer, hürmete layık: 014a/09, 015a/12, 020b/01, 020b/21, 026a/13

oñine gelüp Ğazāñ m. ola server didiler Andan herkes yerlü yeründe ḳarār
eylediler Beriden 006a/02

mübāşeret (a) Bir işe başlama, yapmaya girişme.

hoş tutup düşmānuñla m. idesin saña üç yüz biñ adam gönderdim 021b/15

mübāşir (a) Bir işe başlama, girişme:

Hakka tazarru ' idüp Ya Ebrahā gāfil m. diyüp bir kere Ebrahā'nuñ kemerine dest urup 015b/13

müheyayā (a) Hazır, âmâde.

başladılar her taraftan ziyāfetler m. olup bâdei gūlfem meydāna gelüp zevk eylediler 020b/17

mühmelāt (a) Anlamsız, boş sözler:

uşulündebaña rām olasuñ saña ri 'āyet idüp Liķā'ya götüreyim dimiş Bānū ol m. 007b/13

müjde (f) Sevinmeye yol açan, sevindirici haber, muştı:

müjde eyle- Birine sevindirici bir haber ulaştırmak: 027b/03

varup m. eyledi cümle 'asker İslām göçüp Hamza bir gice kal'ada yatdı Hāris 027b/03

mükellef (a) Bir işi yapmak zorunda olan (kimse), yükümlü:

m. vezīrleriyle adamlar şalup derbendi geçüp şabāş ile kadem başladılar ve Liķā'ya girdiler 020b/20

mülāyemet (a) Yumuşak huyluluk, yumuşaklık, mülâyimlik:

kendilerinüñdür Bedzebānlık idüp ben m. itdükçe anlar yüklerin yukarı koyup habl 003a/18

mülk (a) Dükkan, ev, arsa vb. taşınmaz mal: 013b/19, 011a/03, 011a/04, 012b/07, 013b/09, 020b/03, 013a/19

Andan Ebrahā başınkaldurup Gencāb'uñ yüzine bakdı eyitdi Eger kızın Gevher m. Bānū'yı 010b/08

münevver (a) Aydınlatılmış, aydınlık, ışıklı, nurlu: 025a/10

'ālem nūrı Yezdān ile m. olduķda iki cānibden iki 'asker yirlerinden turup alātı harba müstağrak 019a/03

münhezim (a) Bozguna, hezimete uğramış, yenilmiş: 024b/02, 024b/07, 026b/15

kāfir 'askerin m. idüp tārūmār eylediler Berüden Hürmüz evvelden kaçmış idi Bahtgān 016a/05

müntehā (a) Bir şeyin varabileceği son nokta, son, nihayet: 012b/09

Zīrā ben Lendüha 'uñ m. gürzüin men 'eyledüm senüñ 'amüdiñ aña benzerdi diyüp 012a/04

mürüvvet (a) Yiğitlik, mertlik: 025b/02

Gencāb eyitdi Server benüm İslām'a geldigümden hayır olmaz Eger m. idüp beni sāliverürseñ 016b/12

müselmān (a) Müslüman sözünün eski metinlerde geçen şekli: 005a/17, 005b/18, 005b/20, 005b/21, 009a/18, 009b/07, 009b/18, 010b/12, 016b/17, 016b/19, 017a/04, 019b/10, 020b/16,

imdi M. ol seni āzād ideyim didi Divi Dest cān ile M. oldu Melik 005a/09

müselmānlık Müslüman olma durumu.

dāmādlığa kabūl eyle didi Gencāb eyitdi Server baña M. güçdür Eger Müselmān 016b/19

müşāvere (a) Önemli bir konu üzerinde iki veya daha çok kimse arasında yapılan fikir alış veriş, danışma, istişāre: 018b/03, 022b/16, 027a/06

ile m. eylediler Zerdheşteyitdi elem çekme ben aña kendim varayum sihir kūvvetiyle 007b/06

müşerref (a) Şeref kazanmış, şereflenmiş, şerefli:

yüz biñ 'asker helāk olmuş idi ol altmış biñ esīrlerüñ kimi İslām ile m. 016b/09

müşkil (a) Zor, güç, çetin: 014b/02

dīn gider itmezseñ başın gider M. belādur didi 028b/12

müştāk (a) Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen:

m. diyüp ahşam oldukça hānesine getirüp muḥabbete başladılar bile 'Ömer de ne 028b/03

müṭāla'a (a) Etraflıca düşünme, inceleme, tetkik:

virdiler Dīvāne içmedi Çıkarupnāmeyi Sencāb'a virdi alup m. eyledi 004b/16

müyesser (a) Nasip olan: 009a/15

müyesser ol-: Nasip olmak: 005a/13,

ile dīni İslām'a m. oldu didi Melik Kāsım 'Ayyār'dan bu sözleri işidüp bildi ki
005a/13,

-N-

nā -(f) Olumsuzluk edatıdır; olmayan, değil manasını verir:

nā –bedīd: Belirsiz, görünmez olan.

*götürdiler Bānū da bakdı Zerdheştmejdān yüzinde n.-bedīd oldu kulları
alduğun 008a/16*

nā-bekār: İşsiz, işe yaramaz: 002b/18, 003a/01, 003a/08, 011b/21, 012b/15,
013a/03, 013a/14, 013b/17, 022a/18, 023a/11, 023b/01, 023b/02, 023b/11, 024a/15,
025b/04, 023a/05

*Sencāb Şāh bakup bre bu n.-bekār kimdür Erdivān'ı helāk eyledi didükde Divi
Dest
002b/18*

nā-merd: Alçak: 012b/10

*senüñ 'amüdüñi pençe virsem gerek öyle 'ahdim vardır Eger pençe virmezsem
n.-merd olayım 012a/03*

nāçār (f) Çaresiz: 015b/11, 023b/19, 027a/14

*Ebrahā n.-çār olup döndi 'Asker niye geldi İslām 'askeri kendilere lāzım olan
013a/17*

nādān (f) Cahil, bilgisiz:

*elem çeküp Göre şol n. cevābın hemān vaktine hāzır olsun İşte ben de vardum
002b/08*

nādīm (a) Pişman olan, nedâmet getiren (kimse):

*kesüp ol haķāretle gerü gönderdi ammā soñra n. olup ziyāde eleme düşdi Zīrā
bilürdi kim
006b/06*

nāgāh (f) Ansızın: 010a/09, 015a/01, 017b/12, 019b/07, 019b/10, 026a/20, 028a/18,
007b/17

Likā bu intikāmı kımaz n.-gāh bir gün haber geldi kim Likā Qarāmerz'i beş kere yüz biñ 'asker 006b/07

nākılān (f) Nakledilenler:

Rāviyānı aḥbār ve n.-ı rūzgār ve muḥaddisānı āsār bu üslūb üzere nakl ve beyān iderler ki 001b/02

nakl (a) Bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme:

nakl ol-: Götürmek, taşımak: 022b/12,

nakl eyle-: Götürmek, taşımak: 028a/02

Rāviyānı aḥbār ve nākılānı rūzgār ve muḥaddisānı āsār bu üslūb üzere n. ve beyān iderler ki 001b/02

naķş (a) Kumaş üzerine renkliplikler, sırma veya simle el veya makinede yapılan işleme:

naķş ol- Kalıcı şekilde yerleşmek:

ta 'līm eylediği du 'ā ḥatırında n. olmuş Şabāḥ olduğda āfitābı 'ālemtābı cihān pertev saldı 007b/21

nām (f) İsim, ad: 008a/02, 008b/02, 020b/06, 021a/13, 021a/21, 018b/11, 002a/13, 005b/05, 020b/04, 006a/16, 006b/02, 008b/01, 028b/06

meydān açılduğda küffārdan Tigzen n. dilāver meydāna girüp er taleb eyledi 002b/13, 008a/02

namāz (f) İslam dinince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslam'ın beş şartından birini teşkil eden ibadet:

namāz kıl-: Namaz ibadetini yerine getirmek:

Gördi kim dilāveri 'ālem ayak üzere turup n. kılar Şabāḥ olmuşdı Bānū Serveri 014a/16

nāmdār (f) Namlı, ünlü, meşhur: 016b/16

ḥāl oldu Dirken bir alāy zuhūr idüp içinde Bedī'i n. ālātı ḥarba müstağraķ 015a/02, 016b/16

nāme (f) Mektup: , 002a/15, 004b/10, 006a/19, 006b/18, 007b/12, 009b/02, 009b/07, 009b/20, 010a/02, 011a/01, 011a/04, 013b/08, 013b/10, 013b/14, 017a/19, 018b/06, 018b/10, 018b/14, 019b/21, 021a/03, 021a/15, 021b/13, 022b/19, 025a/01, 025a/11, 025b/19, 002a/16, 004b/10, 006b/21, 007b/14, 013b/15, 018b/09, 025a/13, 027b/15, 006a/20,

021b/17, 002b/06, 009b/05, 018b/08, 021a/02, 007b/12, 009b/06, 011a/02, 021b/14, 025b/19, 002b/11, 021a/20, 021b/07, 018a/18, 021b/09, 013b/09

Şāh'dan n. gelmiş idi kim Birāder başuma şöyle bir hāl geldi Tāç u tahtumdan āvare oldum ne var 002a/03

nār (a) Ateş, od:

nār-ı nūr: Nur ateşi: 028a/05

başına belā getirür didi Bahtgān eyitdi N.-unūr hakiçün kendi Likā'nuñ şakalı dirdi 028a/04

na'ra (a) Duyguların coşması veya sarhoşluk etkisiyle yüksek sesle bağırma, haykırma: 019b/14, 019b/13, 024a/10, 026b/10, 023a/12, 019b/02, 016a/04

na'ra ur-: Coşkuyla bağırma, haykırmak: 005b/10, 007a/05, 015a/03, 015b/14, 015b/21, 016a/02, 019b/01, 023b/14, 026a/07

Melik Kāsım la 'līn kaba bir āteş olup ol dem n. urup Ablagı Şeşpa'ya mahmuz gösterüp 004a/17,

na'ra-i cān istān-: Can alan, can alıcı haykırma: 026b/07

kahkaha eyledi Bahtgān hayli hacālet çekdi Çünkü Bedī'üzzamān ol n.-i cānistānı urdukdā 019b/05

naşb (a) Bir kimseyi bir hizmete geçirme, yerleştirme, tâyin etme:

luţuf ile bizi cemālūñden dūr itme böyle gidelüm didi hemān yirine bir adam n. eyleyüp yüz biñ 006a/09

naşıl Bir kimse veya bir şey hakkında bilgi almak için kullanılan soru sıfatı; ne biçim, ne gibi: , 005a/16, 016b/05, 022a/02, 028b/22

didükde Sencāb N. māl didi Divdest eyitdi Bugün yalıya vardum kim gördüm bñhisāb 002a/10

naşib (a) Bir kimsenin payına düşen şey, hisse:

naşib al-: Faydalanmak: 011b/06

Şāhibkırānlar böyledür Evvela Hamza cümle evliyā'ullāhdan n. almışdır didükde Ebrahā taḥsīn 011b/06

naşihat (a) Öğüt,pend: 011a/12, 012b/15

naşihat eyle-: Öğüt vermek: 021b/05

naşihat it-: Öğüt vermek: 022a/09

yine durmayup bize n. ider dedi Melik Kāsım eyitdi Ya Sencāb bu bende beni tutmaz diyüp 005b/09

naẓar (a) Bakış, bakma, göz atma: 011b/15, 019a/10, 008b/11

naẓar it-: Bakmak: 017b/02,

naẓar sal-: Bakmak. 008b/09, 008b/16, 010b/05, 012a/12, 019a/07, 021b/18

Sencāb baş ƣaldurup Melik Kāsım'a n. idüp Ey dīlāver nice şimdi görürsin kendini 005b/04

ne Hangi şey: 002a/03, 002a/07, 002a/20, 004a/06, 005b/06, 005b/07, 006b/09, 007a/01, 007b/08, 009a/21, 009b/10, 012a/13, 012b/08, 013a/05, 014a/14, 014a/17, 014b/02, 014b/06, 014b/11, 014b/15, 015a/01, 015a/08, 015b/02, 016b/01, 017a/13, 017b/05, 017b/15, 018b/15, 019a/19, 021a/03, 021b/03, 021b/08, 023a/07, 025a/21, 027a/02, 027b/08, 028b/03, 005a/11, 011b/04, 012b/01, 013a/08, 016b/03, 017a/19, 019b/09, 020b/06, 023b/01, 023b/02, 023b/15, 007a/06, 028a/04, 007b/17

ne 'ālemde-: hali durumu nasıldır diye sormak: Hangi halde, hangi durumda olmak.

Sencāb Şāh n. 'ālemdedür bize bir haber getir didi 'Āyyār dahı pes çeşm diyüp tebdili 001b/17

ne 'aceb Merak, şüphe ve tereddüt bildiren soru 024b/03, 003b/20, 009a/17, 025a/04,

gönderdi ZerdheştBānū'dan şikāyet eyledi N. Bānū bize teslīm olmayup diyü ğazaba 007b/15

ne ƣāre Elden ne gelir: 013a/15

ne eyle-: Ne yapmak, hangi fiilde bulunmak: 012b/06,

ne ol-: Ne olur, ne çıkar: 014b/11, 026a/21,

n'ola Ne olur, ne çıkar: 003b/16, 004b/08, 004b/09, 009a/01, 014a/21, 016b/07, 020a/12, 020b/09, 021b/21, 023a/02, 025b/01, 027a/07, 027a/12, 027b/16

Şāh N. diyüp dönüp ƣondılar ol iki dīlāverlerüñ meyyitlerüñ ƣaldurup ertesini 003b/07,

n'oldı Ne olur, ne çıkar: 022b/01

nefer (a) Rütbesi olmayan asker, er:

*budur kimurādım bunlara cefādur Yarın üç n. kimse'i yüz biñ adam ile bile
komuş 021a/07*

nekbet (a) Uğursuz, kötü: 017a/16, 024b/11

*eyitdi bu uğursuz kimüñ yanına vardılar ise hep kendileri gibi n. iderler İşte
024b/10*

nerede Hangi yerde:

*kal'aya getürdi Sencāb'ı n. eylediler Dīvdest gelüp Sencāb'ıñ öñinde du'ā
idüp 005a/21*

nereden Hangi yerden:

*derbend içine geldi Görenler bir dīv N. geldi didiler Ebrahā Elçüyüm diyüp
harāmilere 009b/03*

nereye Hangi yerden:

*Tura 'Ayyār n. gidersin Şāh dañı haber ısmārladı diyüp yakın varup bir teber
002a/19*

nerm (f) Yumuşak: 016a/17, 022b/11

*destilerine bāde gülfem alup ayak üzere devr itdiler kelleler kerīm ve hatırlar
n. olduñda Melik Kāsım 006a/07*

nerre (f) Erkek: 008b/06, 008b/07

*zamānında Kāf'dan bir n. zuhūr idüp nāmına Ken'ān n. dirlerdi Merdumser
idi muḳkademā gelen Şāhibkırān'lara 008b/01*

nesne Her türlü şey, varlık: 014a/06, 021b/03, 027b/13, 026a/09

*Gören hikmetlü bir n. şanup İşte böyle kaldı ammā rāvī eydür bu tarañdan
Kürşāsebi Āhendest 008a/21*

nev (f) Yeni:

nev-civān: Delikanlı: 027a/16, 027a/17

*ol derbendin ağızunda oturdu bir gice Hāris n.-civān ki Şehriyārı Sa'id
Halīfe'nüñ oğlıdır 027a/16*

nevāht Okşama: 005b/19

*gelüp buluşdılar Ebrahā bunlara yir gösterüp n. eyledi Ba'de bunlara nazar
şalup 010b/05*

nevbet (a) Nöbet:

melûl olur diyü gayret virdi Melik Kâsım dahı n. kendüsine gelmişdi Eyitdi 004a/01

nevrûz (f) Bu günde kırlara çıkılarak yapılan bayram: 028b/09, 028b/14, 027b/10, 028a/01, 028a/02, 028b/17

ammâ n. oldukdabir kere mübârek yüzün gösterdi cümle halk gelüp cem ' olup 020b/21,

nevrûziye (f) Nevruz günü yenmek üzere hazırlanan ve bir yıl boyunca yiyeni bâzı marazlardan koruyacağına inanılan mâcun: 027b/15

Hamza, "Getürüñ" diyüp nâmeyi alup okudılar. "Ya Hamza, şimdi Likâ 'nuñ n. bir: 027b/15

neyle- Ortaya koymak, oluşturmak: 002a/21, 022a/15, 023b/11, 003b/04, 026a/02, 023b/02, 013a/02, 013b/21

gerekdür ki seni Likâ n. ve âfitâb seni benüm elüme virdi didi Şimdi emr ederim ki nâmuñı 005b/05

nice 1. Çok, pek çok, birçok: 002b/01, 002b/03 003a/16, 005b/04, 007b/09, 015b/18, 027b/11, 027b/12, 028b/10,

2. Nasıl: 003b/21, 004a/04, 005b/15, 009a/15, 010b/19, 011a/20, 011b/04, 013b/21, 016a/18, 018a/15, 019a/18, 020a/16, 020b/10, 021b/05, 023a/12, 028b/11, 025b/18

ben neyledüm didi Gazele eyitdi Ey belid ben de sencileyin bir 'ayyârum Gör ki 'ayyârlık n. 002a/21,

niçün Neden, Hangi sebeple:, 007b/10, 009a/19, 011a/13, 019a/15, 019a/17, 022a/08, 028a/05, 028a/22

çekdigine ziyâdeelem çeküp ammâ biraz istignâ idüp yakını ma 'bud tabduğı Likâ n. imdâd 002a/06,

nidâ (a) Seslenme, bağırma, çağırma: 007b/16, 013b/16, 017a/04, 018b/20, 019a/02, 025b/14, 020a/18

Karāmerz'e gelüp ahvâli beyân eyledükde gâzaba gelüp cenk n. ettürdi Ertesi meydân olup 007a/03

nihâyet (a) Son: 012b/07, 017a/02

Bedî 'i katl ideyim Zîrâ olda Müselmân ben de Müselmân İmdi n. belâdan kurtulursuñ 010b/12

nikāḥ (a) Kadınla erkeğin kanun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem: 017a/02, 011a/20, 020b/02, 011a/17, 008b/18, 008b/14

ider mi ki Sen baña olmaz cevāblar gönderesiñ Gerçi n. olmadı Lākin nikāḥdan zīyāde gice gündüz 011a/17,

ni‘met (a) Lutuf eseri olan iyilik, ihsan, bağış: 006a/05

bunları bir ‘ilā yire kondurdılar Nuzūl n. götürdiler Ba‘de dīvān idüp gelen pehlivānları 022b/05

nişān (f) İşaret, belirti, iz, alamet: 017b/16

çok adam helāk eylemişlerdi bunların bir kal‘aları var idi Qullei Kāf‘dan n. virürdi 009a/13

niyāz (f) Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricā: 007b/16, 008b/20

koyup gitdiler dilāveri ‘ālem yüzün yerlere sürüp ağladı ve zārлық idüp n. eyledi 014a/05, 026a/20

niye Bir şeyin sebebini sormak için kullanılır; niçin: 013a/17

N. diyü afitābperestdür bir ḥaramzāde ‘Ayyārı vardır Dīvdesti ‘Ayyār dirler 001b/11,

niyyet (a) Bir şeyi yapmayı önceden kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme:

niyyet it-: Bir şeyi yapmayı zihinde tasarlamak, aklına koymak, yapmaya karar vermek, niyetlenmek: 006a/12

n. itmiş idi Qāhir Qahramān ve Qahhār Qahramān zaḥmdār Bānū elleründe olan mālı alup 006a/12

nizā‘ (a) Çekişme, kavga, anlaşmazlık, ihtilāf:

kötekden alur şatar ve gelürüz hemān ḥamle eyle diyüp Bunlar ḥamle n. soñra berāber ḥamle idüp 011b/01

nīze (f) Mızrak, süngü, kargı: 008a/04, 023a/16, 026a/04, 003a/04, 008a/03

Gürz girān ile ve gāh n. ile ve gāh tīg birān ile ḥamle eyledüler Aralarında otuz altı ḥamle ḥaṭar 007a/10

nöbet Sıra, nevbet: , 008a/09

siper virüp men‘ eyledi N. Qarāmerz‘e geldükde el kılıç urup Bānū‘ya ḥavāle eyledi 007a/12

nūr (a) Gözle görülen aydınlık, maddi şeyleri görmeye yarayan ışık, ziyā:

nūr.-ı Yezdān Yezdān'nın nuru, aydınlığı, ışığı: 019a/03 025a/10

*‘ālem n.-ı Yezdān ile münevver olduğda iki cānibden iki ‘asker yirlerinden
turup alātı harba müstağrak 019a/03*

nuşret (a) Yardım, (özellikle) Allah'ın yardımı: 024b/14

*ol zamān Hocai Dānā eyitdi Ey Şāhı ‘ālem elem çekme bu günlerde n. sizindür
024b/13, 024b/14*

nūş (f) İçme, içiş: 010a/01

*gūlfām gelüp ‘ayşu n. meşğul oldılar tamām kelleler kerem ve hātırlar nerm
olduğda 016a/17*

nūfūs (a) Kişi:

*zīrā ele girmek yokdur İzdihāmı n. çokdur bir kılı düşersebaşların virürler didi
028b/05*

nüzūl (a) Yukarıdan aşağıya inme.

nüzūl-i ni‘met: Nimet inişi:

*bunları bir ‘ilā yire kondurdılar N. ni‘met götürdiler Ba‘de dīvān idüp gelen
pehlivānları 022b/05*

-O-

o Üçüncü tekil şahıs zamiri: 010b/19, 013b/04, 021b/03

*hemān dal tīg urup birbiri ardınca o. da tīg urdı Server men ‘eyledi Ba‘de dīne
002b/16,*

ocağ Ev bark, âile:

*Eger ol pelīdleri nice senüñ gibi pādīşāhlarıñ o. soğmuşlardur diyüp çok
naşihatler 021b/05*

oğlan Erkek çocuk: 021a/06, 009a/07, 020b/03, 020b/04, 027a/16, 008b/14, 009a/19,
014a/06, 019b/14, 020a/04, 020a/16, 020a/18, 027b/05, 021b/19, 009b/10

mişdi Her konakda tuhfeler ile kırk elli kız o. kız bu kadar hazîne Sencâbiye kadar yine 020a/20

oğul Cinsiyeti erkek olan evlat: 020a/08, 020a/10, 022a/12, 022a/14, 022a/15, 024a/12

‘Arab eyitdi O. ancağ olur eyü Lendühā ‘ya mālîk olmışsuñ zîyāde cerî 020a/08,

oğ Yay denilen aletle fırlatılan ve ucunda sivri bir demir bulunan ince kısa değnek:

şöyle ki bir vakıyye onluk götürmege kâdir degil idi Aña göre kılıç o. yāy tertip eylediler 023a/08

oğu- Bir yazıda ne yazıldığını sâdece gözle veya aynı zamanda seslendirerek çözmek: 018b/10, 002b/06, 026a/17, 006b/21, 013b/15, 021a/04, 021a/21, 027b/15, 007b/19, 008a/09, 021b/09, 018b/14, 008a/10, 008a/13, 011a/05, 011a/06, 026a/14

alup o. Evvelindebenâmi Hüdā ve medhi Resûl’den soñra bunları dîne da ‘vet eylemiş Kahramân 025a/19

ol Üçüncü tekil şahıs zamiri ve işaret sıfatı, “o”nun eski hali: 002b/03, 002b/12, 002b/15, 003a/08, 003b/16, 004a/03, 004a/08, 004a/12, 004a/17, 004a/18, 004a/21, 005a/02, 005a/08, 005a/09, 005a/12, 005a/15, 005a/16, 005b/01, 005b/02, 005b/03, 005b/06, 005b/08, 005b/10, 005b/19, 006a/11, 006a/15, 006a/19, 006b/04, 006b/06, 006b/10, 006b/12, 007a/14, 007a/19, 007b/01, 007b/04, 007b/13, 007b/14, 007b/16, 007b/20, 008a/02, 008a/07, 008a/08, 008a/10, 008a/13, 008a/18, 008a/20, 008b/03, 008b/04, 008b/06, 008b/07, 008b/13, 008b/15, 008b/16, 008b/18, 009a/01, 009a/12, 009a/14, 009a/16, 010a/06, 010a/08, 010a/13, 010b/03, 010b/06, 010b/14, 010b/15, 010b/17, 010b/21, 011a/05, 011a/07, 011a/16, 011b/08, 011b/10, 011b/13, 011b/15, 011b/17, 012a/05, 012a/07, 012a/11, 012a/14, 012a/16, 012a/18, 012a/21, 012b/09, 012b/10, 012b/11, 012b/16, 012b/18, 013a/02, 013a/12, 013b/02, 013b/06, 013b/10, 014b/05, 014b/12, 014b/14, 014b/18, 015a/07, 015a/10, 015a/16, 015a/17, 015a/20, 015a/21, 015b/01, 015b/08, 015b/10, 015b/15, 015b/19, 016a/16, 016a/18, 016b/08, 016b/09, 017a/01, 017a/13, 017a/20, 017b/13, 018a/02, 018a/17, 018b/03, 018b/04, 018b/17, 019a/02, 019a/05, 019a/09, 019a/12, 019a/20, 019b/02, 019b/05, 019b/08, 020a/13, 020b/02, 021a/14, 021b/01, 021b/05, 021b/16, 021b/21, 022a/02, 022a/05, 022a/08, 022a/16, 022b/03, 022b/08, 022b/14, 022b/16, 022b/18, 023a/01, 023a/11, 023a/13, 023a/14, 023b/03, 023b/04, 023b/06, 023b/07, 024a/06, 024b/01, 024b/13, 024b/18, 025a/09, 025a/20, 025b/02, 025b/05, 025b/07, 025b/13, 026a/03, 026a/05, 026a/14, 026b/01, 026b/07, 026b/15, 026b/17, 027a/07, 027a/09, 027a/16, 027b/02, 028a/09, 028a/10, 028a/14, 028a/21, 028b/11, 010b/12, 025b/12, 006b/17, 006b/19, 006b/20, 017a/03, 008a/17

olup ‘askerin cem’ idüp o. maħal idi kim Dîvdesti ‘Ayyār ayak üzere turup du ‘ā idüp 002a/08,

ol- Meydana gelmek, vuku bulmak: 011b/07, 014b/11, 026a/21, 028b/22, 012b/09, 008b/16, 001b/10, 011b/09, 002b/01, 006a/12, 007a/07, 009b/05, 010a/11, 012b/09, 015b/03, 017a/17, 019a/02, 019b/04, 021b/16, 022b/06, 024a/18, 026b/11, 027a/06, 013b/05, 022a/19, 004b/14, 009a/17, 022b/13, 027b/14, 005a/12, 006b/13, 007b/08,

012b/08, 014a/07, 015a/16, 015b/19, 017a/05, 019b/01, 022a/16, 025a/20, 025b/04, 026a/12, 026b/18, 012b/08, 017b/17, 028b/08, 015a/08, 015a/17, 003b/19, 014a/01, 019a/21, 021b/13, 027a/14, 015a/10, 003a/07, 004a/11, 007a/11, 011a/17, 011b/12, 013b/02, 014b/18, 016a/16, 016a/20, 016b/02, 016b/12, 017b/08, 019a/15, 020a/13, 022a/15, 022b/16, 024a/14, 025b/02, 027a/11, 028b/13, 024b/16, 003a/10, 011a/09, 018a/05, 008b/03, 015a/10, 020b/04, 003a/01, 010b/11, 010b/20, 013b/17, 016a/14, 017a/02, 019a/11, 022b/15, 020b/09, 004a/13, 007a/21, 011a/18, 013a/10, 015b/08, 017a/06, 017b/14, 024a/11, 028b/15, 005b/17, 007b/04, 017b/07, 017b/09, 020a/08, 024a/05, 002a/15, 012a/18

ḥasmuñ elüñe göz göre viresin İhtimâldür ki bu 'Ayyār ḥîle ile Müselmân olmuş
o. 005a/17,

‘āciz ol-: 018b/15
adam ol-: 018b/17, 021a/09,
āgāh ol-: 007a/06,
ağır ol-: 017b/03
āhîr ol-: 020a/17,
aḥşam ol-: 003b/14, 028b/03, 003b/14, 003b/18, 003b/19, 010a/08, 011b/02, 014a/01,
alay alay ol-: 021a/15,
ārāste ol-: 005b/03
‘asker ol-: 002b/09,
‘aşq ol-: 023a/21,
‘āşık ol-: 006a/19, 008b/09, 010a/06, 008b/14, 010a/07,
āteş ol-: 003a/03, 011a/09, 013a/09, 015a/06, 018b/18, 011a/09
āvare ol-: 002a/03,
ayru ol-: 011b/18

bā‘iş ol-: 017b/05,
bāṭıl ol-: 007b/19
berāber ol-: 003b/10, 026b/08,
berbād ol-: 017a/19,
beyān ol-: 020b/03
bīdār ol-: 007b/20
bī-hūş ol-: 017b/04,

cem‘ ol-: 001b/05, 017b/14, 006a/10, 011a/01, 011a/10, 020b/21, 027b/11, 028b/10

ceng ol-: 022b/17,
cümle ol-: 018a/10, 020a/17,

dāḥil ol-: 028a/08,
dāstān ol-: 006b/11,
destūr ol-: 025a/16, 021a/19,
dīdār ol-: 026a/05,
dirāz ol-: 003b/18,
dīvān ol-: 022b/19, 025a/10, 025b/19,
dönmez ol-: 026a/18,
düş ol-: 018a/04, 005a/04

elçi ol-: 025a/14, 021a/18
emîn ol-:024b/12
esîr ol-:017a/03, 016b/11, 014a/15, 016b/10,

faşl ol-:004a/06,
fedâ ol-:013b/04,
fevt ol-: 008b/05,
furtîna ol-: 001b/04,
fuzûlî ol-: 011a/04

ğâfil ol-: 012a/10, 015a/18,
ğâlib ol-: 008b/18, 019a/19, 011b/09
ğaltân ol-:014b/06, 026a/02, 014a/14,
ğarîb ol-: 018a/14,
ğark ol-: 003b/03, 012b/13, 015a/06, 019a/10, 027b/12,
ğâyb ol-: 014a/13,
ğayret ol-: 013b/10,
gerdek ol-: 017a/02,
göñli ol-: 002a/08
görmez ol-: 015a/11
güç ol-: 028b/09,

haberdâr ol-: 011a/11, 013b/02, 017a/10, 020a/14,
habs ol-:019b/18,
hâl ol-: 015a/02, 021a/01, 023b/04, 003b/12
halâş ol-:021b/03, 024b/15, 012a/09
haml ol-: 019a/18
hançer ol-: 022a/11,
hâşıl ol-:014a/08,
hayr ol-:005b/03,
hayrân ol-: 019a/12, 019b/01, 023a/19, 024a/07,
hâzır ol-: 025b/14, 002b/08, 019a/01, 014b/09,
heft-ser ol-: 026b/13,
helâk ol-:012b/11, 026b/12, 016b/09, 019b/06, 018a/06
hem dem ol-: 011a/18
hiç ol-: 016a/10,
hod ol-:013a/01,
hoş ol-: 005a/10,
hûrd ol-: 015b/04, 024a/18,

iki ol-: 004b/06,
i'lâ ol-: 018b/17, 022a/16
imtiḥân ol-: 006a/03, 006a/03,
imtilâ ol-: 023b/06,
inşâf ol-: 015b/16,
işâret ol-: 028b/01

ķābil ol-: 027a/13,
ķadar ol-: 014b/21,

ķādir ol-:012b/20, 025a/04, 009b/11,
kāfir ol-:024b/03,
ķā'il ol-: 008b/17, 008b/17
ķarāñuluk ol-: 007a/17, 008a/15,
ķarundaş ol-: 004b/18,
kemlik ol-:016a/21,

lāzım ol-:011a/03, 013a/17, 013b/19,

mağlūb ol-: 007a/16,
mağlūbe ol-:004a/16, 007a/17, 024a/10,
mağrūr ol-: 025a/05, 024b/04, 025a/20
mālīķ ol-: 017a/09, 020a/08
ma'lūm ol-:018b/11,
ma'zūr ol-:006b/14,
melūl ol-: 017b/12, 004a/01,
merd ol-:011a/16, 023a/03, 011a/15, 018a/07
meşğūl ol-: 016a/17, 027a/02, 024b/07,
meydān ol-: 003b/17, 007a/03,
mezīd ol-: 016a/10,
muħkem ol-: 009a/20
muķābil ol-:002b/14, 006b/16, 008a/03, 008a/05, 020a/01, 007b/12, 011a/11,
026b/11, 002b/21,
muķarrer ol-: 002b/12,
muķayyed ol-: 013b/07, 014a/20, 022b/16, 005a/04, 023a/04, 010b/09,
003a/13, 005a/18, 009b/14, 008a/18
muntazar ol-: 015b/18,
murād ol-: 020b/02,
mustağraķ ol-:015a/03, 019a/04, 019a/06,

muṭī' ol-:019a/20
mübārek ol-:006a/02, 015a/12,
mūheyyā ol-: 020b/17,
mūnevver ol-: 019a/03, 025a/10,
mūnhezim ol-: 024b/02, 024b/07, 026b/15,
mūselmān ol-:009b/07, 005a/09, 005b/18, 005b/20, 005b/21, 009b/18,
016b/20, 019b/10, 017a/04, 005a/17, 009a/18, 016b/17, 020b/16,
mūşerref ol-: 016b/10,
mūyesser ol-:005a/13, 009a/15

nā-bedīd ol-: 008a/16,
nā-ķār ol-: 013a/17, 015b/11, 023b/19, 027a/14,
nādim ol-: 006b/06
naķl ol-: 022b/12
naķş ol-: 007b/21,
nāmerd ol-: 012a/03
nerm ol-: 006a/07, 016a/17, 022b/12,
nevrūz ol-: 020b/21, 028b/09
nice ol-: 016a/18, 018a/15, 020a/16, 003b/21, 013b/21, 020b/10, 007b/09,
011a/20, 015b/18, 023a/12,

nidā ol-: 013b/16
nikāḥ ol-: 011a/17,

oğlu ol-: 020b/03,

ölmek ol-:014a/01,

pelīd ol-: 007b/17,
peşimān ol-: 021b/20,
peydā ol-: 026a/21,
pirāste ol-: 019a/05,
piyāde ol-: 019b/06, 023b/19,

rām ol-: 007b/13, 018b/12,
rāzī ol-: 020b/16,
revān ol-: 006b/15, 007b/02, 009b/02, 018a/12, 018a/14, 027b/21, 006a/14,
rūzgār ol-: 003b/03,

şabāḥ ol-: 010b/21, 011b/14, 019a/02, 023a/09, 025a/09, 025b/17, 026a/03,
002b/12, 007b/21, 027b/05, 010a/08, 014a/16,
şāg ol-: 026a/10, 026a/08
sebeb ol-: 020b/07
serā-seme ol-: 019b/02,
ser-nigūn ol-: 015b/05
seyr ol-: 027b/14
siḥirbāz ol-:018b/19,
siper ol-: 013a/19,
süvar ol-: 010a/09, 014b/13, 019a/11, 023a/09, 002b/11, 002b/12, 004a/17,
004b/01, 007a/18, 008a/01, 009a/02, 011b/14, 013a/11, 015a/19, 015b/21, 019a/04,
026a/15, 026a/19, 026b/04,

şād ol-: 006b/11, 018a/16, 025a/02, 010b/03, 007b/01, 007b/20, 009a/09,
020a/03, 027a/18, 002a/15,
şādlık ol-: 014b/18,
şāhid ol-: 016b/21, 017a/01,
şak ol-: 013a/16, 027a/15,
şart ol-: 024b/16,
şāyi^c ol-: 018b/01,
şedīd ol-: 003a/07
şikeste ol-: 027a/03,

tābi^c ol-:026a/01, 015b/21,
ṭālip ol-: 024a/06
tamām ol-: 008a/17, 012b/02, 018b/14, 028b/20, 009a/05, 012a/08, 012b/04,
tārumār ol-: 004b/03,
taşra ol-: 022a/11,
tenk ol-: 003b/02,
teslīm ol-: 007b/15,
tumār ol-: 023b/05,
tīg ol-:003a/08,

tiftik tiftik ol-: 013a/21,

va‘ad ol-: 005b/01

vāḳ‘a ol-: .027a/05

vaşf ol-: 024a/14

vefādār ol-: 014a/12,

yaǧmā ol-: 009b/21,

yek-e-yek ol-:003b/07,

yigit ol-: 009a/06, 009a/07,

zāhir ol-: 012a/17,

zaḥmdār ol-:013b/13,

zā‘il ol-: 026a/14,

zamān ol-:020b/12, 006a/14, 011b/20, 014b/05,

zār zār ol-: 013b/04,

zarar ol-: 005a/17,

zāyi‘ ol-:011a/14, 009b/20,

zīr-ü-zeber ol-:012a/18, 013a/02, 024a/19, 024b/01,

zīyāde ol-:014a/12,

zīyāfet ol-: 026b/20

olun- Olmak fiiline konu olmak: 013b/16, 019a/18, 024a/14, 026b/20, 020b/03, 022b/12, 028b/01

server bıraḳup ol va‘ad o. on biñ altını istedi Sencāb daḡı bīḳusūr virdi
005b/01

on Dokuzdan sonra, on birden önce gelen sayının adı: 003a/06, 004a/03, 004b/07, 005a/12, 005a/14, 005b/01, 006a/10, 008a/06, 011b/03, 017b/14, 019b/12, 024a/08, 024a/09, 026a/03, 026a/04, 026b/01, 027a/04, 028b/07

Melik Ḳāsım o. dört kere yüz biñ ‘asker ile Baḡter’e giderken yolu buraya
uḡrayup 002a/12,

onar-(Kırık veya bozuk bir şeyi) İşe yarar duruma getirmek, tâmir etmek:

ve Hürmüz tāclarını o. başladılar Andan ‘Ömer’i Mehlehil Cāzū’ya bildirdiler
Şöyle 025a/15

onlık On ölçüsünde olan:

şöyle ki bir vaḳīyye o. götürmege ḳādir degil idi Aña göre ḳılıç oḳ yāy tertip
eylediler 023a/08

orta İki uçtan veya bütün noktalardan aynı uzaklıkta olan yer: 023b/07, 026a/06, 016a/16

tīḡler ṭakınup arḳasın ‘aleme virüp ṭurdı Andan meydāna naḡar şaldı ammā o.
019a/07

ortalık Bulunan yer, çevre, etraf:

cāmeḥābında biraz yatup ḥavf üzere idi 'Ayyār da biraz şabr idüp gördi kim o.
005a/05

otur- Vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek: 005b/10, 004b/15, 006a/04, 016a/08, 016b/14, 018b/09, 021b/21, 025a/18, 027a/16, 002a/02, 016b/15, 027b/20, 016b/16, 020b/08, 014b/01, 018b/05

Server luṭfuñ mezīd olsun Hiç olur mı ki kûl efendisiyle bir yirde o. didükde Bedī' 016a/10

otuz Yirmi dokuzdan sonraki otuz birden önceki önceki sayı: 007a/10, 011b/15, 014b/12, 019a/06

bahadıra rāst geldükde on beş yigirmi gün o. güne varınca ruḥşat virüpteziyye ol 004a/03,

oyna- 1. Eğlenmek, oyalanmak maksadıyla bir şeyle meşgul olmak:

ve yine o. diyü taşa tutdı biraz daḥı oynatdı 'Ayyārlaruñ kimi davul ve kimi zurna 023b/21

2. Hareket etmek, kımıldamak: 008a/11

oynat- Oynamasını, hareket etmesini sağlamak: 024a/02

ve yine oyna diyü taşa tutdı biraz daḥı o. 'Ayyārlaruñ kimi davul ve kimi zurna 023b/21

-Ö-

örge- Bir husus hakkında bilgi sahibi olmak, bilgi edinmek:

Bānū'ya ḥavāle eyledi Bānū bildi kim Zerdheşt'üñ siḥridür Tiz ol periden ö. du 'āy 008a/08

ögret- Bir konu hakkında bilgi sâhibi etmek:

ö. eyitdi Ey Bānū bu du 'āy okudukda Zerdheşt'üñ siḥri bāṭıl olup 007b/19

ökçe Ayakkabı veya terliğin, topuğun altına gelen yüksek kısmı:

virüp ö. yirin buldı Ebrahā nāçār olup Bedī'üñ kemerin şalıvirdi 015b/11

öl- Hayatı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat etmek: 006b/20, 020a/11, 003a/03, 003a/12, 014a/01, 025a/08, 013b/08, 016b/04, 016b/05, 013a/09, 014a/01,

eyleyüp gitmişler idi Deryâda furtına olup bir anda ö. Her biri cezîreye düşüp
001b/04

öldür- Bir canlının hayatına son vermek: 008b/04, 012b/10, 014a/12, 012b/12, 016a/20, 015a/20, 016a/20, 025b/09, 016a/19, 016b/04

eyitdi Çünkü öldürürseñ beni benüm istedigim ölüm ile ö. didi Server dahı
016b/04

‘ömr (a) Yaşama veya var olma süreci, hayat: 003b/06

Tîğ ile bir işin görem diyüp ol tîğ oldu Ey nâbekâr senüñ ‘. tomarın kaldurayım
003a/08

ön Bir şeyin esas kabul edilen görünen yüzü: 019a/15, 019b/09, 023a/21, 027a/19, 001b/19, 005a/21, 005b/21, 013b/18, 014b/06, 014b/09, 018b/08, 022b/17, 025a/06, 028a/09, 001b/13, 003a/16, 006a/02, 009b/05, 017b/10, 019a/11, 021a/17, 025a/14, 026a/17, 028a/12, 016b/18, 024b/14

ö. ayakların zemîne çökerdi Server gördi olmaz çâbüklük idüp rahşından
zemîne 004a/11

öñince Ön sırada, önünde: 023a/17

eger kızım virsem māl ve memleketi virüp ö. kaçup gitmezdim didi Ebrahā
eyitdi Hani 010b/10, 023a/17

öp- Sevgi ve saygısını göstermek üzere dudaklarını bir şeye değdirmek: 020a/03, 022a/06, 005b/19, 007b/03, 014a/11, 020a/06, 028b/02, 022a/14,

Server deEbrahā’nuñ başınkaldurup alnuñdañ ö. ammā bu cānibden
Ebrahā’nuñ kırk 015b/17

öte Daha uzaktaki yer, iki uzaklıktan daha uzak olanı: 012b/05

çâbüklüğün görüp hezār tahsîn eyledi Ö. tarafından Kāhhar bu hāli görüp ol da
rahşın sürüp 019b/08

ötürü Sebep, -den dolayı, -in yüzünden: 006b/10

zîrā Sāhibkırān didüñ belki Bahter’e geçüp sizden ö. elem çeküp nice oldılar
diyü 003b/21,

öyle Ona benzer, onun gibi: 003a/13, 003b/02, 003b/12, 005a/16, 005b/13, 009b/05, 009b/14,

011b/19, 012a/03, 013a/03, 013b/15, 015a/17, 015b/03, 019b/02, 019b/19, 021b/09, 021b/21, 022a/06, 022a/15, 023b/17, 024a/05, 024a/21, 025a/21, 026b/08, 026b/11, 028a/13, 002b/04

Melik Kāsım gülüp İmdi gemileri kenāra sürün biz de dünyāda ö. bir dilāver arayup 001b/14,

öyle Gün ortası, öğlen, öğle vakti: 011a/09, 019a/21, , 019b/01, 021b/13,

gün ceng idüp sekizinci gün ö. zamānlar olunca ceng eylediler. Ġazele-i ‘Ayyār eyitdi: 003b/19

‘özr (a) Hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep, mâzeret: 004a/05, 016a/14

ol dem ‘Ayyār serverüñ ayağına düşüp ‘. diledi Çok tazarru‘ diledi Melik Kāsım Gel 005a/08

-P-

pādişāh (f) Büyük hükümdar: 016b/18, 025b/18, 021b/05, 022b/02

bu taraftan Serküb ve MenkübEbrahā ile yiyüp içüp тұrurken bir gün p. kızlarından 010a/03,

paha (f) Değer, kıymet, fiyat:

seyr belki şaķalın size getürem rahşuñıza hoşoz idem ve sizden deger p. alam didi 027b/18

palamar (y) Gemileri rıhtım, iskele veya şamandıraya bağlamaya yarayan kalın halat: : 018a/05

belā mār çeker. ‘Ömer, göñlünden eyitdi: “Gör mel‘ūnı gemici olmış.” diyüp yaķasundan kavrayup 018a/05

pārala- (f) Parçalamak, parça parça etmek.

sözleri işidicek ġazaba gelüp nāmeyi p. ol elçinüñ kulağın kesüp ol haķāretler 007b/14

pāre (f) Parça: 008a/06, 011b/16, 014b/12, 008a/09

hemān Bedī‘üzzamān rahşına binüp otuz altı p. ālātı harba müstağraķ olup şāğ şol 019a/06

pāre eyle-: Parçalama: 024b/02, 026b/12, 002b/17, 003a/13, 004b/02, 026b/15, 008a/06,

pāre pāre it-:Parça parça etmek: 006b/21,

parmak El ve ayaklarının son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri:

eyledi Ebrahā ol kadar zūr itdi kim Bedī‘iyirinden üç p. ayırdı ammā Bedī lenger 015b/10

pāy (f) Ayak

pāy -i taht (f) Başkent, Başşehir: 003a/02, 021b/16, 022b/09, 028a/17, 016a/08

kimse yüzine bakmaya tākāt getüremez P.-ı taht şandalyesinde yetmiş arış kaddıyla Evrenbüş 002a/01,

peder (f) Baba: 007b/02, 008b/21, 009a/03, 009a/04, 009a/18, 011a/04, 011a/19, 016a/11, 019b/16, 020b/05,

süzülüp Semenber Bānū’yı kapup dem çeküp havāya ağdı. Andan büyük p. Ken ‘ān’a 008b/10.

pehlevān (f) İri yapılı, kuvvetli kimse, yiğit, cesur, kahraman: 008a/06, 008b/20, 021a/13, 023a/21, 020a/09, 006b/01, 021b/16, 006b/11, 003a/02, 022b/04, 027b/20, 022b/05, 021a/14

Dīvdesti ‘Ayyār toz içine girüp Ey p. Melik Kāsım irişdi Gözüñ aç sen 003b/11,

pelid (f) Pis, murdar, alçak kimse: 023a/04, 021b/03, 021b/05

Zīrā Zerdheştne sihirgār p. olduğın bilürdi Andan hāba vardı Nagāh rüyasında 007b/17,

penbe (f) Pamuk:

p. misāl atılup havānuñ yüzi bākır tāsā dönüp ‘ālemi büridi Ata oğlu 024a/12

pençe (f) El ayası ve el parmaklarının iç tarafının bütünü: , 012a/13, 012b/06, 012b/14, 012b/19, 015a/13, 015a/15, 015b/01, 012a/15, 012b/18

senüñ ‘amüdiñi p. virsem gerek öyle ‘ahdim vardır Eger p. virmezsem nāmerd olayım 012a/03,

perākende (f) Birbirinden ayrı, dağınık, darmadağınık.

bīkīyās gemiler belürdi Rāvī eydür meger bu gelen gemiler ol idi kim emīri ‘Arab p. 017b/13

perest (f) Sonuna geldiği kelimelere “tapan, taparcasına seven” anlamı katarak Farsça usûlüyle birleşik sıfatlar yapar:

p. olup ölince yoluñda dostuñda dost düşmānuñda düşmān hāsılı cānum yolına fedādur 006b/20

perī (f) Tabiat üstü bir güce sahip bulunduğuna inanılan cin taifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim: 008a/08, 007b/20,

Andan bisātī ‘ayş döşenüp mährular ve p. biñlerle sīm sākşākīler kolların şıgayup 006a/06, 007b/18

pertāv (f) Atılma, fırlama, uzağa düşme.

p. eyledi ol dem iki ādam ejderhā gibi birbirine şārılup müşt müşte yağa yakaya 004a/12

pertev (f) Işık, parlaklık:

ta ‘līm eylediği du ‘ā hatırında nakş olmuş Şabāh olduğda āfitābī ‘ālemtābī cihān p. saldı 007b/21

pes (f) Yeter, kâfi:

Sencāb Şāh ne ‘ālemdedür bize bir haber getir didi ‘Āyyār dahı p. çeşm diyüp tebdili 001b/17

pest - pāye (f) Aşağılık, bayağı, âdî, soysuz:

hamlesin şun ‘ idüp geçüp giderken p.-pā şöyle urdı kim rahşuñ arkasından yire 024a/20

peşimān (f) Yaptığına üzüлp hayıflanan, esef eden, nâdim:

iderse bilür Zīrā bu cem ‘ıyet gitdükçe çoğaldı Şoñra p. olur didi 021b/20

pey- ender-pey (f) Birbiri ardınca, art arda:

olmuş rahşın meydāna sürüb p.-enderpey na ‘ra urup Andan bülend avāz ile eyitdi 015a/03, 016a/01

peydā (f) Açıkta ve meydanda olan, aşık:

peydā eyle-: Ortaya çıkmak, belirlemek:026a/18,

peydā ol-: Ortaya çıkmak, belirlemek: 026a/21

yelkenler p. oldı ‘Acabā ne ola derken kenāra yanaşdı Gelen Melik Kāsım dilāver idi 026a/21

peyker (f) Yüz, surat, çehre: 012b/16

virüp kıl kaldurup gerdān uzadup rikāba dirsek başup ol kuh p. ‘amūdın başı
012b/16

pīl-ten (f) İri vücutlu, pehlivan yapılı (kimse)

Sencāb Šāh dahı Sāruk P. ile imtiḥān olmaḵ murād eyledi Kāsım emr idüp
imtiḥān olup 006a/03

pīr (f) Bir mesleğin kurucusu veya bir esnaf topluluğunun başı durumunda olan kimse:
028a/19

pīr- i aşçı: Aşçı başı: 028a/21

viridi Tolaşup pāzāra geldi gördi ol p. aşçı dükkanında ṭa ‘ām pişirüp 028a/21

pirāste (f) Süslenmiş, donatılmış:

cenāḥ ārāste ve p. olup merkez meydāna gelüp birbirlerüne karşı şaf bağlayup
ol gün 019a/05

pişir-Isıda tutarak yenecek duruma getirmek:

viridi Tolaşup pāzāra geldi gördi ol pīraşçı dükkanında ṭa ‘ām p. 028a/21

piyāde (f) Yaya savaşılan asker sınıfı: 023b/19, 012b/05

Kāhir ‘uñ raḥşı helāk olup Kāhir yire düşdi Bedī ‘ dilāver de p. oldı kim Kāhir ‘i
p. 019b/06, 023b/19

poh poh Birini yüzüne karşı aşırı şekilde ve gereğinden fazla övme, pohpohlama:

viridi ‘Ömer eyitdi Aferin oğul eyü çābükklik eyledüñ pūh p. diyüp tācı olup
022a/14

pūlād (f) Çelik: 027a/11

bu ḥālin görüp p. yüregın taḥsīn eyledi Andan Bedi ‘ uñ üzerine ol ‘acāyib gürzi
012a/14

pür (f) Dolu:

pür-āşüb Karışıklık, kargaşalık içinde bulunmak: 024a/11

ḫiller ve gergedānlar āvāzından ‘ālemi p.-āşüb olup raḥşlaruñ sekretmesinden
yir yüzi 024a/11

-R-

ra'd (a) Gök gürlemesi, gök gürültüsü:

ra'd āvāz Gök gürültüsü gibi ses : 024a/19, 021b/11, 024b/09

*Kāmurān ve Cālūt r. āvāz ve Ehrimen'i senüñ āvāzı gönder üç kere yüz biñ
021a/08, 024a/19*

rāh (f) Yol:

*'azmi r. idüp gitdiler ammā berüden Hürmüz kahramānı 'acem serhadüne
gelüp kahramāna haber gönderüp 017a/07*

raḥş (f) Gösterişli, güzel at: 019b/06, 023b/10, 003b/05, 003b/08, 004a/21, 004b/01, 007a/18, 008a/03, 014b/10, 015a/03, 015b/05, 017a/03, 019b/08, 019a/06, 019a/11, 019a/15, 023a/10, 026a/19, 004a/11, 015b/06, 023b/10, 004a/09, 024a/11, 004a/07004a/09, 024a/20, 027b/18

*ne ola zāhir bu dem Bānū binmek ister ola didiler 'Aşım Berçeşm diyüp varup
r. 014b/11,*

raḥt (f) At takımı, eyer takımı:

raḥt u baḥt: Her türlü ev eşyâsı, elbise ve süs malzemesi:

*üzerine bir r.-u baḥt urmuşlar ki gözler görmiş degil bir fenā kaftān bir
ḥāşırdan ḥuşa 023a/15*

raḥş (a) Genellikle mûsikî eşliğinde ayakta yapılan, çeşitli âhenkli hareketler dizisi, oyun, dans:

*gördükde eline bir maḥrama alup r. girdi Andan çağırup Ey Şulṭānı Sāḥirān
025b/06*

rām (f) İtaat eden, boyun eğen: 011b/11, 018b/12

*uşulindebaña r. olasuñ saña ri 'āyet idüp Liḳā'ya götüreyim dimiş Bānū ol
mühmelāt 007b/13*

rāst (f) Rastlama, tesâdüf: 004a/19, 011b/13, 024a/15, 024a/19, 024a/21, 004a/03, 011b/10, 011b/11, 011b/12

*ben böyle bir dilāvere 'ömrümde r. gelmedüm Hezār āferin diyüptaḥsîn eyledi
ammā 003b/06,*

rāvī (a) Rivayet eden, anlatan, nakleden kimse: 004b/05, 008a/21, 009a/12, 012a/08, 017a/20, 017b/13, 019b/12, 019b/21, 024b/07, 027a/03, 006a/14, 006b/14

kimi *Ḥamza* yanına kimi *Melik Ḥāver*'üñ yanına *cem* ' oldılar *R. eydür İšte Sulṭānı Ḥāver 001b/05*,

rāviyān (a) Rivayet edenler:

rāviyān-ı aḥbār: Haber rivayet edenler: 001b/02

R.-ı aḥbār ve nākilānı rūzgār ve muḥaddisānı āsār bu üslūb üzere naḳl ve beyān iderler ki 001b/02

rāzı (a) Kabul eden, uygun bulup benimseyen:

rāzı ol-: Rıza göstermek, boyun eğmek, kabul etmek: 020b/16

eyledi Anlar da r. olup Müselmān olup İšte bu şevḳle arā idüp 'iṣṣunūša 020b/16

red (a) Kabul etmeme, geri çevirme, geri döndürme:

virdi Ebrahā Hoş geldüñ ey dilāver ammā niçüñ siperüm ḳabul itmeyüp r. eyledüñ benümmurādım 011a/13

re'is (a) Baş, başkan, âmir: 017b/18, 017b/19

Yāqın gelüp r. şandala girüp Emir Ḥamza'ya geldi ammā Baḥtgān gemilerüñ nişānlarından 017b/16,

rencide (f) İncinmiş, gönlü kırılmış:

rencide it-: İncitmek: 017b/08

zinhār baña r. itmeñ didükde tekrār bāzircānlar Olmaz elbetde ataruz didüklerinde Baḥtgān'üñ 017b/08

resül (a) Peygamber, nebî [Özellikle Hz. Muhammed için kullanılır]:

alup okıdı Evvelinde benāmı Ḥüdā ve medḥi R. soñra bunları dīne da'vet eylemiş Ḳahramān 025a/19

revā (f) Layık, uygun, yerinde:

didüm İmdi 'ahd şikenlik mertebesin r. görem didükde emīri cihān N'ola diyüp 020a/12

revān (f) Yürüyen, giden: 006b/15, 007b/02, 009b/02, 018a/12, 018a/14, 027b/21

ardınca gidüp Ḳandasın Ḳahramān Ḳahir ve Ḳahhār diyüp r. oldılar Rāvi eydür Zamān oldı 006a/14,

rızā (a) Hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk:

r. ile baña kızıñ viricek olsañ saña yine vilāyetüñ alı vireyim ammā dime ki
010b/11

ri'āyet (a) Saygı, sayma, itibar: 013b/09, 017a/15, 020a/14, 024b/18

uşulündebaña rām olasuñ saña r. idüp Liķā'ya götüreyim dimiş Bānū ol
mühmelāt 007b/13,

ricā (a) Dilek, istek: 025b/20, 020b/06

'ālī bir şandalye vireyim Dimiş idim yukaru oturuñ diyu R. eyledi ve eyitdi
Şimdi 020b/08,

rikāb (a) Üzengi: 014b/13, 018b/12

virüp kol kaldurup gerdān uzadup r. dirsek başup ol kūh biñer 'amūdın başı
012b/16,

rikḫat (a) Acıma, şefkat, merhamet, incelik:

virüp söyleşürler Ḥamza suvāl eyledükde eyitdiler Server şimdi Liķā'nuñ
nevrūzı r. 027b/10

rivāyet (a) Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma: 022b/07, 027a/01

ile göndermiş İşte gelüp irişdi Didiler Kemender Şāh bu haberi işidüp eleme
düşdi bir r. 006b/08,

rub (a) Dörtte bir, çeyrek:

rub'-ı meskûn: “Oturulan dörtte bir kısım” Eski coğrafyacılar göre dünyânın, üzerinde hayat bulunan oturulmaya elverişli karalarla kaplı kısmı: 008b/07

iderdi ol nerre'i bisledi Ana ve baba anı bilürdi Yüz arış kadd çekerdı bir gün
r.-i meskûn 008b/07

ruhṣat (a) İzin, müsâade:

bahadıra rāst geldükde on beş yigirmi gün otuz güne varınca r. virüpteziyye ol
004a/03, 009a/19

rüzgār (f) 1. Yer değiştiren hava, bu havanın hissedilen etkisi, yel, bad: 003b/03

Rāviyānı aḥbār ve nākılānı r. ve muḥaddisānı āsār bu üslūb üzere naḫl ve
beyān iderler ki
001b/02,

2. (İsim tamlamasının ikinci ögesi olarak) Kuvvetli etki, cereyan:

bir ‘ayyār r. didiler Cāzū Anı kon diyüp destūr oldu ‘Ömer bārgāh kapusından
025a/16

rūzigār (f) Dünyânın içinde bulunduğu devir, zaman, vakit, dehr:

Ahremen bakdı bir İhtiyārdır dönüp bakdı eyitdi Ey ‘Ayyārı nābekār r. nedür
bu heybet 023b/01

rüstem (f) Yiğit, kahraman, savaşçısı: 006a/18, 006b/12

Sencābi ahenbeden dirler Seksen altı arış kıadd çeker Şöyle kim R. yol virmiş
001b/08,

rü’yā (a) Uyku sırasında zihinde beliren görüntülerin bütünü, görülen hayaller dizisi,
düş: 007b/17

Qahkahā’dur r. söyledükde Hamza gāzaba gelüp Sām kötegiyle bir kötek şöyle
urdu kim arçada 024a/17

-S-

sa‘ādet (a) Mutlu olma, mutluluk: 021b/04

ne dahli var ammā gel sen dīni İslāmı kabūl eyle Hem dünyāda ve hem āhiretde
s. bulasuñ 005b/07

sā‘at (a) Gece ve gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dörtte birine eşit olan
altmış dakikalık zaman birimi: 022a/17

muḥabbet idüp añā biñ cānıla ‘āşık oldu ol s. emr idüp Kemender Şāh’a nāme
006a/19,

şabā (a) Sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin, hoş, latif bahar rüzgârı,
tan yeli:

derbend ve tağları ve kayaları geçdi Birgün ş.-yıla gelüp dāhil oldu Görđi ki üç
yüz altmış 028a/08

şabāḥ (a) Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri: 007b/21, 010a/08, 010b/21,
011b/14, 014a/16, 019a/02, 023a/09, 025a/09, 025b/17, 026a/03, 027b/05, 025b/16

aralarında cenk muḳarrer oldu ol gice geçüp ş. olduğda iki taraftan süvar olup
002b/12,

şaban Saban demirinden boyunduruğa kadar uzanan ağaç.

‘Ömer bir cānibe atılupel ş. urup bileğine bir taş öyle urdı kim kılıç elinden
023b/17

şabr (a) Olacak, gelecek veya gerçekleşecek bir şeyi telaş göstermeden, telaşa kapılmadan bekleme, acelecilik etmeme:

şabr it-: Telaşa kapılmadan beklemek: 014b/05

cāmeḥābında biraz yatup ḥavf üzere idi ‘Ayyār da biraz ş. idüp gördi kim ortalık 005a/05,

şaç- Yaymak, dağıtmak:

ş. ‘askeri İslām üzerine ḥamle iderler ol dā’ire ateşden dīdār olup İslām
026a/05

şaçıl- Ortalığa dağıtılmak, etrafa dökülmek:

Sencāb dahı ‘amūdın karşı virüp arkaya aldı ammā gözlerinden ateşler ş.
003b/09

şadā (f) Ses, âvaz: 012a/17, 017b/06

kemūke ṭoḳandı ammā kemūkden bir ş. zāhir olup iki tarafda duran ‘asker bu
şadāyı 012a/17

şaf (a) Yan yana düzgün bir şekilde sıralanan kimselerin meydana getirdiği dizi, sıra:
007a/19, 011b/14, 019a/04

cenāḥ ārāste ve pirāste olup merkez meydāna gelüp birbirlerine karşı ş.
bağlayup ol gün 019a/05

şafā (a) Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik: 016a/13, 016a/16, 020b/04,

garḳ olmuş bir file süvar olup meydān başına gelüp ş. ile eli sīneye 015a/06,

şag Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan : 019a/06, 028a/09, 028a/17

işitdi ol dem ş. ayağı asılı kaldı Üzerindeolan esbāp zīrūzeber oldu ve at
012a/18,

şag Yaşamakta olan, hayatta bulunan, diri, canlı: 015a/08, 015a/14, 026a/10, 005a/10,
026a/08

elinden ‘amūdın alup seni ş. ḳomaz ḳünkim Şāhibḳırān’luk da ‘vāsı iderseñ bu
ḳal ‘anuñ 013b/12,

şagrı Hayvanın, atın beliyle kuyruğu arasındaki dolgun yuvarlak kısım:

Hāy nābekār neyledüñ diyüp atılup Ehremen'üñ bindigi gergedānuñ ş. üzerinde 023b/11

şağşağan Kargagiller familyasından, siyahlı beyazlı, uzun kuyruklu, sekerek yürüyen, zeki ve acâip ötüşlü bir kuş, alacakarga.

ve kimi def çalup Cümlesi günāgün sazlar çalup Ahremen'i ş. delüsi gibi 024a/01

şāhib (a) Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, malik: 016b/01, 019b/03

ş. zaḥmdār ola anuñ üstüne gelüp mağlūbgirlik idersiñ İmdi senüñ 013b/13,

şāhib-kırān (f) Muzaffer hükümdar: 003b/21, 001b/03, 004a/02 016a/11, 010b/15, 013a/10, 014b/03, 017a/02, 018a/19, 019b/12, 020a/05, 020b/18, 024a/04, 024a/15, 026b/20, 027b/17, 011b/06, 028b/02, 028a/06, 025b/15, 025b/14, 023b/08, 026a/08, 018b/19, 008b/01, 013b/06, 013b/12, 018b/11, 010b/17, 020a/06, 008b/16, 024a/09, 027a/02

Sen de cihānda 'Ayyār geçünürsin şarku garbda bu nice yıldan berü s.-kırān olan kimesnenüñ 002b/01,

sāhir (a) Büyücü: 018a/17, 019a/17, 011b/05, 026a/18, 008a/10

Ey dilāver benüm bilegimde giysuyı Adem alehi'sselamvardır Yoḥsa s. degilüz sāhirlere düşmānız 011b/05

sāhirān (f) Büyücüler:

gördükde eline bir maḳrama alup rakşa girdi Andan çağırup Ey Şultānı S. 025b/06, 026a/09

şahrā (a) Kasaba, köy vb. meskûn yerlerin dışında kalan boş ve geniş yer, kır, ova: 022b/18

iki kere yüz biñ 'asker ile göçüp bir ş. bir tāğ eteginde kondı ol taḡun bir cānibi 018b/04,

sā'ir (a) Başka, diğer, öteki: 009b/21, 013a/16, 024b/01, 026b/01, 016a/03, 024b/14, 025b/15, 026b/02, 026b/12, 017b/14, 026b/18, 028a/18

her dem bir da'iyi ve Cüneydi Hicāziyi bile alup s. 'askeri gemilerüñ yanına kodı 002b/10

sāḳa (a) sevkeden, sürüp götüren

Andan bisātı 'ayş döşenüp māhrular ve peri biñlerle sīm s. şāḳiler kolların şıḡayup 006a/06

şakal Erkeklerde çene ve yanaklarda çıkan kılların bütünü: 027b/12, 028a/03, 028a/04, 027b/18

Elli beşincide baçalum ş. 028b/21

saķat (a) Vücudunda hasta veya eksik bir yanı olan, engelli, özürlü:

gelüp filiyle bile zīruzeber oldu ammā dilāver de yanına devrildi Neylesün ayağı ş. ol dem 013a/02

şakın Asla: 014a/12

Ş. zebündür kıyāsı itme bu gice hikmet ile imtilā oldu ol sebebden saña böyle gözinden 023b/06

şakın- Olabilecek şeyleri düşünerek kendini korumak için tedbirli olmak, tedbir almak: 021b/09

gönderdim saña daħı gerekdür ki gururundan hāzer idüp ş. ve bana i'tikādını dürüst 021b/12

şākī (a) İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse:

Andan bisāti 'ayş döşenüp māhrular ve peri biñlerle sīm sāk ş. kolların şıgayup 006a/06

şakla- Kaybolmaması, zarar görmemesi için belli ve emin bir yere koymak, kaldırmak:

bunlara nāme getirüp eyitdi üç günden berü ölmüş adamı ş. hemān başın ve Güher 013b/08

şal- Koyvermek, serbest bırakmak: 008b/09, 019a/07, 022a/15, 016b/08, 006a/15, 003a/10, 003b/05, 008a/07, 008b/16, 010b/05, 011b/19, 012a/12, 017b/15, 020b/20, 021b/18

ta'līm eylediği du'ā hatırında nakş olmuş Şabāh olduğda āfītābı 'ālemtābı cihān pertev s. 007b/21

şalı-vir: Bırakmak, serbest koymak: 016b/12, 015b/11, 016b/06

şalın- Bir sağa, bir sola hafifçe meylederek naz ve edā ile yürümek:

şalına şalına: Yürürken bir sağa bir sola hafifçe eğilerek: 014b/12, 014b/13

alup getürdi Bedī'ü'zzamān ol dem otuz altı pāre cenk alātun giyüp ş. 014b/12, 014b/13

sālim (a) Sağlam, sağlıklı, sıhhatli: 015a/14

baķup řāġ ve s. ġördükde eyitdi Ya Bedī' bu ne ĥāldür ki sen böyle olduñ didi 015a/08,

şalla- Bir şeyi hep aynı doğrultuda düzenli şekilde hareket ettirmek:

yokdur Eger erlik da 'vā iderseñ İşte meydān diyüp gönderdi Ebrahā okuyup başın ř. 011a/06

saman Tahılların tâneleri alındıktan sonra kalan sapları:

eyitdi bir ĥamle idecek adam bulmadım didi Ebrahā da bu ġidilerüñ meger yedükleri ř. imiş 024b/05

şan- Şöyle veya böyle olabilecek bir şeyin zihninde kurduġu gibi olduġuna inanmak, öyle olabileceġini düşünmek, zannetmek: 008a/21, 012b/18, 027b/13, 011a/15, 011b/21, 019a/18

ř. sen ise ölmek istersin İmdi ġör ĥāluñi diyüp artuķ dīne da 'vete muķayyet 003a/12

saña Sen zamirinin yönelme hali:

003a/16, 004b/09, 004b/13, 007a/06, 007b/13, 007b/20, 008b/14, 008b/15, 010b/11, 010b/13, 011a/08, 011a/12, 011a/20, 011b/21, 012b/07, 012b/08, 012b/15, 013b/19, 014a/06, 014a/07, 014a/12, 015a/19, 016a/12, 016a/21, 017a/01, 018b/11, 019a/19, 021a/03, 021b/10, 021b/12, 021b/14, 021b/15, 022a/04, 022b/01, 023b/06, 023b/09, 023b/15, 024b/17, 025b/03, 025b/08, 028a/19, 028a/20

dinimüz ġayrı ise anā bir ġardeřlerüz Zāhir s. böyle bir ĥāl gelse ben mu 'āvenet itmez miyem 002a/04,

sancaķ Bir birliġin şeref ve gurûrunu temsil eden, kenarları saćaklı, üzerinde çeşitli şekiller ve işlenmiş yazılar bulunan, yere dikilecek şekilde yapılmış gönderli bayrak.

Andan çetri ĥümāyun ġurulup şevketi vezāretle ol da meydān başına geldi S. küřād 019a/09

şandal Kürekle yürütölen kısa, genişçe deniz teknesi:

Yakın ġelüp re'is ř. ġirüp Emir Ĥamza'ya geldi ammā Baĥtgān gemilerüñ niřānlarından 017b/16

řandalī (a) Avrupa ĥükümdarlarının sandal ağacından yapılmış tahtı:

bir zamān ola ki Bedī' ile Melik Ĥāsım Kūĥı Semāvāt'e ve Kūĥı Tevāhir'e gitmeġe sebeb bunlardan ola ki ř.-çün 020b/12

şandalye (a) Kol koyacak yerleri olmayan arkalıklı oturma eşyâsı, iskemle: 004b/15, 016b/14, 020b/08, 020b/10, 025a/18, 028a/16, 016a/09, 002a/01

altuna bir ş. kodılar Geçüp oturdı elüne şerbet virdiler içmedi Andan nāmeyi alup 018b/09

şandalye -nişin: (f) Sandalyede oturan: 027b/20

şanduk (a) Sandık kelimesinin eski metinlerde kullanılan asıl şekli: 016b/05, 017b/01, 017b/03, 017b/01, 017b/10, 017a/21, 017b/01

N'ola idüp emr eyledi Bahtgān'ı bir ş. içine koyup biraz ta'ām koyup kalafāt idüp 016b/07

sānī (a) İkinci: 018b/10, 018a/19

ammā bu taraftan meger s.-i Şāhibkırān 'Asım'ı göndermiş idi kim bir haber alup götüre ol maḥal idi kim 010b/15

sāniyen (a) İkincisi, ikinci olarak: 021a/21

ve Menkūb zengisüz nāmem size vaşul buldukda gerekdür ki ḥarāmīlige tövbe idüp s. küfri 009b/06

okıdılar Evvelinde nāme Hüdā'yı yād idüp s. ben kim Bedī'üzzamān veliyyü'lakrān Sānīyi 018b/10

şarıl- Vücuduna dolanmak: 004b/20, 004a/12, 004b/20, 005b/14

Ḳāsım'a dönüp gelince arslān misāl Ḳāsım'a ş. Daḥı zor ayırup AblāḡıŞeşpa'nuñ 004a/10,

sarp Çok dik, çıkılması, geçilmesi zor: 009a/20, 027a/04

Gayet s. ḳal'a idi ol ḥarāmīnūñ birine Serkūb ve birine Menkūb zengi dirler idi 009a/14,

şat- Bir bedel karşılığında başkasına devretmek: 017a/13, 028a/22, 023a/02, 023b/04

kötekden alur ş. ve gelürüz hemān ḥamle eyle diyüp Bunlar ḥamle nizā'andan soñra berāber ḥamle idüp 011b/01,

sāye (f) Gölge

Serveri 'alemi s. götürdi Ersām Şāh ḥod dīvānına döndi Bizümḥālimüz ḥod ne varsa 013a/05

sāz(f) Her çeşit musiki aletine verilen isim, çalgı: 024a/01

s. ile 'Ayyārı Cihān'ı meydāna göturdiler Görenlerūñ 'aḳıları gitdi Bahtgān ise 023a/18

sebeb (a) Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yahut kimse, neden: 020b/12, 023b/06 , 023b/06

Bunlar çok yire ihyā olmasına s. olmuşlardır ben de 'ahd ideyim ki size kendi mertebemizden 020b/07

secde (a) Allah'ın büyüklüğü, yüceliği önünde hiçliğini göstermek ve O'nu ululamak maksadıyla vücûdu alın, burun, el ayakları, dizler ve ayak parmakları yere değecek duruma getirme.

secde-i şükür: Şükür secdesi: 014a/13

gerek diyüp gāyb oldu Server gördü kim zahmından eser kalmamış S.-i şükür eyledi 014a/13

sefer (f) Yolculuk, seyahat:

eyitdiler Ey vezîri hāş bizüm s. şimdi Sencāb'ı tarafınadır didiklerinde mel'un ziyāde melûl 017b/11

segirdiş Koşuşmak

icāzet almış idi hemān 'ayyārān s. ol 'acāyip atı getürdiler Bunū 023a/14

segirt- Çabuk çabuk veya sıçrayarak bir yere doğru koşar gibi yürümek, hızlı hızlı gitmek: 024a/11

üzeredir s. serverün ayağına düştü Server Bānū'nu başinkaldurup 014a/18

seher (a) Tan yeri ağırmadan biraz önceki vakit:

hakkuñ emriyle şifā hāşıl ola diyüp ağzı yadın virüp gitdi Vaqtı s. Hāzreti 014a/08

süheyl (a) Güney yarım kürede yer alan sefine-i Nuh burcundaki büyük ve parlak bir yıldız: 020a/09, 024a/10

Tehmetün gibi dilāvere rāstlayı geldüm bu atıla dilāver olmaz derdim Soñra S.-i silsile bende Andan 011b/12

sehv (a) Kasten yapılmayan, yanılmaktan doğan yanlış, hatâ:

Zîrā râvilerün ihtilāfidur ve kâtiblerün s. ma'zur ola İşte Semenber Bānū yüz biñ 006b/14

sekiz Yediden sonra, dokuzdan önce gelen sayının adı: 020a/21, 027b/20

ammā Ebrahā eyitdi Ya Bedī 'oğrı söyle on s. arış kaddūñ vardır benüm toksan beş arış 011b/03,

sekizinci Sekiz sayısının sıra sıfatı; sırada yeri yedinciden sonra, dokuzuncudan önce olan.

gün ceng idüp s. günöyle zamānlar olunca ceng eylediler Ġazele 'Ayyār eyitdi
003b/19

sekrī (a) Sorhoşluk veren

buyurdi servere ziyāfet itdiler Envā 'i dürlü ni 'metler gelüp yiyüp s. şerbetler
içilüp 006a/05

seksen Yetmiş dokuzdan sonra, seksen birden önce gelen sayının adı: 003a/15, 001b/20

Sencābi ahenbeden dirler S. altı arış kadd çeker Şöyle kim Rüstemlere yol
virmiş 001b/08,

selām (a) Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezaket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dileme sözü: 010b/17, 021b/08, 004b/13, 011b/17, 015a/07, 028b/23

selām eyle-: Esenlik dilemek: 028b/02,

selām vir-: Esenlik dilemek: 003a/16, 011a/12,

meydān eyledi Melik Kāsım muḳābil olup s. virdi Melik Kāsım 'aleyk alup
002b/21, 028b/23

sen Tekil ikinci şahsı gösterir:

002b/15, 003a/03, 003a/12, 003a/21, 003b/07, 003b/11, 004b/13, 004b/17, 005b/07, 006b/10, 009b/09, 010b/14, 011a/01, 011a/04, 011a/14, 011a/15, 011a/17, 011b/18, 012a/01, 012a/02, 014a/20, 015a/08, 016a/11, 018b/11, 018b/12, 018b/15, 019a/18, 021a/09, 021b/02, 021b/14, 021b/21, 022a/04, 022b/02, 022b/14, 022b/15, 023b/02, 023b/04, 025b/21, 028a/20, 028b/11, 012b/12, 002b/19, 003a/02, 003a/11, 004b/20, 005a/09, 005a/12, 005b/05, 008b/14, 011a/14, 011a/15, 012b/02, 013b/03, 013b/11, 013b/12, 014b/15, 014b/21, 015a/19, 016a/19, 016a/20, 016b/01, 016b/02, 016b/18, 019b/18, 025b/20, 027a/07, 028b/09, 004a/06, 008b/20, 011a/05, 013b/10

S. de cihānda 'Ayyār geçünürsin şarku ġarbda bu nice yıldan berü Sāhibḳırān
olan kimesnenüñ 002b/01

sencileyin Senin gibi:

ben neyledüm didi Ġazele eyitdi Ey belid ben de s. bir 'ayyārūm Gör ki 'ayyārlik
nice 002a/21

seng (f) Taş:022b/14, 022b/19, 023a/21, 023a/10, 024b/09, 006b/02, 007a/06

*Cālūt ra'dı āvāz ve biri Ehremen s.-āvāz anların yanınca altı kere yüz biñ
'asker 021b/11,*

senüñ Senin (“sen” zamirinin genitif hali): 002a/14, 003a/08, 004a/02, 009b/13, 011a/07, 011a/08, 012a/01, 012a/04, 012a/10, 013a/14, 013b/13, 015a/15, 015a/16, 015a/18, 016b/18, 019b/09, 019b/18, 021a/08, 021b/03, 021b/05, 022b/20, 025b/02, 025b/07, 027a/17, 028b/08, 004a/04, 011a/20, 011b/18, 019a/14, 019a/16, 019b/16, 022a/16, 001b/15, 012a/03

*s. nāmūn işidüp Elbetde döge döge kendime kıl iderüm diyüp taşra çıkup
konmuşlar 002a/13*

ser (f) Baş, kafa:

ser çek- Yükselmek: 001b/18

*cāme idüp bir şehre irişdi Gördi kim kal'anun burç u bāruları asumāna s.
çekmiş 001b/18*

ser-ā-pā (f) Baştan ayağa kadar, baştan başa, bütün, tamâmen: 019a/10

*te'āla fırşanatı kime virir didükde Ebrahā dahı toksan beş arış kaddıyla s.-āpā
āhene 015a/05,*

ser-bāz (f) Korkusuz, cesur, yiğit, serdengeçti: 028b/04

*Andan Bedī' eyitdi Ey S.-ı cihān senüñle gelen bedrüm midür didi 'Ömer Belī
server didükde 019b/16,*

ser-fürū (f) Baş eğmek, itâat etmek:

*faşl olalım didi Sencāb Şāh eyitdi Ya Kāsım ben senden ne galebe gördüm ki s.
004a/06*

ser-heng: (f) Bekçi, yasakçı: 025b/03

*Ğazele 'Ayyār bir s.-heng suretinde idi Ardına düşdi bir تنها yirde ardından
irişüp
002a/18,*

ser-kaqlān Baş kaplan: 016a/15, 016a/08, 001b/12, 020a/07

*Sencāb kemerde galebe idince Sencāb'ı s.-Kaplān eyledi Sārik'ualdı yanına
oturdu Andan Sencāb 006a/04,*

ser-keş (f) Dik başlı, dik kafalı, inatçı, itâatsiz (kimse), isyankâr:

*Bahtgān ve Hürmüz ve Gencāb eyitdiler Server biz anı çokdan bilürüz ol senüñ
dedügin s.-keş 011a/07*

ser- nigün (f) Ters dönmüş, baş aşağı, tepetaklak: 013a/07, 015b/05

kimine sille ve kimine depme ile s.-gün idüp cümlesin bir tığ gibi yıgdi Serküb 009b/16,

serāsime (f) Zihnini toplayamaz, bildiğini hatırlayamaz durumda olan, kafası karışık: 015a/17

öyle urdı ki küffār ‘askeri birbirine dokunup ol na ‘ranuñ şddetinden s.-seme oldılar 019b/02

serāperde (f) Çadır kapısına asılan büyük, kalın perde: 020a/04

benüm Lendühā ‘msıñ bil ki s. Süleymān ‘uñ Lendühā ‘dan soñra saña mu ‘ādil kimesne yoğdur 016a/12

serencām (f) Bir iş, bir durum veya olayın iyi veya kötü sonu, akıbeti:

kahramānı ‘Acem aña da ziyāde ri ‘āyet eyleyüp bunuñ da hātrun şordı bu dañı s. 017a/15

serħad (f) Sınır boyu, hudut: 009a/12, 017a/07

Rāvī eydür bunların vilāyetine yakın bir s. var idi ol serħadı iki ħarāmī bekleyüp 009a/12

server (f) bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis: 002b/05, 002b/16, 003a/09, 003a/11, 003b/04, 003b/07, 004a/11, 004b/04, 005a/06, 005a/07, 005a/11, 005a/18, 005b/01, 005b/02, 005b/03, 005b/06, 005b/18, 006a/02, 011a/07, 012a/10, 012b/01, 012b/02, 012b/04, 012b/21, 013a/08, 013b/02, 013b/03, 014a/03, 014a/13, 014a/18, 014a/21, 014b/15, 014b/19, 015a/12, 015a/14, 015a/17, 015b/03, 015b/06, 015b/16, 015b/17, 016a/09, 016a/10, 016a/13, 016a/15, 016a/21, 016b/02, 016b/04, 016b/08, 016b/10, 016b/12, 016b/13, 016b/14, 016b/19, 017a/01, 018a/09, 018a/11, 018b/06, 019a/15, 019a/20, 019b/16, 019b/18, 027b/04, 027b/10, 028b/06, 002a/07, 002a/09, 005a/19, 005a/20, 011a/04, 011b/15, 011b/18, 013a/05, 013a/18, 014a/04, 014a/16, 014b/08, 014b/21, 015b/05, 015b/06, 015b/09, 016a/07, 019b/01, 019b/07, 027b/01, 003a/10, 006a/05, 010b/20, 013b/17, 015a/21, 016b/13, 013b/11, 014b/01, 012b/05, 005a/06, 005a/20, 024b/03, 026b/13, 013a/14, 013b/21, 05a/06, 005a/08, 013b/06, 014a/02, 014a/09, 014a/10, 014a/15, 014a/18, 014b/06, 014b/10, 014b/14, 014b/17, 015b/16, 013a/21

Mellāhlara sü ‘āyledukde mellāħlar du ‘ā idüp S. bu cezīrede Gencāb ‘uñ büyük birāderi 001b/07,

ses Bir kulağın duyabileceği frekans ve özellikteki titreşim.

eyitdi Ey begler bu na ‘ra oğlum Bedi ‘üzzamān ‘uñ na ‘ra s. diyüp cevāb idince ‘Ömeri ‘Ayyār 019b/14

sev- Sevgi duymak, gönlünde bir muhabbet beslemek:

Beş kere yüzbiñ siyāha kādirdür ammā hiç Gencāb anı s. Zīrā Sencāb Likā'ya 001b/09

sevin- Sevinç duymak, memnun ve hoşnut olmak:

‘Āşım ol hāli görüp bühitiyār s. ağıladı Serveriñ aygına düşüp 014b/14

seyr (a) İzleyiş, izleyecek şey: 027b/18, 023a/19

seyr it-: İzlemek: 022a/13, 028a/11, 028a/15, 028a/18,

seyr ol-: İzlemek, gözleriyle takip etmek: 027b/14,

‘ālemlerin s. iderken Zerdheşt'le Semenber Bānū'uñ cenk eylediği yire uğradılar Kahrūn 008b/08,

seyyid (a) Efendi, önder, reis:

çekdiler dünyāyı görmez oldum bir gice S.-i Güney'in dünyāya gelmesiyle anuñ şerefine göz 015a/11

şıcra- Ayaklarını hızla yere vurarak ileriye veya yukarıya doğru atılmak: 017b/07, 007a/08, 005b/12, 005b/14, 017b/09

cān başına ş. Bedī'üñ başına gelüp Server gāfil olma bu seniñ kıyās itdigin 012a/10

şidk (a) Doğruluk, gerçeklik:

ş. imāna gelmişdür dönüp eyitdi Ey ‘Ayyār gel beni bend ile Sencāb'a ilet hem on biñ 005a/14

şığa- 1. Sıvamak, kıvırmak (etek, kol, paça vb. için):

2. Okşamak, sıvazlamak: 014a/09

Andan bisāti ‘ayş döşenüp mährular ve peri biñlerle sīm sākşākīler kolların ş. 006a/06

şığın- Tehlikeden korunmak için emin ve güvenilir bir yere sokulmak: 015b/01

mān'uñ gāzabı şddetinden şol ayağı yire varunca hāke gark oldu Bedī' Lutfi Hudā'ya ş. 012b/13,

şıhhat (a) Sağlık, esenlik, âfiyet.

eţrafında olanlar kıomadı Eyitdiler Ey Bānū ğam yeme inşā'llah böyle kıalmaz ş. bulur Du'āya 013b/05

şıķ- Çevresine sarılarak veya bir şey sanarak sımsıkı kavramak, üzerine basınç uygulamak:

ve kıuçdı ve almundan öpüp kıoluñdan ş. Eyitdi Hudādan isterüm ki kıūvvetüñ 014a/11

sihir (a) Büyü, efsun: 018b/17, 018b/19, 019a/14, 019a/16, 026a/03, 026a/18, 026b/05, 024b/18, 010a/09, 019a/18, 026b/05, 007b/19, 008a/08, 008a/18

sihir-it-: Büyü yapmak, büyülemek: 008a/07, 026a/16, 026a/17,

sihir-kār: Sihirli, büyülu, büyüleyici: 007b/17

ile müşāvere eylediler Zerdheşteyitdi elem çekme ben aña kendim varayum s. kıūvvetiyle 007b/06,

sihirbāz (f) Sihir yapan kimse, büyüci:

Şāhibkırān'imuz s. ola ve sihir ile bir iş ide Aña isnāddır didi hemān Kāhir ayak üzere 018b/19

sil- Üzerinde havlu, mendil gibi kuru ve emici başka bir şey gezdirmek suretiyle kuru duruma getirmek:

hayātda görüp 'acabā ne hāldür diyüp gözlerin s. yine bakdı Tahķķ ayak 014a/17

silāh (a) Düşmanı öldürmek, veya kendini savunmak maksadıyla kullanılan her türlü âlet.

Diyüñ imdi s. girüñ kal'a kıapusınuñ öñinde hāzır oluñ didi ve 'Āşım'a eyitdi 014b/09

silk- Üstündeki şeyleri düşürmek veya temizlemek için bir şeyi kuvvetle sallamak, sarsmak:

kulağına Sen 'Ömer'sin ben saña muntazıram gel gidelüm didi 'Ömer s. yürüyi 028a/20

sille (f) Tokat, şamar: 009b/14, 009b/16, 022a/20, 022a/17, 022a/20, 022a/17, 021a/19

sille ur- Tokat atmak, tokat vurmak: 009a/08, 022a/08, 022a/09,

arış kıadd çekerdı kıaçan kim bir dīve bir s. ursa başı mantār gibi tağılurdı Ken'ān bunı 009a/08,

sille-i -'Arab-: Arap tokadı: 022a/06, 023b/12

bir s.- 'arabı öyle urdı ki Qahramān' uñ ağız tahtıñ tahtasın öpe düşdi Andan tacı 022a/06, 023b/12

silsile (a) Birbirine bağılı yâhut birbiriyle ilgili şeylerin art arda veya yan yana dizilerek meydana getirdiği sıra, dizi: 020a/09

Tehmetün gibi dilâvere rāstlayı geldüm bu atıla dilâver olmaz derdim Şoñra Sehîli s. bende Andan 011b/12

sīm (f) Genellikle işlemelerde kullanılan, gümüş görünüşünde ve parlaklığında olan iplik,

Andan bisâtı 'ayş döşenüp mâhrular ve peri biñlerle s. sâkşākîler kolların şıgayup 006a/06

sîne (f) Göğüs, bağır, sadr: 007a/14

ğarķ olmış bir file süvar olup meydān başına gelüp şafā ile eli s. 015a/06

siper (f) Korunmak, gizlenmek maksadıyla arkasına, altına, içine sığılacak, saklanılacak şey: 007a/13, 012a/13, 013a/01, 024a/18, 015b/03, 007a/14, 027a/20, 011a/13

siper ol- Korumak veya gizlemek. 013a/19,

siper vir- Savuşturmak: 007a/12, 008a/04, 010a/14,

s. virüp men ' eyledi Nöbet Qarāmerz'e geldükde el kılıç urup Bānū'ya havāle eyledi 007a/12,

siyāh (f) En koyu renk, kömür rengi: 008a/01, 001b/09, 007a/07

almış Arpadan gayrı yedigi yokdur bir günde s. üzüm fındık içi yer Günde yedi kere tımār olur 023b/05

siyāset(a) Devletler arası ilişkileri, devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatı: 005b/08

ola didi Server Hayr ola diyüp ol dem Sencāb emreyledi Meydānı s. ārāsta oldı 005b/03

siz Çoğul ikinci şahsı gösterir:

022b/02, 003b/21, 020b/05, 027b/18, 005a/18, 005b/02, 009b/06, 011a/02, 013b/09, 017b/09, 020b/07, 021b/02, 024b/14, 026a/07, 027b/18, 024b/15, 024b/13, 009a/17, 009b/05, 027b/21, 017b/07, 027b/07, 024b/16

eyitdi Serveri āfītābuñ ihsānuñ s. de görüñ ki böyle ayaguña vāfir hazine māl gönderdi 002a/09

soğ- Girmesini sağlamak:

Eger ol pelīdleri nice senüñ gibi pādīşāhlarıñ ocağına s. diyüp çok naşihatler
021b/05

şolu- Kalbin bulunduğu tarafta olan: 012b/13, 016a/15, 019a/06, 022b/09, 028a/09, 016b/15

arğa virmege yetişdiremedi Çün ‘amūd indi ol dem Bedī‘üñ ş. uyluğı üzere
inüp 012a/16,

şoluma- Sık sık nefes alıp vermek:

bir zamān ş. başladı tamām yorgunluğın def‘ idüp Andan Bedī‘ü’zzamān
015b/12

somat Daha çok Mevlevî ve Bektâşî tekkelerinde üzerinde yemek yenen meşin veya bezden sofa, simat.

Andan Cālūt anuñ altında karar eyledi Andan S. döşenüp yenilüp içildi
022b/10

şoñra İçinde bulunan veya bahsedilen anın daha ilerisindeki bir zamanda:
011b/12, 012b/12, 013a/07, 013b/07, 016a/12, 017a/08, 017a/14, 020a/17, 020b/10,
021b/20, 022a/16, 024b/15, 025a/03, 025a/07, 025a/19, 028b/09, 006b/06, 008b/11,
011b/01, 011b/11

ş. size bir zarbire göre didiler Server bunlarıñ cevāblarına muqayyed olmayup
tevekküli Hudā 005a/18,

şor- Soru yönelterek bilgi istemek: 017a/11, 017a/15

Ḳāsım Herūm’ı ş. ‘Ayyār eyitdi Hātruñ hoş olsun dīlāver şağdur ammā
maḥbusdur 005a/10,

şorış- Karşılıklı sorular sormak:

taşra çıkup cān atup Bedī‘üñ yanına gelüp Bedī‘ ile buluşıp hāl hāṭur ş.
019b/15

sök- Bir şeyi bulunduğu yerden kuvvet kullanarak veya gevşeterek çıkarmak, çekip ayırmak: 007a/20

idüp s. ben de gördüm benüm helākımı ḳasd ideyorlar ben de ḳatlı itdüm didi
003a/19

sög- Irza, nāmûsa dokunan, ayıp, çirkin ve haysiyet kırıcı birtakım kalıplaşmış sözler söylemek, küfretmek:

görüñ didi Yine geçüp yirinde karar eyledi Kahramān s. başladı İşte ol dem
022b/03

söyle Sözle bildirmek: 011b/03, 016b/03, 018a/10, 019a/01, 023a/03, 025a/20, 010b/18, 010b/20, 012a/05, 014b/02, 017b/09, 024b/04, 024b/06, 002b/17, 019b/17, 024a/17, 027a/18, 019a/17, 028a/03, 028a/05, 019a/16

var Kemender Şāh'a s. biz Şimdengerü kimseye itā'at etmezüz Eger ettirmege
kādir olursa 009b/11, 011b/09

söyleş- Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek: 027b/10, 020b/11, 025a/06

biñ cānlı 'aşkına 'aşk idüp ammā Bānū bunlardan almaz hele s. azğışup cenke
başladılar 007a/09

söz Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi: 010b/13, 010b/14, 014b/02, 025b/02, 025b/08, 005a/16, 012b/08, 019a/17, 014b/05, 011a/08, 012a/05, 019a/16, 024b/04, 005a/13, 007b/14, 013b/10, 011a/09, 012b/09

s. açılıpSerkūb zengi eyitdi Şimdi bu zamānda Gencāb kızından güzel taşvīr
010a/04,

sū'al (a) Sorulan şey, soru: 001b/07, 010a/19, 014a/09, 027b/10, 002b/05, 002b/14,

Ebrahā'nuñ gāfil başına gelüp bu ahvāl nedür diyüp s. eyledi Eyitdiler Ey
server Bedī'üñ 013a/08

şuç Bir kimse veya topluluğun isteyerek ve bilerek yaptığı, töre ve ahlaka aykırı davranış, kabahat: 003a/17

zaḥm irişdüre server ziyāde gāzaba gelüp Ey mel'un s. benümdür ki seni bu
kadar bir dilāver 003a/11

sultān (a) Hükümdar: 026a/09, 002b/19, 017b/19, 004b/14

kimi Ḥamza yanına kimi Melik Ḥāver'üñ yanına cem' oldılar Rāvī eydür İşte
S.-ı Ḥāver 004a/19

sultān-ı Ḥāver: Haver sultanı, doğu sultanı: 001b/05, 001b/16, 004a/19,

sultān-ı 'Ayyārān: 025a/11,

sultān-ı sāḫirān: Büyücülerin sultanı: 025b/06

şun- Bir şeyi büyük veya saygı duyduğu bir kimse, topluluk yahut makama nezaket kurallarına uyarak vermek, göndermek, yollamak: 009b/05, 018b/08, 025a/17, 021a/03, 021a/20, 028a/10, 012b/18

bendin aldılar 'Ayyār du 'ā idüp nāmesin ş. Melik Kāsım okıyup gördi hiçbir ma 'kūl 002b/06,

sungur Doğan cinsinden yırtıcı bir kuş, ak doğan:

kızım erlik ise ancak olur diyüp tahsîn eyledi ammā bu taraftan ol ş. 'asker 007b/04

şûret (a) Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim: 002a/18, 018a/08, 023a/20

güni nice yüz biñ dilāverler cem ' olur ve Liķā kıytuldan ş. 028b/10

şus- Konuşmamamak, ses çıkarmamak:

eyitdi Elime geberecek ş. hey cehūd saña söz düşmez bunlaruñ cümlesini ele götürmeyince 025b/08

şu Yağmur şeklinde bulutlardan yağan, yer altında bulunan, yer üstünde deniz, göl, ırmak vb.ni meydana getiren, hidrojen ve oksijenden meydana gelmiş rengi, kokusu ve tadı olmayan şeffaf sıvı madde, ab, ma:

didi Kāhramān eyitdi saña cā'ize yokdur hemān buradan yüzüñ ş. ile git yohsa sen 022a/04

sūz (f) İztırab, acı:

bir topuz urup s. üzere kapandı ol dem de 'Ömer'i bende çekdi Bahtgān anı 025b/05

sür- 1. Değdirmek, dokundurmak: 004a/13, 014a/05, 014a/10, 026a/20,

2. Önüne katıp ilerlemek: 004a/13, 008a/17, 010a/13, 010b/18, 027a/18, 018a/06

3. Bir vasıtaya binerek onu ilerletmek: 001b/14, 001b/15,

4. Hayvana binip ilerlemek: 015a/03, 003b/08, 008a/03, 011a/12, 015b/05, 019b/08, 023b/14,

başın kaldurup 'Ömer'i karşusunda gördi Ġazaba gelüp el tīg urup 'Ömer'üñ üzerine s. 023b/16

sürh (f) Kırmızı, al:

muķābil olmışdı Melik Kāsım elinde olan tīg-i s. öyle çaldı kim eger hānesine varunca iki 026b/11

sürme gemi yapımında kullanılan bir tür kereste

s. gibi iderdi hemān dilāveri 'ālem pençesin şunup ol 'acāyip köteki Luţfı Hudā
012b/18

sürül- (Toprak) Ekilebilir duruma getirilmek için işlenmek: 015b/08

s. tarlāya döndi Melik Kāsım zor idüp iki karış mikhārı yerden ayırınca
004a/14

sürüş- Karşılıklı uğraşmak, çekişmek, itişmek. Kavga etmek.

olup ol kadar aşāğı yukaru s. kim ayakları altunda zemīn sürülmüş 015b/08

süvār (f) bir binek hayvanına, özellikle ata binmiş kimse: 010a/10, 017a/10, 021a/13, 022b/09, 024b/08, 024a/15, 022b/06

süvār ol-: At vb. bir binek hayvanına veya bir taşıta binmek: 002b/12, 004a/16, 004b/01, 007a/18, 008a/01, 009a/02, 010a/09, 011a/10, 011b/14, 013a/11, 014b/13, 015a/06, 015b/21, 004a/16, 019a/04, 019a/11, 023a/09, 026a/15, 026a/19, 026b/04

Ba'de kendileri s. olup girdiler bir gün gelüp berāber kondılar tekrār nāmeleşüp 002b/11,

süzül- Göze batmadan, dikkat çekecek bir hareket yapmadan usulca, sessizce, kayar gibi ilerlemek, yürümek, geçmek:

s. Semenber Bānū'yı kapup dem çeküp havāya ağdı Andan büyük pederi
Ken'an'a 008b/10

-Ş-

şabāş (f) Takdir ve beğenme ifāde eder; âferin, bravo:

mükellef vezīrleriyle adamlar şalup derbendi geçüp ş. ile kadem başdılar ve
Likā'ya girdiler 020b/20

şād (f) Sevinçli, memnun, mesrur: 006b/11, 007b/01, 007b/20, 009a/09, 010b/03, 012a/20, 018a/16, 020a/03, 025a/02, 027a/18

bir eyü hizmet itmiş olursın didükde Sencāb Şāh ş. oluptiz emr eyledi bir nāme
yazılıp 002a/15,

şāfi (a) Kāfi gelen, yeter durumda olan, iknâ eden:

Allah'ı birleyüp İslāmı'ı kabūl idesün Yok derseñ baña ş. cevāb viresin 018b/13

şāh (f) Padişah, hükümdar:

002a/15, 002a/19, 002b/02, 002b/18, 003a/14, 003a/21, 003b/07, 003b/16, 003b/17, 004a/06, 004b/05, 005a/12, 006a/03, 006a/15, 006a/16, 006a/20, 006b/05, 006b/08, 006b/11, 007b/03, 007b/07, 007b/09, 009a/09, 009a/15, 009a/19, 009b/01, 009b/08, 009b/10, 010a/07, 013a/05, 013a/12, 016b/10, 016b/15, 016b/16, 017a/12, 017a/14, 021a/10, 022b/04, 022b/08, 026b/01, 027b/20, 028a/06, 028a/07, 028a/16, 028a/17, 009a/17, 017b/07, 024b/13, 017a/16, 022a/03, 025a/02, 019a/11, 022a/19, 027b/08, 022b/20, 023a/12, 002b/20, 027a/08, 002a/02, 006a/19, 007b/09, 009a/09, 009a/16, 009b/11, 010a/02, 017a/03, 021a/10, 021a/12, 021b/14, 024b/19, 025a/03, 002a/03, 025a/03, 006b/09, 001b/20, 016a/07, 018a/21, 026b/04, 002b/03, 003a/02, 006b/02, 006b/03, 006b/09, 016b/10, 017a/18, 017b/21, 021b/17, 022a/03, 002b/05

Sencāb Ş. ne 'ālemdedir bize bir haber getir didi 'Āyyār daḥi pes çeşm diyüp tebdili 001b/17,

şāh-ı gedā: fakir mizaçlı şah, kibirli olmayan hükümdar: 023a/07

şāhid (a) Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse:

Gel kızın baña vir Şol begleriñ arasında Bunlar ş. olsunlar didi Gencāb 016b/21, 017a/01

şāhin (f) 55 – 60 santim boyunda, kanatları ve kuyruğu geniş, tüyleri benekli ve çizgili, yaygın olarak yaşayan, pek çok türü bulunan, doğana benzer yırtıcı avcı kuş:

şalina geldi hemān rikāba ayak başmadan ş. misāl atılup süvar oldu 014b/13

şakḳ (a) Yarma, yarılma: 027a/15

başı iki ş. oldu Sā'ir 'ayyārlar daḥi Ebrahā'nuñ üzerine tāşı yağmur gibi yağdurdılar 013a/16,

şakı- Nağmeli sesler çıkarmak, şarkı söylemek veya şarkı söyler gibi konuşmak:

nāmeyi okudı 'aklı başundan gitdi ve öyle kaçadı kim yıldırım misāl ş. Andan 013b/15

şān (a) İyi bir nitelikte tanınmış olma durumu, ün, şöhret:

bir giriş girdi kim anda bir ş. eylediler ve birkaç 'ilmün serengün eylediler ammā zamāndan soñra 013a/07

şark (a) Doğu:

Sen de cihānda 'Ayyār geçünürsin ş.-u ğarbda bu nice yıldan berü Sāhibkırān olan kimesnenüñ 002b/01

şart (a) Bir anlaşmada yer alan hükümlerden her biri: 019a/14

almazsa başum ş. olsun didi Bahtgān eyitdi ben dimez mi firşanant sizündür diyü 024b/16

şa 'şa 'a (a) Parlıltı, parlaklık:

olur Ş. virir şakalı ise ziyāde uzundur Her bir kılına nice yüz biñ cevāhir bağlayup 027b/12

şaş- Ne yapacağını bilemez duruma gelmek, şaşırmak, hayret etmek:

bir anda cāzūları tārūmār eyledi Mehlehil Cāzū Kāsım'ıñ na 'rasundan ş. Melik Kāsım'a 026b/10

şāyed (f) Şart bildirir, eğer:

ş. öldüre diyü Zīrā ol kızın benī ademden dīve müşābeheti ziyāde idi Çünkim Kürşāseb bu dünyādan gitdi 008b/04

şāyi' (a) Herkesçe duyulmuş, yayılmış, bilinmiş, halkın diline düşmüş:

iki kere yüz biñ 'asker ile 'azmiKahramānı 'Acem idüp gitdiler bu haber eṭrafa ş. olup 018b/01

şecā'at (a) Yiğitlik, yüreklilik:

şandalye yukaruda yer virdi Dilāverānı 'ālem eytdiler Şimden soñra ş. nice olsun 020b/10

şedīd (a) Şiddetli:

iki hamle hatā geçdi Evren gördi olmaz Melik Kāsım'ıñ hamlesi ş. olmakla aḥir 003a/07

şehādet (a) Görülen ve bilinen bir durum veya iş hakkında şahitlik etme, tanıklık yapma:

bir peri zuhūr eyledi Bānū'yı İslām'a getirüp kelime-i ş. telkīn eyledi ve bir du 'ā 007b/18

şehir (f) Yerleşim merkezi, kent: 001b/18, 009a/03, 017a/09

didi Andan kahramān eṭrafında olan ş. adamlar gönderüp ve Likā'ya daḥı bir vezirin 017a/17

şehir-i Kemender: Kemender'in kenti: 009a/02

şehriyār (f) Hükümdar, padişah: 027a/16

lāyık mıdır kim böyle dilāverleri zayı' idesin didi Melik Kāsım eyitdi Ey ş. şūç 003a/17

şehzāde (f) Padişah oğlu veya padişah ailesinden olan erkek çocuk: 027b/19

kahramān ise Hürmüz'i bilürdi ş. iken çok hizmet itmişdi Şoñra gelüp 017a/08, 027b/19

şekl (a) Dış görünüş, dış çizgiler, biçim: 025b/03, 008a/12, 008a/14, 028a/10, 028b/15

idiler Bānū ellerinde olan hazīneyi alup bunlara zahm açup ve bu ş. ile kahrāmānlık ile 010a/11

şenlik Toplu olarak yapılan eğlence, kutlama, donanma:

ş. eylediler bir gün yine pederine vedā ' idüp Kahrūn ile Haremi Abāda geldiler Arası birkaç 009a/04

şerr (a) Kötülük, fenalık:

elüne virelüm Varup vilāyetlerine gitsünler Biz de anlaruñ ş. emīn olalım didi 024b/12

şerbet (a) Meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek: 018b/09, 006a/05

Sencāb emr eyledi Dīvānenüñ altına şandalye kodılar Geçüp oturdu eline ş. 004b/15,

şeref (a) Bir kimseye gösterilen saygının dayandığı mânevî yücelik, mânevî ululuk, onur, haysiyet:

çekdiler dünyāyı görmez oldum bir gice Seyyidi Gūney'in dünyāya gelmesiyle anuñ ş. göz 015a/11

şermende (f) Utanılacak bir iş yapmış, mahcup duruma düşmüş olan:

degil dā'ima luṭf ihsānınız ş. olsunlar didi emīri 'Arab N'ola diyüp altmış 020b/09

şevk (a) Şiddetli arzu, istek, aşırı heves: 020b/16

Ebrahā da ol kadar şafā eyledi kim olmaz Andan bu ş. buyurdu Andan ortaya bādei 016a/16,

şevket (a) Büyüklük, ululuk: 019a/09

var idi nāmına Kemender Şāh dirler idi Afītābperest idi ammā 'azīm ş. kuvvet mālīk 006a/16

şey (a) Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeden, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşya vb. yerine kullanılan belirsiz kelime: 013a/12

Bugün eyü seyir günidür didi Ebrahā dahı böyle ş. görmış degil idi hayrān olup
023a/19

şiddet (a) Bir güç, hareket veya kuvvetin derecesi: 019b/02, 022a/17

mān 'uñ gāzabı ş. şol ayağı yire varunca hāke gark oldı Bedī' Lutfi Hudā'ya
şıgınup 012b/13,

şifa (a) Hastalıktan kurtulma, iyi olma, eski sağlığına tekrar kavuşma, onma:

hakkuñ emriyle ş. hāşıl ola diyüp ağızı yadın virüp gitdi Vaqtı seherde Hazreti
014a/08, 015a/09

şikār (f) Av: 005a/04, 005a/06, 005a/12, 010a/09

'Ayyār'ı çağırdı Eger Melik Kāsım'ı ş. idüp getirürsen on biñ altun vireyim
004b/07,

şikāyet (a) Durumundan memnun olmayıp yakınma veya başına gelen bir dertten sızlanma:

şikāyet eyle- Şikāyet etmek: 007b/15, 009a/16, 018a/09,

şikāyet it- Şikāyet etmek: 021a/04

gönderdi ZerdheştBānū'dan ş. eyledi Ne'aceb Bānū bize teslīm olmayup diyü
gāzaba 007b/15,

şiken (f) Sonuna geldiği kelimelere “kıran” anlamı katarak Farsça usûlüyle birleşik sıfatlar yapar:

'ahd -şiken: ahdini bozan: 020a/12

didüm İmdi 'ahd ş. mertebesin revā görem didükde emīri cihān N'ola diyüp
020a/12

şikeste (f) Kırılmış, kırgın, incinmiş, kederli:

Ezīni cānib rāvī eydür qahramānı 'Acem ş. olup toğrı kal'ai heftine gitdi ammā
ziyāde muhkem 027a/03

şimden Şu andan, bulunan zamandan itibaren: 008a/17, 009b/11, 015b/16, 016a/14, 020b/10

Sencāb'a eyitdi Ey dilāver ş. gerü yol tedārikin görmeñ gerek diyince Sencāb
dahı Dilāver 006a/08,

şimdi İçinde bulunduğumuz zamanda, şu anda: , 005b/05, 005b/08, 005b/15, 006b/13, 009b/10, 010a/04, 011a/20, 014a/20, 017b/11, 020b/08, 022a/01, 022a/03, 022a/16, 025a/20, 027b/10, 027b/13, 027b/15, 027b/19

Sencāb baş kaldurup Melik Kāsım'a nazar idüp Ey dīlāver nice ş. görürsin kendiñi 005b/04

şol Şu, o: 009a/07, 013a/03, 016b/21, 019a/14

elem çeküp Göre ş. nādānuñ cevābın hemān vaktine hāzır olsun İşte ben de vardum 002b/08,

şöyle Şuna benzer, şunun gibi: 002a/03, 003b/08, 004a/04, 004a/08, 007a/13, 013a/01, 013a/10, 013a/15, 019b/11, 023a/08, 024a/13, 024a/17, 024a/20, 025a/15

Sencābi ahenbeden dirler Seksen altı arış kadd çeker Ş. kim Rüstemlere yol virmiş 001b/08,

şu Çok uzakta olmayan kimse veya şeyi işaret yoluyla belirtir:

bir hançer ile tamāmiderümLākin neçāre al benden ş. yādigārı diyüp bir lāşı şöyle urdı kim 013a/15

şükür (a) Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme: 014a/13, 014a/19

saña kār eylemez didi Bānū hābdan bīdār olarak şād olup ş. eyledi Gördi ol perinüñ 007b/20,

-T-

tā (f) Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar: 021a/05, 026a/01, 007a/14

kurtulmuş yok mı didi Bedī' eyitdi Belī yokdur T. ki Müselmān olmadukça didükde Nāgāh anı 019b/10,

ta'ām (a) Yemek, aş: 016b/07, 017b/10, 028a/21

idüp bir miqdār t. koyup Andan beni şalıvirüñ didi Bedī' bu cevābı işidüp 016b/06,

taban Ayağın yere basan tarafı.

taban getür-: Gitmek, yürümek.

Kimi döge döge kendiye kıl ider didi Divi Dest Kabül diyüp t. getürüp gitdi 002a/17

tābi' (a) Birine veya bir şeye uyan, onun arkası sıra giden: 026a/01

'asker at kıobarup anlarda gelüp Bedī'ü'zzamān'ıuñ 'askerine kıaruşıp t. 015b/20,

ıabl (a) Davul:

ıabl-ı beşıaret:Müjde davulu: 014b/18

kodı ol dem Bedī'üñ 'askeriniñ berşıādılık oldu ki olmaz Ba'de emr idüp t.-ı 014b/18

tābūt (a) İçine ölü konan sandık: 008a/20

bir hāne yapıdurmuş idi Muķnatışıtaşıından bir hücre yapıdurup ve sūrdan bir t. yapıdurup 008a/19,

tāc (f) Hükümdarlık alameti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi: 022a/07, 022a/13, 022a/14, 023b/12, 027b/07, 022a/08, 022a/10, 022a/13, 022a/19, 012a/19, 022a/20, 023a/01, 023a/12, 025a/15, 002a/03, 017b/21

bir sille'i'arabı öyle urdı ki Kıahramān'ıuñ ağız tahtıñ tahtasın öpe düşdi Andan t. 022a/06,

ıağ Çevresindeki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi: 009b/16, 018b/04, 028a/08, 007b/12, 018b/04

'asker ile düşmāna kıarşı revān oldu bir gün t. eteginde çadırların kıurup 006b/15

ıağıl- Bütünlüğünü kaybedip parçalara ayrılmak, bütün durumundan çıkmak:

arış kıadd çekerdi kıaçan kim bir dīve bir sille ursa başı mantār gibi t. Ken'ān bunı 009a/08

ıağıyır (a) Değıştirme,başka şekle sokma: 009a/20

belürmedi ol ecelden ziyāde eleme düşdi ammā ol giceDīvdesti 'Ayyār cāme t. idüp 005a/02,

ıahammül (a) Zor şeylere dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma:

dilāverleriñ 'ırzıñ yıkmazlar ben de senüñle nice gün cenk itsem t. vardır ammā benüm şöyle 004a/04

ıahķık (a) Bir şeyin doğru olduğunu ortaya çıkarma, hakikatini anlayıp bilme: 010b/09, 014a/17

Bānū'nuñ geldiğın haber virdiler Kıarāmerz'azīmşād olup eyitdi T. bu dem Bānū'nuñ 006b/17,

taḥsīn (a) Güzel bulup takdir etme, övme, alkışlama: 003b/13, 007b/04, 009a/11, 011b/02, 011b/06, 012a/14, 014b/08, 019b/08, 020a/06, 020a/10, 024a/16, 027b/05

taşra çıkup birbirlerine 'aẓīm t. eylediler Andan bu iki dilāverler ḥaṣmāne003b/06,

taḥt (f) Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk: 009a/01, 017a/11, 022a/21, 009a/01, 016a/07, 017b/21, 022a/06, 016a/07, 019a/08, 002a/03, 016b/15, 004b/03, 022a/10

Sencāb Şāh'ı t. üzerinde gördiseksen altı arış kıddı var bir heybetlü dilāverdür ki 001b/20

taḥta (f) Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası: 023a/16, 022a/06

ve taḥta üzenḡ ve bir t. kılınç ve kāmıṣdan nīze ve kağıddan kalkān 'Ömer'i böyle 023a/16

tāḳat (a) Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman: 007a/21

kimse yüzine bakmaya t. getüremez Pāyitaḥt şandalyesinde yetmiş arış kıddıyla Evrenbūş 002a/01

taḳayyüd (a) Dikkatli davranma, üstüne düşme, özen gösterme:

hemān t. ile ihmālde 'ālem yokdur didükde Nāgāh gördiler kim kal'a kapuların açdılar ne 015a/01

ṭakın- Belli bir niteliğe bürünmek:

tīgler t. arkasın 'aleme virüp tırdı Andan meydāna nazar şaldı ammā ortadan 019a/07

taḳrīr (a) Sözle anlatma, ifāde ve beyan etme, anlatış: 018a/10

t. eylediler Ebrahā buyurdu bunların bendlerin aldılar İmdi varuñ Gencāb'ı kıanda bulursañız 010a/20,

taḳsīm(a) Parçalara ayırıp bölme, bölüştürme, pay etme: 026b/19

didı Her biri buña misāl cevāblar söylediler Andan māl ḡanāyimi t. idüp zevke meşḡul 024b/06,

ṭaleb (a) İsteme, dileme, arzu etme:

ṭaleb it: İstemek: 008a/02, 002b/13

meydān açıldukda küffārdan Tīgzen nām dilāver meydāna girüp er t. eyledi 002b/13

ta‘līm (a) Öğretme, belletme.

ta‘līm eyle- Öğretmek, alıştırmak: 007b/21

t. eylediği du‘ā hatırında nakş olmuş Şabāh oldukça āfitābı ‘ālemtābı cihān pertev saldı 007b/21

ṭālib (a) İsteyen, talep eden, istekli olan kimse:

‘Ömer’üñ meydānına ṭ. olmasun diyü eyledüm Yoḥsa itmezdüm didi ol dem ḳahramānı ‘Acem 024a/06

ṭama‘ (a) Aç gözlülük, tamah:

ṭama‘ it-: Aç gözlülük etmek: 011a/16

titreye göğsin ṭutārum ol Bānū’yı cihānuñ ‘aşkıyladur İmdi merd olan merd loḳmasına ṭ. 011a/16

tamām (a) Bütünlüğünü bozacak bir eksiği olmayan, bütün: 010a/08, 015b/12, 016a/17, 020a/09, 020b/11, 028a/18,

güzīde ‘asker alup İslām ‘askeriyle t. on beş kere yüz biñ er cem ‘ olup gemilere girüp 006a/10,

tamām it-: Tamamlamak: 013a/15, 011a/04,

tamām ol-: Tamamlanmak: 008a/17, 009a/05, 012a/08, 012b/02, 012b/04, 018b/14, 028b/20

ta‘mīr (a) Eskimiş veya bozulmuş bir şeyi yenileme veya kullanılır duruma getirme, onarma:

‘Āşım’a virmişdi ‘Āşım da ḳal‘asın t. itmek için adam ḳomışdı Anlar ve Bunlar birbiri 006a/13

ṭap- Tanrı olarak tanımak, kulluk etmek: 001b/10

çekdigine ziyādeelem çeküp ammā biraz istignā idüp yakını ma‘bud ṭ. Liḳā niçün imdād 002a/06

ṭapu Hizmet, tâzim, hürmet:

ṭapu eyle-: İtâat etmek, tâzim göstermek: 021b/09

ṭapu it-: İtâat etmek, tâzim göstermek: 027b/13, 028b/11

ṭ. eylediler Ba‘de nāmeler açılıp okındı İçinde öyle yazmış ki Şaḳınup elem çekmeyesin 021b/09

taraf (a) 1. Ön, arka, sağ, sol, üst, ve alt yanlardan her biri, cihet, yön: 017a/13, 025b/14, 005a/01, 005a/20, 006a/01, 002b/12, 006b/05, 007b/01, 007b/04, 007b/16, 008a/20, 008a/21, 010a/03, 010b/15, 011a/10, 013b/07, 013b/16, 016a/08, 017a/20, 018a/18, 019a/10, 019b/08, 020a/02, 020b/17, 020b/18, 023a/05, 026a/06, 026a/15, 027b/06, 028a/06, 005a/16, 019a/13, 014b/19, 022a/17, 017b/02, 009a/02, 025a/07, 017b/11, 028a/09, 017b/19, 027a/06

2. Düşünce, görüş ve istekleri birbiriyle çatışan iki kişi veya topluluktan her biri: 012a/17, 019a/21, 008a/02,

kaldı Çün şabāh oldu Yine iki t. da süvar olup birbirlerüne karşı alāylar ve şāflar 011b/14

tarik (a) Vâsıta, vesîle, sebep: 023a/12

Qandasın harāmiler diyüp revān oldu Çünkim Ebrahā yakın geldi bir nāme yazup elçi t. 009b/02,

tarla Tarıma elverişli olan, sınırlı ve belirli toprak parçası: 015b/09

sürülmüş t. döndi Melik Kāsım zor idüp iki karış mîkdârı yerden ayırınca 004a/14

tārumār (f) Perişan, karmakarışık, darmadağınık:

tārumār eyle-: Dağıtmak, perişan etmek: 016a/05, 026b/10

tārumār ol-: Perişan olmak darmadağınık olmak: 004b/03,

eyledi 'asker t. olup kaçdılar Melik Kāsım Sencāb' uñtahtuñ kılıçlayup geçüp 004b/03,

taş (a) İçine su, sulu şeyler ve çeşitli maddeler konan, madenden, ayaksız, derince, yayvan kap: 024a/12

gökde hurşīdi bākır t. dönüp felek yüzi qarāñulık oldu Tekrār Bānū bir tenhā 007a/17, 024a/12

taşvīr (a) Bir şeyi resim gibi göz önüne gelecek şekilde ayrıntıları ile anlatma: 010a/06, 010a/05, 010a/08, 010a/05, 010a/06

söz açılıpSerkūb zengi eyitdi Şimdi bu zamānda Gencāb kızından güzel t. 010a/04

taş Yeryüzünün setleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim: 027a/13, 027a/20, 023b/18, 023b/21, 024a/03, 013a/16, 008a/19

‘Ömer bir cānibe atılupel şabana urup bilegine bir t. öyle urdı kim kılıç elinden
023b/17,

taşlıg Taşların çok olduğu yer, taşlık:

*güyā t. ateşi bırağdılar ol demde kendüyi Cāzū leşkerine urup bir na ‘rai cān-
sitān 026b/07*

taşra Dışarı: , 002a/13, 003b/05, 003b/13, 010b/18, 012a/20, 014b/01, 018a/07,
019b/15,
022a/11, 026b/02, 028b/16

*gezerüz didükde mellāhlar Emir senüñdür diyüp gemileri kenāra sürüp t.
çıkıldılar Çadırlaruñ 001b/15,*

taşan- Güç ve kuvvet almak, ona güvenmek: 017a/18

vardılar ammā Bahtgān eyitdi İş bu kötege Bedī ‘t. ve Hamza da t. didi 010b/07

tažarru‘ (a) Yalvarma, yakarma: 005a/08, 015b/01, 015b/13

*İmdi baña irişüp imdād idesin diyü çok t. eylemiş bu da kardeşinüñ böyle
felāket 002a/05,*

ta ‘zīm (a) Hürmet etme, saygı gösterme:

*eyledi Yine eski maqāmına geçürdi Ebrahā ‘ya üç kāt hil ‘at giydirüp Andan t.
020a/15, 021a/20*

te‘ālā (a) Allah adından sonra zikredilen saygı sözü: 013b/17, 014b/16, 015a/05,
014a/19

*yazub bize göndermezdüñ inşā ‘llah t. serverimiz ifākat buldukda seni
kal ‘ağapusunda qarşulayup 013b/11,*

tebdil (a) Değiştirme, değiştirilme, başka şekle sokma. 024b/02

tebdil-i cāme it- Giysi değiştirmek: 001b/17, 010b/18

*Sencāb Şāh ne ‘ālemedür bize bir haber getür didi ‘Ayyār dahı pes çeşm diyüp
t.-i 001b/17*

teber (f) Balta, yeniçerilerin balta şeklindeki savaş ve savunma silāhı:

*Tura ‘Ayyār nereye gidersin Şāh dahı haber ısmārladı diyüp yakın varup bir t.
002a/19*

tecrübe (a) Deneme.

tecrübe it-: Denemek: 014a/20

*şimdi ki hâlin murādum dilāverleri ve Fazıl'ı t. itmekdür Sen muḳayyed olma
didi Bānūyu 'ālem 014a/20*

tedārik (a) Edinme, sağlama, hazır etme, hazır bulundurma: 006a/08, 012a/11, 017a/20, 018a/17, 020b/13

tedārik it- Hazırlamak: 006b/12, 023a/06

tedārik ol- Hazırlanmak: 028a/07

*Bānū'yı cihānı rüstemlere yol keserdi hemān ol dem emr eyledi Tîz yüz biñ
'asker t. idüp 006b/12,*

te'ḥîr (a) Erteleme, sonraya bırakma:

*didi Ḥamza eyitdi Yoḳ oḡlum böyle maşlahātı t. 'ālem yoḳdur diyüp göç nidāsi
020a/18*

teklîf (a) Başkalarına görüş sunma, öneride bulunma:

teklîf it-: Önermek: 003a/20,

teklîf eyle-: Önermek: 016a/09

*İşte Bunlar birbirine ḥamle t. idüp Melik Ḳāsım eyitdi Ya Sencāb ben kimseye
evvel 003a/20,*

tekrār (a) Aynı olay, iş yahut eylemin yeniden bir veya daha çok defa meydana gelişi: 007a/17, 017b/08, 019b/21, 021b/21, 022b/19, 023b/13

*Ba 'de kendileri süvar olup gitdiler bir gün gelüp berāber ḳondılar t. nāmeleşüp
002b/11,*

telḳîn (a) Bir kimseye bir fikri aşılama, aşılıp zihnine sokma, öğretme:

*bir peri zuhūr eyledi Bānū'yı İslām'a getirüp kelime-i şehādeti t. eyledi ve bir
du 'ā 007b/18*

temāşā (a) Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme: 027b/14,

temāşâ it-: Seyretmek, bakmak: 001b/19, 011b/20, 028a/11

*öñinde gūñāgūn bārgāhlar ḳurulup ḳarār itmişler Ğazele bunları t. idüp
gezerken 001b/19,*

temmet (a) Bitti, tamam oldu

t. 028b/24

teng (f) 1. Hayvana yüklenen yükün durumu ve konumu:

yire gelüp atundan inüp rahşın zirüzeber t. muhkem bend idüp yine süvar olup
007a/18

2. Dar, sıkıntı: 003b/02, 026b/14

öyle urdı kim Melik Kāsım gürzin berāber virüp arķaya aldı ammā dünyā başına
t. olup 003b/02.

tenhā (f) Issız, içinde az insan bulunan yer: 007a/17, 014a/03, 020b/05, 026a/19

Ġazele ‘Ayyār bir serheng suretinde idi Ardına düşdi bir t. yirde ardından
irişüp 002a/18

terk (a) Bırakma:

terk it-: Bırakmak: 009b/07

t. idüp Müselmān olası Eger yok diyüp ‘inād iderseñüz nāme getüren adama
cevāb 009b/07

terle- Vücudun gözeneklerinden ter çıkmak: 003b/10

tozdan taşra çıkdı Ablāğ rahşın kan t. batmış baş şalup ‘Ayyār’a eyitdi Ey
‘Ayyār 003b/05

ters Olması gereken şekle aykırı durumda bulunan:

bir adam bīhūş olup yatur kedi t. gibi bāzīrgānlar buña bakup bre herif kimsin
017b/04

tertīb (a) Düzenleme, hazırlama:

şöyle ki bir vaķīyye onluk götürmege kādīr degil idi Aña göre kılıç ok yāy t.
eylediler 023a/08

tesbit Bir durumu şüpheyne yer bırakmayacak şekilde belirleme, görüp gösterme, saptama:

ķahramānı Ġamza tarafunda olan derbende Gencāb ve Hürmüz müşāveresiyle
Ġazbān derbend t. 027a/06

teslīm (a) Emaneti yerine verme:

teslīm eyle-: Emaneti yerine vermek: 015b/09,

teslīm it-: Emaneti yerine vermek: 011a/03, 018b/12, 021b/02, 025b/21

teslīm ol-: Boyun eğmek, kendini teslim etmek:

*gönderdi ZerdheştBānū'dan şikāyet eyledi Ne'aceb Bānū bize t. olmayup diyü
ğazaba 007b/15,*

tevcīh (a) Belli bir yöne çevirme, yöneltme.

tevcīh it-: Yönelmek: 020b/15

*komuşdı Andanbunlar yola t. idüp ikinci konākda Qāhir'i ve Qahhār'ı dīne
da'vet 020b/15*

tevekkül (a) Her türlü gerekli sebebe başvurdükran sonra kadere razı olup sonucu Allah'tan bekleme: 005a/18

*zabt eyledi Andan t.-i Haq idüp bir na'ra urup zūr evvelde Ya Allah diyüp
koluñuñ 015b/14*

tezyīn (a) Süsleme, süslenme:

*pāre cenk ālātiyla t. idüp beridenEbrahā meydāna girüp Bedī'i da'vet eyledi
011b/16*

teziyye (a) Çabucak, hemen:

*bahadıra rāst geldükde on beş yigirmi gün otuz güne varınca ruhşat virüp t. ol
004a/03*

tīmār (f) Binek hayvanlarının derisini, kollarını kaşığı, fırça, sünger vb. ile temizleme:

*almış Arpadan gayrı yedigi yokdur bir günde siyāh üzüm fındık içi yer Günde
yedi kere t. olur 023b/05*

tiftik (f) Tiftik keçisinin ince uzun, yumuşak ve parlak yünü:

tiftik tiftik ol: Tarazlanmış, telleri birbirinden ayrılıp kabarmış: 013a/21

*gāh giderdi Çoqñükemā serverün zahmın açdılar gördiler etleri t. t. olmuş
013a/21*

tığ (f) Kılıç: 003a/08, 003a/13, 007a/13, 007a/20, 010a/13, 010a/14, 011a/15, 009b/13, 025b/13, 003a/13, 007a/19, 008a/10, 009b/12, 019a/07, 018b/12, 006b/03

*meydān açılduğda küffārdan T.-zen nām dilāver meydāna girüp er taleb eyledi
002b/13,*

tığ-i bürrân : keskin kılıç: 007a/10,

tığ-i hūn-feşān: Kan saçan kılıç: 021b/01,

tığ-i Qahr: Qahr kılıcı: 018b/15,

tīg-i sūrḥ : Kırmızı kılıç: 026b/11,

tīg-zen: Kılıç kullanıcısı: 002b/13

tīg ur- Kılıç vurmak: 002b/16, 002b/17, 004a/19, 004a/20, 007a/11, 008a/06, 011b/21, 023b/16, 027a/19

titre- Hızlı hızlı hareketlerle sürekli kımıldamak:

t. gögsin tutārum ol Bānū'yı cihānuñ 'aşkıyladur İmdi merd olan merd loḳmasına ṭama' 011a/16

tīz (f) Çabuk, hızlı süratli: 006b/12, 006b/18, 008a/08, 010a/19, 011a/10, 013b/16, 017b/17, 022b/04, 002a/15

var idi nāmına Ḳarāmerzi senkdil dirlerdi Añā eyitdi T. 'asker cem' idüp Kemender Şāh'uñ 006b/02,

ṭoḡrı Yalan veya yanlış olmayan, gerçeğe uygun, gerçek: 018b/16, 027a/03

ammā Ebrahā eyitdi Ya Bedī'ṭ. söyle on sekiz arış ḳaddūñ vardır benüm ṭoḳsan beş arış 011b/03,

ṭoḳın- Yaklaşıp hafifçe değmek, temas etmek: 004a/21, 024b/11

kemūke ṭ. ammā kemükden bir şadā zāhir olup iki tarafda duran 'asker bu şadāyı 012a/17

ṭoḳsan Seksen dokuzdan sonra, doksan birden önce gelen sayının adı. 011b/03, 015a/05

Ken 'ān oḡlanuñ adın Ebrahāyı 'ifrītzād kodı Şol ḳadar dilāver yigit oldu kim ṭ. beş 009a/07,

ṭoḳuz Ondan önceki ve sekizden sonraki rakam: 012a/06, 024b/18

ṭ. baṭmān idi Gāhīce istedükçe iṭmān iderdi Herkes gördükde taḥsīn idirlerdi 009a/11

ṭol- Dolu duruma gelmek, dolmak:

mübārek gözleri yaş ile ṭ. Baḳup gördi ki İslām 'askeri ateş içinde ḳalmışlar 026a/13

ṭolaş- Gezinmek, gidip gelmek:

virdi Ṭ. pāzāra geldi gördi ol pīraşçı dükkanında ṭa 'ām pişirüp 028a/21

ṭoldur- Dolu hale getirmek:

meger ol zamān 'Ömer 'Ayyār bile gelmişdi Hazīneye varup enbānı t. yazdı
Andan Hamza'ya 027b/02

tomar Boru şeklinde bükülmüş deri kâğıt

Tiğ ile bir işin görem diyüp ol tiğ oldu Ey nābekār senüñ 'ömrin t. kaldurayım
003a/08

ton Vücûdun belden aşağı kısmına ve tenin üstüne giyilen iç çamaşırı, külot:

ıssıdur üzerüñden libāslaruñ çıkar diyüp cümle libāsınçıkartdı T. bile aldı
023b/20

tophāne Top dökümü yapılan yer:

ensesi t. güllesi gibi kabardı Tekrār atılup Ehremen'üñ karşusunda bulundu
'askeri 023b/13

topuz Eskiden sapından tutularak kullanılan, ucu top biçiminde bir savaş âleti:
025b/05

var mı yok mı dirken Mehlehil Cāzū serheng şeklinde elinde bir t. İşte saña
bağış 025b/03,

toy- Açlık duygusu gidinceye kadar yemek, tok hale gelmek:

mel'ūnı şandukdan çıkardılar öñine bir miqdār ta'ām koyup karnı t. Ba'de
bāzırgānlar 017b/10

toz Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toz: 003b/10, 003b/11, 012a/19,
003b/05, 003b/12, 012a/20

cihān gözlerine rüzgār oldu Ablağ'uñ ayakları yire garğ oldu T. buraya düşdi
003b/03,

tövbe (a) İşlediği bir hatâdan, suç veya günâhtan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme:

tövbe it: İşlediği bir hatâyı, suç veya günâhı bir daha yapmamaya karar vermek, söz vermek: 009b/06

ve Menküb zengisüz nāmem size vaşul buldukdā gerekdür ki harāmīlige t. idüp
sāniyā küfri 009b/06

tuğulga Miğfer, çelik başlık: 004b/05

men' idüp bir tiğ urup t. iki eyledi Başına inecek maḥālde kılıcın zabt 004a/20

tuhfe (a) Hediye:

mişdi Her konakda t. ile kırk elli kız oğlan kız bu kadar hazîne Sencâbiye kadar yine 020a/20

ṭumân Geniş, kısa iç donu, şalvar:

Bahtgân 'uñ ṭ. yok imiş yıkıldukda göti açıldı Etrafında olan vüzerâ ve hükemâ görüp 019b/04

ṭur-1. Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak: 002a/14, 003a/04, 023b/07, 025a/03, 012a/11, 018a/04, 025a/03, 028b/17

2. Birleşik fiil olarak gelerek sürekli yapmak anlamı taşır: 012a/13, 012b/06, 012b/14, 010a/03, 015b/19, 028a/18

3. Kalmak, beklemek: 028a/13, 002a/19, 012b/01, 019a/07, 019a/10, 027a/12, 011b/15, 015a/15, 011b/19, 002a/08, 004b/19, 009a/17, 012a/21, 014a/16, 015b/06, 019a/03, 020a/10, 021a/21, 022b/14, 023a/09, 027b/17

'Ömer eyitdi ben ḥamleyi evvel itmeme Zîrâ ben bir Şāhibkırân'ım didükde Ahremen Ṭ. imdi 023b/08,

ṭut- 1. Elle kavramak, elde bulundurmak: 024b/14, 011a/16, 022a/11, 012a/21, 023b/18, 023b/21, 005b/09, 010a/06, 024b/11, 010a/06, 020b/11,

ṭ. elinüñ dirsegine bir müşt öyle urdı kim kılınç bir cānibe fırlayup gitdi Andan Ya Allah 005b/13

2. Saldırmak: 024a/03, 023b/21

3. Sarmak, bürümek: 028a/10, 007a/16,

4. Sözünde durmak: 021b/13,

5. Birine iyi ve sevecenlikle davranmak: 021b/15,

tutuş- Birbirini tutmak, birbirine ilişip dokunmak: 008b/18

'özüüm vardır İmdi gel 'ırzıñ yıkılmadan imāna gel yāḥud in atuñdan kemer t. 004a/05

tūtiyā (a) Sürme taşının göze sürülen tozu, tutya:

hemān raḥşından kendüsin zemîne atup gürz inüp raḥşı t. misāl havāyaitdi 'Ömer 023b/10

ṭuy- İşitmek:

ḥalīfe kaldı çün şabāḥ oldı Baḥtgān t. Elbet bu esīrleri ḳatlı eyler didi 025b/17

tüccār (a) Ticâretle uğraşan kimse, tâcir:

yağmā oldıysa gelsün alsun diyüp ḥaber virdükde ve bāzırgān ve t. ve sâ'ir 009b/21

tüfenk (f) Uzun namlulu, taşınabilir ateşli silâh.

ḥurd olup ağızundan burnındankān t. misāl atılup gözleri cihānı görmeyüp 015b/04, 024a/18

tüvānā (f) Güçlü, dinç:

Bānū'dan bir evlād zühūr eyledi Hele bildiği minvāl üzere bisleyüp bir t. yigit oldı 009a/06

-U-

u- (a) Ve bağlacı: 002a/03, 004b/18, 021a/01, 026b/18

cāme idüp bir şehre irişdi Gördi kim ḳal'anun burç u. bārūları asumāna ser çekmiş 001b/18,

uc Bir nesnenin genellikle sivri olan bitim noktası:

Bānū'yu başı u. görüp ağladı Bānū eyitdi Ey Server ben seni böyle görmeye idim cānım 013b/03

uç- (Kuş, böcek gibi kanatlı hayvanlar) Havada yol almak, havada gitmek:

öñine geldiler Liḳaperestledür deryā gibi mevc urup üzerine u. 'Ömer daḥı Elçiyüz 021a/17

uğra- 1. Bir yere kısa bir süre kalmak üzere gitmek, gidip kısa süre kalmak: 008b/08, 001b/13, 002a/12

bizler Bābil'den gelürüz ve Lākin u. yerlerden ḥaber aldık ki Bedī'ü'zzamān adlı 017b/20

2. Başına gelmek, duçar olmak, maruz kalmak:

Ey Liḳā hışmına u. cehūd gibi saña n'oldı götüñ açılmış didiler Baḥtgān eyitdi 022b/01

uğur Amaç, hedef, gaye: 004a/15, 007a/15, 015b/19, 016a/04

üç hamle eyledi Melik Kāsım men ' idüp gördi Ziyāde bahadır dilaverdür Yine bir u. 003a/05,

uğursuz Kendinde uğursuzluk bulunan, kadersiz, meymenetsiz:

eyitdi bu u. kimüñ yanına vardılar ise hep kendileri gibi nekbet iderler İşte 024b/10

unut- Aklında kalmamak, irâdesi dışında hatırandan çıkmak:

hemān sizler beni du'ādan u. diyüp destūr alup revān oldu Emīri'Arab kahramān'uñ 027b/21

ur- 1. Vurmak: 012b/10, 003a/13, 003b/02, 003b/08, 005b/13, 005b/14, 007a/14, 009b/14, 010a/15, 013a/01, 013a/15, 016a/02, 019b/02, 019b/19, 022a/06, 023b/17, 024a/17, 024a/20, 024b/01, 026b/08, 015b/03, 004a/08, 012b/09, 012b/17, 002a/20, 002b/04, 003b/08, 005a/06, 005a/16, 005a/19, 008a/05, 012a/19, 019b/03, 022a/07, 023a/10, 023b/12, 023b/17, 026b/07, 027b/07, 004a/18, 015b/15

ben saña göstereyim diyüp eline gürzin alup 'Ömer'e havāle eyledi Diledi kim 'Ömer'e u. 'Ömer 023b/09

2. Belli bir sesi yüksek olarak çıkarmak, haykırmak: 019b/05, 005b/10,

3.İfade etmek, beyan etmek, bildirmek: 017a/13, 014b/19

4.Giydirmek, giyinmek, takmak. 023a/15

'amūd ur-:003b/01, 012b/11,

beşāret ur-:014b/19

cerh ur-:009b/15,

dest ur-:012a/07, 015a/20, 015b/13,

kılıç ur-: 003a/09, 022a/18, 027b/01, 007a/12,

lāf ü güzāf ur-:017a/13,

rahtu baht ur-:023a/15

mevc ur-:021a/17,

na'ra ur-:005b/10, 004a/17, 007a/05, 015a/03, 015b/14, 015b/21, 016a/02, 016a/04, 023b/14, 026a/07,

nīze ur-:008a/04, 003a/04, 008a/03,

sille ur-:009a/08, 022a/08, 022a/09,

tīg ur-: 002b/16, 004a/19, 002b/17, 004a/20, 007a/11, 008a/06, 011b/21, 023b/16, 027a/19,

topuz ur-:025b/05,

zahm ur-:004b/21,

hemān dal tīg urup birbiri ardınca o da tīg u. Server men ‘eyledi Ba ‘de dīne,

uşul (a) Bir amaca erişmek için takip edilen yol, yöntem:

u. rām olasuñ saña ri ‘āyet idüp Liķā’ya götüreyim dimiş Bānū ol mühmelāt
007b/13

utan- Eziklik duygusuna kapılmak, gülünç olduğu veya küçük düştüğü için üzüntü duymak, mahçup olmak:

didi Ebrahā bu cevablardan bozuldı ve u. Aḥir eyitdi Ya Bedī ‘ bu kıızı pederi
011a/19

uyu- Uyku hâlinde olmak:

u. ‘alī’ül siḥr şikār kâsd idüp süvar oldu Dilāver ‘ālemi ḥissi yir gitti Nāgāh
karşudan 010a/09

uyluḳ Kalçadan dize kadar olan kısım:

arḳa virmege yetişdiremedi Çün ‘amūd indi ol dem Bedī ‘üñ şol u. üzere inüp
012a/16

uyur Uyuyan, uyku hâlinde olan:

ḥālīdür serverüñ bārgāhına girüp diledi kim serverle şikār ide Server u. urup
005a/06

uzat- İleriye doğru yöneltmek:

virüp ḳol ḳaldurup gerdān u. rikāba dirsek başup ol kūh biñer ‘amūdın başı
012b/16

uzun İki ucu arasında kendi ölçülerine göre fazla mesâfe olan.

olur Şa ‘şa ‘a virir şaḳalı ise ziyāde u. Her bir ḳılına nice yüz biñ cevāhir
bağlayup 027b/12

-Ü-

üç İkiden sonra, dörtten önce gelen sayının adı: 003a/06, 003b/01, 004a/19, 009a/10, 010b/01, 012a/06, 013b/07, 013b/08, 015b/10, 020a/15, 020b/19, 021a/07, 021a/08, 021a/09, 021a/10, 021a/14, 021a/15, 021b/10, 021b/15, 022b/18, 025a/07, 026b/20, 028a/08, 028a/12, 009a/10

ü. hamle eyledi Melik Kāsım men ‘ idüp gördi Ziyāde bahadır dilaverdür Yine bir uğurdan
003a/05,

üçer Üç sayısının her birine üç veya her defasında üç tâne anlamına gelen üleştirme şekli. 027a/05

ziyāfet eyledi ve Lendühā ve Bedī ‘ ü. gün ziyāfet eylediler Andan kahramānı ‘Acem 026b/21,

üçüncü İkiden sonra, dörtten önce olan sıra sayı:

olmaz ü. hamle idüp yukarı gösterüp aşağıdan şālup az kaldı kim servere
003a/10

üfür- Dudakları büzerek hızla nefes vermek, üflemek:

hemān Hamza ol dem İsmi A ‘zam okuyup ol cānı ü. Ateş zā’il oldu 026a/14

ümîd (f) Arzu edilen, umut:

Server eyitdi Ey Bānū ü. ki murādına irişmeye Lakiñ beni bu gice bir tenhā yire koñ bir miqdār 014a/03

ürk- Korkup birden sıçramak.

ve atları ü. şāhiblerin yire urup ve kimin alup bir cānibe götürdi meger mel ‘ün
019b/03

‘üryān (a) Çıplak: 007a/19, 008a/10, 009b/13

olmayup hemān tīgīsürhı ‘. idüp bir tīg öyle urdı kim kemerine varınca iki pāre
003a/13,

üslüb (a) Oluş, yapış veya yapılış biçimi, tutulan yol, tarz: 003b/18, 028b/16

Rāviyānı aḥbār ve nākilānı rūzgār ve muḥaddisānı āsār bu ü. üzere nakl ve beyān iderler ki 001b/02,

üst Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi: 006a/11, 013b/13, 014b/01, 018a/01, 015a/16, 019a/18

ü. düşdi ammā Bedī' dilāverüñ ašlā kendinden haberi yok idi 'Aklı gāh gelir
013a/20

üstād (f) Hoca, öğretmen: 015a/09

eyledi bir sihir dahı idüp Emīr'üñ dili dönmez oldu Mel'un ziyāde u.-ı sāhire
026a/18

üzengi Ata binebilmek için ayakla üzerine basılan, bir kayışla eğerin yanına asılmış, altı düz mâdenî halka:

ve tahta ü. ve bir tahtadan kılınç ve kāmışdan nīze ve kağıddan kalkān 'Ömer'i
böyle 023a/16

üzere 1.Gibi, olduğu yolda, olduğu biçimde: 002a/08, 003b/18,005a/05, 006a/07, 009a/06, 009a/17, 012a/11, 012a/16, 012a/21, 012b/06,013b/20, 014a/16, 017a/11, 018b/19, 021a/21, 022b/14, 025b/05,014a/18

2. Niyet, gāye, amaç bildirir: 001b/02, 008b/18,

Rāviyānı aḥbār ve nākilānı rūzgār ve muḥaddisānı āsār bu üslūb ü. naḳl ve beyān iderler ki 001b/02,

üzeri- Üst, üzeri, yön: 001b/13, 005b/16, 023b/11, 005b/19, 012a/07, 012b/17, 015b/05, 012a/18, 023b/20, 023a/15, 010a/12, 005b/17, 021a/05, 004b/01, 005b/11, 005b/12, 006b/03, 006b/10, 007a/01, 007a/15, 008a/09, 008a/11, 009b/13, 010a/13, 010a/17, 012a/12, 012a/14, 013a/16, 015b/07, 015b/15, 019a/08, 010a/15, 020b/19, 021a/17, 021b/13, 023a/20, 023b/16, 024a/08, 026a/05, 026b/14, 026b/18,

Sencāb Şāh'ı taht ü. gördi seksen altı arış ḳaddı var bir heybetlü dilāverdür ki
001b/20,

üzerine Hakkında, dair: 027a/13,

olup geçmege yol virmediler. Āḥir bunuñ üzerine bir taş bıraḡup çok 'askerin
helāk

üzüm Asma adı verilen ağaççığın salkım durumunda ufak tâneli, çekirdekli, ince kabuklu, sulu, etli, glikoz ve vitamin bakımından zengin, yetiştigi yere göre pek çok çeşidi bulunan, tâzesi ve kurusu yenen meyvesi:

almış Arpadan gayrı yedigi yokdur bir günde siyāh ü. fındık içi yer Günde yedi
kere tımār
olur 023b/05

-V-

va'd (a) Söz verme, üstüne alma, taahhüt etme: 004b/08

server biraķup ol v. oluñan on biñ altunı istedi Sencāb daķı bīķusūr virdi 005b/01

vāfir (a) Çok, bol: 017a/13

eyitdi Serveri āfitābuñ ihsānuñ siz de görüñ ki böyle ayaķuña v. ĥazine māl gönderdi 002a/09,

vaķ'a (a) Olan, vuku bulan, hadise:

eylemiş idi. Dört cānibde, dört derbend vaķ'a olmuşdı. Adamlar bir bir geķer, ikişer üçer geķemezdi 027a/05,

vāķı'a (a) Rüya: 025a/02, 014b/16, 027a/17, 027a/17, 014a/06

İslām'dan bir kimseyim Aduma Ĥoca Sa'īd Aşbāz dirler V. görüp işāret olındı 028b/01

vāķi' (a) Olan, olmuş:

vāķ'a mıdır Yoķsa v. didi Bedī' eyitdi Ey 'ayyār Allāh te'āla 'ināyet eyledi didi 014b/16

vaķīyye Dörtüz dirhemlik tartı, okka

şöyle ki bir v. onluķ götürmege kādır degil idi Aña göre kılıķ ok yāy tertip eylediler 023a/08

vaķt (a) Belirlenmiş zaman, belrli zaman, süre: 009a/05, 002b/08, 019a/01

ħaķķuñ emriyle şifā ĥāşıl ola diyüp aķzı yadın virüp gitdi V.-ı seherde Ĥazreti 014a/08

var 1. Kainatta veya düşünce de bulunan, mevcut olan:

002a/03, 005b/07, 006a/16, 006a/17, 006b/02, 008b/06, 008b/14, 009a/12, 009a/13, 009b/12, 009b/19, 010a/10, 011a/12, 012a/02, 012a/13, 012b/07, 012b/15, 014b/10, 015a/20, 016b/08, 017b/01, 017b/19, 018a/01, 018a/03, 018a/10, 019a/01, 020b/02, 020b/06, 021a/06, 021a/13, 021a/14, 021b/08, 021b/21, 023a/03, 024b/19, 025a/20, 025a/21, 025b/01, 025b/03, 025b/04, 025b/11, 026b/05, 027b/08, 027b/13, 028a/01, 028a/09, 028a/10, 028a/13, 028a/14, 028a/19, 028b/09, 007b/11, 007b/17, 014a/06, 021b/06, 027a/14, 027a/15, 001b/11, 001b/12, 004a/04, 004a/05, 006b/18, 008b/20, 011a/21, 011b/03, 011b/04, 012a/03, 012b/09, 016a/11, 016b/03, 016b/20, 017a/16, 017b/03, 028b/06, 028b/07, 013a/05

Sencāb Şāh'ı taķt üzerinde görđi seksen altı arış kaddı var. Bir heybetlü dilāverdür ki 001b/20,

var- 2. Ulaşmak, erişmek, geķmek: 002a/16, 009b/11, 012b/07, 022b/17, 004b/09, 007b/06, 010b/07, 023b/14, 024b/10, 010a/17, 025b/19, 002a/10, 002b/08, 003a/13,

004a/03, 007a/14, 027b/11, 018b/03, 027a/11, 021a/05, 010a/20, 021b/18, 002a/19, 006b/03, 006b/10, 008b/21, 009b/01, 010a/12, 010b/02, 014b/11, 015a/12, 016a/18, 016b/16, 017a/01, 018a/02, 020b/05, 021a/10, 022b/07, 024b/12, 025b/21, 026a/20, 027a/12, 027b/02, 027b/03, 027b/17, 012b/13, 026b/11

gūnāgūn kurup qarār eylediler Andan Sulṭānı Hāver Ġazelei ‘Ayyār’a emr idüp V. gör 001b/16,

vaşf (a) Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik: 010b/19, 011b/09, 018a/16, 024a/14, 027a/10, 023a/07, 022b/12, 010b/18

kalmışdı varup irişdiler ve Ebrahā’nuñ erligin v. idüp cevābın virdiler Bunları işidüp 010b/02,

vāşıl (a) Ulaşan, erişen: 009b/06

ve biz de ehli İslāmdanuz hāşā ki ben size yamān qaşd idem İmdi nāmem v. buldukda lāzım 011a/02

ve (a) İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar, ile:

001b/12, 002a/02, 002a/20, 002b/02, 002b/10, 002b/19, 004b/04, 005a/15, 005b/05, 005b/06, 005b/07, 006a/06, 006a/07, 006a/12, 006a/13, 006a/14, 006a/17, 012b/19, 006a/21, 006b/01, 006b/03, 006b/11, 006b/14, 007a/01, 007a/10, 007a/19, 007b/18, 008a/07, 008a/19, 008b/07, 008b/11, 009a/10, 009a/14, 009a/16, 009a/18, 009b/06, 009b/16, 009b/18, 009b/19, 009b/21, 010a/03, 010a/11, 010a/13, 010a/14, 010a/16, 010a/21, 010b/01, 010b/02, 010b/04, 010b/07, 010b/10, 010b/16, 011a/01, 011a/02, 011a/03, 011a/07, 011a/08, 011a/14, 011a/18, 011a/19, 011b/01, 011b/14, 012a/08, 012a/18, 012a/20, 012b/07, 012b/14, 013a/07, 013b/08, 013b/15, 014a/05, 014a/11, 014a/20, 014b/09, 015a/08, 015a/10, 015a/13, 015a/14, 016a/01, 016a/02, 016a/03, 016a/06, 016a/17, 016b/08, 016b/10, 016b/18, 017a/03, 017a/04, 017a/06, 017a/10, 017a/17, 017a/18, 017a/20, 017b/02, 017b/20, 018a/20, 018a/21, 018b/19, 018b/20, 019a/04, 019a/05, 019b/03, 019b/04, 019b/19, 020b/05, 020b/06, 020b/08, 020b/12, 020b/14, 020b/15, 020b/19, 020b/20, 021a/05, 021a/08, 021a/09, 021a/12, 021a/14, 021a/19, 021b/02, 021b/04, 021b/06, 021b/08, 021b/10, 021b/11, 021b/12, 021b/13, 021b/16, 022a/02, 022a/11, 022b/16, 023a/09, 023a/16, 023a/17, 023b/02, 023b/04, 023b/18, 023b/21, 024a/01, 024a/11, 024b/01, 024b/08, 024b/09, 024b/11, 024b/14, 024b/19, 024b/20, 024b/21, 025a/15, 025a/19, 025b/09, 025b/13, 025b/15, 025b/19, 025b/21, 026a/01, 026b/01, 026b/02, 026b/04, 026b/06, 026b/08, 026b/12, 026b/15, 026b/18, 026b/21, 027a/06, 027b/11, 027b/17, 027b/18, 027b/20, 028a/08, 028a/09, 028a/11, 028a/16, 028a/17, 028a/18, 028b/02, 028b/10, 009a/10, 028b/23

Rāviyānı aḥbār v. nākilānı rüzgār v. muḥaddisānı āsār bu üslūb üzere naḳl v. beyān iderler ki 001b/02,

vedā’ (a) Ayrılırken hayırlar dileme, esenleşme:

şenlikler eylediler bir gün yine pederine v. idüp Qahrūn ile Haremi Abāda geldiler Arası birkaç 009a/04

vefādār Vefalı, dostluğunda ve sevgisinde sebat eden, dostluğuna bağlı olan (kimse):

evvelkinden biñ ƙat zīyāde ola ŞaƙınEbrahā'yı öldürme saña yār v. olsa
014a/12

vefāt (a) Ölme, ölüm, vefat:

vefāt eyle-: Ölmek: 009a/05

*zamān murūr idüp Ƙahrūn v. eyledi ammā Bānū ḥāmīle idi Vaḳti günü tamām
olup 009a/05*

velī (a) Sâhip.

velī'yyü-l ƙırān: Uc beyi, sınır sahibi.

*okıdılar Evvelinde nāme Ḥüdā'yı yād idüp sānīyen ben kim Bedī'üzzamān v.-
ƙırān Sānīyi 018b/10*

vezāret (a) Vezirlik, vezirlik rütbesi:

*Andan çetri hümāyun ƙurulup şevket- v. ol da meydān başına geldi Sancākların
küşād 019a/09*

vezīr (a) Askeri ve idari yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru: 028a/17,
017a/17, 017b/07, 010b/21, 020b/20

vezīr-i ḥāş: Hususi görevli, ileri gelen vezir: 017b/11

*eyitdiler Ey v.-i ḥāş bizüm seferimüz şimdi Sencāb'ı taraḫınadır didiklerinde
mel'ün ziyāde melūl 017b/11*

vilāyet(a) Bir vali yönetimindeki en önemli idari bölüm, il: 024b/15, 011a/03,
009a/12, 024b/12, 008b/21, 010b/11, 025b/20

*günlerde bir gün pederinūñ şehrine geldiler Pederiyle buluşıp bütün ehli v.
haber alup 009a/03*

vir- İletmek, eriştirmek: 009a/21, 010b/09, 010b/14, 012b/02, 016b/21, 020a/11,
025a/21, 027b/17, 028a/01, 002a/16, 002b/21, 004a/01, 004a/19, 004b/10, 004b/16,
004b/19, 005b/01, 005b/05, 007b/09, 008b/05, 008b/11, 009b/01, 010a/01, 011a/13,
011b/17, 013a/14, 014b/07, 015a/07, 017a/04, 018b/21, 020a/13, 020b/10, 022a/14,
022b/16, 025a/13, 025a/18, 027a/12, 028a/21, 004b/11, 004b/16, 006b/17, 008b/20,
010b/02, 013b/17, 017a/03, 018a/09, 018b/09,
021b/07, 023a/04, 027b/06, 017a/01, 009a/19, 010b/09, 009b/21, 021a/18, 005a/07,
007a/13, 011a/08, 020b/14, 005a/12, 015a/13, 024b/12, 010b/13, 026a/07, 028b/14,
020a/01, 005a/17, 018b/13, 009b/08, 004b/07, 010b/11, 020b/08, 010b/11, 010a/21,
015a/05, 027b/12, 025b/07, 027a/13, 012a/16, 025a/04, 014b/02, 011a/20, 009b/15,
022a/09, 025b/13, 012a/03, 001b/08, 011a/04, 013b/17,
010b/10, 012a/03, 018b/15, 022b/21, 022b/21, 010a/19, 018a/03, 018b/16, 02a/16,
003a/16, 003b/02, 003b/09, 004a/08, 006a/21, 007a/12, 007a/13, 008a/04, 010a/14,

010b/10, 011a/03, 012b/16, 014a/08, 015b/11, 018a/12, 018b/07, 018b/21, 019a/07, 020a/17, 021b/19, 027b/10, 025b/09, 004a/03, 003a/09, 010a/17, 025b/12, 028b/05, 009a/13,

er baña kağıd v. varayım saña Zorlu Kāvur'u getüreyim didi Melik Kāsım N'ola diyüp 004b/09,

viril- Vermek işi yapılmak, vermek işine konu olmak: 020b/13

v. mi İmdi var git nihāyet Güher Mülk'i baña gönder didi ve bu 'askerden saña kimsenüñ 012b/07

vuşül (a) Ulaşma, erişme, varma, muvâsalat:021b/14

Şāhibkırān'um sen ki qahramānı 'Acem'süñ Nāmum saña v. bulduqda ma'lūm ola qarbu 018b/11,

vücūd (a) İnsan veya hayvan gövdesi, beden:

bildükde Hāynābekār ol civān sen misin Bāri v. 'ālemden kaldurayım diyüp 002b/15

vüzerā (a) Vezirler, bakanlar: 002a/07, 017a/10, 019a/08

Bahtgān'uñ toṃānı yok imiş yıkıldıqda göti açıldı Etrafında olan v. ve hükemā görüp 019b/04

-Y-

yā (a) Ey:

003a/20, 003b/15, 004a/02, 004a/06, 005b/09, 005b/10, 005b/13, 005b/15, 010a/15, 011a/05, 011a/12, 011a/14, 011a/19, 011a/21, 011b/03, 011b/07, 011b/17, 011b/18, 012a/01, 012a/05, 012b/06, 012b/08, 012b/20, 013b/10, 015a/04, 015a/07, 015a/08, 015a/09, 015a/14, 015a/16, 015a/19, 015b/13, 015b/14, 016a/11, 016b/17, 019a/13, 019a/15, 019b/01, 019b/09, 019b/17, 022b/19, 023a/11, 025b/19, 027b/15, 027b/19, 028b/13, 005a/11

bir nice kulları oñine düşüp getürdiler Melik Kāsım'a selām virüp Y. Kāsım saña 003a/16,

ya Şaşkınlık, haret, soru gibi anlamlarda kullanılan bir ünlem:

009b/09, 009b/10, 012b/02, 014b/20, 023a/01, 025a/12, 028b/13, 028b/14

didiler. Ebrahā'ya didükde "Y. sen kimsin?" didiler. Eyitdi: "İşte baña Ebrahā-yı 'ifrīt zād dirler 009b/09,

yabān (f) İnsansız, ıssız yer:

yabana söyle-: Saçma sözler söylemek:

şakalı didi Kahramān eyitdi Y. söyleme Liķā aña şakalı gösterdigü desin Liķā anuñ 028a/03

yād (f) Anma, hatırlama: 021a/21

okıdılar Evvelinde nāme Hūdā'yı y. idüp sānīyen ben kim Bedī'üzzamān veliyyü 'laqrān Sānīyi 018b/10

yādigār (f) Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yahut onlardan kalan şey: 012b/15, 013a/15

hocaya ol kadar y. virdi ki olmaz AndanEbrahā'yı bile koşup beş yüz miqdārı adam 020a/13

yağdur- Çok miktarda atmak, savurmak:

başı iki şak oldu Sā'ir 'ayyārlar dağı Ebrahā'nuñ üzerine tāsı yağmur gibi y. 013a/16

yağmā (f) Zor kullanarak karşısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan:

y. oldıysa gelsün alsun diyüp haber virdükde ve bāzırgān ve tüccārdan ve sā'ir 009b/21

yağmur Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar hâlinde düşen su.

başı iki şak oldu Sā'ir 'ayyārlar dağı Ebrahā'nuñ üzerine tāsı y. gibi yağdurdılar 013a/16

yāhūd (f) Veya:

'özüüm vardır İmdi gel 'ırzıñ yıkılmadan imāna gel y. in atuñdan kemer tutuşalım 004a/05

yaķa Giyeceklerin boynun etrafına gelen kısmı ve bu kısma eklenen türlü biçimdeki parça: 004a/12, 015b/07, 018a/05, 015b/07

pertav eyledi ol dem iki ādam ejderhā gibi birbirine şārılup müşt müşte y. yaķaya 004a/12,

yaķın Arada az mesāfe bulunan: 002a/06, 003b/07, 009a/12, 009b/02, 010a/17, 017b/16, 026a/19, 027a/10, 028b/06

Tura 'Ayyār nereye gidersin Şāh dahı haber ısmārladı diyüp y. varup bir teber
002a/19

yaqlaş- Yakın duruma gelmek, aradaki zaman veya mesafe azalacak şekilde ilerlemek:

Ġazele feryād idüp Server neylersin Haşmuñ yine y. didükde server göziñ açup
003b/04

yalın Çıplak, üryan:

taşa tutdılar Ahremen cezāsın bulup y. ayak başı kabak güç ile kaçup 024a/03

yalı (y) Deniz, göl ve nehir kenarlarındaki düz ve açık arâzi:

didükde Sencāb Naşıl māl didi Divdest eyitdi Bugün y. vardum kim gördüm
bîhisāb 002a/10

yalman Bıçak, kılıç vb. kesici âletlerin kesen ve batan kısmı, ağzı veya ucu.

urup arkasından y. gösterdi Andan bir bahādur dahı Bānū'ya muķābil oldı
hamlesin 008a/05

yalñız Yanında başka biri bulunmayan, başkası ile birlikte olmayan:

'askerle varmaķ olmaz Y. ister diyüp berķi pūlādı dil derbend cenkinartdı emīri
'Arab 027a/11

yalvar- Yumuşak ve acındırıcı bir tavır takınmak, saygılı bir ısrarla istediğini söylemek: 018a/03

Ehremen yıkılup piyāde oldı nāçār olup y. başladı 'Ömer eyitdi Hava gāyet
023b/19

yaman Gücü, etkisi, becerikliliği, ustalığı vb. alışılmışın üstünde olan, usta:

ve biz de ehli İslāmdanuz hāşā ki ben size y. kaçd idem İmdi nāmem vaşıl
bulduķda lāzım 011a/02

yan- Taraf, yön, cihet: 002b/10, 006a/04, 006b/13, 012a/20, 013a/02, 014a/02, 014a/15, 017b/18, 018a/20, 019b/15, 020b/05, 024b/10, 028a/22, 002b/04, 004b/14, 021a/13, 022a/19, 024b/19, 028a/19, 020a/11, 002b/03

kimi Hamza y. kimi Melik Hāver'üñ y. cem' oldılar Rāvī eydür İşte Sulţānı
Hāver 001b/05,

yaña Taraf, yön, cihet:

ganāyimi zabt idüp ertesi göçüp pederiniñ y. revān oldı Bānū'nuñ haberi
pederüye irünce 007b/02

yanaş- Bir şey veya kimsenin yanına gelmek, yanına sokulmak, yanına varmak: 018a/13, 012b/01

yelkenler peydā oldı ‘Acabā ne ola derken kenāra y. Gelen Melik Kāsım dilāver idi 026a/21

yanınca Yanında, berâberinde: 010a/10

Cālūt ra ‘dī āvāz ve biri Ehremen sengāvāz anların y. altı kere yüz biñ ‘asker 021b/11

ya‘n ī (a) Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce “Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki” anlamında kullanılır. 015b/09, 018a/19

y. Bedī‘ okuyup ol da cevābnāme yazdı ki Ya Ebrahā bilmiş ol ki benüm sende zerre korkum 011a/05,

yapdur- Ortaya koymasını, gerçekleştirmesini sağlamak: 008a/19

bir hāne yapdurmış idi Muknatiştaşından bir hücre y. ve sūrdan bir tābut y. 008a/19

yapış- Ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak: 014a/10, 009a/02

tīg ve birine siper virüp men‘ eyledi Andan bir elüyle birinüñ ve bir elüyle birinüñ kemerüne y. 010a/14,

yar Ağız suyu, salya: 014a/08

kemüklerin yirine getirüp ağzı y. sürüp serverüñ elüne yapışup kaldırdı 014a/10

yār (f) Dost: 013b/18, 014a/12

kabūl idüp baña y. u karundaş olasıñ dimiş Sencāb dönüp dīvāneye eyitdi Baka dilāver 004b/18,

yara- Bir dış etkiyle, bir hastalık veya ârıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çiban:

urdu kim siperin iki bulup tāsinesine varınca iki y. eyledi ‘Asker ol hāli görüp 007a/14, 007a/20

yardım Elindeki imkanları ve gücünün ihtiyacı olan biri için kullanma, muavenet:

saña y. içün üç bahadır dilāver gönderdim Biri Kāmūrān gāvāvāz ve biri 021b/10

yarın İçinde bulunulan günden sonra gelen gün: 007a/02, 013b/18, 014a/07, 018b/21, 021a/07, 023a/02, 025b/12, 025b/13, 014a/02,

Melik Kāsım eyitdi Ya Sencāb yūri bu gice ārām eyle y. gene buluṣalım didi Sencāb 003b/15,

yarınki Yarına âit olan, yarın yapılacak olan:

tīz emr idüp buyurdi Y. gün kal'aya yürüyüşdür Diyu nidā oluñdı bu taraḫdan 013b/16, 022b/20

yas Ölüm veya çok büyük bir felâketten duyulan acı ve bu acıyı belirtmek üzere yapılan şeyler, mâtem, üzüntü.

Liḳā y. iḫün ḳatlı iderüm bir 'ayyār nedür didi Bunlar la 'net saña diyüp döndiler Ehremen 023b/15

yaş Islak, nemli, göz yaşı.

mübārek gözleri y. ile ṭoldı Baḳup gördi ki İslām 'askeri ateş iḫünde ḳalmıṣlar 026a/13

yat- Boylu boyunca uzanmak, dinlenmek için uykuya yatmak: 005a/03, 005a/05, 022a/17,

varup müjde eyledi cümle 'asker İslām göçüp Ḥamza bir gice ḳal'ada y. Ḥāris 027b/03

yatur- Birinin yatmasını sağlamak, yatmasına sebep olmak: 022a/21

bir adam bīhūṣ olup y. kedi tersi gibi bāzırgānlar buña baḳup bre ḫerif kimsin 017b/04,

yāve (f) Saçma sapan söz, anlamsız boş lakırdı:

da 'vet idüp ḳabūl itmeyüp y. söyledükde bir tiḡ urup atıyla dört pāre eyledükde 002b/17

yay İki ucu arasında bir kiriş gerili olan, eğri ve esnek ok atma aleti, kavis:

şöyle ki bir vaḳīyye onluḡ götürmeḡe ḳādir degil idi Aña göre ḳılıç ok y. tertip eylediler 023a/08

yaz- Belli işaret ve harflerle istenilen sözleri bir yere geçirmek: 027b/02, 004b/17, 010a/07, 009b/05, 021b/09, 004b/10, 006a/21, 006b/18, 007b/12, 009b/02, 010a/02, 011a/01, 013b/10, 017a/19, 018b/06, 021a/15, 021b/06, 022b/19, 025a/13, 013b/11, 006a/20

ya 'ni Bedī' okuyup ol da cevābnāme y. ki Ya Ebrahā bilmiş ol ki benüm sende zerre ḳorḳum 011a/05,

yazıl- Yazmak işi yapılmak, bir yere kaydı yapılmak, kaydedilmek, kadere teşmil:

bir eyü hizmet itmiş olursın didükde Sencāb Şāh şād oluptiz emr eyledi bir nāme y. 002a/15

yedi Altıdan sonra, sekizden önce gelen sayının adı: 008a/06, 021a/12, 023a/20, 023b/05, 024b/19, 025a/01, 028a/07

olinca ceng idüp dönüp kondılar Kışsa dirāz olmasun bu üslüb üzre y. 003b/18,

yek-ā-yek (f) Tek tek, birer birer: 003b/14

Sencāb Şāh yakın geldükde Sen de gel ceñgimiz y.-eyek olsun didükde server Nola diyüp 003b/07,

yektā (f) Tek, eşsiz, benzersiz:

idi emīri 'Arab karşıudan y. gemiyi görüp haber şalup ne asıl gemidür bileler 017b/15

yelken Kayık ve gemileri rüzgar gücüyle yürütmek için direklerine uygun bir şekilde takılan sert, sağlam ve kalın bez:

y. peydā oldı 'Acabā ne ola derken kenāra yanaşdı Gelen Melik Kāsım dilāver idi 026a/21

yeñi Sonradan ortaya çıkan, sonradan var olan, üzerinden çok zaman geçmemiş olan.

gördigüñüz bizi küffār zulmetünden çıkardı y. hayāt virdi Ferāmüş idenlerden degilüz didi 014b/07

yen- Karşısındakine üstün gelmek, onu mağlup etmek:

Andan Cālūt anuñ altında qarār eyledi Andan Sumāt düşünüp y. içildi 022b/10

yet- Yetiyecek miktarda veya derecede olmak, elvermek, kafi gelmek:

oynatdılar 'Ömer eyitdi Y. miqdārın bildi diyüp çadırına gönderdi Ardından yine 024a/02

yetiş- Ulaşmak, vâsıl olmak: 008a/15

baña Turma Kahramān Şāh'a y. didi Şoñra Zehred Şāh'dan emir geldi turmayup 025a/03

yetişdür- Yetişmesini, ulaşmasını sağlamak: 004b/11

arķa virmege y. Çün 'amūd indi ol dem Bedī 'üñ şol uyluğı üzere inüp 012a/16

yetmiş Altmış dokuzdan sonra, yetmiş birden önce gelen sayının adı. 002b/20, 006a/17, 009b/15, 027b/20

kimse yüzine bakmaya tākāt getüremez Pāyitaht şandalyesinde y. arış kıddıyla Evrenbüş 002a/01,

yezdān (f) Zerdüş dininde hayır tanrısı: 025a/10

‘ālem nūri Y. ile münevver olduğda iki cānibden iki ‘asker yirlerinden turup alātı harba müstağrağ 019a/03,

yığ- Toplamak, biriktirmek:

kimine sille ve kimine depme ile serengün idüp cümlesin bir tāk gibi y. Serküb 009b/16

yık- Bozmak, parçalamak, tarumar etmek: 009b/15, 019b/04, 004a/05, 004a/04, 002a/20

düşdi Sencāb y. bu kez káfādārları üzerine düşüp bir rahşın getürüp yine süvar olup 004b/01,

yıklı- Dağılmak, yere düşmek: 015b/05

Ehremen y. piyāde oldı nāçār olup yalvarmağa başladı ‘Ömer eyitdi Hava gāyet 023b/19

yıl Dünyanın güneş çevresinde tam bir demir yapması için geçen zaman, sene: 027a/04, 002b/01

bugün hamle evvel sen iderseñ senüñle ayru olalum didi Serveri ‘ālem Ya Ebrahā eger yüz y. 011b/18

yıldırım Bulutlarda toplanan elektriğin kuvvetli bir ışık yayarak gümbürtülü bir şekilde yere boşalması olayı.

nāmeyi okudı ‘aklı başundan gitdi ve öyle kaçadı kim y. misāl şakadı Andan 013b/15

yi- Ağızda çiğneyerek yutmak: 023a/02, 027a/20, 024b/05, 013b/05, 006a/05, 010a/03

almış Arpadan gayrı y. yokdur bir günde siyāh üzüm fındık içi yer Günde yedi kere timār olur 023b/05

yigirmi On dokuzdan sonra, yirmi birden önce gelen sayının adı: 004a/03

Hamzai sāhibkıranı ‘ālem y. dört kereyüz biñ ‘askeri ile gemiye binüp ‘azmi Mecteri zemīn 001b/03,

yigit Yürekli, gözü pek, kahraman: 009a/07

Bānū'dan bir evlād zühūr eyledi Hele bildigi minvāl üzere bisleyüp bir tuvānā y. oldı 009a/06,

yine Bir daha, tekrar, gene: 003a/05, 003b/04, 003b/17, 004b/01, 005b/09, 007a/18, 007a/19, 007b/05, 007b/11, 008b/13, 009a/04, 009a/15, 010b/11, 011a/03, 011b/14, 014a/17, 014b/15, 015a/18, 015a/19, 015b/01, 015b/21, 017b/12, 019b/17, 020a/15, 020a/20, 020b/13, 020b/18, 020b/19, 021b/21, 022a/03, 022b/03, 022b/16, 023a/09, 023b/21, 024a/02, 024b/15, 026a/16, 026a/17

cevābı yok Eger y. muhālefet iderseñ başuñ kesüp Likā'ya gönderem dimiş Melik Kāsım 002b/07,

yir Yer, mekân, mahal:

010a/09, 010b/05, 020a/07, 020b/13, 022b/08, 024a/11, 002a/18, 008b/02, 009b/20, 016a/10, 022b/18, 026a/03, 026a/11, 004b/21, 026a/04003b/03, 007a/18, 008b/08, 010a/15, 012b/13, 014a/03, 017b/14, 019b/03, 019b/06, 020b/07, 022b/05, 024a/20, 024b/09, 026a/20, 005b/14, 012a/19, 015b/15, 015b/11, 020a/09, 020a/07, 022b/03, 004a/09, 004b/19, 005b/12, 012b/01, 018a/02, 006a/09, 014a/10, 020a/19, 026a/20, 011a/01, 020a/05, 019a/03, 023a/09, 020b/10, 021a/15, 023b/05, 011a/18, 020a/21, 004a/14, 003a/03, 017b/20, 014a/05, 006a/02, 012a/21, 015b/05, 020b/05

diyüp iki kılıç urdı Server y. verüp men 'eyledi Evren gördi bununla da 003a/09,

yırlü yirlerinde Olması gereken yere, kendine âit yere: 028a/18, 006a/02

İsām ve sa'irleri y. karar itmişler tamām 'Ömer bunları seyr idüp tırurken Nāgāh 028a/18

yiryüzü Üzerinde yaşadığımız yer küresinin kabuğu, arz: 007a/16,

'asker birbirinekatılup bir cenk mağluboldı ki y. yüziniñ gubārı 'ālemi tıutup 007a/16,

yohsa Ters bir ihtimal anlatır, aksi takdirde: 011b/05, 011b/21, 014b/16, 022a/04, 022a/13, 024a/06

çıkdı Hañçer çeküp eyitdi Ya Sencāb nice görürsin kendiñi şimdi başuñ keseyim mi Y. 005b/15,

yok Mevcut olmayan, bulunmayan şey: 002b/07, 008a/12, 009b/07, 012a/02, 003a/15, 013a/20, 018a/15, 018b/13, 019b/04, 019b/10, 020a/18, 021b/19, 024b/04, 025b/03, 010a/05, 011a/06, 012b/08, 015a/01, 016a/12, 019b/10, 020a/01, 020a/18, 021b/04, 022a/04, 023b/05, 027b/16, 028a/13, 028a/14, 028a/16, 028b/05, 014a/01, 012b/04

itmez didi Vüzerāsı Serveri gayret y. midur ne kadarsa birāderüñdür didiler Añır bunuñ da gönli 002a/07,

yol 1. Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer: 001b/08, 006a/08, 006a/18, 006b/12, 010b/01, 027a/13, 028a/14, 007b/07, 010b/01, 013a/18, 018a/14, 020b/15, 025a/14, 028a/06, 022a/12, 018a/12, 002a/12, 020b/18, 013a/13, 013a/14

2. Fırsat: 001b/08,

3. Dava: 006b/20, 006b/20, 013b/04,

Sencābi ahenbeden dirler Seksen altı arış kıdd çeker Şöyle kim Rüstemlere y. virmiş 001b/08,

yoldaş Yol arkadaşı, bir davayı benimseyenlerden her biri:

ve Ablāg'ıñ y. Eger bir hāl olursa sen bilürsin Bilmiş ol ki kırk biñ altuna şatun 023b/04

yorğun Gösterdiği çaba ve hareketlilikten gücü azalmış olan, sarfettiği çabanın etkisini hisseden:

bir zamān şolumağa başladı tamām y. def' idüp Andan Bedī'ü'zzamān 015b/12

yuğaru Bir şeyin aşağı kabul edilen kısmına göre üstte kalan tarafı: 003a/10, 003a/18, 004a/13, 020b/08, 020b/10, 027a/20

olup ol kadar aşağı y. sürüşdüler kim ayakları altunda zemīn sürülmüş 015b/08,

yum- Sıkıp kapamak:

yine y. yine gözin açup gördi hāşılı gözinalışdurdı ol dem Ken'ān eyitdi Kızum kōrkma 008b/13

yut- Bir şeyi boğazdan aşağı indirmek:

şāğ ve sālīm görüp igne y. kelbe döndiler ammā server Ebrahā'ya eyitdi Ya Ebrahā 015a/14

yuvarlan- Kendi üzerinde döne döne hareket etmek:

Bahtgān şandukla deryāya atlamış idi Deryāda y. gāh dalar gāh çıkar 017a/21

yük- Bir şeyin başka bir şey üzerine binen ağırlığı:

kendilerinüñdür Bedzebānlık idüp ben mülāyemet itdükçe anlar y. yukarı koyup hābl 003a/18

yüklet- Yüklemek işini yaptırmak:

diyüp Tahmūrāsī dīvbend'ün tokuz yüz arṭāl 'amūdını üç file y. götürdiler
012a/06

yürek Kalp: 012a/14

üzerine yürüdükde Zerdhešt'ün y. Bānū'nuñ kılıcı ḥavfindan oynayup qarār eyledi Bānū da 008a/11

yüri- Adım atarak ilerlemek: 025b/01, 019b/11, 026a/15, 024b/01, 005b/11, 027a/21, 010a/17, 008a/11, 007a/15, 015b/07, 024a/09, 013b/16

Melik Kāsım eyitdi Ya Sencāb y. bu gice ārām eyle yarın gene buluṣalım didi
Sencāb 003b/15,

yüriyü-vir-: Yürümeye başlamak: 028a/20

kulağına Sen 'Ömer'sin ben saña muntazıram gel gidelüm didi 'Ömer silküp y.
028a/20

yüz Doksan dokuzdan sonra, yüz birden önce gelen sayının adı: 002b/09, 003b/01, 004a/18, 006a/09, 006a/10, 006b/04, 006b/07, 006b/12, 006b/14, 007a/19, 007b/07, 007b/11, 008b/07, 011b/18, 012a/06, 013a/13, 016a/20, 016b/09, 017a/18, 017b/14, 018b/01, 018b/02, 018b/04, 019b/12, 020a/13, 021a/07, 021a/08, 021a/09, 021a/11, 021a/14, 021b/11, 021b/15, 024a/08, 024a/09, 024b/14, 026a/10, 026b/01, 027b/11, 027b/12, 027b/19, 027b/20, 028a/08, 028b/10, 001b/09, 001b/03, 009b/01, 007b/08,

Melik Kāsım on dört kere y. biñ 'asker ile Baḥter'e giderken yolu buraya
uğrayup 002a/12,

yüz 1. Başın ön kısmı, surat, çehre: 006b/19, 009b/14, 010b/08, 016b/17, 018b/15, 022b/21, 025a/11, 014a/05, 020b/21, 026a/20

kimse y. bakmaya ṭāḳāt getüremez Pāyitaḥt şandalyesinde yetmiş arış ḳaddıyla
Evrenbüş 002a/01,

2. Sebep: 015b/19, 008b/09

3. bir şeyin ön yüzü, üst tarafı: 007a/17, 024a/11, 024a/12, 008a/16, 019b/13, 007a/16

yüzüñ suyu Bir kimsenin onuru haysiyeti

didi Ḳahramān eyitdi saña cā'ize yoḳdur hemān buradan y. şuyu ile git yoḳsa

-Z-

zabṭ (a) Tutma, yakalama:

zabṭ eyle-: Tutmak, yakalamak: 004b/04, 012b/19, 012b/19, 015b/14, 016a/06,

zabṭ it-: Tutmak: 007b/02, 026b/19

men ‘ idüp bir tīg urup tuğulğasın iki eyledi Başına inecek maḥālde kılıcın z. 004a/20,

zād (f) Oğul, Sonuna geldiği kelimelere “doğma, doğmuş” anlamı katarak Farsça usûlüyle birleşik sıfatlar yapar: 014b/20

didiler Ebrahā ‘ya didükde Ya sen kimsin didiler Eyitdi İşte baña Ebrahāyi ‘ifrīt z. dirler 009b/09

zāhir (a) Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan: 002a/04, 013b/20, 014b/11

kemüke toḳandı ammā kemükden bir şadā z. olup iki tarafda duran ‘asker bu şadāyi 012a/17,

zaḥm (f) Yara: 008a/13, 027a/15, 013a/19, 013a/21, 008a/15, 008a/17, 014a/09, 014a/13, 027a/20

zaḥm aç-: yaralamak: 010a/11,

zaḥm ur-: Yaralamak, yara açmak: 004b/21,

zaḥm yi-: Yara almak: 027a/20

z. irişdüre server ziyāde ğazaba gelüp Ey mel ‘un sūç benümdür ki seni bu kadar bir dilāver 003a/11,

zaḥm-dār: Yaralı: 010a/10, 013b/13, 022a/11

niyet itmiş idi Ḳāhir Ḳahramān ve Ḳahhār Ḳahramān z. Bānū elleründe olan mālī alup 006a/12,

za‘if (a) Güçsüz kuvvetsiz, zayıf.

üstüne oturup Bānū taşra çıkdı Ey dilāver İslām serverimizi gördüm zīyāde z. 014b/01

zamān (a) Olmuş ya da olacak hadiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit: 009a/05, 014b/05, 010b/14, 011b/20, 015a/10, 015b/12, 016b/16, 017a/20, 020b/12, 024b/13, 025b/01, 025b/07, 026b/08, 027b/02, 028b/11, 006a/15, 010a/04, 019b/01, 008b/11, 013a/07, 011a/15, 011a/09, 019a/21, 028a/12, 008b/01, 003b/19

ardınca gidüp Ḳandasın Ḳahramān Ḳahir ve Ḳahhār diyüp revān oldılar Rāvi eydür Z. oldu 006a/14,

zār Ağlayan, inleyen: 013b/04

zār zār: Ağlayarak, inleyerek.

yolına fedā olaydı diyüp z. zār olup ağıladı O maḥalde ḥançere düşmek diledi
013b/04

zarār (a) Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, ziyan: 005a/18

ol alup gelüp Melik Kāsım'a buluşıp Server İşte altını aldum Korkarum ki size
bir z. 005b/02

zārılık Ağlama, inleme.

zārılık it-: Ağlamak, inlemek.

koyup girdiler dilāveri 'ālem yüzün yerlere sürüp ağıladı ve z. idüp niyāz eyledi
014a/05

zāyi' (a) Kayıp, yok olmuş, elden çıkmış: 003a/17, 009b/20

seni z. olmasuñ didüm Sen de ve biz de ehli İslām'uz didükde Bedī'ü'zzamān
eyitdi Ya Ebrahā 011a/14

zā'il (a) Devamlı ve kalıcı olmayan, sona eren, yok olan, ortadan kalkan:

hemān Ḥamza ol dem İsmi A'zam okuyup ol cānı üfürdi Ateş z. oldu 026a/14

zebūn (f) Güçsüz, zayıf, aciz:

Şaḫın z. kıyāsı itme bu gice ḥikmet ile imtilā oldu ol sebebeden saña böyle
gözinden 023b/06

zemīn (a) Yer, mahal: 001b/06, 004a/13, 006a/11, 015b/08, 017a/09, 017b/18, 021a/16, 004a/09, 004a/11, 004a/15, 004a/21, 015b/06, 023b/10, 023b/12, 024b/01, 026b/08, 027a/01, 027b/07, 024b/08

Ḥamzai sāhibkıranı 'ālem yigirmi dört kereyüz biñ 'askeri ile gemiye binüp
'azmi Mecteri z. 001b/03,

zengī (a) Zenci: 009b/17, 010a/04, 009b/06, 011b/13

Gayet sarp ḳal'a idi ol ḥarāmīnün birine Serkūb ve birine Menkūb z. dirler idi
009a/14

zerre (a) Çok küçük parçacık:

ya'ni Bedī' okuyup ol da cevābnāme yazdı ki Ya Ebrahā bilmiş ol ki benüm
sende z. korkum 011a/05

zevk (a) Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu: 026b/18, 024b/06, 028b/06

*başladılar her taraftan ziyāfetler müheyya olup bâdei gülfem meydāna gelüp
z. eylediler 020b/17*

zevk u safā: Rahat ve eğlence: 026b/18

zīnet (a) Süs:

*ķahramānı ‘Acem’e gönderdi ‘Ayyār daķı kendine z. virüp gelüp ķahramānı
‘Acem’e kendin ‘arz eyledi 018b/07*

zīnhār (f) Sakın, aman, asla:

*z. baña rencīde etmeñ didükde tekrār bāzīrgānlar Olmaz elbetde ataruz
didüklerinde Bahtgān’uñ 017b/08*

zīr (f) Alt, alt taraf, aşağı taraf:

zīr-dest: El altında bulunan, tâbi: 008b/17

*bir z.-dest kimsedür ķā’il oldı Ancaķ Eger baña ğālib gelürse ķā’il olurum didi
ķāşılı 008b/17*

zīrūzeber: (f) Altüst: 007a/18

zīr ü zeber ol-: Altüst olmak: 024a/19, 024b/01, 013a/02, 012a/18

zīr ü zeber eyle-: Altüst etmek: 019b/19

z. oldı ķapdılar Ebrahā daķı Ra’d āvāza rast gelüp 024a/19,

zīrā (f) Çünkü, şundan dolayı: 003a/21, 003b/21, 006b/06, 006b/14, 007b/17, 008b/04, 008b/15, 009a/18, 010b/01, 010b/12, 011a/04, 012a/02, 012a/04, 016a/20, 018b/17, 021a/19, 021b/20, 023a/13, 023b/08, 028b/05, 028b/09

*Beş kere yüzbiñ siyāha ķādirdür ammā hiç Gencāb anı sevmez Z. Sencāb
Liķā’ya 001b/09,*

ziyā (a) Işık:

*z. gözler ķayralanur cāhiller ise bir nesne var şanup tapu iderler Şimdi emīri
Cihān 027b/13*

ziyāde (a) Fazla, çok: 003a/11, 005a/02, 006b/06, 007b/05, 008b/04, 017a/11, 017a/15, 017b/02, 017b/11, 018a/14, 018a/16, 024b/04, 024b/17, 025b/11, 026a/06, 026a/18, 027a/03, 027b/12, 011a/17, 013b/09, 014a/12, 014b/01, 020a/08, 020a/21, 022a/09, 016a/20, 002a/06

üç hamle eyledi Melik Kāsım men ' idüp gördi Z. bahadır dilaverdür Yine bir uğurdan 003a/05,

ziyāfet (a) Misafir davet edip özeni biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen: 020b/17, 028a/19

ziyāfet eyle-: Ağırlamak, yedirip içirmek, şölen vermek: 026b/21,

ziyāfet it-: Ağırlamak, yedirip içirmek, şölen vermek: 017a/20

buyurdu servere z. itdiler Envā'i dürlü ni 'metler gelüp yiyüp sekrī şerbetler içilüp 006a/05, 026b/20,

zor, zūr (a) Kuvvet, güç:

zor it-: Zorlamak: 005b/14, 004a/14, 005b/11, 005b/14, 010a/15, 012b/19, 012b/20, 015b/10

Kāsım'a dönüp gelince arslān misāl Kāsım'a şarıldı Dağı z. ayırıp Ablāğı Şeşpa 'nuñ 004a/10,

zuhūr (a) Meydana çıkma, baş gösterme:

zuhūr eyle-: Meydana çıkmak: 008b/06, 009a/06, 015a/02

zuhūr it-: Meydana çıkmak: 007b/18, 008b/01, 008b/15, 009a/06,

Likā z. idüp zerdhešt ile eṭrāfinca şalmağa başladı meger ki ol zamānda bir şāh 006a/15,

zulümāt (a) Karanlıklar, zulmetler: 021b/02, 014b/07

irişdüirdi Zerdhešt kendi şekline girdi Lākin bu maḥalde bir z. başup 'ālem 008a/14

zūr, zor (f) Kuvvet, güç, zor: 015b/14

kendibilür ne çekdi hemān z. idüp Ebrahā 'nuñ elinden çeküp aldı Ebrahā geldi kim 015b/02,

zurna Özellikle davul ve dümbeleklerle çalınan, keskin sesli, kamıştan yapılmış üflemeli saz

ve yine oyna diyü taşa tutdı biraz dağı oynatdı 'Ayyārlaruñ kimi davul ve kimi z. 023b/21

zümrüd (a) Çok değerli bir taş:

bu taraftan 'Ömer 'Ayyār Şāhibkırān'dan izin alup yola girüp Kandasın Likayı Z. Şāh diyüp 028a/06

Hamzaname 54. Cilt Özel İsimler ve Yer İsimleri

-A-

Ablāğ-ı Şeşpa Özel isim

tozdan taşra çıkdı A. rahşın kan terlere batmış baş şalup 'Ayyār'a eyitdi Ey
'Ayyār 003b/05, 004a/10, 004a/17, 003b/03, 023b/04

Ādem aleyhi's-selam Özel isim

Ey dilāver benüm bilegimde giysuyı Adem a.-selamvardır Yoḥsa sāḥir
degilüz sāḥirlere düşmānız 011b/05

Āhremen-i Seng Āvāz Özel isim

Elçi tarıkıyla gelüp şāḥlaruñ tācların kapmak nice olur didi 'Ömer çünkim Ā.
na'rası 023a/12, 025a/13, 023b/01, 023b/07, 023b/08, 023b/14, 024a/03, 024b/09,
022b/13, 022b/19, 023a/10, 023a/21, 025a/12, 023b/18, 024a/01

Aḥter Yer adı

kabül eyle senüñ öñüñe düşüp diyārı A. ve Baḥter'e seni pādişāḥ ideyim ve
hem beni 016b/18

Allah Özel isim

bir kere Ya A. diyüp bir na'ra urdı kim ol arada oturan dilāverlerüñ 'aқılları
gidüp 004a/18, 005b/10, 005b/13, 010a/15, 012b/20, 015b/14, 019b/01, 014b/16,
019b/13, 024a/08, 018b/13

'Anka-yı ḥūn-isān Özel isim

Reyhān Şāḥ ve Tāvus Şāḥ sağında Kühzārı aḥterşinās vezīr pāyitahtda '.-yı
ḥūn 028a/17

'Arabistān Yer ismi

gibi Ḥamza'ya cevāb virüp oğlun alup '. gitsin Eger yok diyüp 'inād 021b/19

Aristo Özel isim

iptāli sihre mālīk kimselerdür Melik Kāsım'ın levhi A. var idi kim sihir kār itmezdi Ca'feri Hicāzī 026b/05

‘Āşım-ı ‘Ayyār Özel isim

ol gice ‘. ‘Ayyār da çıka geldi Bedī‘e başın koyup Şāhibkırān'ın selāmın degirüp Andan 010b/17, 010b/20 006a/13, 012a/09, 012a/19, 012b/01, 012b/03, 013a/03, 013a/04, 013a/11, 014b/11, 014b/14, 018b/18, 019a/01, 019b/07, 019b/19, 021a/16, 021b/08, 021b/18, 022a/07, 022a/13, 022a/15, 022a/17, 018a/21, 018b/06, 006a/13, 014b/09, 018b/21, 022a/05, 022a/12, 010b/15, 020a/19, 018b/08

‘Aşkar Özel isim

bu atı begenmediñ meger böyle dersiñ İmdi bilmiş ol ki bu benüm bindigim at ‘. karındaşı 023b/03, 027a/15

Āzer -kabā Yer adı

A.-kabā dirler Anda bir ‘ayyār vardır Adına Tīrei hūşı ‘ayyār dirler likā'nuñ ‘ayyārıdır on 028b/07

-B-

Bābil Yer adı

bizler B. gelürüz ve Lākin uğradığımız yerlerden haber aldık ki Bedī‘ü’zzamān adlı 017b/20

Bahtek Özel isim

bildürdi Hürmüz ziyāde şād oldu Andan Hürmüz kahramāna B. vaşf eyledi İşte Bahtgān 018a/16

Bahter Yer adı

kaldurup eyitdi Hiç B. tarafından bir haberün var mı didi Re'is eyitdi Sultānum 017b/19, 018a/10, 002a/12, 016b/18, 003b/21, 018a/21

Bahtgān Özel isim

Bunlar da yola girüp Qandasın Gencāb ve B. ve kahramānlar diyüp gitdiler Zīrā üç menzil yol 010b/01, 010b/04, 010b/07, 010b/16, 011a/07, 012a/08, 015a/13, 016a/05, 016a/18, 016a/19, 016a/20, 016b/02, 016b/03, 016b/05, 017a/21, 017b/16, 018a/06, 018a/09, 018a/10, 018a/11, 018a/13, 018a/15, 018a/16, 019b/05, 021a/18, 022a/02, 022a/21, 022b/01, 023a/18, 024b/08, 024b/16, 025b/05, 025b/17, 026a/09,

027b/07, 027b/08, 028a/02, 028a/04, 018a/04, 018a/12, 022a/08, 018a/02, 016b/07, 024b/11, 017b/06, 017b/08, 019b/04

Bārī-i Te‘ālā Özel isim

“Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran, yaratan” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dır:

eyitdi Ey Bânūyu cihân şükür B.-i te‘ālaya ki bize ‘ināyet irüşdi Ey Bânūyu cihân elem çekme 014a/19

Bedahşân Yer adı

beriden Bedī‘ de dilāverlere eyitdi ‘Aceb dilāvere rāst geldüm ol diyarı B. Sām’arāst 011b/10

Bedī‘ü’z- zamān Özel isim

vardılar ammā Bahtgān eyitdi İş bu kötege B. tayanamaz ve Hamza da tayanamaz didi 010b/07, 010b/21, 011a/05, 011a/10, 011a/12, 011a/19, 011b/02, 011b/03, 011b/04, 011b/07, 011b/10, 011b/17, 012a/05, 012b/01, 012b/03, 012b/06, 012b/08, 012b/13, 012b/20, 013a/03, 013a/20, 013b/01, 013b/17, 014b/16, 015a/08, 015a/09, 015a/18, 015a/19, 015b/01, 016a/10, 016a/19, 016b/03, 016b/06, 016b/16, 016b/20, 019a/02, 019a/13, 019a/19, 019b/06, 019b/09, 019b/10, 019b/15, 019b/16, 019b/17, 020b/04, 020b/12, 020b/14, 026b/21, 027a/14, 015b/10, 015a/02, 019a/01, 012a/01, 019b/17, 011b/07, 012a/20, 012b/10, 010a/08, 010a/21, 012a/05, 021a/04, 010b/09, 010b/16, 010b/17, 010b/19, 011b/02, 012a/12, 015a/07, 019a/01, 010b/12, 011b/16, 012a/19, 015a/13, 020b/01, 015b/10, 012a/11, 015b/11, 026b/02, 026b/12, 011b/08, 012a/08, 012a/10, 012a/12, 012a/13, 012a/15, 012a/16, 012b/20, 013a/08, 013a/10, 013a/19, 014b/04, 014b/18, 018b/20, 019b/09, 019b/13, 019b/15, 020b/02, 012a/14, 020a/07, 012b/17, 020b/05, 002a/11, 006a/11, 002a/11, 011a/12, 011a/14, 011a/21, 014b/12, 015b/09, 015b/12, 016a/01, 016a/03, 016a/18, 016b/01, 017b/20, 018a/19, 012b/12, 018b/02, 018b/05, 018b/10, 019a/06, 019b/05, 020a/17, 020a/19, 024a/21, 025b/15, 020a/02, 019b/14

Bedr-i Nūşī’r-revān-ı ‘ādil Özel isim

Şāh’ım bu şāh’uñ B.-i Nūşirevānı‘ādil buña birkaç kere virmişdi Şimdi yine ister 022a/03

Büzürcimih Özel isim Ebrahā’yı gören taḥsīn eyledi bu maḥalde B. cimih ayağa turup Oğul Hamza baña

020a/10, 021a/20

Ca'fer -i Hicāzī Özel isim

idüp 'asker süvar olup Melik Kāsım ve C.-i Hicāzī ve Dāvūd Şāh'ı bile alup ikisi de 026b/04, 026b/05

Cālūt-ı Ra'd-āvāz Özel isim

Kāmurān ve C. ra'd āvāz ve Ehrimen'i senūñ āvāzı gönder üç kere yüz biñ 021a/08, 021b/11, 022b/10, 024b/09

Cehlān Özel isim

leri gelüp karar itdiler Birine Mehlehlāt ve birine Sehlān ve birine C. ve birine İblise 024b/20

Ceyrān Yer ismi

geldüm Soñra Ceyrān'dabir C. rāst geldim kendime rām eyledüm Soñra Mağrib diyārında 011b/11, 015a/10, 011b/11

Cüneyd -i Hicāzī Özel isim

her dem bir da'īyi ve C.-i Hicāziyi bile alup sā'ir 'askeri gemilerūñ yanına kodı 002b/10

Çālāk Özel isim

kızı var idi Anı da Ç. nikāh idüp ol gice bir murād oldılar İşte Bedī'ūñ Güher 020b/02, 020b/03

-D-

Dāvūd Şāh Özel isim

Varup D. Şāh'a imdād eylesünler didi Yākut Şāh bu işi emr idüp üç 021a/10, 021a/11, 021b/13, 021b/17, 022b/12, 026b/01, 026b/04, 028a/07

Dīv-dest-i 'Ayyār Özel isim

D.-i Desti'Ayyār'a virdi Var imdi bu nāmeyi Melik Kāsım'a virüp baña cevāb getir görelüm 002a/16, 002a/17, 002a/20, 002b/18, 005a/09, 002a/10, 012a/09, 001b/11, 002a/02, 002a/08, 003b/11, 004b/06, 005a/03, 005a/20, 005a/21

Ebrahā-yı ‘İfrīt-zād Özel isim

Ken‘ān oğlanuñ adın E.-yı ‘ifrīt-zād kodı Şol qadar dilāver yigit oldı kim toqsan beş
009a/07, 009b/09, 014b/20, 015b/21, 018a/19, 015b/17, 009a/21, 009b/01, 009b/02,
009b/03, 009b/04, 009b/12, 009b/14, 009b/15, 009b/19,

009b/20, 010a/01, 010a/05, 010a/12, 010a/13, 010a/18, 010a/20, 010b/05, 010b/08,
010b/10, 010b/16, 010b/19, 011a/01, 011a/05, 011a/06, 011a/08, 011a/12, 011a/13,
011a/14, 011a/19, 011a/21, 011b/02, 011b/03, 011b/06, 011b/08, 011b/17, 011b/18,
011b/19, 011b/21, 012a/01, 012a/05, 012a/07, 012a/12, 012a/13, 012b/08, 012b/11,
012b/14, 012b/19, 013a/09, 013a/17, 013b/07, 013b/10, 015a/04, 015a/05, 015a/07,
015a/09, 015a/12, 015a/14, 015a/16, 015a/17, 015a/19, 015b/02, 015b/05, 015b/07,
015b/10, 015b/11, 015b/13, 015b/15, 015b/21, 016a/04, 016a/09, 016a/11, 016a/13,
016a/16, 016b/01, 016b/13, 020a/05, 020a/09, 023a/19, 024a/19, 024b/05, 025b/15,
olasız 009a/17, 010a/05, 014a/14, 010b/14, 013a/04, 009b/13, 009b/17, 010a/13,
010a/17, 010b/02, 010b/18, 012b/20, 012b/21, 013a/01, 013a/08, 013a/14, 013a/16,
015b/02, 015b/07, 015b/13, 015b/17, 009b/09, 010b/04, 011a/11, 011a/12, 011b/02,
011b/17, 013b/14, 014b/02, 014b/03, 014b/04, 015a/14, 015b/03, 015b/09, 015b/18,
020a/15, 010b/04, 010b/19, 013a/04, 013a/13, 013b/18, 016a/09, 016b/11, 020a/06,
020a/10, 012b/03, 010b/03, 010a/03, 012b/05, 014a/12, 014a/02

Ebrahā-i Dīv-zād: 012a/09

elinden ħalāş oluruz didiler ammā E.-i dīv-zāduñ bu ‘amūd ile böyle ħareketin
‘Aşım gördükde 012a/09

Ehremen-i Seng-āvāz Özel isim

Cālūt ra‘dı āvāz ve biri E. sengāvāz anların yanınca altı kere yüz biñ ‘asker
021b/11, 023b/15, 023b/19, 023b/11, 023b/13, 023b/11, 023b/13, 021a/08

Emīr-i ‘Arab Özel isim

E.-i ‘Arab eyitdi Ya ‘Ömer şimdi anuñ başında ğavķāsı kemālindedür
Dīvānında yüz şehzāde 027b/19, 027b/21, 017b/13, 017b/15, 017b/18, 018a/12,
020b/09, 020b/13, 023a/03, 025a/07, 025a/11, 025a/13, 025b/11, 026a/12,
017b/16, 026a/16, 026b/12, 026b/16, 027a/09, 027a/10, 027a/11, 027a/15, 027a/17,
027a/18, 027b/05, 027b/09, 027b/16, 018a/08, 018a/09, 017b/18, 018a/12, 019b/13,
020a/07, 020a/21, 024a/14, 025b/10, 026a/17, 026a/18, 026b/17

Erdivān Özel isim

Beriden Melik K̄āsım sürüp mükābil oldı E. ismin süvāl idüp K̄āsım idüğün
002b/14, 002b/18, 003a/02

Ersām Şāh Özel isim

Serveri ‘alemi sāyesine götürdi E. Şāh hod dīvānına döndi Bizümhālīmüz hod
ne varsa 013a/05, 013a/12, 016a/07, 016b/15, 018a/21

Evren-büş Özel isim

ğāyetle hilekārdur ve bir serkaplanı vardır adına E.-büş dirler İmdi hemān
001b/12, 002a/01, 002b/19, 003a/02, 003a/04, 003a/01, 003a/06, 003a/07, 003a/09

-F-

Fazıl bin Kiyāhver Özel isim

N’ola server diyüp cevāb eyledi F. bin Kiyāhver dilāverānı İslāmuñ cümlesinüñ
014a/21, 016a/08, 016b/15, 018a/20, 020b/13, 013b/01, 013b/09, 013b/18, 013b/21,
014b/04, 014a/20, 016a/15, 014b/05, 014b/08, 014b/17, 016a/03

Fuzül -i Bahter Yer ismi

Düveli Bahter’i ve F.-i Bahter’i ve Reyhāni Sencābīyi ve Ersām Şāh’ı ve
‘Āşımı ‘Ayyār’ı 018a/21

-G-

Gāv-ı Avzer Özel isim

Gāv-ı Avzer ve Cālūtu ra’dı A. ve Ahremeni Senk Āvāz bir yire gelüp cem’oldılar
Kahramān 024b/09

Ġazāvus-i ejderhım Özel isim

Ken‘ān bu kıızı bir ‘ifrīte virdi Menkūle fevt olmışdı bu dīve Ġ.-i ejderhım
dirledi 008b/05

Ġazbān Özel isim

kahramānı Hamza tarafunda olan derbende Gencāb ve Hürmüz müşāveresiyle
Ġ. derbend tespit 027a/06, 027a/19, 027a/21, 027a/19

Ġazele-i ‘Ayyār Özel isim

günāgün kurup qarār eylediler Andan Sultānı Hāver Ġ.-i ‘Ayyār’a emr idüp
Var gör 001b/16, 001b/19, 002a/18, 002a/21, 003b/04, 003b/19

Gencāb Özel isim

Beş kere yüzbiñ siyāha kādirdür ammā hiç G. anı sevmez Zīrā Sencāb Liķā’ya
001b/09, 002a/02, 010a/04, 010a/07, 010b/01, 010b/04, 010b/09, 010b/13, 010b/16,
010b/19, 011a/07, 012a/08, 013a/13, 013a/18, 015a/13, 016a/02, 016a/06, 016b/10,
016b/12, 016b/16, 016b/17, 016b/19, 016b/21, 017a/02, 017a/05, 017a/06, 017a/14,
017a/18, 017b/21, 021a/12, 024b/08, 024b/19, 025a/14, 027a/06, 011a/03, 017a/04,
001b/07, 001b/10, 010b/08, 011a/03, 016a/07, 016b/14, 016b/17, 022a/07, 002a/11,
010a/20, 016b/11, 016b/13, 018a/20, 018a/19

Gevher Mülk Bānū Özel isim **Gevher Melek Bānū**

Andan Ebrahā başınkaldurup Gencāb’uñ yüzine baķdı eyitdi Eger kızıñ G.
mülk Bānū’yı 010b/08,

011a/03, 011a/04, 012b/07, 013a/19, 013b/08, 013b/19, 018a/20, 020b/02, 016a/14,
020b/01

-H-

Ĥamza-i Bā-şafā Özel isim

H.-i Bā Şafānuñ Elli Dördünci cildi 001b/01

Ĥamza-i Sāhib-ķıran-ı ‘ālem Özel isim

çadırına düşdi ‘Ömer daķı döndi maķāmın buldı Andan H. Sāhibķırān
‘Ömer’e 024a/04, 001b/03, 019b/12, 024a/08, 001b/05, 010b/07, 017b/17, 019b/21,
020a/10, 020b/18, 022a/12, 022b/18, 022b/19, 024a/17, 024b/11, 024b/14, 025a/07,
025b/12, 026a/10, 027b/03, 027b/10, 027b/15, 011b/06, 020a/18, 020b/06, 023a/11,
026a/14, 026a/15, 027a/06, 010a/21, 021a/04, 025a/21, 021a/02, 025b/21, 026b/02,
017b/16, 021b/19, 027a/10, 027b/04, 021a/20, 027b/02

Ĥarem- Ābād Yer adı

şenlikler eylediler bir gün yine pederine vedā‘ idüp Ķahrūn ile H.-i Abāda
geldiler Arası birkaç

009a/04

Hāris Özel isim

ol derbendın ağzunda oturdı bir gice H. nevcivān ki Şehriyārı Sa‘id Hālīfe’nün oğlıdır 027a/16, 027a/17, 027a/18, 027a/19, 027a/20, 027a/21, 027b/03, 027b/04

Hazreti İbrāhim Özel isim

Birazdan hāba vardı Vaq‘asında H. İbrāhim’i görüp eyitdi Oğlum bu nesne saña 014a/06

Hazreti Hızır Özel isim

ğürürüñdan oldı. İmdi elem çekme yarın birāderüm H. Hızır ‘aleyhi’s -selām gelüp saña: 014a/07, 014a/08, 015a/09, 014a/09

Hekīm-i Dānā Özel isim

virdi İşāret idüp ‘Ömer’e bir şandalye qodılar geçüp oturdı Çünkim H.-i Dānā nāme’i 025a/18

Herūm - ı Dīvān Özel isim

cege girdi H.-ı Dīvān dahı Sencāb’uñ ‘alemlerüñ gözedüp irişüp ‘alemi ‘alemdārı dört pāre 004b/02, 004b/08, 004b/12, 005b/21, 026b/01, 026b/06, 004b/10, 004b/12, 004b/19, 026b/18, 004b/21, 005a/10

Hīmūn Özel isim

Cāzū ve birine Sehl ve birine Mehl ve birine H. ve birine Sebk Cāzu dirlerdi 024b/21

Hoca-i Dānā Özel isim

ol zamān H.-i Dānā eyitdi Ey Şāhı ‘ālem elem çekme bu günlerde nuşret sizindür 024b/13, 025a/18

Hoca Sa‘id Aşbāz Özel isim 028b/01, 028b/06

İslām’dan bir kimseyim Aduma H. Sa‘id Aşbāz dirler Vākı’a görüp işāret olındı 028b/01, 020b/06, 027a/16, 028b/04, 028b/13

Hudā (f) Allah:

sürme gibi iderdi hemān dilāveri ‘ālem pençesin şanup ol ‘acāyip köteki Luţfi H. 012b/18, 013b/01, 021a/21, 028b/06, 014a/11, 012b/13, 015b/01, 018b/10, 025a/19

Hürkuş Özel isim

görmek içün kapucı başı olan H.-ı süvar’ı gönderüp bunları dīvāna da‘vet 022b/06

Hürmüz Özel isim

Ebrahā'ya irişdiler Evvel Bahtgān gelüp Ebrahā'yı gördükde ayağına düşüp Gencāb ve H. 010b/04, 010b/16, 011a/07, 012a/08, 015a/13, 016a/02, 016a/05, 017a/07, 017a/12, 018a/14, 018a/16, 021a/19, 024b/08, 025a/15, 027a/06, 017a/10, 010b/18, 017a/10, 022a/07, 017a/08, 017a/11, 024b/11, 020a/11, 022a/13

-İ-

İblise Cāzū Özel isim

leri gelüp karar itdiler Birine Mehlehlāt ve birine Sehlān ve birine Cehlān ve birine İ. 024b/20

İrān Yer adı

başına şıçradı eyitdi Ey ağalar ben Şāhı İ. vezīriyim Sizlere çok fā'idem olur 017b/07

İspir-i Siyāh Özel isim

didi Çünkü Bānū Qarāmerz'den cav cav ile işidüp hemān altunda olan İ. Siyāh'ı 007a/07, 008a/01

-K-

Kāf Yer adı

zamānında K. bir nerre zuhūr idüp nāmına Ken'an Nerre dirlerdi Merdumser idi muḳkademā gelen Şāhibkırān'lara 008b/01,

Kāhhār Qahramān Özel isim

niyet itmiş idi Kāhir Qahramān ve K. Qahramān zaḥmdār Bānū elleründe olan mālı alup 006a/12, 006a/14, 010a/10, 010a/13, 010a/16, 017a/06, 019b/17, 019b/08, 010a/18, 019b/20, 020b/15, 018b/14

Kāhir Qahramān Özel isim

niyet itmiş idi K. Qahramān ve Kāhhār Qahramān zaḥmdār Bānū elleründe olan mālı alup 006a/12, 010a/10, 010a/13, 010a/18, 017a/06, 018b/14, 018b/19, 019a/10, 019a/17, 019a/19, 019a/20, 019b/06, 019a/15, 019b/06, 019b/07, 020b/15, 010a/16, 019a/15, 019b/06

Ḳahḳahā- i İbriş Özel isim

derbend geçüp geldiler Bunuñ da yanında Ḳ.-i ibrişi süvar nām bir pehlivān var idi 021a/13, 021b/16, 024a/15, 022b/09, 024b/08, 022b/12, 024a/17, 024a/16

Ḳahramān -ı ‘Acem Özel isim

‘azmi rāh idüp gitdiler ammā berüden Hürmüz ḳ.-ı ‘acem serḥadüne gelüp ḳahramāna ḥaber gönderüp 017a/07, 017a/09, 017a/12, 017a/15, 017a/16, 018a/01, 018a/17, 018a/18, 018b/02, 018b/03, 018b/07, 018b/08, 018b/11, 018b/14, 018b/20, 018b/21, 019a/08, 019a/11, 019b/21, 020b/18, 021a/02, 021a/12, 021a/18, 021b/06, 021b/14, 021b/17, 024a/06, 024b/07, 024b/17, 025a/01, 025b/20, 026a/07, 026b/21, 027a/03, 027a/04, 027a/06 022a/21

Ḳahrūn Özel isim

‘ālemlerin seyr iderken Zerdheşt’le Semenber Bānū’uñ cenk eyledigi yire uğradılar Ḳ. 008b/08, 008b/18, 009a/01, 009a/04, 009a/05, 008b/16

Ḳaḳınc Beg Özel isim

diyü va‘d eyledi ‘Ayyār N’ola diyüp gitdi ammā beriden Herūmı Dīvān Melik Ḳāsım’a Ḳ. 004b/08, 004b/13, 004b/20

Ḳal‘a-i Gülzār Yer adı

dilāveri altı kere yüz biñ adam ile gönderdi. Bir gün Ḳ.-i Gülzār’a geldiler. Dāvūd 021a/11, 028a/07

Ḳal‘a - i Heft- zemīn Yer adı

bu diyāra mālīḳ olmışdı. İşte bu Ḳahramān-ı ‘acem’uñ şehrüne “Ḳ.-i heft-zemīn” dirler idi. 017a/09, 021a/16, 018a/14, 027a/01, 024b/07,

Ḳal‘a-i Heftümin Yer adı

Ezīni cānib rāvī eydür ḳahramānı ‘Acem şikeste olup toğrı Ḳal‘ai heftümin gitdi ammā ziyāde muḥkem 027a/01, 027a/03, 027a/04, 027b/08, 027a/09

Ḳāmurān-ı Gāv āvāz Özel isim

K. ve Cālūt ra‘d āvāz ve Ehrimen’i senüñ āvāzı gönder üç kere yüz biñ 021a/08, 021b/10, 024a/21, 024b/08, 024b/09, 022b/09

Ḳarā-merz-i Senk-dil Özel isim

var idi nāmına Ḳ.-merz-i senk dil dirlerdi Añā eyitdi Tīz ‘asker cem’ idüp Kemender Şāh’uñ 006b/02, 006b/17, 007a/01, 007a/06, 007a/08, 007a/11, 007b/11, 007a/07, 006b/16, 007a/08, 007a/12, 007a/13, 006b/07, 007a/03, 007a/11

Kāvlengīn Özel isim

gelüp Qahramān ‘askerine muḳābil ḳondılar Birgün emīri ‘Arab gördi ki Lendühā ile K. baş başa 027b/09

Kemender Özel isim

var idi nāmına K. Şāh dirler idi Afitābperest idi ammā ‘azīm şevket ḳūvvet mālīk 006a/16, 006a/19, 006a/20, 006b/02, 006b/03, 006b/05, 006b/08, 006b/09, 006b/11, 007b/03, 007b/07, 007b/09, 009a/02, 009a/09, 009a/15, 009a/16, 009b/01, 009b/08, 009b/10, 009b/11, 010a/02

Ken‘ān Nerre Özel isim

zamānında Qaf‘dan bir nerre zuhūr idüp nāmına K. Nerre dirlerdi Merdumser idi muḳkademā gelen Şāhibḳırān‘lara 008b/01, 008b/05, 008b/13, 009a/07, 009a/08, 008b/10, 009a/01

Kūh-i Semāvāt Yer adı

Kūh-i Tevāhir Yer adı

bir zamān ola ki Bedī‘ ile Melik Qāsım K.-ı Semāvāt‘e ve K.-ı Tevāhir‘e gitmege sebeb bunlardan ola ki şandaliçün 020b/12

Kūh-i Elburz Yer adı

sen baña cümle idersin gūyā üstüme K.-i Elburz iner şanurum İmdi nice sihre ḥaml olunmasun 019a/18

Qulle-yi Qāf Yer adı

çok adam helāk eylemişlerdi bunların bir ḳal‘aları var idi Q.-i Qāf‘dan nişān virürdi 009a/13, 025a/09

Kūhzār - ı Aḫterşinās Özel isim

Reyhān Şāh ve Tāvus Şāh sağında K.-ı aḫterşinās vezīr pāyitahtda ‘Ankayı ḥün 028a/17

Kürşāseb-i Āhen dest Özel isim

Gören ḥikmetlü bir nesne şanup İşte böyle ḳaldı ammā rāvī eydür bu taraftan K.-i Āhendest 008a/21, 008b/02, 008b/04, 008b/02, 008b/03, 008b/03, 008b/15

Lendühā Özel isim

eyledi Bedī' gönlinden Ya Bedī' bir ere düşolduñ Anuñ meger akrānı L. ola diyerek 011b/07, 020a/08, 024b/01, 024b/04, 025b/15, 026b/21, 027a/14, 027b/09, 016a/12, 026b/12, 016a/11, 012a/04

Liķā Özel isim

çekdigine ziyāde elem çeküp ammā biraz istignā idüp yakını ma'bud tabduğı L. niçün imdād 002a/06, 005b/05, 005b/06, 006a/15, 006b/01, 006b/07, 007a/01, 007a/21, 007b/05, 007b/08, 008a/17, 021a/06, 021a/21, 021b/03, 022b/01, 023b/15, 028a/02, 028a/03, 028a/14, 028b/08, 028b/10, 021a/17, 028a/06, 006b/19, 025a/01, 025b/20, 006a/18, 017a/16, 021b/07, 027b/10, 027b/15, 027b/17, 028a/01, 028a/02, 028a/04, 028a/15, 028b/07, 006a/20, 021a/01, 001b/09, 002b/07, 006b/01, 006b/18, 007b/05, 007b/13, 017a/17, 020b/19, 020b/20, 021a/03, 021a/05, 026a/01, 002a/14, 019b/21, 017a/05

-M-

Mecter- i zemīn Yer adı

Hamzai sāhibkıranı 'ālem yigirmi dört kereyüz biñ 'askeri ile gemiye binüp 'azmi M.-i 001b/03, 001b/06, 006a/11

Mehl Özel isim

Cāzū ve birine Sehl ve birine M. ve birine Hīmūn ve birine Sebk Cāzu dirlerdi 024b/21

Mehlehl Özel isim

bunlara Liķā'dan nāme gelmişdi Çünkim M. Cāzū yedi halifesiyle geldi kahramānı 'Acem 025a/01, 025a/02, 025a/15, 024b/18, 025b/03, 025b/04, 025b/11, 025b/14, 026a/06, 026b/10

Mehlehlāt Özel isim

leri gelüp karar itdiler Birine M. ve birine Sehlān ve birine Cehlān ve birine İblise 024b/20

Melik Hāver

kimi Һamza yanına kimi M. Һāver'üñ yanına cem' oldılar Rāvī eydür İşte Sultānı Һāver 001b/05, 001b/16, 004a/19

Melik Ҙāsım Özel isim

M. Ҙāsım. gülüp İmdi gemileri kenāra sürün biz de dünyāda öyle bir dilāver arayup 001b/14, 002a/12, 002a/16, 002b/04, 002b/05, 002b/06, 002b/07, 002b/09, 002b/14, 002b/21, 003a/03, 003a/05, 003a/06, 003a/07, 003a/16, 003a/17, 003a/20, 003b/02, 003b/11, 003b/15, 003b/17, 004a/01, 004a/06, 004a/07, 004a/08, 004a/14, 004a/16, 004a/17, 004b/03, 004b/06, 004b/07, 004b/08, 004b/09, 004b/17, 005a/01, 005a/03, 005a/08, 005a/09, 005a/10, 005a/11, 005a/13, 005b/02, 005b/04, 005b/09, 005b/12, 005b/16, 005b/20, 006a/03, 006a/07, 012b/04, 017b/14, 018a/20, 020b/12, 026a/21, 026b/02, 026b/03, 026b/04, 026b/05, 026b/08, 026b/09, 026b/10, 026b/11, 026b/14, 026b/20, 027a/14, 004b/17, 002b/21, 002a/16, 003a/16, 004a/10, 004a/19, 004b/08, 005b/02, 005b/04, 026b/03, 026b/10, 026b/20, 004b/07, 026b/16, 002b/04, 003a/07, 005b/12, 005b/16, 006a/01, 026b/03, 026b/05, 026b/10

Menküb Zengi Özel isim

Ğayet sarp ҡal'a idi ol Һarāmīnūñ birine Serküb ve birine M. zengi dirler idi 009a/14, 009b/06, 009b/12, 009b/14, 010a/03, 009b/14

Menküle Özel isim

çokhızmet itmiş idi Kürşāseb'e dağı çok yirde hızmet idüp Kürşāseb M. nām kızın almışdı 008b/02, 008b/03, 008b/05

Meymene Özel isim

olup at ve fıl gergedānlarına süvar olup alāylar ve şāflar bağlayup m. ve meysere ҡalup 019a/04

Meysere Özel isim

olup at ve fıl gergedānlarına süvar olup alāylar ve şāflar bağlayup meymene ve m. ҡalup 019a/04

Mīnhūr - ı 'Aḳrebhār Özel isim

eyledi bir rivāyetde çavuş başı M.-ı 'Aḳrebhār'ı gönderdi dirler Hele varup 022b/07

-N-

Nūrūzın Özel isim

du‘ā idüp ‘Ömer’ün Liķā N.-zīn’e gıtdüğın naķl eyledi Baķtgān eyitdi Eyvah
gitdi Liķā’nuñ 028a/02

Nürü’-d-dehr Özel isim

mülk’den N.-dehr adlı bir oğlı oldı İnşā’allah maķhallinde beyān oluñur
Çālāk’uñ daķı 020b/03

Nūşī’revān- ı ‘ādil Özel isim

icāzet vir Bilürsin Hürmüz’uñ atası N. ile ‘ahid eyledüm Ölinceyanından
ayrılmam 020a/11, 022a/03

-Ö-

‘Ömer -i ‘Ayyār Özel isim

eyitdi Ey begler bu na‘ra oğlum Bedi‘‘üzzamān’uñ na‘ra sesidür diyüp cevāb
idince ‘.-i ‘Ayyār 019b/14, 021b/18, 018a/02, 018a/04, 018a/05, 018a/06, 019b/16,
019b/19, 021a/15, 021a/16, 021a/17, 021b/08, 021b/21, 022a/01, 022a/05, 022a/08,
022a/11, 022a/14, 022a/15, 022b/12, 023a/02, 023a/06, 023a/12, 023a/20, 023b/02,
023b/08, 023b/09, 023b/10, 023b/17, 023b/18, 023b/19, 024a/02, 024a/04, 024a/05,
025a/12, 025a/14, 025a/16, 025b/01, 025b/02, 025b/04, 027b/02, 027b/16, 027b/19,
028a/06, 028a/07, 028a/13, 028a/14, 028a/18, 028a/19, 028a/20, 028b/03, 028b/06,
028b/13, 028b/15, 018a/08, 028a/15, 023b/09, 024a/04, 025a/18, 023a/01, 023a/16,
023b/16, 025a/15, 025b/05, 025b/09, 025b/12, 028a/20, 021a/18, 021a/19, 022a/13,
022b/21, 023b/16, 024a/06, 024a/07, 024a/08, 025a/11, 025a/13, 025b/04, 025b/10,
028a/02, 028a/19, 028a/22, 025b/10

-R-

Reyhān -i Sencābī Özel isim

Düveli Baķter’i ve Fuzūli Baķter’i ve R.-i Sencābīyi ve Ersām Şāh’ı ve ‘Āşımı
‘Ayyār’ı 018a/21

Reyhān Şāh Özel isim

R. Şāh ve Tāvus Şāh sağında Kūhzārı aķterşinās vezīr pāyitaķtda ‘Ankayı ħūn
028a/17

Sa‘d Özel isim

bir ricām var ab l idesüz didi amza daı nedür cigerk şem didükde S. ve Sa‘ d n m dil verler 020b/06

S m  zel isim

ahah ’dur r y  söyledükde amza azaba gelüp S. kötegiyle bir kötek şöyle urdı kim arada 024a/17, 011b/10

S ruk Pil-ten özel isim

Senc b Ş h daı S. Pilten ile imti n olmak mur d eyledi  sım emr idüp imti n olup 006a/03, 006a/04

Sebk C zu  zel isim

C z  ve birine Sehl ve birine Mehl ve birine H m n ve birine S. C zu dirlerdi 024b/21

Sehl  zel isim

C z  ve birine S. ve birine Mehl ve birine H m n ve birine Sebk C zu dirlerdi 024b/21

Sehl n  zel isim

leri gelüp karar itdiler Birine Mehlehl t ve birine S. ve birine Cehl n ve birine  blise 024b/20

Semenber  zel isim

amir B n ’nu  yanına oşup gönderdi bu B n ’nu  evvel adı amir idi Şimdi S. oldu 006b/13, 006b/14, 008b/08, 008b/09, 008b/10, 008b/18

Senc b-ı Ahen-beden  zel isim

S.-i ahenbeden dirler Seksen altı arış add eker Ş yle kim R stemplere yol virmiş 001b/08001b/09, 001b/17, 001b/20, 002a/02, 002a/10, 002a/15, 002b/05, 002b/18, 003a/02, 003a/14, 003a/20, 003a/21, 003b/07, 003b/09, 003b/12, 003b/15, 003b/17, 004a/02, 004a/06, 004a/08, 004a/09, 004a/15, 004a/19, 004b/01, 004b/05, 004b/12, 004b/13, 004b/15, 004b/17 004b/18, 004b/20, 005a/11, 005a/20, 005b/01, 005b/03, 005b/04, 005b/08, 005b/09, 005b/12, 005b/15, 005b/16, 006a/03, 006a/04, 006a/08, 018a/21, 020a/20, 020b/01, 004b/11, 004b/16, 005a/14, 006a/08, 004a/16, 005a/21, 005b/14, 005b/19, 006a/04, 017b/11, 004a/15, 004b/02, 004b/21, 005a/21, 005b/11, 005b/12, 005b/14, 005b/19, 005b/20, 004b/03, 020b/14

Serküb Özel isim

Ğayet sarp ƙal‘a idi ol ƣarāmīnūñ birine S. ve birine Menküb zengi dirler idi
009a/14, 009b/05, 009b/16, 010a/03

Servān Özel isim

şād oldu Mehlehil Cāzū S. gelüp eyitdi Şāh‘ım Zerdhešt‘i vāƣı‘ada gördüm
025a/02

Seyyid i – Güney Özel isim

çekdiler dünyāyı görmez oldum bir gice S.-i Güney. dünyāya gelmesiyle anuñ
şerefine göz 015a/11

Sulţān-ı Hāver: Özel isim

kimi Hāmza yanına kimi Melik Hāver‘üñ yanına cem‘ oldılar Rāvī eydür İşte
S.-ı Hāver 004a/19, 001b/05, 001b/16, 004a/19,

Süleymān Özel isim

Eyitdi benüm ƣışver küşā oğlum diyüp ƣayır du‘ālar eyledi Andan serāperdei
S. ƣuruldı 020a/04, 016a/12

-Ş-

ŞengülÖzel isim

ol devr geçdi Kürşāseb‘üñ Menküle Bānū‘dan bir ƣızı olmışdı Ş. dirlerdi
Kürşāseb‘e göstermediler 008b/03

-T-

Ṭahmūrās-ı Dīv-bend Özel isim

er ise benüm Tahmūrāsı D.-bend köteğimden ƣalāsı olsun didi ‘Asım servere
gelüp söyledi 010b/20, 010b/06, 012a/06, 011a/21, 011b/09

Ṭāvus Şāh Özel isim

Reyhān Şāh ve T. Şāh şağında Kühzārī aḥterşinās vezīr pāyitahtda ‘Ankayī ḥūn 028a/17

Tehmetün Özel isim

T. gibi dilāvere rāstlayu geldüm bu atıla dilāver olmaz derdim Şoñra Sehīli silsile bende Andan 011b/12

Tīre -i Hūş-ı ‘Ayyār Özel isim

Azerkabā dirler Anda bir ‘ayyār vardır Adına T.-i hūşı ‘ayyār dirler liḳā’nuñ ‘ayyārıdur on 028b/07, 028b/08

Tız –pāy Özel isim

T.-pāy nāmında oğlı olsa gerek İşte Bunlar bu şāfa ile birkaç gün eglenüp bir gün Bedī‘ 020b/04

Tūl-ı Zengī Özel isim

T. Zengī’ye rast geldüm ammā bu dilāver anlara benzemez cümlesine ḡalibdür diyüp ol efkār ile 011b/13

-Y-

Yāḳut Özel isim

Varup Dāvud Şāh’a imdād eylesünler didi Y. Şāh bu işi emr idüp üç 021a/10, 028a/16, 021a/01

-Z-

Žamīr Bānū Özel isim

idi ve bir kıızı var idi Ž. Bānū dirlerdi ve yetmiş beş arış ḳadd çekerci Dilāverlikde ḳahramānlıḳda 006a/17, 006b/13, 006b/09

Zehred Şāh Özel isim

baña Tırma Ḳahramān Şāh’a yetiş didi Şoñra Z. Şāh’dan emir geldi tırmayup 025a/03

Zer-ḳām-ı Āhen Kemer Özel isim

ol dem Zerdhešt tarafından Z.-kām Āhen Kemer nām bir dilāver meydāna girüp er talep eyledi 008a/02, 008a/03, 008a/04, 008a/03

Zerd-hešt Özel isim

hāl İşte Z.-hešt kendüsi geliyor imiş didükde Bānū eyitdi Devletüm atā niçün böyle elem çekersin 006a/15, 007b/10, 007b/12, 008a/02, 008a/14, 008a/18, 025a/02, 008a/07, 007b/15, 007b/06, 008a/12, 008a/16, 007b/17, 008a/17, 008a/10, 007b/08, 008a/15, 008b/08, 007b/19, 008a/08, 008a/11, 008a/15, 007b/05

Zorlu Kāvur Özel isim

er baña kağıd vir varayım saña Z. Kāvur’u getüreyim didi Melik Kāsım N’ola diyüp 004b/09, 004b/11

Zümrüd Şāh Özel isim

bu taraftan ‘Ömer ‘Ayyār Şāhibkırān’ dan izin alup yola girüp Kandasın Likayı Z. Şāh diyüp 028a/06

SONUÇ

Yapılan araştırmaların sonucunda Hamza-nāme külliyyatının 72 ciltten oluştuğu bilinmektedir. İncelemiş olduğumuz bu çalışma Hamza-nāme’nin 54. Cildir. Çalışmamızın temelini oluşturan 54. Ciltte ilk olarak metnin nüshası belirlenmiştir. Belirlenen nüshanın transkripsiyonlu çevirisi yapılarak Eski Anadolu Türkçesinin fonetik ve morfolojik özelliklerini içerdiği tespit edilmiş ve imkânlar dâhilinde Eski Anadolu Türkçesinin dil özellikleri muhafaza edilerek çalışmaya yön verilmiştir. Metnimizin bazı varaklarında sade ve akıcı bir dil kullanılmışken bazı varaklarda ise Arapça ve Farsça tamlamaların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Eserde bağlaç görevindeki kelimeler kullanılarak oldukça uzun cümleler oluşturulmuştur. Bu sebeple okurken kolaylık sağlaması için noktalama işaretleri konulma yoluna gidilmiştir. Harekesiz bir metin olmasına rağmen eserin yazıldığı dönem göz önünde bulundurularak metnin okunması esnasında Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerine riayet edilmiştir.

Metnin içerisinde yer alan tüm kelimeler, indeks programına tabi tutularak alfabetik olarak sıralanıp her birinin sayfa ve satır numaraları belirtilip manaları ve kökenleri de ifade edilerek metindeki kullanım örnekleriyle zenginleştirilerek verilmiştir. Anlatıda kullanılan yabancı kökenli kelimelerin tespiti yapıp sayısal oranları da belirlenerek bir tablo oluşturulmuştur. Tabloda Arapça ve Farsça kelimelerin çokluğu dikkat çekici oranda olsa da Türkçeye ait yardımcı fiiller (et- eyle- ol-) bazı Arapça ve Farsça kelimelerin sonuna gelerek bu kelimeleri Türkçeleştirmiştir bu nispette de Türkçe kelimelerin yüzdelik oranını oldukça arttırmıştır. Çalışmamızda söz konusu Arapça ve Farsça kelimeleri aldıkları yardımcı fiille beraber tespit edip indeks bölümüne ayrıca dâhil ettik. Sonuç olarak Türkçe kelimeler, metnin tamamında bulunan kelimelerin % 58,8’ini oluşturmaktadır.

Hamza-name’de çok sayıda karakterlerin yer aldığı, olayların farklı coğrafyalarda geçtiği görülmüştür. Kurgunun; ana kahraman Hamza’nın etrafında dallanarak başka

karakterlerin de hayat serüvenine ayrı ayrı yer verilirken yine de Hamza'ya bağlanan bir yapıda kurulduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda eserin, ayrıca kendi şahsi hikâyesiyle işlenen kahramanların kendine has söylem ve hareketleriyle esere canlılık, zenginlik katarak gerçekçi bir dünya kurulmuştur. Genel olarak metnimiz içerik bakımından okundukça okuyucuyu içine alan, sürükleyen, heyecan ve merak unsurları barındıran bir özelliğe sahiptir.

Hazreti Hamza'nın dini kişiliği çerçevesinde oluşan destansı kahramanlık hikâyelerinin anlatıldığı Hamzanâme; olay örgüsü, zaman ve mekân özellikleri itibariyle bir masal zeminine oturtulmuştur. Hamzanâmeler Türk halkı tarafından benimsenmiş; kahvehanelerde, resmi kurumlarda, evlerde, hastanelerde, dükkânlarda yıllar boyunca sevilerek okunmuştur.

Bu çalışmada Hamzanâme'nin ne kadar değerli bir Eski Anadolu Türkçesi mensur eseri olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmış olup bu dönem üzerinde araştırma yapacaklara yol gösterici olacağı arzulanmaktadır. Ayrıca bu kıymetli eserin günümüzde halkımız tarafından bilinmemesi üzüntü vericidir. Böyle bir kültür zenginliğini barındıran Hamzanâmelerin Türk halkına tanıtılmasını hatta farklı alanlarda dünya çapına gelmesini umaktayım.

KAYNAKÇA

Albayrak, N. (1997) “Hamzanâme”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 15, Diyanet yay. İstanbul: s. 517.

Albayrak, N. (2021) Hamza-nâme Maddesi, İslam Ansiklopedisi: TDV Yay.<https://islamansiklopedisi.org.tr>

Köprülü, M. F. (1989) Edebiyat Araştırmaları 1, Ötüken Yay. İstanbul: s. 202

Köprülü, M. F.(2004) Edebiyat Araştırmaları 1, Akçağ yay., Ankara, s. 190.

Kubbealtı Lugatı. “arama”. <http://lugatim.com/>

Osmanlıca Türkçe Sözlük, Lugat. “ana sayfa”. <https://www.luggat.com/>

Osmanlıca Türkçe Sözlük. “ana sayfa”. <http://www.osmanlicaturkce.com/>

Sezen, L. (1991). Halk Edebiyatında Hamzanâmeler. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Tatlı Yavuz. (2017) Hamza-nâme 9. c. Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi SBE.

TDK. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/>

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. “ana sayfa” <https://sozluk.gov.tr/>

Uçman, A. (1981). Hamzanâme. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. c. 4. İstanbul: Dergah Yayınları: 91-93

Yelten, M. (1998) Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Yelten, M.(2013) “Türk Edebiyatında 15. Yüzyıldan Bir Nesir Kesiti Olarak Hamzanâme’nin Hitap Ettiği Zümreler”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or* (15.05.2021).Turkic Volume 8/13Fall, 2013, p. 179-247, ANKARA-TURKEY